

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 57

Dnr 2017/181

Heltid som norm för anställningar i Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att heltid ska vara norm i Färgelanda kommun.

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdrag till förvaltningen att återkomma med en plan för genomförandet över tid även innefattande en ekonomisk redovisning.

Ärendebeskrivning

SKL och Kommunal har i avtal 2016 träffat överenskommelse om heltid som norm. Ett nationellt projekt startade i februari 2017 med målet att den 31 maj 2021 ska alla kommunal- och landstingsanställda arbeta heltid.

Det lokala projektet i Färgelanda kommun följer samma tidplan, med början i äldreomsorgen 2018.

Heltid som norm innebär att alla anställda i Färgelanda kommun arbetar heltid med undantag för lagstadgade ledigheter och andra orsaker som arbetsgivaren bedömer skäliga.

Motivet till heltid som norm är:

- Alla har rätt till heltidslön
- Lönen påverkar socialförsäkringen
- Lönen påverkar pensionen som baseras på livsinkomsten
- Kommunens kompetensbehov
- Ökad efterfrågan på offentlig service
- En viktig jämställdhetsfråga

Kommunledningskontoret personalavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-13.

T.f. personalchefen informerarar.

Skickas till kommunstyrelsen
Personalkontoret (t f personalchefen)

HR-avdelningen
Tf HR-chef
Eivor Lindahl
Telefon 0528-567119
eivor.lindahl@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Heltid som norm

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att heltid ska vara norm i Färgelanda kommun.

Ärendebeskrivning

SKL och Kommunal har i avtal 2016 träffat överenskommelse om heltid som norm. Ett nationellt projekt startade i februari 2017 med målet att den 31 maj 2021 ska alla kommunal- och landstingsanställda arbeta heltid.

Det lokala projektet i Färgelanda kommun följer samma tidplan, med början i äldreomsorgen 2018.

Heltid som norm innebär att alla anställda i Färgelanda kommun arbetar heltid med undantag för lagstadgade ledigheter och andra orsaker som arbetsgivaren bedömer skäligen.

Motivet till heltid som norm är:

- Alla har rätt till heltidslön
- Lönen påverkar socialförsäkringen
- Lönen påverkar pensionen som baseras på livsinkomsten
- Kommunens kompetensbehov
- Ökad efterfrågan på offentlig service
- En viktig jämställdhetsfråga

En förutsättning för att fler ska arbeta heltid är ett tydligt politiskt beslut och att frågan om heltid prioriteras högt. Ett tydligt beslut anger vad som ska åstadkommas och när det ska vara genomfört.

Facklig samverkan

Heltid som norm är ett samverkansprojekt mellan Kommunal och Färgelanda kommun.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Eivor Lindahl
Tf HR-chef

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 71 Dnr 2017/168

Patientsäkerhetsberättelse omsorg

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta "Patientsäkerhetsberättelse 2016" och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendet

MAS har i sektorns kvalitetsledningssystem STRATSYS, sammanställt Patientsäkerhetsberättelse 2016 för Färgelanda kommun, Sektor Omsorg.

Enligt 3 Kap. § 10 i Patientsäkerhetslagen är Vårdgivaren (kommunen som juridisk person) skyldig att senast den 1/3 varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Patientsäkerhetsberättelsen ska hållas tillgänglig för den som önskar ta del av den. Färgelanda kommuns patientsäkerhetsberättelser finns sedan 2011 tillgängliga på kommunens hemsida.

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2017-03-01

Skickas till kommunstyrelsen

Sektor Omsorg
Christina Olsson
MAS
Tel:0528-567629
E-post:christina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Patientsäkerhetsberättelse

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta "Patientsäkerhetsberättelse 2016" och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendet

MAS har i sektorns kvalitetsledningssystem STRATSYS, sammanställt Patientsäkerhetsberättelse 2016 för Färgelanda kommun, Sektor Omsorg.

Enligt 3 Kap. §10 i Patientsäkerhetslagen är Vårdgivaren (kommunen som juridisk person) skyldig att senast den 1/3 varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

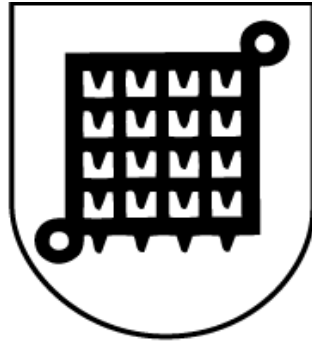
1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Patientsäkerhetsberättelsen ska hållas tillgänglig för den som önskar ta del av den. Färgelanda kommuns patientsäkerhetsberättelser finns sedan 2011 tillgängliga på kommunens hemsida.

Christina Olsson
Medicinsk ansvarig sjuksköterska

Patientsäkerhetsberättelse

Sektor Omsorg

Sammanställd av Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska Christina Olsson

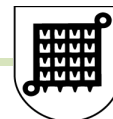
2016

Enligt patientsäkerhetslagen (2010:659) ska vårdgivaren senast den 1 mars varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse. Den ska innehålla uppgifter om hur man under det gångna året arbetat med patientsäkerhetsarbetet och hur man samverkat för att förebygga risker och vilka egenkontroller man gjort för att mäta vårdkvalitén.

I berättelsen ska vårdgivaren redovisa avvikelser, inkomna klagomål och synpunkter samt om händelser utretts enligt patientsäkerhetslagen och hur många vårdskador som bedömts som allvarliga.

Patientsäkerhetsberättelsen ska ha en sådan detaljeringsgrad att det går att bedöma hur det systematiska patientsäkerhetsarbetet har bedrivits i verksamhetens olika delar, och att informationsbehovet hos externa intressenter tillgodoses.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Övergripande mål och strategier	5
Organisatoriskt ansvar för patientsäkerhetsarbetet	6
Struktur för uppföljning/utvärdering	7
Uppföljning genom egenkontroll.....	8
Hur patientsäkerhetsarbete har bedrivits samt vilka åtgärder som genomförts för ökad patientsäkerhet.....	9
Samverkan för att förebygga vårdskador	10
Risکاناليس.....	11
Hälso- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet	12
Klagomål och synpunkter	13
Sammanställning och analys	14
Samverkan med patienter och närstående	15
Resultat.....	16
Övergripande mål och strategier från föregående år.....	26
Övergripande mål och strategier för kommande år.....	27

Sammanfattning

Det har hänt mycket under 2016!

Digitalisering Vårt arbete att digitalisera verksamheten har så smått kommit igång. I februari byttes alla analoga trygghetslarm ut till digitala och detta har fungerat bra. Alla har mobil uppkoppling. All legitimerad personal har nu möjlighet att både läsa och dokumentera mobil. Legitimerad personal kan också med patientens samtycke söka information i NPÖ. Diskussion har påbörjats om nyckelfria och loggbara lås på läkemedelsskåp samt digitala signeringslistor.

Läkemedelshantering I februari bytte vi leverantör av dosläkemedel efter upphandling gjord av Västra Götalandsregionen. En oberoende granskning av vår läkemedelshantering är utförd av leg. farmaceut. Vi har byggt ett helt nytt läkemedelsrum på ett av våra äldreboenden vilket ger mycket säkrare läkemedelshantering.

Vårdhygien Vi har sett över hanteringen av personaltvätt och börjat bygga tvättstugor för att alla ska kunna byta om och tvätta sina arbetskläder på arbetsplatsen. Hygienombuden genomför fr.o.m. i år självskattning av basala hygienrutiner 4ggr/år. Följsamheten till basal hygienrutiner är hög.

Palliativ vård Vi har skapat lokal rutin för palliativ vård utifrån de nationella riktlinjerna och implementerat denna på APT ute i verksamheterna. Under 2017 kommer all personal att gå VG-regionens webbutbildning i palliativ vård.

Demensvård Ny personal på demensheterna har fått 2-dagarsutbildning i BPSD för att arbeta med och registrera i det nationella kvalitetsregistret.

Utbildningsinsatser

- Sårsläkning och förbandsmaterial, sjuksköterskor och sårombud
- Intyg om nödvändig tandvård, sjuksköterskor
- PUCLAS - trycksårsbedömning, undersköterskor inför PPM mätning
- Förskrivning av inkontinensmaterial, särskild näring, madrasser och diabeteshjälpmiddel. Sjuksköterskor.
- Utbildning för Samverkande sjukvårdsuppdrag. D-HLR, RETTS, behandlingsriktlinjer. Sjuksköterskor.

Våra egenkontroller visar bra resultat! Nattfasta på SÄBO tex. Där har vi nått målet att alla boende har en genomsnittlig nattfasta på max 11h även om variationerna är stora. Kanske har det också påverkan på BMI där nu endast 15% har ett BMI mindre än 22. Förra året var den siffran 25%.

Trycksårsfrekvensen är nere på 4,5%. Alla dokumenterade trycksår är av grad 1, rodnad.

Resultaten i Palliativregistret har förbättrats väsentligt på nästan alla parametrar. Nu behöver vi bara lite hjälp från läkare att genomföra fler brytpunktsamtal.

Utifrån ett ökat antal läkemedelsavvikelser där 60% utgör bortglömda doser ska vi under kommande år se om det finns resurser att införa digitala signeringslistor. Då kommer en påminnelse om dos inte är signerad.

Även antalet fall är fler än förra året men antalet allvarliga skador är färre. Vi kommer fortsätta att satsa på balans- och styrketräning ihop med förebyggande åtgärder som halksockar, fallskyddsmattor och dyl.

Vi kunde se i socialstyrelsens mätning Öppna Jämförelser att inte tillräckligt många kände till vart man vände sig med klagomål och synpunkter. Vi har heller inte fått någon synpunkt eller klagomål som berör hälso- och sjukvård. En ny rutin har därför införts till 2017 där information ska lämnas oftare av både biståndshandläggare, kontaktpersoner och enhetschefer. Vid inskrivning, inflyttning och uppdaterande av genomförandeplaner.

Övergripande mål och strategier

I kommunens övergripande verksamhetsplan finns inga specifika mål för den kommunala hälso- och sjukvården. Men några mål påverkar patientsäkerheten i rätt riktning. Tex.

- God och vällagad mat i egna kök. När maten smakar bra äter man bättre och risken för undernäring minskar.
- att få bo tillsammans på äldreboendet även om bara den ena parten har omsorgsbehov ökar trygghet och nöjdhet och bidrar till en god psykisk hälsa.
- heltidstjänster inom äldreomsorgen ökar kontinuiteten i personalgrupperna vilket är positivt ur patientsäkerhetssynpunkt.

Äldreomsorgen och den kommunala hälso- och sjukvården har fortsatt arbetat i linje med regeringens mål och VästraGötalandsregionens satsning på "Bättre liv för sjuka äldre".

Fokusområden är:

- SIP, Samordnad Individuell Plan där kommunen jobbar efter rutiner framtagna av regionen och använder regionens webbutbildning om SIP.

- Mobil närvård. Arbeta har påbörjats i regionen för att hitta en "Dalslandsmodell" där kommunerna kan ingå som part. Målet är att erbjuda de mest sjuka äldre primärvård/specialistvård via hembesök.

- Kunskapsbaserad vård. Vi arbetar enligt nationella och regionala riktlinjer och använder oss av kvalitetsregister för att kunna leverera en patientsäker vård av hög kvalitet.

- God och säker läkemedelsbehandling. Läkemedelsgenomgångar ska genomföras enl. regionens medicinska riktlinje. Olämpliga läkemedel ska undvikas om de går. Patienterna ska få rätt medicin i rätt dos vid rätt tid! Hanteringen ska vara säker. Digitala signeringslistor och nyckelfria lås som kan loggas är bra hjälpmedel som vi hoppas att vi snart kan införa.

- Trygg och säker vårdövergång. Nya nationella riktlinjer för utskrivning från sjukhus kräver bra rutiner för informationsöverföring och planering inför hemgång. Detta blir ett område att jobba med den närmaste framtiden.

Dessutom ska vi i arbetet med äldre;

- Arbeta hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande. Det politiska arbetet med mål och nyckeltal under 2016 resulterade i att en ny äldreplan kommer att tas fram i kommunen under 2017. Denna kommer beröra verksamheter även utanför sektor omsorg.

- Öka användningen av välfärdsteknologi och anpassa våra verksamheter till digitaliseringen. Ett långsiktigt mål där vi under 2016 bytte våra analoga trygghetslarm till digitala med mobil uppkoppling. Den legitimerade personalen har under året fått datorer som ger möjlighet att läsa och dokumentera mobilt.

□

Organisatoriskt ansvar för patientsäkerhetsarbetet

Kommunstyrelsen ansvarar för att;

- den hälso- och sjukvård som kommunen erbjuder uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav på god vård
- kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras
- det finns ett kvalitetsledningssystem inom sektor omsorg i Färgelanda kommun samt att sätta övergripande mål för verksamheten.

Socialchef/Verksamhetschef för hälso- och sjukvård ansvarar för att;

- verksamheten tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet
- rutiner för riskanalys, avvikelshantering, klagomålshantering, samverkan och egenkontroller finns

MAS ansvarar för att;

- rutiner för hälso- och sjukvårdsarbete finns och är kända av personalen
- behovet av läkarkontakt tillgodoses
- att delegeringar utförs så att patientsäkerheten bibehålls
- rutiner finns för säker läkemedelshantering
- anmälningar till IVO enl. Lex Maria görs vid vårdskada eller risk för vårdskada
- kontrollera så att krav och mål uppnås

Enhetschefer ansvarar för att;

- se de olika processerna i verksamheten
- att personalen känner till och arbetar efter kommunens policy, riktlinjer och rutiner samt deltar i egenkontroll av verksamhetens kvalitet

Övrig personal inom sektor omsorg ansvarar för att;

- jobba efter kommunens policy, riktlinjer och rutiner
- medverka vid egenkontroller och kvalitetsutveckling av verksamheten

Stödfunktioner;

Vårdhygien - hygiensköterska med kommunalt ansvar inom NU-sjukvården

- utarbetar kommunala rutiner för det vårdhygieniska arbetet
- erbjuder regelbunden utbildning och rådgivning
- skapar verktyg för egenkontroll av verksamheten för att säkerställa en god hygienisk standard

Tandvårdsenheten

- erbjuder årliga munhälsobedömningar till vårdtagare som har intyg om nödvändig tandvård

Struktur för uppföljning/utvärdering

Resultat av egenkontroller och uppföljningar sammanställs fortlöpande och läggs in i kvalitetsledningssystemet.

MAS och enhetschefer analyserar först var för sig, och sedan tillsammans resultaten och presenterar på ledningsgrupp, äldrechefsmöten och APT. Personalens delaktighet med erfarenheter och förslag är viktig för att driva kvalitetsarbetet framåt.

Vid dessa möten på både lednings- och verksamhetsnivå, utvärderas resultaten och man tar ställning till hur det fortsatta arbetet skall bedrivas, om insatser behövs och vilka delar man ska satsa på.

På ledningsgruppsmöten deltar socialchef/verksamhetschef samt utvecklingschef och görs då uppmärksamma och delaktiga i verksamheternas resultat och planering av åtgärder.

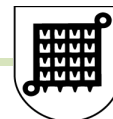
Åtgärder planeras och läggs in i kvalitetsledningssystemet där tidsplan och resultat visas.

Enhetscheferna ansvarar för att föra ut informationen till vård- och omsorgspersonalen.

En övergripande presentation av patientsäkerhetsberättelsen görs för kommunstyrelsen. Då redovisas det viktigaste och ev. nytt innehåll

Under 2016 provade vi "kvalitetsvecka" på några enheter. Det innebar att man i början av året samlade in verksamhetens "kvalitetsresultat" för året som gått och satte mål och skapade förbättringsåtgärder att jobba med under det kommande året.

Idén togs emot väl och ska under 2017 genomföras i alla verksamheter inom sektor omsorg. "Kvalitetsveckan" ger en tydligare koppling till vårt ledningssystem då det är ett tillfälle att se sammanhanget mellan aktiviteter, egenkontroller och åtgärder och resultaten som levereras.

Uppföljning genom egenkontroll

Egenkontroller i kommunal hälso- och sjukvård.

Regelbundna loggkontroller i verksamhetens dokumentationssystem Magna Cura.

Journalgranskning av leg.personals journalföring.

Riskbedömningar i Senior Alert (nationellt kvalitetsregister) av fall-trycksår-nutrition-munhälsa och blåsdysfunktion

Mätning av nattfasta på SÄBO

Månadsvis uppföljning av fallrapporter/statistik i vårt dokumentationssystem Magna Cura.

punktprevalensmätning av trycksår-frekvens på SÄBO enl. Senior Alert. (nationellt kvalitets register)

Registrering i Palliativregistret (nationellt kvalitetsregister)

Registrering i BPSD (nationellt kvalitets register)

Uppföljning av läkemedelsavvikelser/statistik i vårt dokumentationssystem Magna Cura.

Kvalitetsgranskning av KAF (kommunalt akutläkemedelsförråd) utförs av regionen.

Årlig kvalitetsgranskning av läkemedelshanteringen. Utförs av leg. apotekare.

"Egenkontroll - vårdhygienisk standard inom kommunal vård och omsorg" planerad till våren 2017. Utarbetad av Vårdhygien, NU-sjukvården.

Självskattning av följsamhet till basala hygienrutiner. 4ggr/år

Deltar i HALT, Folkhälsomyndighetens mätning av VRI (vårdrelaterade infektioner) och antibiotika behandlingar.

Hur patientsäkerhetsarbete har bedrivits samt vilka åtgärder som genomförts för ökad patientsäkerhet

Stratsys

- I kvalitetsledningssystemet Stratsys finns den kommunala hälso- och sjukvårdens rutiner och andra dokument. Även egenkontroller, uppföljningar, åtgärder och resultat redovisas i detta system.

Dokumentation

- Modul för hälso- och sjukvårdsdokumentation enl. ICF är inköpt. Utbildning och implementering under 2017.
- All leg. personal har under året fått tillgång till NPÖ, Nationell Patient Översikt.

BPSD (beteendemässiga och psykiska symtom vid demens)

- Arbetsverktyget används inom demensvården. Syftet är att hitta omvårdnadsinsatser som lindrar beteendemässiga och psykiska symtom vid demens och minska behovet av läkemedelsbehandling vid tex. oro.
- Ny personal på demensenheterna har fått utbildning för att jobba med registret.
- I slutet av året bestämdes att verksamheterna också ska börja dokumentera i Svedem-SÄBO. Svenskt demensregister. Uppstart med introduktion i februari 2017.

Fallprevention

- Under året har några fallskydd (en typ av enklare sänggrind) inköpts. Detta efter att fallrapporter visade att många "rullade ur sängen" på natten. Vanliga grindar hindrar vårtagaren att själv gå upp, det gör inte dessa.
- även fallskyddsmattor att lägga vid sängen för att mildra fall har inköpts.
- En modell av träningscyklar har inköpts för styrka- cirkulations träning. Dessa är nu tillgängliga på samtliga äldreboenden.

Nattfasta

- en satsning på att minska nattfastan för boende på SÄBO

Digitalisering

- Övergången till digital trygghetstelefoner är klar. Samtliga brukare fick sina trygghetstelefoner utbytta under februari 2016. Digital funktionsövervakning av larmen på minutnivå.
- leg. personal kan läsa och dokumentera mobilt.

Läkemedelshantering

- Extern granskning av kommunens läkemedelshantering har genomförts av leg. apotekare.
- Nytt beredningsrum för läkemedelshantering byggt på ett äldreboende.

Händelseanalys

- En rutin för händelseanalys har tagits fram enl. Socialstyrelsens riktlinjer. Tidigare finns rutin för riskanalys.

Samverkan för att förebygga vårdskador

Lokalt

- Gruppmöten på enheterna där omsorgspersonal och legitimerad personal deltar i uppföljning, utvärdering och planering
- MAS-möten med legitimerad personal 1g/mån.
- MAS-information på APT 1g/år i alla äldreomsorgens och ESS verksamheter
- Närsjukvårdsmöten 2ggr/termin. Hemsjukvård/vårdcentral/folktandvård/ambulansvården
- Avtal med primärvården om läkarinsatser för patienter i hemsjukvården och boende på SÄBO. Dessutom viss handledning och utbildning för personalen.
- Farmaceut från loala apoteket deltar på MAS-möte 1-2ggr/år.
- Möte med lokala IT-enheten 3-4ggr/termin.
- Årliga möten med hälso- och sjukvårdsnämnden

Regionalt

- Representanter från regionen bjuds in till lokala närsjukvårdsmöten. Inbjudan görs till den verksamhet där frågor behöver diskuteras. Regionen kan från sitt håll bjuda in sig till dessa möten för information och diskussion.
- Nätverk för;
  - legitimerad personal (rehab, palliativvård)
  - MAS:ar i Fyrbodals och VG-regionen
  - enhetschefer för legitimerad personal
  - socialchefer och verksamhetschefer för hälso- och sjukvård
- Avtal med regionen för upphandling av Nutritions-produkter samt tillgång till dietist för specialistkunskap
- Förband- och sjukvårdsmaterial upphandlat i samverkan Dalslands kommunalförbund
- Regionen tillhandahåller specialistkunskap inom vårdhygien i form av hygienskoterska (utbildning, rutiner och rådgivning)
- Vård & Omsorgscollege i Fyrbodals. Dess syfte är att kvalitetssäkra vård- och omsorgsutbildningar samt att öka intresset för att jobba inom vård- och omsorg.

Risicanalys

Vår rutin följer rekommendationerna i Socialstyrelsens Handbok för patientsäkerhetsarbete; Risk& händelseanalys. Rutinen är en kort beskrivning av hur riskanalys skall utföras. Handboken används som stöd vid genomförande av riskanalyser.

Syftet med en riskanalys är att identifiera och värdera risker, identifiera orsaker till dessa och ta fram åtgärder som eliminerar eller minskar riskerna, eller mildrar konsekvenserna av negativa händelser. Att analysera risker är ett framåtsyftande arbete, som ska leda till att förebyggande åtgärder vidtas innan något har hänt.

Risicanalys är en kraftfull metod att använda i ett systematiskt förbättringsarbete. En riskanalys resulterar i ett flertal förbättringsförslag som syftar till att höja säkerheten i den processen som analyseras.

Det är önskvärt att arbetet med riskanalyser påbörjas i samband med planering eller utveckling av en process, finns med under hela processens livscykel och justeras successivt när ny kunskap eller avvikelser kommer fram.

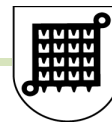
Alla processer i verksamheten som är kritiska för vårdtagarens/brukarens/klientens säkerhet bör analyseras och det visionära målet är att alla dessa processer ska genomgå grundläggande riskanalys.

En riskanalys kan utföras både på lokal verksamhetsnivå och på övergripande organisatorisk nivå. Den kan avse en befintlig arbetsprocess eller göras inför en förändring.

En analys på lokal nivå utförs på enhetens egna processer eller i samarbete med närliggande enheter på gemensamma processer. Lättast att påverka är de egna, lokala processerna.

En analys på övergripande organisatorisk nivå kan göras inför större förändringar som påverkar flera verksamheter. Riskanalys på övergripande nivå är ofta mer komplex och tidskrävande än en analys på lokal nivå.

Under 2016 har även rutin för händelseanalys tagits fram enl. socialstyrelsens riktlinjer. När en händelse inträffat som har, eller kunde ha, lett till patientskada ska en händelseanalys genomföras för att förhindra att händelsen upprepas.

Hälsa- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet

Risker för vårdskador samt händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada rapporteras i avvikelsemodulen i Magna Cura.

I rapporten beskrivs hur händelsen tas om hand, omedelbart samt på lång sikt. Här finns även möjlighet att kort beskriva orsak till händelsen om man vet detta.

Samtliga rapporter skall kvitteras av leg.personal, enhetschef samt MAS i nämnd ordning. Vid allvarliga händelser informeras MAS direkt som utreder och tar ställning till om en Lex Maria anmälan skall göras.

Avvikelse med medicintekniska produkter kan även bli aktuella för anmälan till Läkemedelsverket och tillverkare.

MAS gör varje månad en sammanställning av rapporterade hälsa- och sjukvårdsavvikelse som mailas ut till leg.personal och enhetschefer och redovisas i kvalitetsledningssystemet.

Enhetscheferna skall vid varje APT diskutera de rapporter som varit, hur de tagits om hand och vad man ev. skall åtgärda för att det inte skall inträffa igen.

Klagomål och synpunkter

Rutin för hantering av klagomål och synpunkter finns. Dessa kan mottas både skriftligt och muntligt. Även anonymt, med då kan man inte få någon återkoppling. Blankett för klagomålshantering finns på kommunens hemsida, på medborgarkontoret, samt ute på boendeenheterna. Ärenden kan även inkomma via patientnämnden.

Inkomna ärenden, klagomål och synpunkter diarieförs och tas om hand av respektive enhetschef som utreder, vidtar ev. åtgärder och återkopplar till den som lämnat klagomål eller synpunkt.

Ärendena tas upp på APT och ev. ledningsgrupp eller äldrechefsmöten om de berör flera enheter eller hela verksamheten. Vid behov revideras rutiner och/eller arbetssätt som en del i verksamhetens förbättringsarbete.

Under 2016 har inga klagomål inkommit som berör kommunal hälso- och sjukvård.

Sammanställning och analys

Inga ärenden har inkommit från Patientnämnden.

Ingen anmälningar är gjorda till/inkomna från IVO.

Inga inkomna klagomål har varit relaterade till kommunal hälso- och sjukvård.

Vårt eget system för avvikelshantering visar att;

Antalet fall har jämfört med förra året ökat med 8%. Under året har det varit 4 fall som lett till allvarliga skador. Det är en minskning med 20%. (från 5 till 4 allvarliga fall).

I 22% av alla dokumenterade fall bar vårdtagaren höftskyddsbyxa. Det är en liten minskning totalt sett men på vissa äldreboenden har användningen ökat kraftigt. Allt fler har också halksockar, ffa på natten. Fortfarande sker 36% av fallen på natten.

Antalet läkemedelsavvikelser har ökat med 13%. Av dessa är 60% bortglömda doser. Ingen vårdskada har inträffat under året.

5 avvikelser med medicintekniska produkter

Vi har skickat

- tre avvikelser till dosleverantör

- 10 avvikelser till NU-sjukvården (avvikelser i samband med att vårdtagare kommer hem från sjukhus)

Vi har mottagit

2 avvikelse från NU-sjukvården.

Analys

Under 2016 har antalet avvikelser i den egna verksamheten ökat. Däremot har vi färre registrerade avvikelser som vi skickat till Nu-sjukvården. Från biståndsenheten meddelar man dock att man "ligger efter" med avvikelserapporteringen pga hög arbetsbelastning. Även sjuksköterskeheten bedömer att man inte alltid hinner lägga tid på att skriva avvikelser.

Antalet fallrapporter ökar men allvarliga skador minskar. Förhoppningsvis är det vårt arbete med Fallprevention som ger resultat. Höftskyddsbyxor (kostnadsfritt), halksockar, fallskyddsmattor och träning. I stort sett samtliga hemsjukvårdspatienter får också minst årligen en läkemedelsgenomgång av distriktsläkare.

Efter riskbedömningar i Senior Alert tar sjukgymnast fram individuella övningar till vårdtagarna som omsorgspersonalen hjälper till med. Regelbundet återkommande grupp-gympa arrangeras på några SÄBO och målet är att det ska snart erbjudas på alla äldreboenden i kommunen.

På demensheterna jobbar man med BPSD och den genomsnittliga NSI-poängen är lägre på våra boenden jämfört med riket. Rörelsefriheten är stor för personer med demenssjukdom och skyddsåtgärder används inte. Det gör att många fallrapporter handlar om att personer "rullat ur sängen", "kanat ur fåtöljen" eller går iväg och glömmer rollator eller att man faktiskt inte kan gå längre. Dessa incidenter genererar många fallrapporter men sällan skador.

Vi har under året köpt in enkla modeller av sänggrindar som minskar risken att "rulla ur sängen" men som inte hindrar personer att sätta sig på sängkanten och gå upp om man önskar. Även fallskyddsmattor att lägga vid sängen som dämpar fall har inhandlats.

Samverkan med patienter och närstående

Kommunens pensionärsråd ställer frågor och informeras om kommunal hälso- och sjukvård..

Enhetschefer anordnar närståendeträffar där även sjuksköterskor deltar med information och svarar på frågor.

Vårdtagare får upprepade erbjudande om riskbedömningar och förebyggande insatser i form av bl.a. besök av tandhygienist, riskbedömningar av fall, undernäring, trycksår, munhälsa och blåsdysfunktion enligt Senior Alert.

Inom demensvården används vårdtagarens och närståendes kunskap och erfarenhet som ett komplement i vårdplaneringen.

Vid läkemedelsgenomgång skall vårdtagarens och ev. närståendes synpunkter och önskemål efterfrågas.

Vård- och omsorgspersonal upprättar vård- rehab- och genomförandeplaner tillsammans med vårdtagare, och om vårdtagaren så önskar, även med närståendes deltagande. Här fångas resurser och behov upp och man tar beslut om insatser som på bästa sätt skall bidra till vårdtagarens välbefinnande.

Möjlighet finns alltid att både skriftligt och muntlig framföra ris och ros för att bidra till kvalitetsutveckling av verksamheten.

Anhörigstödjare finns som kan hjälpa till med kontakter och information så att vårdtagare och närstående hittar rätt och känner sig trygga.

Resultat

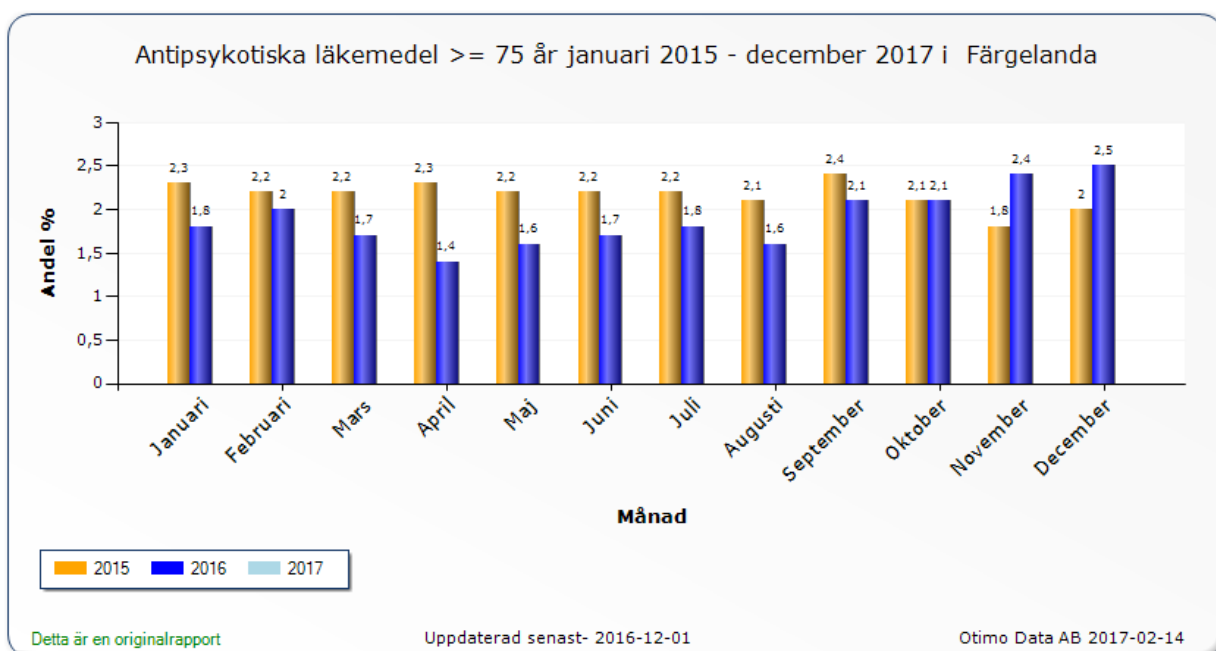
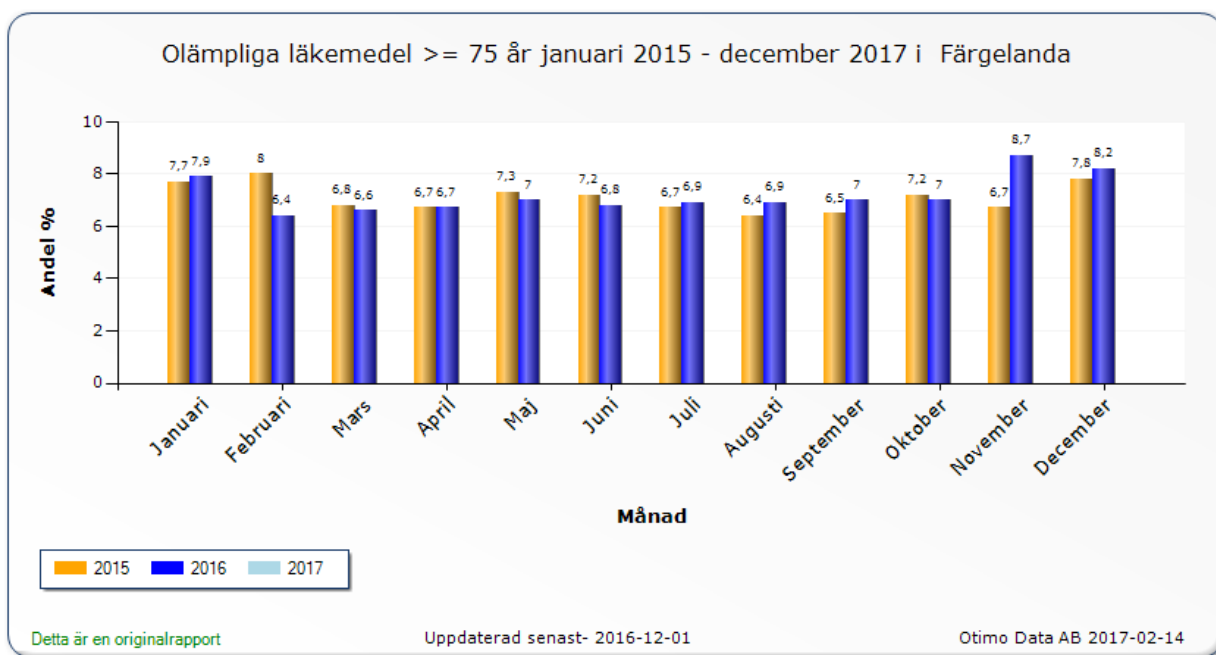
Redovisning av kvalitetsarbete

Läkemedel och äldre

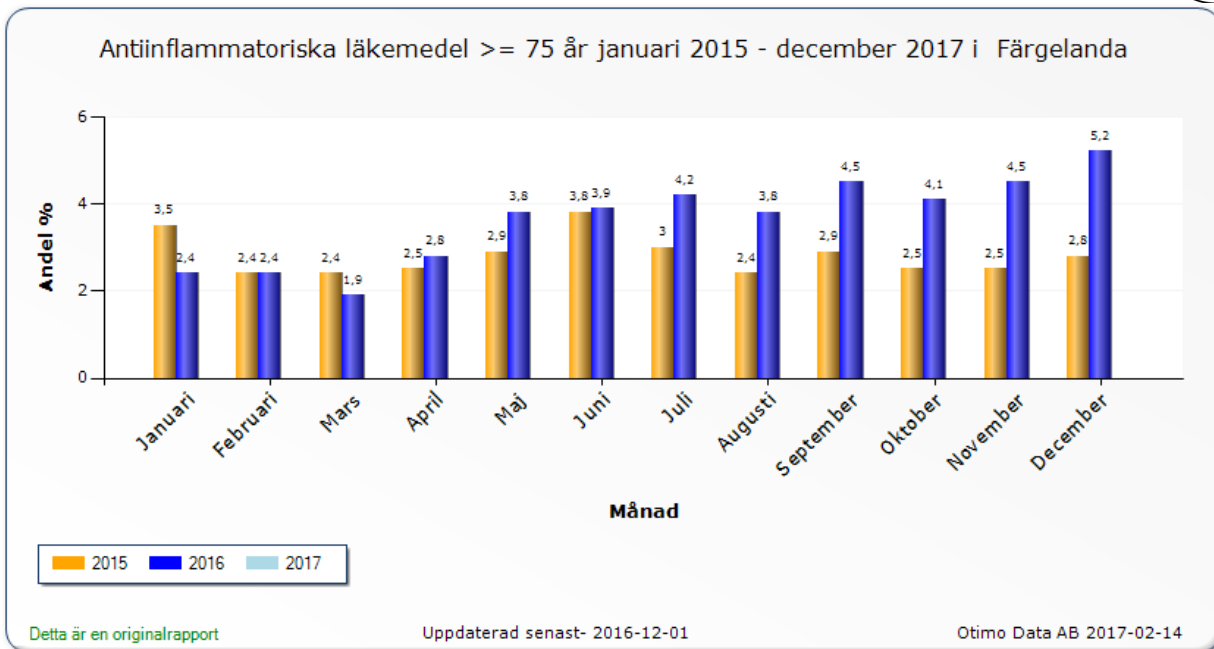
Statistik från Kvalitetsportalen

Receptbelagda läkemedel som förskrivs och också hämtas ut på apotek rapporteras fortlöpande till Läkemedelsregistret på Socialstyrelsen. Aktuell månad jämförs med samma månad föregående år. Källa: Kvalitetsportalen.se

OBS! Resultatet gäller för alla = 75 år och äldre i Färgelanda kommun. Den kommunala hälso- och sjukvården kan bara påverka de som vi har ett övertageläkemedelsansvar för. Övriga sköts via primärvården.

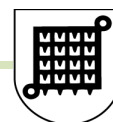
Redovisning av genomförda egenkontroller

Avvikelsehantering

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
■ Omhändertagande av avvikelserapporter i Magna Cura	Halvår	Legitimerad personal, enhetschefer och MAS skall läsa, vb kommentera och alltid kvittera alla avvikelser. Avvikelse ska användas som underlag för förbättringsarbete.	Vid kontroll av avvikelserna under nov-dec 2016 (89st) är 23% kvitterad av leg.,personal och endast 16% av chef. Förra årets siffror var 42 resp 22%. I avvikelserapporten finns utrymme för att göra en kort händelseanalys. Varför hände det? Vad ska vi göra för att förhindra att det händer igen? Rapporterna ska användas i förbättringsarbetet och i dessa ska man kunna se att incidenterna är uppmärksammade och omhändertagna av legetimerad personal och chef.

Teoretisk utbildning

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Kunskapstest	År	Kvalitén på den teoretiska undervisningen och kunskapstestet kan utvärderas på olika sätt tex utifrån resultat på kunskapstesterna eller	Under våren 2017 kommer ny författning om läkemedelshandling vilket innebär att undervisning och kunskapstest inför delegation

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
		enkäter.	behöver omarbetas och uppdateras. Den teoretiska undervisningen och kunskapstesterna ska dessutom kompletteras med en webbutbildning på ca 2h.

Demensvård

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Registrerade skattningar i BPSD-registret	År	Målet är att samtliga boende ska erbjudas en skattning var 6:e mån.	Under året har 42 vårdtagare skattats utifrån beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. Man har genomfört totalt 82 skattningar. I genomsnitt har det gjorts 2 skattningar /boendeplats under året. Genomsnittlig NPI-poäng är på våra boenden 14 jämfört med rikets 23 poäng. Högre poäng = fler symtom.

Magna Cura - verksamhetssystem

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Loggkontroll i Magna Cura	Kvartal	Kontroll görs så att ingen personal tar del av information som man inte behöver i sitt yrkesutövande.	Under året har loggkontroller utförts ca var 3:e månad. Ingen olovlig läsning eller andra överträdelse har påträffats.

Hälsa- och sjukvårdsdokumentation

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Journalgranskning	År	Resultatet sammanställs av MAS och presenteras på t.ex. MAS-möte/utvecklingsdag. Resultatet skall ligga till grund för information/utveckling och förbättringsåtgärder.	Under hösten genomfördes en granskning av hälso- och sjukvårdsdokumentationen. Resultatet visar att det är svårt att hitta dokumentation i vårt system. Inga direkt brister i dokumentationen kunde påvisas. En uppdatering med ny modul för ICF-dokumentation inkl. utbildning är planerad under 2017. Ingen ny granskning innan nya journalen tagits i bruk.

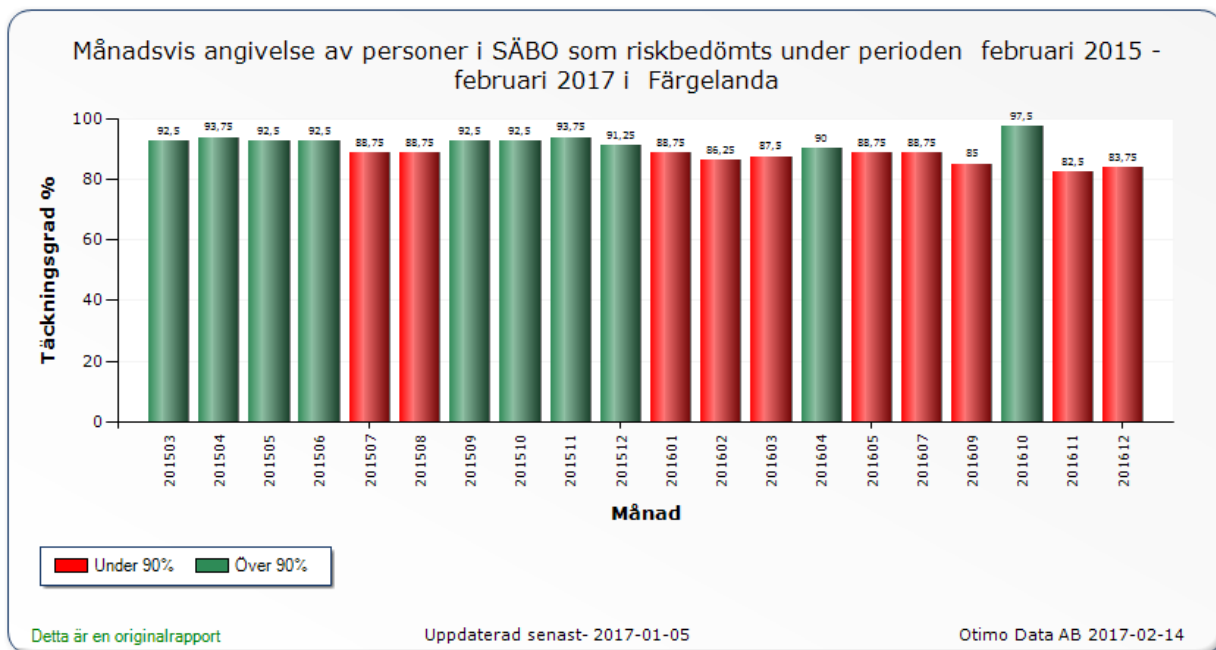
Senior Alert

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Mätning av nattfasta	Halvår	Målet är att nattfastan inte ska överstiga 11h.	Vid senaste mätningen, hösten 2016 har vi nästan nått målet! Medeltiden för nattfasta på SÄBO var 11,5h! Variationen är stor, mellan 5 och 16 timmars nattfasta uppmättes. 60% av brukarna på SÄBO har nu en nattfasta som inte överstiger 11h. Vid vår första mätning 2013 var det bara 11%.
● Uppföljning av fallrapporter/statistik	År	Målet är att antalet fall skall minska	Antalet fall har jämfört med förra året ökat med 8%. Under året har det varit 4 allvarliga fall varav 2 med frakturer. En tumme och en femurfraktur. Det är en minskning med 20%. (från 5 till 4 allvarliga fall) I 22% av fallen bar vårdtagaren höftskyddsbyxa. Det är en liten minskning totalt sett men på vissa äldreboenden har andvändningen ökat kraftigt. Allt

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
			fler har också halksockar, ffa på natten. Fortfanade sker 36% av fallen på natten.
Trycksårsmätning (PPM trycksår och fall, Senior Alert)	Halvår	Antalet och allvarlighetsgraden av trycksår skall minska.	Trycksårsmätningen v.40 visade att antalet trycksår minskar. 4,5% av de boende på SÄBO hade trycksår. (3 personer). Alla trycksåren var av grad 1 = rodnad. Motsvarande siffror för riket är 7,6% trycksår och 65% är av grad 1.
Uppföljning av nutritionsbedömning i Senior Alert	Halvår	Senior Alert ger information om antalet vårdtagare med BMI <22 och vikt nedgång med >5% sedan senaste mätning. Resultaten ska följas upp regelbundet och vara en del av utvärderingen av kvalitetsarbetet inom området nutrition.	Andelen personer på SÄBO med risk för undernäring har minskat betydligt jämfört med förra året. Vid senaste mätningen hade drygt 15% ett BMI mindre än 22 mot tidigare 26%. kanske har vår satsning på att minska nattfastan haft viss effekt.
Uppföljning av munhälsobedömningar i Senior Alert	År	Har alla på SÄBO erbjudits munhälsobedömning? Visar resultatet att förbättringsåtgärder behövs?	Under 2016 har 158 munhälsobedömningar gjorts. 91 stycken visade ingen risk för ohälsa i munnen. 42 riskbedömningar ledde till att åtgärder sattes in. Vid 24 tillfällen bedömdes att kontakt med tandläkare behövdes.
Uppföljning av bedömd blåsdysfunktion	År	Egenkontrollen ska vara ett underlag för bedömning av om utredning och utprovning sker i tillräcklig omfattning.	Under året har 94 riskbedömningar gjorts. Hos 67 individer uppmättes risk för blåsdysfunktion. För 53 stycken planerades åtgärder. Man gjorde 30 basala utredningar, vilket är en fördubbling jämfört med förra året. För 35 personer gjordes individuell utprovning av inkontinenshjälpmedel.

Andel patienter på SÄBO med aktuell riskbedömning i Senior Alert.

Mätning av nattfasta under 2016

grönt= bättre än förra året

Okt - 16	Totalt antal brukare	Kvällsmat ca kl	Frukost ca kl	Brukare m nattfasta <11h	Brukare m nattfasta > 11h	Kortaste nattfastan	Längsta nattfastan	Medeltid nattfasta	Brukare m nattfasta > 11h som tackat nej
Medel	74	18,00	8,30	↑40%	↓60%	5h	15h45m	11.5h	↑10-12%

Dokumenterade fallrapporter under 2016

Enhet	Jan	Feb	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec	Tot	pp/år
Hävestensgården	16	10	21	16	7	18	17	31	21	23	10	12	202	6,3
Lillågården	0	2	2	1	5	2	2	1	2	1	1	3	22	0,8
Solgården	2	1	1	1	3	2	11	7	3	4	4	6	45	2,5
HT söder	4	2	6	5	2	5	2	1	3	2	1	2	35	
HT norr	8	3	3	3	0	1	9	1	3	1	2	1	35	
Oasen/Kärnan														
LSS														
Totalt	30	18/48	33/81	26/107	17/124	28/152	41/193	41/234	32/266	31/297	18/315	24/339	339	
Allvarlig	0	0/0	2/2	0/2	0/2	0/2	0/2	2/4	0/4	0/4	0/4	0/4	4	
Höftskydd totalt	27%	28%	24%	4%	18%	35%	15%	24%	25%	16%	22%	25%	22%	
Höftskydd Hävest	50%	50%	38%	6%	0	0	6%	27%	28%	13%	10%	17%	20%	
Höftskydd Solgår	0	0	0	0	33%	50%	55%	28%	66%	50%	75%	67%	35%	

Statistik från SKL fall/personår på särskilt boende 2.0-4.2 psykiatrika avd. 4.0-6.2

Plats	Tidpunkt					Totalt
	Morg 6-9	Fm 9-12	Em 12-18	Kväll 18-22	Natt 22-06	
säng/sovrum	28	9	31	26	69	163
Toalett vid/till/från	10	12	17	6	38	83
kök	3	3	8	11	3	28
Tv/dagrum		11	13	17	5	46
hall/korridor	1	1	3	4	9	18
utomhus			1			1
annan plats						
Antal/totalt	42	36	73	64	124	339

FALLSTATISTIK 2016

- 1 subarachnblödning
- 1 femurfraktur på SÄBO
- 1 axelluxation
- 1 fraktur på tumme

- VT utan HSV
- 2 höftfraktur
- 1 handledsfraktur

Trycksårsmätningar och nutritionsbedömningar 2016

PPM Fall och Trycksårssrapport Punktprevalensmätning v 40 2016

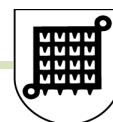
Enhet	Sammanlagt antal personer på enheten	Antal registreringar	Antal personer med trycksår	Antal trycksår	Antal Kategori 1	Antal Kategori 2	Antal Kategori 3	Antal Kategori 4	Antal personer med fall	Antal fall	Antal personer med BMI < 22
Färgelanda kommun	64	64	3	4	4	0	0	0	3	5	10

v.40 3 personer med trycksår = 4,5% (11% 2015)

alla trycksår är grad 1 (kvarstående rodnad)

10 av 64 vårdtagare hade ett BMI<22 = 15,5% (25% 2015)

Färre personer med lågt BMI skulle kunna bero på en satsning på att korta nattfastan på alla SÄBO.

Munhälsobedömningar i Senior Alert

Månad	JAN16	FEB16	MAR16	APR16	MAJ16	JUN16	JUL16	AUG16	SEP16	OKT16	NOV16	DEC16	JAN17	Total
Färgelanda kommun Antal riskbedömningar totalt av munhälsa	2	10	49	7	12	6		14	26	20	8	5		159

Under 2016 genomfördes 159 munhälsobedömningar på SÄBO. 53 st av dessa ledde till minst en planerad åtgärd.

Blåsdysfunktion

Månad	JAN16	FEB16	MAR16	APR16	MAJ16	JUN16	JUL16	AUG16	SEP16	OKT16	NOV16	DEC16	JAN17	Total
Färgelanda kommun Antal riskbedömningar blåsdysfunktion	2	8	33	2	6	6		12	10	6	5	4		94
Antal med riskbedömningar där blåsdysfunktion konstaterats	2	4	27	1	6	4		6	7	3	3	4		67
Antal bedömningar med minst en planerad åtgärd	1	4	20	0	3	6		9	6	2	2	0		53
Antal basala utredningar enligt nikola	1	1	13		2	4		4	1	3	1			30
Antal bedömningar med planerad individuell utprovning av inkontinenshjälpmedel	1	3	14		2	3		4	6	0	2			35

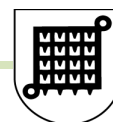
Under 2016 genomfördes 94 st riskbedömningar för blåsdysfunktion.

I 67 fall konstaterades blåsdysfunktion = 71%

35 st fick individuellt utprovade inkontinenshjälpmedel

VG-regionens munhälsobedömning

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
 Tanvårdens munhälsobedömningar och personalutbildningar	År	Utifrån rapporten bedöma om åtgärder behövs, t.ex. fler utbildningstillfällen.	Under 2016 hade 108 personer tackat JA till en munhälsobedömning i hemmet. Tanvården genomförde 74 st. 27 personal fick utbildning i munhålsvård av tandhygienst.

MTP-medicintekniska produkter

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Uppföljning av avvikelser i Magna Cura	År	Antalet och typen av avvikelser följs. Dokumenteras orsaker och åtgärder?	Under året har 5 incidenter rapporterats som berör medicintekniska hjälpmedel. Ingen allvarlig värdskada har inträffat. Incidenterna har varit t.ex. trasiga lås på medicinskåp. Kanyler på förfyllda sprutor har varit böjda. En trasig rollator.

Samverkande sjukvård

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Riskanalys inför verksamhetsförändring	Halvår	Samverkande sjukvårds påverkan på den kommunala hemsjukvården ska följas upp regelbundet. Man ska titta på volym av uppdrag, tidpunkt för uppdrag, antal uppdrag som nekats samt efterhöra personalens uppfattning.	Under året har kommunens sjuksköterskor fått 125 uppdrag från Samverkande sjukvård. Av dessa kunde 77 st utföras. = 62%. Närmare hälften av de uppdrag som inte utfördes var nattetid då det sällan finns resurser. Trots detta har nattsköterkorna utfört ca 20% av de uppdrag som kommit nattetid. 12% av ärendena har inte utförts då larmcentralen bedömt att ambulans hunnit fram först.

Läkemedelshantering, från ordination till kassation

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
■ Läkemedelsavvikelser	Kvartal	MAS sammanställer läkemedelsavvikelsena i Magna Cura månadsvis. Resultatet redovisas här som egenkontroll.	Antalet bortglömda doser har ökat med 13%. Av dessa är 60% bortglömda doser. Ingen värdskada har inträffat under året. För att komma till rätta med dessa bortglömda doser samt de 15% av avvikelserna som beror på att signering saknas vore det lämpligt att införa digitala signeringslistor som direkt påminner om doser som ska ges och om de inte blir signerade.
● Kvalitetsgranskning av läkemedelshanteringen enl. gällande föreskrifter	År	Efter granskningen kommer en åtgärdsplan/rapport med kommentarer och förbättringsförslag. Åtgärder ska planeras och vara klara innan nästa granskning.	Farmaceut från Apoteket AB gjorde i september en granskning av läkemedelshanteringen i hemsjukvården. Samtliga förbättringsförslag från granskningen året innan var genomförda. Läkemedelshanteringen godkändes och endast små påpekande om justeringar fördes fram. Ny granskning om ett år.

KAF - Kommunala Akutläkemedels Förrådet

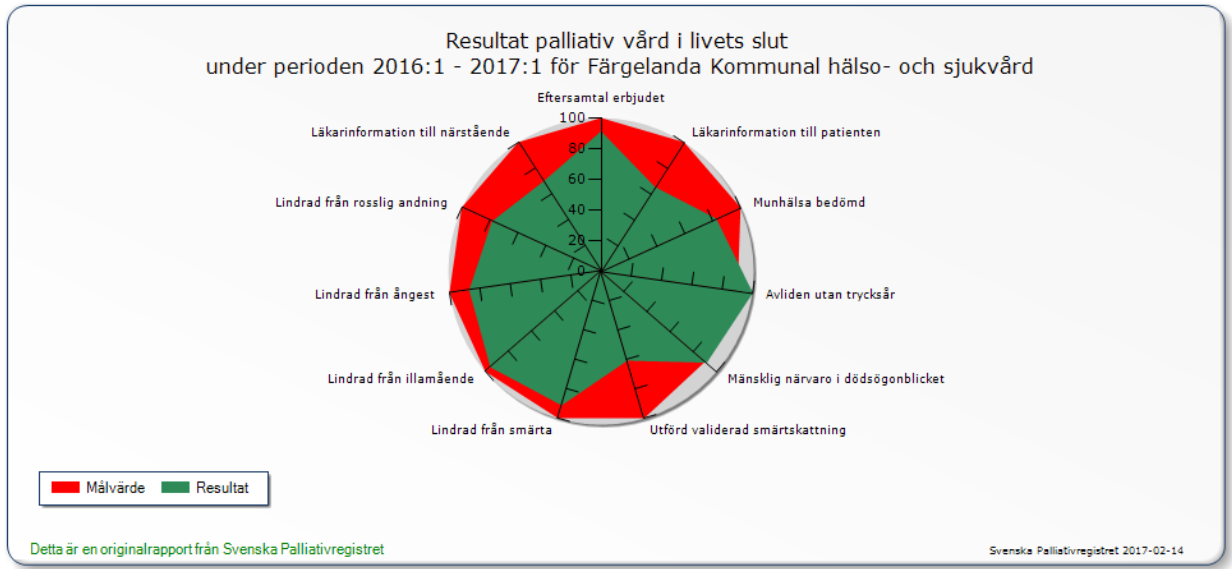
Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Kvalitetskontroll av KAF	År	Svaren som mailas in bedöms av apotekare och MAS får kommentarer om vad som behöver förbättras.	En miss i utskick av enkät har gjort att vi inte har något resultat för 2016.

Palliativ vård och Palliativregistret

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
--------------	--------------	-----------------------------	-----------

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Resultat i palliativregistret	År	Resultaten skall förbättras vid varje mätning. Målet är 100% på alla parametrar som redovisas i "spindelnätet".	Resultaten i palliativregistret har förbättrats inom nästan alla parametrar och förbättringen är stor. Patienter som har smärtskattats har t.ex. ökat från 20% till 70% och bedömd munhälsa har ökat från 55 till 85%! 5 parametrar har förbättrats mycket, fem visar samma värde som förra året och de värdena är bra förutom läkarinformation till patient (65%) vilket vi har svårt att påverka.

2015

Kvalitetsindikator	Målvärde	Resultat
Eftersamtal erbjudet	100	75,0
Läkarinformation till patienten	100	43,8
Munhälsa bedömd	100	50,0
Avliden utan trycksår	90	93,8
Mänsklig närvaro i dödsögonblicket	90	87,5
Utförd validerad smärtskattning	100	18,8
Lindrad från smärta	100	81,3
Lindrad från illamående	100	87,5
Lindrad från ångest	100	93,8
Lindrad från rosslig andning	100	50,0
Läkarinformation till närstående	100	68,8
Antal vårdtillfällen i urvalet: 16		

2016

Kvalitetsindikator	Målvärde	Resultat
Eftersamtal erbjudet	100	91,3
Läkarinformation till patienten	100	65,2
Munhälsa bedömd	100	82,6
Avliden utan trycksår	90	100,0
Mänsklig närvaro i dödsögonblicket	90	91,3
Utförd validerad smärtskattning	100	60,9
Lindrad från smärta	100	91,3
Lindrad från illamående	100	95,7
Lindrad från ångest	100	8,4
Lindrad från rosslig andning	100	78,3
Läkarinformation till närstående	100	69,6
Antal vårdtillfällen i urvalet: 23		

Grönt = bättre än förra året!

MTP - MedicinTekniskaProdukter

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Uppföljning av avvikelser i Magna Cura	År	Antalet och typen av avvikelser följs. Dokumenteras orsaker och åtgärder?	Under året har 5 incidenter rapporterats som berör medicintekniska hjälpmedel. Ingen allvarlig vårdskada har inträffat. Incidenterna har varit t.ex. trasiga läs på medicinskåp. Kanyler på förfyllda sprutor har varit böjda. En trasig rollator.

Kommunala riktlinjer för vårdhygien

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
● Självskattning av basala hygienrutiner	Kvartal	MAS sammanställer resultaten och målet är 100% följsamhet till de basala hygienrutinerna.	Fortsatt goda resultat. Följsamheten till, basalhygienrutiner är hög.
● "Svenska HALT", mätning av VRI och antibiotikabehandling på SÄBO	År	Infektionsförekomst och antibiotikabehandling på SÄBO i Färgelanda ska ligga på samma, eller bättre frekvens än riket.	Vid mätningen av vårdrelaterade infektioner på SÄBO hösten-16 gjordes 54 registreringar. Av dessa hade 3% (2st) en vårdrelaterad infektion som behandlades med antibiotika. Hud-, resp. öron/näsa/hals-/infektion. Frekvensen är samma som riket, 3% trots att Färgelanda har högre vårdtyngd och fler riskfaktorer än riket. Som vårdtyngd räknas desorientering, sängliggande/rullstolsburna samt inkontinens. Till riskfaktorer räknas bl.a. urinkateter där frekvensen i Färgelanda är något högre än för riket. 11 resp. 9%.
■ Checklista SÄBO	År	<ul style="list-style-type: none"> Egenkontrollen har fokus på centrala och aktuella vårdhygieniska områden Genomförs av ansvarig chef tillsammans med sjuksköterska och enhetens hygienombud Rekommendationen är att egenkontroll genomförs regelbundet, minst en gång/år Vid "nej" i någon av frågorna upprättas handlingsplan för förbättringsarbete 	Första kontrollen görs under våren 2017.

Egenkontroll	Periodicitet	Bedömning av egenkontrollen	Kommentar
■ Inventering av madrasser	År	Utifrån resultat ska madrasser bytas ut så att samtliga är godkända.	Både överdrag och madrass.

Övergripande mål och strategier från föregående år

- att genomföra journalgranskningar enl. mall
- att förbättra resultaten i palliativ registret
- att starta upp styrke- och balansträning för vårdtagare med fallrisk
- att implementera det nya lokala vårdprogrammet för palliativ vård
- att utbilda vård- och omsorgspersonal i säker kommunikationsstruktur. SBAR.
- att minska nattfastan
- att inom området vårdhygien jobba med;

- självskattning av basala hygienrutiner

- egenkontroll av vårdhygienisk standard

- införa system för hantering av personaltvätt

Dessutom ska vi i arbetet med äldre;Arbeta hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande.Se till att äldre har en fast vårdkontakt.Se till att äldre blir delaktiga och medskapare till sin egen vård.Använda välfärdsteknologi och anpassavåra verksamheter till digitaliseringen

Måloppfyllelse 2016

Samtliga mål som sattes för 2016 är uppfyllda med några undantag;

- Utbilda personal i säker kommunikationsstruktur. SBAR har inte hunnits med.
- Egenkontroll av vårdhygienisk standard börjar under våren 2017.

Välfärdsteknologi

Digitala trygghetslarm började användas och utbildning och inköp av utrustning för vårdplanering på distans har förberetts. Startar i början av 2017.

Övergripande mål och strategier för kommande år

- införa ny modul i verksamhetssystemet för att dokumentera enligt ICF
- förbereda verksamhetssystemet för statistikrapporter med KVÅ-koder som ska rapporteras till socialstyrelsen fr.o.m. 2018.
- Börja använda rehabbedömningar enl. COPM i Senior Alert
- jobba vidare med styrke- och balansträning på SÄBO
- byta till nyckelfria läkemedelsskåp som kan loggas
- börja med digitala signeringslistor
- införa webbutbildning som en del av delegationsutbildningen för läkemedelsdelegation
- alla verksamheter ska gå igenom Vårdhygiens checklista av vårdhygienisk standard
- all personal skall göra VG-regionens webbutbildning i Palliativvård.
- de uppdaterade lokala nutritionsrutinerna ska implementeras i verksamheterna och kostombud ska få utbildning

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 54

Dnr 2017/138

Miljöpolitiskt program för Dalslands energi- och miljöförbund och dess medlemskommuner - yttrande

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att information i ärendet ska lämnas på kommunstyrelsens kommande sammanträde med ambitionen att svar ska lämnas av kommunstyrelsen den 3 maj.

Ärendebeskrivning

Det miljöpolitiska programmet är ett strategiskt dokument för de fyra kommunernas miljöarbete. Ett dokument som samordnar, utvecklar och anger färdriktningen för de strategiska miljöinsatserna i kommunerna.

En utgångspunkt för det miljöpolitiska programmet är att kommunerna vill vara föregångare för en hållbar utveckling inom de kommunala verksamheterna. Syftet är att kommande generationer inte ska belastas med problem som vi kan lösa samt att människor, djur och natur ur ett globalt perspektiv inte drabbas negativt av hur vi lever.

I programmet finns sex miljömål

Miljömål 1: Begränsad klimatpåverkan

Miljömål 2: Giftfri miljö

Miljömål 3: Levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet

Miljömål 4: Ett rikt skogs- och odlingslandskap med myllrande våtmarker

Miljömål 5: Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat

Miljömål 6: Slutna rena kretslopp och minskade avfallsmängder

Remissfrågor:

Är det miljöpolitiska programmet (för förbundet och de fyra kommunerna) med föreslagna gemensamma miljömål och strategier en bra grund för att utveckla det miljö- och energistrategiska arbetet?

2. Finns det några mål och strategier eller särskilda prioriteringar som kommunen vill lyfta fram som särskilt viktiga i det miljö- och energistrategiska arbetet 2018 och framåt?

Skickas till:

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelserna i:
Bengtsfors
Dals-Ed
Färgelanda
Mellerud

Remiss - förslag till miljöpolitiskt program för förbundet och kommunerna

Bakgrund

Dalslands miljö- och energiförbund har i uppdrag av kommunerna att bl.a. initiera och samordna det miljö-, energi- och klimatstrategiska arbetet i medlemskommunerna och i förbundet, i nära samverkan med medlemskommunernas olika verksamheter.

Förbundsdirektionen beslöt 2017-02-02 att till kommunstyrelserna remittera upprättat förslag till miljöpolitiskt program för förbundet och de fyra kommunerna. Förslaget är antaget av miljönämnden och överlämnat till direktionen.

Remissvaren kommer att behandlas på direktionens möte den 27 april. Den 1 juni kommer direktionen att besluta om inriktning på det miljö- och energistrategiska arbetet 2018. Under hösten sker sedan ett arbete med framtagande av åtgärdsplan inför 2018 och då avser miljö- och energikontoret att ha en dialog med berörda förvaltningar i kommunerna.

Remissens syfte

Direktionen hemställer om kommunens yttrande över förslaget till miljöpolitiskt program och därvid önskas bl.a. svar på följande frågor:

1. Är det miljöpolitiska programmet (för förbundet och de fyra kommunerna) med föreslagna gemensamma miljömål och strategier en bra grund för att utveckla det miljö- och energistrategiska arbetet?
2. Finns det några mål och strategier eller särskilda prioriteringar som kommunen vill lyfta fram som särskilt viktiga i det miljö- och energistrategiska arbetet 2018 och framåt?

Svar önskas senast den 17 april 2017, till Dalslands miljö- och energiförbund, box 19, 668 21 Ed alt. via mail till: kansli@dalsland.se

För Dalslands miljö- och energiförbund

Dan Gunnardo
Förbundschef

Bilagor:

- Förslag till miljöpolitiskt program (remissmaterial)
- Verksamhetsplan 2017 för det miljö-, klimat- och energistrategiska arbetet (för kännedom)

FÖRSLAG TILL MILJÖPOLITISKT PROGRAM

- **För Dalslands miljö- och energiförbund samt Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda och Melleruds kommuner**

2017-02-21

Remissversion: Remiss från Dalslands miljö- och energiförbund till kommunstyrelserna i Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda och Melleruds kommuner

Ett gemensamt miljöpolitisktprogram för en hållbar utveckling i Dalsland

Ett brett miljöarbete, där både offentliga, privata och ideella aktörer deltar, är av avgörande betydelse för att vi i kommunerna ska nå miljömålen och kunna forma en hållbar utveckling. I detta arbete har kommunerna en viktig roll och miljönämnden bör vara stödjande, samordnande och inspirerande i detta arbete.

En utgångspunkt för det miljöpolitiska programmet är att kommunerna vill vara föregångare för en hållbar utveckling inom de kommunala verksamheterna. Detta ansvar måste tas i samverkan med andra aktörer för en hållbar utveckling i hela samhället. Syftet är att kommande generationer inte ska belastas med problem som vi kan lösa samt att människor, djur och natur ur ett globalt perspektiv inte drabbas negativt av hur vi lever.

Det miljöpolitiska programmet är ett strategiskt dokument för de fyra kommunernas miljöarbete. Ett dokument som samordnar, utvecklar och anger färdriktningen för de strategiska miljöinsatserna i kommunerna.

Programmet består av två delar, del 1 med lokala miljömål och strategier samt del 2 med både gemensamma (2A) och specifika kommunala åtgärder (2B). Del 1 är långsiktig medan del 2 är mer kortsiktig och behöver revideras fortlöpande. (Framtagande av åtgärdsförslagen i del 2 påbörjas när del 1 är beslutad).

Det miljöpolitiska programmets miljömål och strategier, del 1 samt del 2A föreslås antas av miljönämnden i samråd med kommunerna. Det miljöpolitiska programmets kommunspecifika åtgärder, del 2B, utvecklas av respektive kommun. Både del 2A och 2B hanteras lämpligen inom ramen för respektive kommuns miljöledningssystem samt verksamhetsstyrning. Genomförandet av föreslagna åtgärder hanteras av respektive ansvarig enhet. Detta är undantaget åtgärder som ligger utanför kommunens ansvarsområde.

Förhållande till andra kommunala dokument

Det finns flera andra styrdokument, projekt och processer som berör miljöområdet, exempelvis kommunernas översiktsplaner, naturvårdsprogram, klimatstrategier, trafikplaner, VA-planer och avfallsplaner. Avsikten är att det miljöpolitiska programmet ska harmonisera med samtliga relevanta styrdokument.

Miljönämndens roll

Miljökontorets miljöstrategier har i uppdrag att dels stödja kommunerna i arbetet för en hållbar utveckling i stort samt ge specifikt stöd till miljöanpassning av de kommunala verksamheterna. Ett exempel är miljöledning som är en del i kommunernas verksamhetsstyrning. Andra exempel är naturvårdsarbetet och vattenplaneringen. Politiskt ansvarig för det miljöpolitiska programmet är respektive kommunfullmäktige/kommunstyrelse i samarbete med miljönämnden. Miljönämnden har det politiska ansvaret över miljötillsynen. Den lagstiftning som till stor del reglerar tillsynen är Miljöbalken. Miljöbalken går hand i hand med de 16 nationella miljökvalitetsmålen och miljönämndens ansvar är därför att utveckla en miljömålsstyrd tillsyn. Tillsyn är ett av flera verktyg för att nå miljömålen.

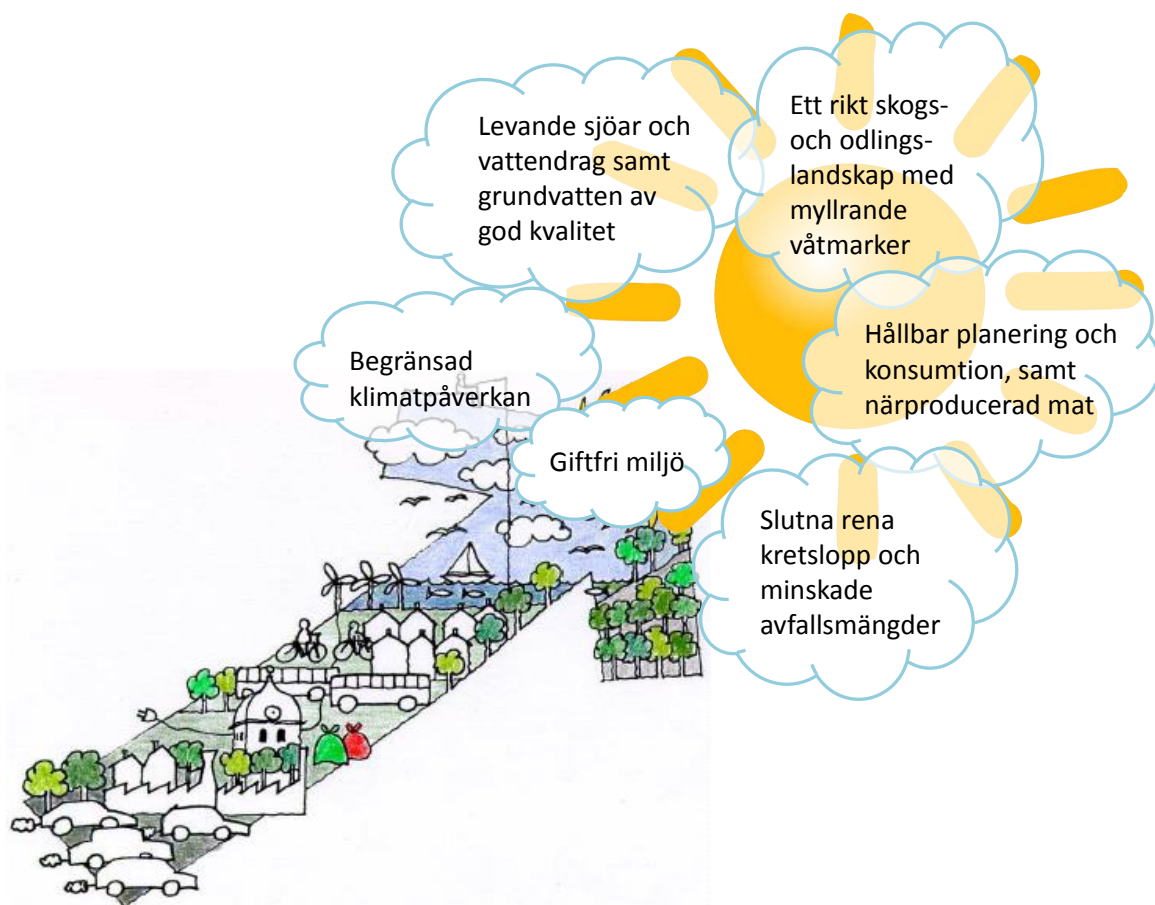
Del 1. Miljömål och strategier

De sex miljömålen är formulerade utifrån lokalsamhället i kommunerna och beaktar samtidigt de av riksdagen beslutade övergripande generationsmålet, de 16 nationella miljö kvalitetsmålen, de nya regionala miljömålen för Västra Götaland samt internationella överenskommelser. De nationella och regionala utvärderingarna visar att åtgärdsarbetet behöver förstärkas och snabbas på för att miljömålen ska kunna nås.

Respektive kommun arbetar lämpligen fram egna kommunala delmål kopplade till åtgärdsåtgärder i del 2. Dessa delmål skall underlätta att nå de 6 miljömålen. Miljöstrategierna kan bistå i detta arbete.

De 10 strategierna är de verktyg, arbetsätt och metoder som ska leda processen för att nå miljömålen. För att se effekterna av våra insatser följer vi upp vad som händer inom respektive strategi.

6 MILJÖMÅL

Miljömål 1: Begränsad klimatpåverkan

Utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser ska snabbt och kraftfullt minska för att undvika en mycket farlig klimatpåverkan på både hälsa, miljö, ekonomi och ekosystem. I första hand ska vi göra oss oberoende av fossil energi.

Miljömål 2: Giftfri miljö

Många produkter innehåller giftiga kemikalier som lagras i våra kroppar eller i naturen. Därför är det viktigt att göra medvetna val och välja produkter som har så liten påverkan som möjligt på miljön och människors hälsa. Exempel på vanliga produkter hos detaljister är: skor, kläder, leksaker, datorer, telefoner, kosmetiska och hygieniska produkter, möbler och byggprodukter. Omloppet av giftiga ämnen i samhället ska minska. Vid offentlig upphandling till bl.a. skolor, förskolor och av IT-produkter finns goda möjligheter att välja produkter som är säkrare och mindre hälso- och miljöstörande.

Miljömål 3: Levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet

Kvaliteten varierar i våra sjöar, vattendrag och grundvatten. Negativ påverkan från t.ex. övergödning, försurning, föroreningar och regleringar ska åtgärdas. En god vattenkvalitet är målet för att trygga bl a ekosystemens fortlevnad, tillgången på dricksvatten och processvatten samt utvecklingen av friluftslivet och turistnäringen.

Miljömål 4: Ett rikt skogs- och odlingslandskap med myllrande våtmarker

Skogens och odlingslandskapets produktion, kulturmiljövärden och biologiska mångfald ska skyddas. Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion ska värnas. Kommunernas naturvårdsprogram är en viktig grund för kommunernas medverkan i arbetet med detta miljömål.

Miljömål 5: Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat

Kommunerna ska utveckla sina miljöledningssystem och den strategiska planeringen i olika sektorer. Detta för att tydligare beakta hållbarhetsperspektiv, miljömål samt sociala- och etiska aspekter. Konsumtion av varor och tjänster från andra länder står för en stor del av miljöpåverkan. Sociala krav i upphandlingar ska ställas för att motverka förekomsten av brott mot mänskliga rättigheter för de som producerar och levererar varor och tjänster till kommunen.

Produktionen av mat orsakar bl a klimatförändringar, minskad biologisk mångfald, övergödning och utarmning av vår jords resurser. Klimatsmart mat ska väljas så att vi bidrar till en hållbar utveckling. Ofta kan valet av närproducerad mat vara positivt ur klimatsynpunkt. Dessutom kan det bidra till öppna landskap och en god livsmiljö för djuren.

Miljömål 6: Slutna rena kretslopp och minskade avfallsmängder

Dagens konsumtionsmönster genererar stora avfallsmängder. Att förebygga uppkomsten av avfall ger miljövinster som ofta är betydligt större än de miljövinster som genereras då ett avfall material- eller energiåtervinns. Det avfall som trots allt uppkommer ska i första hand återanvändas, i andra hand återvinnas, i tredje hand energiåtervinnas och som sista utväg deponeras.

10 Strategier

Strategier – verktyg, arbetssätt och metoder som leder processen till att nå miljömålen:

Strategierna är framtagna och anpassade till de kommunala verksamheterna, miljökontorets verksamhet, näringslivet och andra organisationer samt allmänhetens strävan för en hållbar utveckling.

1. Miljötillsyn:

Den lagstiftning som till stor del reglerar tillsynen är Miljöbalken. Miljöbalken går hand i hand med de 16 nationella miljö kvalitetsmålen och miljönämndens ansvar är därför att utveckla en miljömålsstyrd tillsyn. Tillsyn är ett av flera verktyg för att nå miljömålen.

2. Miljöledning i kommunerna:

Samtliga fyra kommuner har infört miljöledning inom sina verksamheter. Miljöstrategerna arbetar med att implementera detta arbete i kommunerna genom bl.a. miljöutbildningar, miljörutiner och miljörevisioner.

3. Klimat och energi:

Samverkan sker mellan miljöstrategerna och klimat- och energistrategerna i arbetet för att fasa ut fossila energislag i Dalsland och stödja utvecklingen av förnybar energi, t.ex. biogas, vind- och solenergi. Respektive kommuns styrdokument för energi- och klimatarbetet (t.ex. energi- och klimatstrategi) är vägledande i arbetet.

4. Miljöanpassad offentlig upphandling:

Vilka krav som ställs i offentliga upphandlingar påverkar direkt möjligheterna att nå en hållbar samhällsutveckling, uppnå miljömålen och aktivt motverka förekomsten av brott mot mänskliga rättigheter för de som producerar och levererar varor och tjänster till kommunen. ILO:s grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet ska respekteras av leverantörer av varor och tjänster till kommunen.

5. Hållbar samhällsplanering:

Inom all kommunal planering ingår idag ett hållbarhetsperspektiv. Utvecklingen i omvärlden går dock fort och det krävs ständigt ny kunskap och nya metoder för att möta kraven på en hållbar samhällsplanering. Ett aktivt samarbete mellan kommunernas planeringsorgan, miljökontoret och andra myndigheter är viktigt för ett tydligt hållbarhetsperspektiv i planprocesserna.

6. Miljöinformation

Kommunikationen med kommuninvånare, näringsliv och organisationer är grundläggande och en förutsättning för en hållbar utveckling. Informationen bör på bästa sätt anpassas till, och utvecklas utifrån de lokala förutsättningarna. Målet är att alla blir delaktiga i ett dubbelriktat informationsflöde. När dialogbaserad metod används är det viktigt att synliggöra de olika perspektiv och intressen som finns kring en fråga.

7. Hållbar livsstil och konsumtion

Livsstilsfrågorna är avgörande och vi behöver utveckla beteenden och konsumtionsmönster som är hållbara. Detta innebär bland annat att vi måste minska konsumtionsstressen. Många produkter innehåller giftiga kemikalier som hamnar i avloppet eller i avfallet, och som i värsta fall lagras i våra kroppar eller i naturen. Därför är det viktigt att göra medvetna val och välja produkter som har så liten påverkan som möjligt på människors hälsa och på miljön. Genom att medvetet välja klimat- och miljösmart mat kan vi bidra till en hållbar utveckling. Frågan om ekologisk och/eller närproducerad mat ska alltid beaktas.

8. Naturvårdsplanering

Kommunernas framtagna naturvårdsprogram sammanfattar befintliga kunskaper och erfarenheter från naturvårdsarbetet i kommunerna och är vägledande för framtida naturvårdsarbete, fysisk planering och lovgivning. Naturvårdsprogrammen visar hur vi kan ta vara på de rika naturvärden vi har i kommunerna. Förhoppningsvis kan detta bidra till ett ökat friluftsliv och intresse för hembygden och naturen.

9. Vattenplanering

Kommunerna bör utforma vattenplaner (kallas ofta Blåplan) som behandlar sjöar, vattendrag och grundvatten och dess betydelse för hälsan, miljön och ekosystemen. Ett syfte är att konkretisera olika slags insatser för att uppnå miljömålen och miljökvalitetsnormerna. I Blåplanen bör berörda grannkommuner samverka och planen indelas efter avrinningsområdena. För den kommunala vatten- och avloppsverksamheten är VA-planer viktiga styrdokument och arbetet med VA-planer pågår nu i alla fyra kommuner och planerna handlar om dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

10. Miljödiplomering av företag

Hur företagets tillverkning och produktion sker samt hur den interna konsumtionen hanteras i företagen påverkar våra möjligheter att nå en hållbar utveckling. På samma sätt som det är viktigt för kommunerna att miljöanpassa sin verksamhet genom införande av miljöledning är det viktigt att företagen miljöanpassar sin verksamhet genom t.ex. miljödiplomering. Samverkan mellan företag, näringslivssekreterare och miljöstrateg när det gäller miljödiplomering kan på det lokala planet vara ett steg i rätt riktning.

Uppföljning och revidering av miljömål och strategier i del 1

Uppföljning av miljömål och strategier sker i samband med revisionen av miljöledningssystemet i respektive kommun samt vid uppdatering av det miljöpolitiska programmet. Revidering av miljömål och strategier föreslås ske en gång per mandatperiod. Samverkan sker mellan kommunerna och miljönämnden.

Dalsslands Miljö
& Energiförbund

Dalsslands miljö- och energikontor

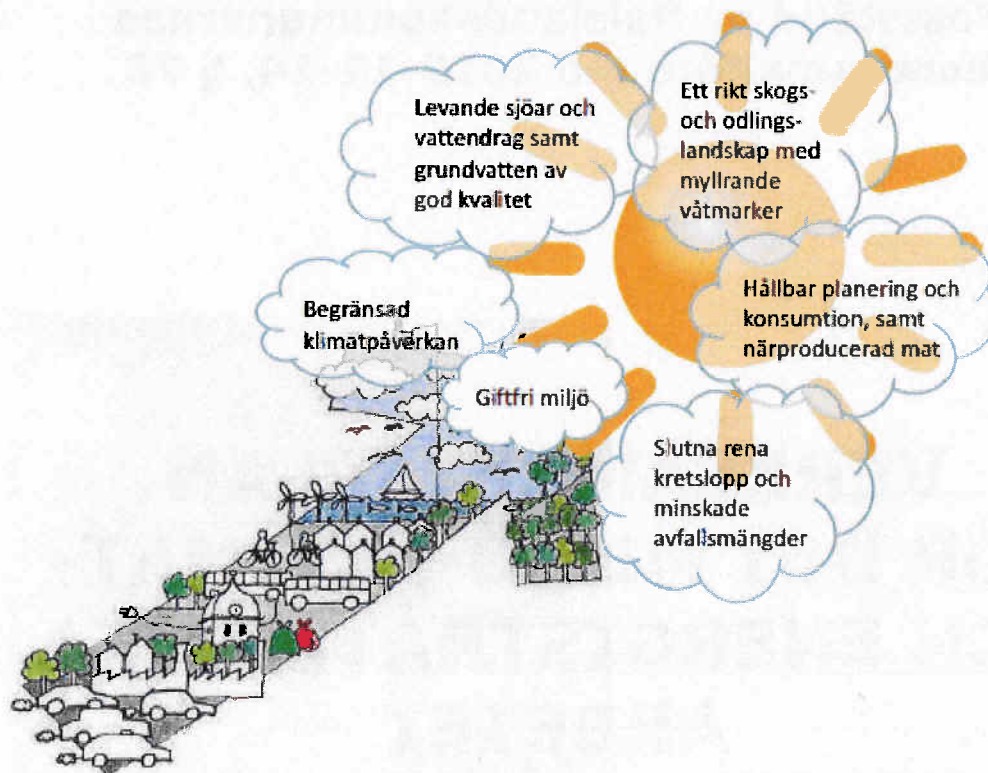
**Fastställd av Dalsslandskommunernas
kommunalförbund 2016-12-14, § 76**

VERKSAMHETSPLAN FÖR DET MILJÖ-, KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGISKA ARBETET 2017

MÅL OCH STRATEGIER

Det finns ett förslag till miljömål och åtgärdsstrategier (del 1) i förslaget till miljöpolitiskt program för kommunalförbundet samt Bengtsfors, Dals-Eds Färgelanda och Melleruds kommuner, beslutat av miljönämnden 2016-06-22, men förslaget är ännu inte fastställt av direktionen och kommunerna. Om så ej kommer att ske så är målen och åtgärdsstrategierna en lämplig grund även för denna verksamhetsplan för det miljö-, klimat- och energistrategiska arbetet 2017.

Föreslagna miljömål:

Miljömål 1: Begränsad klimatpåverkan

Utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser ska snabbt och kraftfullt minska för att undvika en mycket farlig klimatpåverkan på både hälsa, miljö, ekonomi och ekosystem. I första hand ska vi göra oss oberoende av fossil energi.

Miljömål 2: Giftfri miljö

Många produkter innehåller giftiga kemikalier som lagras i våra kroppar eller i naturen. Därför är det viktigt att göra medvetna val och välja produkter som har så liten påverkan som möjligt på miljön och människors hälsa. Exempel på vanliga produkter hos detaljister är: skor, kläder, leksaker, datorer, telefoner, kosmetiska och hygieniska produkter, möbler och byggprodukter. Omloppet av giftiga ämnen i samhället ska minska. Vid offentlig upphandling till bl.a. skolor, förskolor och av IT-produkter finns goda möjligheter att välja produkter som är säkrare och mindre hälso- och miljöstörande.

Miljömål 3: Levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet

Kvaliteten varierar i våra sjöar, vattendrag och grundvatten. Negativ påverkan från t.ex. övergödning, försurning, föroreningar och regleringar ska åtgärdas. En god vattenkvalitet

är målet för att trygga bl a ekosystemens fortlevnad, tillgången på dricksvatten och processvatten samt utvecklingen av friluftslivet och turistnäringen.

Miljömål 4: Ett rikt skogs- och odlingslandskap med myllrande våtmarker

Skogens och odlingslandskapets produktion, kulturmiljövärden och biologiska mångfald ska skyddas. Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion ska värnas. Kommunernas naturvårdsprogram är en viktig grund för kommunernas medverkan i arbetet med detta miljömål.

Miljömål 5: Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat

Kommunerna ska utveckla sina miljöledningssystem och den strategiska planeringen i olika sektorer. Detta för att tydligare beakta hållbarhetsperspektiv, miljömål samt sociala- och etiska aspekter. Konsumtion av varor och tjänster från andra länder står för en stor del av miljöpåverkan. Sociala krav i upphandlingar ska ställas för att motverka förekomsten av brott mot mänskliga rättigheter för de som producerar och levererar varor och tjänster till kommunen.

Produktionen av mat orsakar bl a klimatförändringar, minskad biologisk mångfald, övergödning och utarmning av vår jords resurser. Klimatsmart mat ska väljas så att vi bidrar till en hållbar utveckling. Ofta kan valet av närproducerad mat vara positivt ur klimatsynpunkt. Dessutom kan det bidra till öppna landskap och en god livsmiljö för djuren.

Miljömål 6: Slutna rena kretslopp och minskade avfallsmängder

Dagens konsumtionsmönster genererar stora avfallsmängder. Att förebygga uppkomsten av avfall ger miljövinster som ofta är betydligt större än de miljövinster som genereras då ett avfall material- eller energiåtervinnas. Det avfall som trots allt uppkommer ska i första hand återanvändas, i andra hand återvinnas, i tredje hand energiåtervinnas och som sista utväg deponeras.

Åtgärdsstrategier för att nå miljömålen:

Strategier är verktyg, arbetssätt och metoder som leder processen till att nå miljömålen. Strategierna är framtagna och anpassade till de kommunala verksamheterna, miljökontorets verksamhet, näringslivet och andra organisationer samt allmänhetens strävan för en hållbar utveckling.

1. Miljötillsyn: Tas ej upp här utan ingår i stället i miljönämndens tillsynsplan.
2. **Miljöledning i kommunerna:**
Samtliga fyra kommuner har infört miljöledning inom sina verksamheter. Miljöstrategierna arbetar med att implementera detta arbete i kommunerna genom bl.a. miljöutbildningar, miljörutiner och miljörevisioner.
3. **Klimat och energi:**
Samverkan sker mellan miljöstrategierna och klimat- och energistrategierna i arbetet för att fasa ut fossila energislag i Dalsland och stödja utvecklingen av förnybar energi, t.ex. biogas, vind- och solenergi. Respektive kommuns energi- och klimatplan samt energieffektiviseringsstrategi är vägledande i arbetet.
4. **Miljöanpassad offentlig upphandling:**
Vilka krav som ställs i offentliga upphandlingar påverkar direkt möjligheterna att nå en hållbar samhällsutveckling, uppnå miljömålen och aktivt motverka förekomsten av brott mot mänskliga rättigheter för de som producerar och levererar varor och tjänster till kommunen. ILO:s grundläggande konventioner om

mänskliga rättigheter i arbetslivet ska respekteras av leverantörer av varor och tjänster till kommunen.

5. Hållbar samhällsplanering:

Inom all kommunal planering ingår idag ett hållbarhetsperspektiv. Utvecklingen i omvärlden går dock fort och det krävs ständigt ny kunskap och nya metoder för att möta kraven på en hållbar samhällsplanering. Ett aktivt samarbete mellan kommunernas planeringsorgan, miljökontoret och andra myndigheter är viktigt för ett tydligt hållbarhetsperspektiv i planprocesserna.

6. Miljöinformation

Kommunikationen med kommuninvånare, näringsliv och organisationer är grundläggande och en förutsättning för en hållbar utveckling. Informationen bör på bästa sätt anpassas till, och utvecklas utifrån de lokala förutsättningarna. Målet är att alla blir delaktiga i ett dubbelriktat informationsflöde. När dialogbaserad metod används är det viktigt att synliggöra de olika perspektiv och intressen som finns kring en fråga.

7. Hållbar livsstil och konsumtion

Livsstilsfrågorna är avgörande och vi behöver utveckla beteenden och konsumtionsmönster som är hållbara. Detta innebär bland annat att vi måste minska konsumtionsstressen.

Många produkter innehåller giftiga kemikalier som hamnar i avloppet eller i avfallet, och som i värsta fall lagras i våra kroppar eller i naturen. Därför är det viktigt att göra medvetna val och välja produkter som har så liten påverkan som möjligt på människors hälsa och på miljön. Genom att medvetet välja klimat- och miljösmart mat kan vi bidra till en hållbar utveckling. Frågan om ekologisk och/eller närproducerad mat ska alltid beaktas.

8. Naturvårdsplanering

Kommunernas framtagna naturvårdsprogram sammanfattar befintliga kunskaper och erfarenheter från naturvårdsarbetet i kommunerna och är vägledande för framtida naturvårdsarbete, fysisk planering och lovgivning.

Naturvårdsprogrammen visar hur vi kan ta vara på de rika naturvärden vi har i kommunerna. Förhoppningsvis kan detta bidra till ett ökat friluftsliv och intresse för hembygden och naturen.

9. Vattenplanering

Kommunerna bör utforma vattenplaner (kallas ofta Blåplan) som behandlar sjöar, vattendrag och grundvatten och dess betydelse för hälsan, miljön och ekosystemen. Ett syfte är att konkretisera olika slags insatser för att uppnå miljömålen och miljökvalitetsnormerna.

I Blåplanen bör berörda grannkommuner samverka och planen indelas efter avrinningsområdena. För den kommunala vatten- och avloppsverksamheten är VA-planer viktiga styrdokument och arbetet med VA-planer pågår nu i alla fyra kommuner och planerna handlar om dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

10. Miljödiplomering av företag

Hur företagets tillverkning och produktion sker samt hur den interna konsumtionen hanteras i företagen påverkar våra möjligheter att nå en hållbar utveckling. På samma sätt som det är viktigt för kommunerna att miljöanpassar sin verksamhet genom införande av miljöledning är det viktigt att företagen miljöanpassar sin verksamhet genom t.ex. miljödiplomering. Samverkan mellan företag, näringslivssekreterare och miljöstrateg när det gäller miljödiplomering kan på det lokala planet vara ett steg i rätt riktning.

VERKSAMHETSPLAN 2017

Inledning

Underlag för denna plan för det miljö-, klimat- och energistrategiska arbetet 2017 kommer från:

- Verksamhetsplan 2016 för det miljöstrategiska arbetet
- Förslag till miljöpolitiskt program
- Underlag för energi- och klimatarbetet hämtas från kommunerna och de statliga direktiven
- Miljönämndens diskussion 2016-09-29 utmynnade i följande områden som exempel på viktiga frågor inom miljöstrategi/naturvård:
  - -IT – miljömässiga inköp enligt kommunernas fastställda policys
  - -VA-frågor – deltagande i kommunernas VA-planeringsarbete
  - -Miljöledningssystem – uppföljning handlingsplaner, revisioner
  - -Hållbar samhällsplanering – fortsatt samverkan med kommunerna
  - -Miljöpolitiskt program – integrera i kommunerna
  - -Naturvård – samverka med företag/organisationer
  - -Hållbar konsumtion – utöka metoder för arbetet med uppföljning på flera produktområden

Fr.o.m. 2017-01-01 ingår både miljöverksamheten och energi- och klimatarbetet i Dalslands miljö- och energikontor, inom det ombildade kommunalförbundet Dalslands miljö- och energiförbund. Detta är första gången som en gemensam plan görs för det miljö-, klimat- och energistrategiska arbetet. Tiden för att ta fram denna plan har varit mycket kort och den får ses som ett första steg.

Översiktlig beskrivning av arbetsområdet

Det miljöstrategiska arbetet beslutas av direktionen enligt det ombildade kommunalförbundets förbundsordning. Det miljöstrategiska arbetet kommer därmed att knytas närmare kommunerna. Miljöstrategiarbetet är sprunget ur kommunernas behov, politikerns önskemål samt miljöstrategiernas egna förslag och bottenar i internationella överenskommelser samt de nationella, regionala och lokala miljömålen. Det miljöstrategiska arbetet hos kommunalförbundet och de fyra kommunerna utvecklar och kompletterar det interna och externa miljöarbetet, vilket bidrar till en hållbar samhällsutveckling i Dalsland. Miljöstrategerna är en kompetensresurs när det gäller bl.a. vatten, naturvård, miljöledning, miljöanpassad upphandling, miljömålsrelaterat arbete samt hållbar samhällsutveckling. Antalet miljöstrateger minskar till 3 tjänster 2017-02-01, genom att inte återbesätta 0,5 tjänst vid pensionsavgång. Pengarna används istället för tjänsten som projektledare/energiamordnare under 2017-2018.

Energi- och klimatarbetet har tidigare varit statligt finansierat vilket innebar att 2,5 tjänster kunde finansieras från energimyndigheten för att arbeta med energi- och klimatrådgivning för privatpersoner, föreningar och företag. Från och med 2017 minskar detta stöd från energimyndigheten till 1 heltidstjänst för energi- och klimatrådgivning i de sex Dalslandskommunerna inkl. Vänersborg. Genom nya medel från förbundets fyra kommuner samt från Åmåls kommun intensifierar Dalslandskommunerna det interna energi- och klimatarbetet och satsar på 1 heltids energi- och klimatstrategtjänst för dessa fem kommuner. Genom samverkan mellan miljö-, energi- och klimatstrategerna syftar arbetet till att effektivisera energianvändningen och fasa ut fossila energilag till förmån för förnybar energi som t.ex. biogas och solenergi.

En tidsbegränsad projektanställning tillsätts för Dalslands miljö- och energiförbund under 2017-2018 för att leda och samordna förbundets fyra kommuners del i EU-projektet "Samskapande grön omställning", som i Dalsland har fokus på fossilfria fordon och transporter.

Planerat arbete 2017

Miljöpolitiskt program för Dalsland – (ca 0,2 tjänst)

Syftet med ett miljöpolitiskt program är en sammanhållande struktur för miljöarbetet i Dalsland, både i förbundet och de fyra kommunerna. På miljönämndens uppdrag lade miljöstrategerna fram ett koncept vid nämndens decembermöte 2015. Den 22 juni 2016 beslutade miljönämnden att föreslå direktionen att anta förslaget samt att rekommendera kommunerna att fastställa det miljöpolitiska programmets del 1 (som innehåller miljömål och strategier). Förslaget ska till direktionen och kommunerna under våren 2017. En konferens kommer att ordnas för politiker i kommunerna innan fastställande i respektive kommun. En andra konferens kommer att fokusera på åtgärder (som utgör del 2).

Det miljöpolitiska programmet är också tänkt att vara ett verktyg för förbundets planering av de miljö-, klimat- och energistrategiska insatserna tillsammans med förbundets kommuner och för beredningsprocessen inför direktionens beslut om det strategiska arbetet.

Miljöledning i kommunerna och förbundet - (ca 0,9 tjänst)

Samtliga fyra kommuner har beslutat att införa ett miljöledningssystem inom sina verksamheter. Miljöstrategerna arbetar med att implementera detta arbete i kommunerna genom bl.a. miljöutbildningar, miljörutiner, miljökonferenser och miljörevisioner. Alla anställda i kommunerna involveras i miljöledningsarbetet. Under 2016 pågick en dialog om lämplig rollfördelning mellan kommunerna och miljökontoret i det fortsatta miljöledningsarbetet. I den nya förbundsordningen knyts miljöstrategerna närmare till kommunernas verksamhet och detta innebär att miljöstrategerna får ta ett större ansvar för miljöledningsarbetet i kommunerna, t ex i form av systemansvar. En beskrivning av detta systemansvar har tagits fram. För att hålla miljöarbetet aktuellt hos personalen i kommunerna finns det önskemål om att starta om processen med dialogmöten. Fortsatt satsning görs för att stimulera till Grön Flagg-certifiering på skolor och förskolor.

Strategerna ansvarar för och är delaktiga i anpassningen av miljöledningssystemet till respektive kommuns verksamhetsplanering. Strategerna är en resurs för kommunerna i det miljöstrategiska arbetet, där systemansvaret ingår samt stöttar genomförandet av åtgärder. I arbetet ingår även genomförande och uppföljning av miljörevisioner samt framtagande av förbättringsförslag. Miljörevision genomförs 2017 i Mellerud. Vidare görs revidering och framtagande av miljöriktlinjer samt genomförande av miljökonferenser och framtagande av åtgärder m.m. Ca 60 dialogmöten kommer att genomföras med all personal i Bengtsfors och Dals-Eds kommuner. Slutföra miljögrundutbildning för personal i Melleruds kommun. Nätverksbyggande, information och stöd för Grön Flagg i skolor och förskolor.

Klimat och energistrategi – (ca 2,2 tjänster för förbundets kommuner)

Ny heltidstjänst för energi- och klimatstrategiskt arbete i och för kommunerna (inkl. kommunala bolag). Åmåls kommun finansierar 20% av tjänsten och tecknar därmed in motsvarande volym arbete. Genom att medverka/vara sammankallande i kommunernas energigrupper driva på och genomföra energieffektiviseringsprojekt och utredningar i de kommunala verksamheterna. Se till att energi- och klimatstrategier uppdateras och efterlevs. Följa upp och informera om kommunernas energi- och klimatavtryck gentemot uppsatta mål. Söka projektmedel/externa medel för att genomföra åtgärder. Samverkan sker med övriga energi- och miljöstrategier.

Energi- och klimatrådgivning till privatpersoner, företag och föreningar. Tjänsten finansieras genom sökt stöd från energimyndigheten. Kraftigt minskad finansiering från och med 2017 innebär att medlemskommunerna nu delar en heltidstjänst tillsammans

med Vänersborgs och Åmåls kommuner, varav ca 40 % utförs åt Vänersborgs kommun och ca 20 % Åmåls kommun. Fokusområde 2017 är solenergi.

Ny projektledare/energiamordnare på heltid, finns under åren 2017-2018 för att samordna miljö- och energiförbundets del i EU-projektet "Samskapande grön omställning". Inom ramen för projektets "case" (fallstudie) arbeta med beteendefrågor i dialog med medborgare, organisationer och företag. Arbeta fram modeller och processer som kan påverka medborgare och aktörer att satsa på fossilfria fordon och transporter. Rapportera och redovisa, så att miljö- och energiförbundet som partner lever upp till de individuella och gemensamma målsättningarna för projektet. Medverka och samarbeta med kommunernas energigrupper. Bistå kommunerna med expertkunskaper gällande arbete med fossilfria, effektiva fordon och transporter.

Miljöanpassad offentlig upphandling - (ca 0,2 tjänst)

Miljöstrategerna är en viktig resurs när det gäller miljöanpassning av kommunala inköp och har ett väl utvecklat samarbete med kommunernas gemensamma inköpare. Exempelvis ges stöd till inköparna att ställa miljökrav i gemensamma upphandlingar samt rådgivning och information vid behov. Uppföljning ska ske av avtalade miljökrav i leveranser av städ- och kem-produkter samt av IT-produkter.

Hållbar samhällsplanering - (ca 0,3)

Miljöstrategerna stöder kommunerna att hållbarhetsutveckla kommunernas planering på olika områden, t.ex. fysisk planering. Viktiga frågor är ekosystemtjänster och miljömålen. Delta i arbetsgruppen för avfallsplanering i Dalsland. Delta i arbetsgruppen för översiktsplan i Dals-Eds kommun. Fortsätta möten med kommunernas plan- & byggkontor för att identifiera utvecklingsbehov avseende hållbar samhällsplanering. Samordnare för miljö- energikontorets risk- och sårbarhetsarbete samt samordning med kommunernas risk- och sårbarhetsarbete inklusive att åjourhålla miljö- och energikontorets kontakt- och jourlistor.

Hållbar livsstil och konsumtion (ca 0,1 tjänst)

Stödja kostcheferna och deras personal att miljöanpassa måltidsverksamheterna med ekologiska, klimatsmarta och närproducerade livsmedel.

Fortsatt arbete för att minska kemikalieexponeringen i kommunernas verksamheter och då i synnerhet miljöer där barn och ungdomar vistas. Arbete enligt den modell som används inom bl.a. Västra Götaland.

Lyfta frågan i kommunerna om att bli diplomerad med Fairtrade City. I Mellerud pågår inventering inför ansökan, där Näringslivsrådet som är styrgrupp för Fairtrade City, troligen ansöker om diplomering 2017.

Naturvårdsplanering (ca 0,7 tjänst)

Tre naturvårdsprojekt pågår med stöd av statliga LONA-medel.

LONA-projektet Vägledning till naturen i Dalsland startade våren 2015, och innebär produktion av en bok med en utförlig presentation av värdefull natur i Dalslands sex kommuner. Naturinformation AB i Bengtsfors medverkar som konsult. Boken publiceras under 2017. Kommunalförbundet är projektägare och medverkar gör även Åmål, Vänersborg och Dalslands Turist AB. Samverkan sker med Väst kuststiftelsen. Materialet i boken kommer även att publiceras på turistbolagets hemsida. Arbetet för miljökontoret innebär bl.a. projektledning, framtagande av underlag samt granskning av texter och layout. Projektet ska vara avslutat och slutredovisat hösten 2017.

LONA-projektet Ökad tillgänglighet till naturområden i Dalsland, innebär bl.a. projektledning och åtgärder med informationstavlor, parkeringsplatser och vägvisare, ska vara avslutat och slutredovisat hösten 2017. Detta projektet stödjer projekt Vägledning till naturen i Dalsland. LONA-projektet Insådd, odling och plantering av vilda blommor i Dalsland ska avslutas december 2017.

Miljöstrategerna hjälper vidare till med åtgärder enligt kommunernas naturvårdsprogram, bl.a. extern information, samråd med bl.a. länsstyrelsen, vassröjning i Sunnanå naturreservat, utreda kommunala naturreservat i Färgelanda kommun samt samverka med plan- och bygghkontoren när det gäller naturvårdshänsyn i planering och lovgivning.

Vattenplanering - (ca 0,4 tjänst)

Miljöstrategerna medverkar i arbetet inom Gullmarns vattenråd (Örekilsälven och Valboån), Dalslands kanals vattenråd och Dalbergså/Holmsåns vattenråd. Viss medverkan även i Enningdalsälvens vattenråd och Vänerns vattenråd. Vattenråden är avrinningsområdesbaserade samverkansforum, där kommuner, organisationer, företag och medborgare kan ha dialog om aktuella vattenfrågor och behovet av olika åtgärder, som kan handla om informations-, inventerings- eller fysiska åtgärder. Syftet är att öka kunskaperna och engagemanget och att medverka till att på sikt uppnå god status i sjöar, vattendrag och grundvatten. Arbetet innebär dialog med Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen om statusklassning och åtgärdsprogram. Vattenråden kan i många fall föreslå och initiera olika åtgärder, även om vattenråden inte själva kan besluta och finansiera åtgärderna. Vattenmyndighetens beslut om nytt åtgärdsprogram och nya miljö kvalitetsnormer väntas komma i början av 2017 och det finns då behov av att samordna informationen till kommunerna om detta.

Miljöstrategerna medverkar även i VA-planeringen, som pågår i alla fyra kommunerna, även MVR-gruppen deltagar. Miljöstrategerna utgör de fyra kommunernas specialistkompetens när det gäller vattendirektivet och kontakterna med vattenmyndigheten samt samordnar miljökontorets och kommunernas årliga åtgärdsrapportering till vattenmyndigheten.

När VA-planeringen är klar så avser miljöstrategerna att undersöka förutsättningarna för att tillsammans med kommunerna utarbeta en så kallad "Blåplan", som är en avrinningsområdesindelad vattenresursplan och samtidigt en fördjupning av kommunernas översiktsplaner. Eventuellt söks LONA-medel för att påbörja arbetet.

Strategerna har rollen som kontaktperson för miljökontoret gentemot kommunerna i klimatanpassningsfrågor.

Miljö- och energiinformation (ca 0,3 tjänst)

Arbete med arbetsgruppens information på hemsidor, massmedia och utställningar o dyl. Ansvarar för att samordna hela kontorets externa kommunikationsarbete.

Samverkan, nätverk och utbildning

Miljöstrategerna deltar i Hållbar Utveckling Västs nätverk för att få inspiration och erfarenhetsutbyte.

Personal 2017

Malin Sairio, miljöstrateg, 100%

Renée Olsåker, miljöstrateg, 100%

Jan Sandell, miljöstrateg, 100%

Michael Vogt, 10% (LONA-projektet Ökad tillgänglighet till naturområden i Dalsland)

Roger Fredriksson, klimat- och energirådgivare, 100% (varav ca 60% för Vänersborg och Åmål)

Jonny Leandersson, klimat- och energistrateg, 100% (varav 20% för Åmål)

Projektledare/energisamordnare, 100%, visstidsanställning 2017-2018

Tillgänglig tid för förbundets fyra kommuner är således: 530% x 1300 timmar = 6890 timmar (En heltidstjänst innebär ca 1300 timmar i operativ tid per år)

Utbildningsbehov

Miljö- och energistrategerna/rådgivarna har utbildningsbehov inom:

Miljörevisionsutbildning

Systemutbildning förslagsvis Emas light och Svensk miljöbas

Ekosystemtjänster (på översiktsplanenivå)

Tillämpning av miljökvalitetsnormerna för vatten.

Utbildningar inom energiområdet.

Projekt

Miljöstrategerna driver LONA-projekten Vägledning till naturen i Dalsland, Ökad tillgänglighet av naturområden i Dalsland samt Plantering av vilda blommor i Dalsland. Förbundet deltar 2016-2018 i EU-projektet "Samskapande grön omställning".

Förslag till mål/indikatorer/nyckeltal

I arbetet med förankringen av det miljöpolitiska programmet för Dalsland kommer indikatorer att tas fram, för miljömålen och för åtgärder.

Konsekvenser av att miljöstrategtjänsterna har minskats med 0,5 tjänst

Arbetsuppgift som avslutas och lämnas tillbaka till vattenvårdsförbundet:

-Strategerna avslutar tidigare sekreterarskap för Dalslands Kanals Vattenråd/Vattenvårdsförbund.

Exempel på frågor som måste skjutas på framtiden är:

-Information om Miljödiplomering av företag. Ett inledande möte ordnas för företagare i Färgelanda, i samverkan med kommunens näringslivssamordnare.

-Hållbar konsumtion av mat på restauranger, butiker och i hemmen.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 58

Dnr 2017/183

Omräkning av Barn- och elevpeng för 2016 – utbetalning av faktiskt utfall till Stigens Friskola AB

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att fastställa den omräknade Barn- och elevpengen baserat på verkligt utfall för 2016 enligt nedanstående förslag.

Barn -och elevpeng 2016 (vht fakturerar själva föräldraavgift)									
Verkligt utfall 2016									
Kommunala enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	107 088	84 532	55 594	70 279	21 817	27 278	35 544	67 395	101 051
Ersättning/termin	53 544	42 266	27 797	35 139	10 909	13 639	17 772	33 697	50 526
Ersättning/månad	8 924	7 044	4 633	5 857	1 818	2 273	2 962	5 616	8 421
Fristående enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	114 091	90 177	58 930	75 141	23 499	29 287	37 677	71 438	107 114
Ersättning/termin	57 045	45 089	29 465	37 570	11 750	14 643	18 839	35 719	53 557
Ersättning/månad	9 508	7 515	4 911	6 262	1 958	2 441	3 140	5 953	8 926

Kommunstyrelsen beslutar att till Stigens Friskola AB som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år

Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 3 600 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget. Beslutet kan överklagas. Besvärshänvisning finns på följande sida.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 58

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat att Barn-och elevpengen ska räknas om efter det faktiska utfallet för varje kalenderår.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-10.

Ekonomichefen informerar.

Besvärshänvisning:

För att överklaga kommunstyrelsens beslut ska du skriva till förvaltningsrätten i Göteborg. Överklagandet ska dock adresseras till Kommunstyrelsen i Färgelanda kommun, 458 80 Färgelanda och ska ha kommit kommunstyrelsen tillhanda inom 3 veckor från den dag du fick del av beslutet.

I skrivelsen ska du tala om vilket beslut som överklagas, skälen för överklagandet och vilket du beslut du vill ha istället. Överklagandet ska vara egenhändigt undertecknat av behörig person. Behörighetshandling ska bifogas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Ekonomichefen
Stigens friskola med mottagningsbevis

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 59

Dnr 2017/183

Omräkning av Barn- och elevpeng för 2016 – utbetalning av faktiskt utfall till Järbo friskola, den ideella föreningen Järbo.com

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att fastställa den omräknade Barn- och elevpengen baserat på verkligt utfall för 2016 enligt nedanstående förslag.

Barn -och elevpeng 2016 (vht fakturerar själva föräldraavgift)									
Verkligt utfall 2016									
Kommunala enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	107 088	84 532	55 594	70 279	21 817	27 278	35 544	67 395	101 051
Ersättning/termin	53 544	42 266	27 797	35 139	10 909	13 639	17 772	33 697	50 526
Ersättning/månad	8 924	7 044	4 633	5 857	1 818	2 273	2 962	5 616	8 421
Fristående enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	114 091	90 177	58 930	75 141	23 499	29 287	37 677	71 438	107 114
Ersättning/termin	57 045	45 089	29 465	37 570	11 750	14 643	18 839	35 719	53 557
Ersättning/månad	9 508	7 515	4 911	6 262	1 958	2 441	3 140	5 953	8 926

Kommunstyrelsen beslutar att till huvudmannen för Järbo skola, den ideella föreningen Järbo.com som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år
Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 1 500 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget.

Beslutet kan överklagas. Besvärshänvisning finns på följande sida.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 59

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat att Barn-och elevpengen ska räknas om efter det faktiska utfallet för varje kalenderår.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-10.

Ekonomichefen informerar.

Besvärshänvisning:

För att överklaga kommunstyrelsens beslut ska du skriva till förvaltningsrätten i Göteborg. Överklagandet ska dock adresseras till Kommunstyrelsen i Färgelanda kommun, 458 80 Färgelanda och ska ha kommit kommunstyrelsen tillhanda inom 3 veckor från den dag du fick del av beslutet.

I skrivelsen ska du tala om vilket beslut som överklagas, skälen för överklagandet och vilket du beslut du vill ha istället. Överklagandet ska vara egenhändigt undertecknat av behörig person. Behörighetshandling ska bifogas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Ekonomichefen
Järbo friskola med mottagningsbevis

Ekonomiavdelningen
Anna Josefsson
0528-567144
anna.josefsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Omräkning Barn- och elevpeng för 2016

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att fastställa den omräknade Barn- och elevpengen baserat på verkligt utfall för 2016 enligt nedanstående förslag.

Ärendet

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat att Barn-och elevpengen ska räknas om efter det faktiska utfallet för varje kalenderår. Nya belopp efter 2016 års utfall är

Barn -och elevpeng 2016 (vht fakturerar själva föräldraavgift)									
Verkligt utfall 2016									
Kommunala enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-5	Åk 7-9
Ersättning/år	107 088	84 532	55 594	70 279	21 817	27 278	35 544	67 395	101 051
Ersättning/termin	53 544	42 266	27 797	35 139	10 909	13 639	17 772	33 697	50 526
Ersättning/månad	8 924	7 044	4 633	5 857	1 818	2 273	2 962	5 616	8 421
Fristående enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-5	Åk 7-9
Ersättning/år	114 091	90 177	58 930	75 141	23 499	29 287	37 677	71 438	107 114
Ersättning/termin	57 045	45 089	29 465	37 570	11 750	14 643	18 839	35 719	53 557
Ersättning/månad	9 508	7 515	4 911	6 262	1 958	2 441	3 140	5 953	8 926

Omräkningen innebär att ca 5 150 kr ska betalas ut i tillägg till kommunens fristående enheter.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

**Utbetalning av Barn- och elevpeng för 2016 till Stigens Friskola AB –
faktiskt utfall för år 2016**

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att till Stigens Friskola AB som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år
Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 3 600 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget. Beslutet kan överklagas.

Besvärshänvisning...

Utbetalning av Barn- och elevpeng för 2016 till Järbo friskola, den ideella föreningen Järbo.com – faktiskt utfall för år 2016

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att till huvudmannen för Järbo skola, den ideella föreningen Järbo.com som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år
Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 1 500 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget. Beslutet kan överklagas.

Besvärshänvisning...

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 60 Dnr 2017/150
Planeringsförutsättningar för mål och resursplan 2018-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna planeringsförutsättningarna för budgetarbetet 2018 -2020 enligt föreliggande förslag med oförändrad skattesats, 22,26 kr.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att planeringsförutsättningarna ska bygga på en skattesänkning på 50 öre.

Ulla Börjesson (S) yrkar att skatten behålls oförändrad, 22,26.

Linda Jansson (M) anmäler att hon avser att lägga ett yrkande om skattesänkning senare under processen.

Propositionsordning

Ledningsutskottet godkänner att proposition ställs yrkandena om skattesänkning och oförändrad skatt. Efter ställda proposition finner ordföranden att ledningsutskottet beslutar att förslaget till planeringsförutsättningar ska bygga på oförändrad skatt.

Ärendebeskrivning

Planeringsförutsättningar sätter grunden för mål- och resursplanen för 2018- 2020.

Förslaget innehåller finansiella mål, prognos för befolkning, prognos för skatteintäkter, kostnadsindex för 2018 och bygger på en oförändrad skattesats. Den slutliga skattesatsen för planperioden fastställs i samband med beslutet om Mål- och resursplan för 2018-2020.

Beslutsunderlag

Förslag till planeringsförutsättningar 2017-03-13.

Ekonomichefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Ekonomichefen

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Planeringsförutsättningar för Mål- och Resursplan 2018-2020

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna planeringsförutsättningarna för budgetarbetet 2018 enligt kommunstyrelsens förslag.

Ärendebeskrivning

Kommunens ledningsutskott har föreslagit arbetsordning och planeringsförutsättningar inklusive tidplan för arbetet med Mål- och Resursplan 2018-2020.

Ledningsutskottets förslag innehåller finansiella mål, prognos för befolkning, prognos för skatteintäkter, kostnadsindex för 2018 samt preliminär tidplan för det fortsatta arbetet.

Lars Göran Berg
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Planeringsförutsättningar och finansiella mål för Mål- och resursplan 2018.

INLEDNING

Utgångspunkter

Planeringsförutsättningarna för mål- och resursplan 2018 bygger i grunden på samma budgeteringsmodell som föregående år för kommunen.

Verksamheterna skall utifrån planeringsförutsättningarna utforma detaljbudget för drift och investeringar, vilken skall inrapporteras till ekonomiavdelningen enligt tidplan.

Inrapporteringen skall innehålla åtgärder och konsekvenser som tilldelad ram får för respektive sektor, samt

- Omvärldsanalys på sektorsnivå.
- Verksamhetsbeskrivning per sektorsnivå och enhetsnivå.
- Verksamhetsmål och aktiviteter/åtgärder, indikatorer och mått och mätetal per verksamhet inom respektive sektor.

Verksamhetsmålen utarbetas per sektor i dialog mellan kommunens ledningsgrupp och kommunstyrelsen. Materialet sammanställs till en detaljbudget för kommunstyrelsen.

Preliminär Tidplan:

27 mars	Ekonomiråd
29 mars	KS Förslag Planeringsförutsättningar
19 april	KF Planeringsförutsättningar
Slutet april	Förvaltningens förslag till Ekonomirådet
24maj	KS förslag till ramar på sektornivå
14 juni	KF, beslut ramar
1 november	KS beslut detaljbudget

1. INDEXUPPRÄKNING

Inflation och löneökningssantaganden

Utgångspunkten för antaganden om kostnadsökningar i kommunens verksamhet baseras på prognoser från Sveriges kommuner och Landsting, SKL. Uppgifterna i denna version av kommunens planeringsförutsättningar är i huvudsak hämtade från SKL Cirkulär 17:6

Kommunen fattade under 2014 beslut om att använda SKLs PKV-index per februari för bedömning av prisutveckling i både den kommunala verksamheten och i de organisationer där kommunen samverkar med andra parter. I tabellen nedan redovisas SKLs prognos från 2017-02-16 för perioden 2016–2020.

Tabell 6. Prisindex för kommunal verksamhet (PKV)

	2016	2017	2018	2019	2020
Personalkostnad*	3,5	2,9	3,2	3,5	3,5
Övrig förbrukning	1,9	2,2	2,4	2,6	2,6
Prisförändring	3,0 %	2,7 %	2,9 %	3,2 %	3,2 %

*Kvalitetsjusterad lönekostnadsförändring inkl. förändring i arbetsgivaravgifter

Observera att allmänna kostnadsökningar, såsom inflation och nya löneavtal, inte per automatik innebär ökat kommunbidrag i motsvarande utsträckning till respektive sektor, utan dessa kan behöva täckas genom anpassningar, effektiviseringar och omprioriteringar av verksamhet och organisation.

PO-påslag

Personalkostnadspåslaget (PO-pålägget) för kommuner uppgår till 38,33 procent av lönesumman 2017, vilket är oförändrat jämfört med 2016. Nivå för 2018 beräknas finnas under våren 2017.

Verksamheternas återrapportering

Utgångspunkten för budgetarbetet 2018 är Mål- och resursplanen för 2017-2019 med hänsyn tagen till dessa planeringsförutsättningar.

Uppdraget till sektorerna är att lägga en budget enligt ram, samt beskriva vilka åtgärder och konsekvenser det medför om tilldelad budgetram skall hållas. Förändringar kan göras på bruttonivå men ej på nettonivå, dvs. tilldelad nettoram gäller.

2. BEFOLKNINGS- OCH DEMOGRAFISKA PROGNOSE

Följande befolknings- och demografiska prognoser baserar sig på senast gjorda befolkningsprognosen från 2017-2020 för Färgelanda kommun som SCB tagit fram. Denna prognos har visat sig ligga högre än verkligt utfall. Med SCBs prognos som bas används nedanstående prognos vid beräkningen av skatteintäkter och bidrag för perioden.

Färgelanda	2016	2017	2018	2019	2020
Antal invånare	6494	6600	6600	6600	6600

SCBs prognos för de kommande åren visar en befolkningsökning. 2016-11-01 uppgick folkmängden till 6 600 personer.

3. FINANSIELLA MÅL

För planperioden 2018-2020 fastställs tre finansiella mål i budgetarbetet.

- För att klara balanskravet samt uppnå en långsiktigt sund ekonomi ska resultatet uppgå till minst 1,5–2,5 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag.
- För att uppnå en hög betalningsberedskap ska likviditeten överstiga 100 procent.
- För att ha en tillräcklig stabilitet och förmåga att motstå förluster är målsättningen att soliditeten på lång sikt ska uppgå till minst 40 procent.

Skattesatsen för 2017 uppgår till 22,26 kr enligt Mål- och resursplanen för 2017-2019. Den slutliga skattesatsen för planperioden fastställs i samband med beslutet om Mål- och resursplan för 2018-2020.

Skatteintäkterna och statsbidrag, i form av kommunalekonomisk utjämning, för planeringsperioden beräknas för närvarande uppgå till nedanstående belopp med hänsyn tagen till ovanstående befolkningsprognos och skattesats, enligt Sveriges Kommuner och Landstings (SKL:s) beräkningsmodell.

	2018	2019	2020
Summa skatteintäkter och bidrag	384 638	393 212	402 152
<i>Varav:</i>			
Skatteintäkter inkl. fastighetsavgift	272 724	282 269	292 431
Generella statsbidrag och utjämning*	111 914	110 943	109722

* Den del av det extra statsbidrag som beslutats för 2017-2021, de s.k. "Välfärds miljarderna", som fördelas utifrån kommunens befolkning, ingår i prognosen för det generella statsbidraget.

Över-/Underskottshantering

Efter införandet av målstyrning har kommunen för avsikt bl.a. att förvaltningen och sektorerna skall uppnå ett större och mer långsiktigt ekonomiskt ansvar. Detta innebär att i det reviderade reglementet för redovisning och uppföljning skall uppkommet underskott i förvaltningen från ett år täckas enligt gällande krav på ekonomisk balans som tillämpas internt inom kommunen samt att överskott kan få medföras till efterföljande år.

Storlek på överskott eller underskott som förs över till efterföljande år fastställs i samband med bokslutsdialogen.

Investeringsnivåer

Investeringar under planeringsperioden skall kännetecknas av att de utgör en nödvändig förutsättning för att verksamheten skall kunna bedrivas eller är ekonomiskt fördelaktiga för verksamheten genom att reducera de totala kostnaderna. De kapitalkostnader som en investering medför skall i sin helhet finansieras i den berörda sektorns budget för planeringsperioden.

Den internränta som kommer att tillämpas under 2018 uppgår till 1,75 %, enligt SKLs rekommendationer. Det är oförändrat jämfört med den rekommenderade internräntan avseende 2017.

De investeringar som tagits upp i föregående års budget som har påbörjats, men ännu inte färdigställts, överförs till investeringsbudgeten för närmast efterföljande år.

Taxor och avgifter

Kommunens möjligheter att själv påverka intäkterna inom barnomsorgen respektive äldreomsorgen har blivit kraftigt begränsade, och den främsta faktorn för påverkan av intäkterna är därför volymen på tjänsterna. Justeringar av taxorna inom barn- respektive äldreomsorgen sker utifrån eventuellt ändrade statliga beslut.

Taxor för vatten/avlopp, renhållning och slamhantering fastställs utifrån nivån på täckningsgrad inom respektive verksamhet. Utgångspunkten är att dessa taxor under planeringsperioden inte utvecklas snabbare än den allmänna prisutvecklingen.

Övriga taxor och avgifter kan förändras men bör ligga på högst den beräknade prisutvecklingen, KPV, på 2,9 % för 2018.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 61

Dnr 2017-5

Ekonomisk månadsrapport för perioden januari-februari 2017

Ledningsutskottets beslut

Förvaltningen får i uppdrag att presentera en ekonomisk månadsrapport på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Ekonomichefen redovisar preliminära avvikelser gentemot budget.

Skickas till kommunstyrelsen

Justering

Utdragsbestyrkande

Månadsrapport januari-februari 2017, innehållande årsprognos.

Enligt ekonomiska styrningsprinciper i Färgelanda kommun skall månadsavstämning genomföras utöver delårsbokslut i juli och årsbokslut. Dessa görs för perioderna februari, april och oktober.

Månadsavstämningen utformas som en årsprognos över det ekonomiska utfallet för räkenskapsåret. Respektive budgetansvarig skall göra en bedömning av översiktlig karaktär av enhetens prognos och rapportera detta med kommentarer.

Kommunchefen gör en samlad bedömning för hela kommunens sammantagna prognos.

Verksamhetsområde	Ack utfall jan-febr	Ack budget jan-febr	Avv budget- utfall	Budget helår	Prognos avvikelse helår
Kommunfullmäktige	609	716	106	3 045	0
Kommunstyrelse och Stab	8 688	7 045	-1 643	42 269	4500
Sektor Barnomsorg & Utbildning	26 708	25 915	-793	148 897	- 300
Sektor Samhällsutveckling	-941	7 799	8 739	46 948	-1350
Sektor Omsorg	20 077	19 045	-1 032	114 270	-3 400
Finansiering	-57 228	-60 477	-3 249	-362 860	0
Totalt	2 086	-43	2 129	7 431	-550

Kommentar årsprognos:

Färgelanda kommuns årsprognos visar ett *prognostiserat underskott om 550 tkr gentemot budget*. Sektorernas budgeterade underskott täcks till stora delar av medel som beslutats i tilläggsbudget 2017.

Kommunfullmäktige

Beräknar att klara ramarna om inget oförutsett inträffar.

Kommunstyrelse och stab

Kommunstyrelse och stab *prognostiserar ett överskott på 4 500 tkr*. Verksamheterna beräknas klara ramarna, men i tilläggsbudgeten finns en ofördelad pott på 2 100 tkr. Dessutom finns 900 tkr avsatta för belysning av spåret i Stigen, 1 000 tkr för heltidsprojektet samt 500 tkr för traineeutbildning i samverkan med folkhögskolan. I dessa tre fall kommer medlen med stor sannolikhet inte att användas under året.

Sektor Barnomsorg och Utbildning

Sektor Barn & utbildning har ett *prognostiserat underskott på 300 tkr* för helåret på följande verksamhet:

Barnomsorg: Prognos - 500 tkr. Det prognostiserade underskottet gäller under förutsättning att det bedrivs förskoleverksamhet på en extra avdelning under hela året (i nuläget på Höjden) och att sk. Nattis, barnomsorg på obekvämtid, fortsatt inte efterfrågas.

Vuxenutbildningen: Prognos: + 200 tkr. Ej full årseffekt på medfinansiering på grund av nytt ersättningssystem.

Sektor Samhällsutveckling

Sektor Samhällsutveckling har ett *prognostiserat underskott på 1 350 tkr* för helåret fördelat på följande verksamheter:

AME & Integration: Prognos - 1 000 tkr. Ökade kostnader/behov inom daglig verksamhet.

Tekniska enheten: Prognos -350 tkr. Outhyrda lokaler i Björnhuset.

Sektor Omsorg

Sektor Omsorg har ett *prognostiserat underskott på 3 400 tkr* för helåret fördelat på följande verksamheter:

Individ och familjeomsorgen: Prognos -300 tkr. Osäkerhet kring kostnader försörjningsstöd.

Enheten för stöd och service: Prognos -3 100 tkr. Köpt plats inom socialpsykiatri.

Finansiering

Beräknar att klara ramarna om inget oförutsett inträffar.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 52

Dnr 2017/213 hänv dnr 2016/405

Investeringsbudget 2017 – Till och ombyggnad av förskolan Högsäter (Månvägen).

Inga beslut fattas.

Ledningsutskottet får information om utfallet av upphandlingen av ombyggnaden av Månvägens förskola i Högsäter.

Kostnaden har i förstudien beräknats till 16,5 Mnkr. Denna summa är anvisad i investeringsbudgeten för 2017 och 2018.

Lägsta anbud vid upphandlingen ligger på 22,2 Mnkr, en ökning i förhållande till budget på ca 8 Mnkr.

Fördyringen beror på bland annat

- Köket blir dyrare än beräknat
- Byggmarknaden är f.n. het i området
- Ute-miljön med stor lekplats och asfalteringsarbeten
- Solcellsanläggning efter nya regler.

Enligt förvaltningens beräkningar kommer om och tillbyggnaden att medföra minskade driftkostnader för förskolan i samma storleksordning som kapitalkostnaden för hela investeringen.

Minskade kostnader/effektiviseringar

- Minskade personalkostnader
- Externa hyreskostnader minskar
- Mattransporter från Valboskolan i Färgelanda upphör
- Energibesparingar

I investeringsbudgeten finns 8 Mnkr anvisade för en förskola i södra kommundelen. Sannolikheten för att dessa pengar kommer att förbrukas under planeringsperioden bedöms som låg. Genom att flytta de anvisade pengarna för investering i södra kommundelen till investeringsanslaget för ombyggnaden i Högsäter kan utgiftsökningen finansieras inom investeringsramen.

Skickas till kommunchefen

Kommunledningskontoret
Lars-Göran Berg
kommunchef
0528-56 71 20
lars-goran.berg@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Investeringsbudget 2018 – Till och ombyggnad av förskolan Högsäter (Månvägen).

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige omfördelar 8 mnkr av beviljade investeringsmedel år 2018 från förskolan södra delen av kommunen till förskolan i Högsäter.

I investeringsplanen för år 2020 avsätts 8 mnkr avseende förskolan södra delen av kommunen. För år 2019 finns 8 mnkr avsatta i den redan beslutade investeringsplanen..

Ärendet

Kostnaden har i förstudien beräknats till 16,5 Mnkr. Denna summa är anvisad i investeringsbudgeten för 2017 och 2018.

Lägsta anbud vid upphandlingen ligger på 22,2 Mnkr, en ökning i förhållande till budget på ca 8 Mnkr.

Fördyringen beror på att :

- Köket blir dyrare än beräknat
- Byggnadskostnaden är f.n. het i området
- Ute-miljön med stor lekplats och asfalteringsarbeten
- Solcellsanläggning efter nya regler.

Enligt förvaltningens beräkningar kommer renoveringen att medföra minskade driftkostnader för förskolan i samma storleksordning som kapitalkostnaden för den sammanlagda investeringen.

Minskade kostnader/effektiviseringar :

- Minskade personalkostnader
- Externa hyreskostnader minskar
- Mattransporter från Valboskolan i Färgelanda upphör
- Energibesparingar

I investeringsbudgeten finns 8 Mnkr anvisade år 2018 för en förskola i södra kommundelen. Sannolikheten för att dessa pengar kommer att förbrukas under planeringsperioden bedöms som låg. Genom att flytta de anvisade pengarna för investering i södra kommundelen till investeringsanslaget för ombyggnaden i Högsäter kan utgiftsökningen finansieras inom investeringsramen.

Bilaga: beskrivning av förändrad driftskostnader

Lars-Göran Berg, kommunchef

(Helår)	Antal avdelningar	Antal ped tjänst	Antal kök tjänst	Antal städ tjänst	Hyra	Drift	Trans- porter	Budget totalt
Befintlig förskola Högsäter	2	6	0,75	0,39	260 000	145 000		3 140 000
Prästkragen	1	3	0,25	0,31	65 000	6 000		1 560 000
Järbo/Humlan?	1	3	0,5	0,25	95 000	45 000		1 610 000
Dbv	1	2	0	0	85 000	94 000		898 000
Högsäter skola			1				75 000	
Totalt befintligt	5	14	2,5	0,951	505 000	290 000	75 000	7 208 000
Efter nybyggnation	4	12	2	0,75	1 590 000	290 000	0	
Avvikelse	-1	-2	-0,5	-0,20	1 085 000	0	-75 000	
Utökning i kr					1 085 000	0		1 085 000
Effektivisering i kr		-786 000	-210 000	-80 000			-75 000	-1 151 000
Avvikelse								-66 000

Energivinst

ej beräknad

OBS Exkl kapitalkostnader för inredning

Prisex:

1 miljon: ca 125 tkr/år

(avskrivning 10 år, 2,4 % ränta)

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 50 Dnr 2017/25
Redovisning av obesvarade motioner mars 2017

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutat att lägga redovisningen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning ska obesvarade motioner redovisas två gånger om året, vår och höst. Kommunfullmäktige kan i samband med detta avskriva motioner från vidare handläggning.

Motioner som ännu inte besvarats. (2017-03-13)

Dnr 2016-91

Motion om utredning angående vägen till och från skolan inom kommunen (Linda Jansson (M), Per Krokström (M))

Dnr 2016-622

Motion ang. torghandel – ändring av torghandelstaxa
(Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2016/748

Motion avseende iordningsställande av sammanträdesrum i kommunhuset för att möjliggöra bl a kommunstyrelsenssammanträde (Linda Jansson (M) och Per Krokström (M))

Dnr 2016/889

Motion angående nya riktlinjer för enskilda avlopp (Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2017/76

Motion att utreda de ekonomiska konsekvenserna att flytta hem miljöenheten (Patrik Rydström (SD))

Dnr 2017/80

Motion angående mobiltäckning i kommunen (Patrik Rydström (SD))

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 50

Dnr 2017/81

Motion angående införande av gym på Allhems fridtidsgård (Patrik Rydström (SD))

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2017-03-13

Skickas till: kommunstyrelsen

Kommunledningskontoret
Staben
Marianne Martinsson
0528-56 71 04 / 0766-35 25 89
marianne.martinsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Redovisning av obesvarade motioner mars 2017

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutat att lägga redovisningen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning ska obesvarade motioner redovisas två gånger om året, vår och höst. Kommunfullmäktige kan i samband med detta avskrika motioner från vidare handläggning.

Motioner som ännu inte besvarats. (2017-03-13)

Dnr 2016-91

Motion om utredning angående vägen till och från skolan inom kommunen
(Linda Jansson (M), Per Krokström (M))

Dnr 2016-622

Motion ang torghandel – ändring av torghandelstaxa
(Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2016/748

Motion avseende iordningsställande av sammanträdesrum i kommunhuset för att möjliggöra bl a kommunstyrelsesammanträde (Linda Jansson (M) och Per Krokström (M))

Dnr 2016/889

Motion angående nya riktlinjer för enskilda avlopp (Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2017/76

Motion att utreda de ekonomiska konsekvenserna att flytta hem miljöenheten (Patrik Rydström (SD))

Dnr 2017/80

Motion angående mobiltäckning i kommunen (Patrik Rydström (SD))

Dnr 2017/81

Motion angående införande av gym på Allhems fridtidsgård (Patrik Rydström (SD))

Motioner med planerat svar på kommunfullmäktiges sammanträde 22 mars

Dnr 2015-413

Motion om arbetskläder till våra anställda i Färgelanda kommun ifrån nya moderaterna – (Linda Jansson (M) och Peter Johansson (KD))

KF § 158 2015: Återremitterar motionen till KS för grundligare undersökning av behovet av skydds- och arbetskläder i samtliga verksamheter.

Dnr 2015-419

Motion om Elektroniska reklamskyltar längs väg 172 (Patrik Rydström (SD))

Dnr 2016-248

Motion ang utvärdering av delägarskapet i Dalslands turist AB (Kenneth Carlsson (L) och Håkan Gusteus (L))

Dnr 2016-659

Motion ang upprustning av elljusspår (Per Krokström (M) och Linda Jansson (M))

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Marianne Martinsson
Kommunsekreterare

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 51

Dnr 2017-214

Bidrag till robotgräsklippare till fotbollsföreningar

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att bevilja bidrag med 50 000 kronor per fotbollsplan till Färgelanda IF (2 planer); Ellenö Idrottsklubb (1 plan), Högsäters GF fotboll (3 planer), Stigens IF (1 plan) och Ödeborgs IF (1 plan) för inköp av robotgräsklippare.

Bidraget utbetalas efter att föreningen har uppvisat kvitto på inköpet.

Pengarna, 400 000 kronor, anvisas ur kommunstyrelsens ofördelade anslag i 2017 års budget.

Yrkanden

Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen lämnar bidrag med 50 000 kronor per fotbollsplan till Färgelanda IF (2 planer), Ellenö Idrottsklubb (1 plan), Högsäters GF fotboll (3 planer), Stigens IF (1 plan) och Ödeborgs IF (1 plan) för inköp av robotgräsklippare

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att kommunen lämnar 80 000 kronor i bidrag till var och en av föreningarna Färgelanda IF, Ellenö Idrottsklubb, Högsäters GF fotboll, Stigens IF och Ödeborgs IF för inköp av robotgräsklippare.

Linda Jansson (M) yrkar att kommunen inte ska bevilja bidrag till robotgräsklippare. (Linda Jansson (M) anmäler att hon saknar handlingar i ärendet.)

Ärendebeskrivning

Kommunen har tidigare klippt gräset på Färgelanda IF, Ellenö Idrottsklubb, Högsäters GF fotboll, Stigens IF och Ödeborgs IF fotbollsplaner.

Syftet med bidraget är att föreningarna själva ska ansvara för skötseln av planerna. Den förhållandevis dyra utrustning som har krävts för att kommunen ska kunna klippa gräset åt fotbollsföreningarna bedöms kunna säljas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Aktuella föreningar
Ekonomiavdelningen
Kultur och fritid
Ansvarig AME
Enhetschef J.A.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 53

Dnr 2016/478

Genomlysning Fyrbodals kommunalförbund, fas 2 - kommunalförbundets verksamhetsområden och medlemsavgiftens nivå – synpunkter

Ledningsutskottets förslag

Färgelanda kommun instämmer i arbetsgruppens förslag till prioriterade verksamhetsområden,

- Infrastruktur o kollektivtrafik (väg, järnväg, bredband, sjöfart o cykel)
- Delregional plan för inspel till regional och nationellt plan
- Kunskapsunderlag, påverkansarbete, målbilder/ambitioner, yttranden
- Hälsa- och sjukvård/socialtjänst (gemensam målgrupp med VGR)
- Skapa fungerande samverkan mellan VGR/kommunerna genom avtal och överenskommelser
- Samordna statliga satsningar
- Frågor inom utbildningsområdet

Kommunstyrelsen anser att medlemsavgiften ska utformas så att de prioriterade områdena kan hanteras på ett framgångsrikt sätt och är i likhet med tidigare beslut beredd att tillstyrka en höjning på i storleksordningen 4-6 kronor per invånare samt årlig indexuppräknung. Förbundets budget ska vara i balans.

Kommunen anser liksom tidigare att direktionen behöver utveckla systemen för styrning och ledning av verksamheterna för att mer tydligt visa önskat resultat.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare yttrat sig i detta ärende (2017-01-25, § 4). Vid dagens sammanträde informerar kommunstyrelsens ordförande om andra medlemskommuners uppfattning i ärendet och ledningsutskottet gör en justering av sitt tidigare ställningstagande till förbundsavgiften.

(Ändring från 7-9 kr/per invånare till 4-6 kr per invånare)

Som en andra fas i den genomlysning av Fyrbodals kommunalförbund, som genomförts under 2016, har en arbetsgrupp inom kommunchefsgruppen tillsatts för att ta fram förslag till prioriteringar för vad kommunalförbundet ska arbeta med och vad kommunerna är beredda att betala i medlemsavgift.

Arbetsgruppens material har behandlats vid två tillfällen i ekonomirådet.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 53

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2017-01-12 med bilagor
Ledningsutskottets protokoll 2017-01-16 § 6
Kommunchefen informerar

Skickas till:
Fyrbodals kommunalförbund
Kommunens ledamöter i direktionen för Fyrbodals kommunalförbund

Kommunstyrelsen

KS § 4

Dnr 2016/478

Genomlysning Fyrbodals kommunalförbund, fas 2 - kommunalförbundets verksamhetsområden och medlemsavgiftens nivå – synpunkter

Kommunstyrelsen beslut

Färgelanda kommun instämmer i arbetsgruppens förslag till prioriterade verksamhetsområden,

- Infrastruktur o kollektivtrafik (väg, järnväg, bredband, sjöfart o cykel)
- Delregional plan för inspel till regional och nationellt plan
- Kunskapsunderlag, påverkansarbete, målbilder/ambitioner, yttranden
- Hälso- och sjukvård/socialtjänst (gemensam målgrupp med VGR)
- Skapa fungerande samverkan mellan VGR/kommunerna genom avtal och överenskommelser
- Samordna statliga satsningar
- Frågor inom utbildningsområdet

Kommunstyrelsen anser att medlemsavgiften ska utformas så att de prioriterade områdena kan hanteras på ett framgångsrikt sätt och är i likhet med tidigare beslut beredd att tillstyrka en höjning på i storleksordningen 7-9 kronor per invånare inklusive indexuppräknung. Förbundets budget ska vara i balans.

Kommunen anser liksom tidigare att direktionen behöver utveckla systemen för styrning och ledning av verksamheterna för att mer tydligt visa önskat resultat.

Yrkande

Tommy Larsson (S) yrkar bifall till ledningsutskottets förslag.

Propositionsordning

Kommunstyrelsen godkänner att proposition ställs på Tommy Larssons (S) yrkande. Efter ställd proposition finner ordföranden att kommunstyrelsen beslutar enligt Tommy Larssons (S) yrkande.

Kommunstyrelsen

Forts KS § 4

Ärendebeskrivning

Som en andra fas i den genomlysning av Fyrbodals kommunalförbund, som genomförts under 2016, har en arbetsgrupp inom kommunchefsgruppen tillsatts för att ta fram förslag till prioriteringar för vad kommunalförbundet ska arbeta med och vad kommunerna är beredda att betala i medlemsavgift.

Arbetsgruppens material har behandlats vid två tillfällen i ekonomirådet.

Beslut om medlemsavgiftens storlek kommer att fattas vid direktionsmötet 9 februari.

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2017-01-12 med bilagor

Ledningsutskottets protokoll 2017-01-16 § 6

Kommunchefen informerar

Skickas till:

Fyrbodals kommunalförbund

Kommunens ledamöter i direktionen för Fyrbodals kommunalförbund

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 55

Dnr 2016/735

Redovisning av givet uppdrag kring Ungdomsdemokrati

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att etablera en "Organisation för ungdomsdemokrati" med start under våren 2017.

Organisationen för ungdomsdemokrati sorterar under kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige förutsätter att kommunstyrelsen ger den nya Organisationens för ungdomsdemokrati förtroendet att själv finna de exakta formerna för strukturen av arbetet, förutsättningar i form av personella och ekonomiska resurser (med en egen budget) och stöd i form av möjligheten att använda Sveriges ungdomsråd som konsult under startperioden.

Kommunfullmäktige förutsätter också att kommunstyrelsen håller öppet för att ge den nya Organisationens för ungdomsdemokrati möjlighet till delaktighet i kommunens utvecklingsarbete.

Kommunfullmäktige beslutar godkänna att Organisationens får nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Beredning I:s uppdrag i är genom denna redovisning avslutat.

Ärendebeskrivning

Beredning I får den 4 oktober 2016 i uppdrag att föreslå kommunfullmäktige nya arbetsformer som stärker ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Utifrån samtal med ungdomar via representanter från elevrådet 7-9

Valboskolan och möte med ungdomar på fritidsgården föreslår Beredningen att en "Organisation för ungdomsdemokrati" startar under våren 2017.

Beredningen vill att organisationen ges en egen årsbudget - en fast summa pengar, att använda för verksamheten. Detta för att kunna genomföra verksamhet utifrån de ungas önskemål och praktisera demokrati.

Beredningen förutsätter att kommunstyrelsen avsätter personella resurser för att stötta och arbeta tillsammans med Organisationens.

Beredning 1 Demokrati

Plats och tid: Kommunkontoret, Framsteg, måndagen den 27 februari 2017,
kl 14.00-15.15

Beslutande:

Peter Höög (S), beredningsledare

Owe Quick (S)

Bernt Johansson (L)

Elisabeth Örn (C) från kl 14.25

Jörgen Andersson (SD)

Karl-Erik Segersax (KD)

Övriga närvarande:

Barbro Isaksson, sekreterare

Paragraf: §§ 1-2

Utses att justera: Jörgen Andersson

Underskrifter:

Sekreterare:

_____
Barbro Isaksson

BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Beslutsorgan: **Beredning 1, Demokrati**

Sammanträdesdatum 2017-02-27

Anslags uppsättande 2017-02-28

Anslags nedtagande 2017-03-22

Protokollet förvaras påkommunkontoret

Underskrift

_____
Barbro Isaksson

Beredning 1 Demokrati

Beredning 1 § 1

Återkoppling av morgonens möte med Elevrådet 7-9

Beredningen 1:s beslut

Informationen läggs till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Beredningsledaren har idag tillsammans med Owe Quick och Jörgen Andersson träffat Elevrådet 7-9 och diskuterat Beredningens redovisning och förslag till kommunfullmäktige avseende Ungdomsdemokrati. Beredningsledaren redogör för samtalet som fördes.

Justering

 |

Utdragsbestyrkande

Beredning 1 Demokrati

Beredning 1 § 2

Redovisning av givet uppdrag kring Ungdomsdemokrati

Beredning 1:s beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta att etablera en "Organisation för ungdomsdemokrati" med start under våren 2017.

Kommunfullmäktige förutsätter att kommunstyrelsen ger den nya Organisationen för ungdomsdemokrati förtroendet att själv finna de exakta formerna för strukturen av arbetet och förutsättningar i form av personella och ekonomiska resurser (med en egen budget) och stöd i form av möjligheten att använda Sveriges ungdomsråd som konsult under startperioden.

Kommunfullmäktige förutsätter också att kommunstyrelsen håller öppet för att ge den nya Organisationen för ungdomsdemokrati möjlighet till delaktighet i kommunens utvecklingsarbete.

Kommunfullmäktige föreslås besluta att vid uppstarten av Organisationen nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Kommunfullmäktige föreslås besluta att avsluta Beredning 1:s uppdrag i och med redovisning av givet uppdrag.

Ärendebeskrivning

Beredning 1 får den 4 oktober 2016 av Kommunfullmäktiges (KF) presidium i uppdrag att föreslå KF nya arbetsformer som stärker ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Utifrån samtal med ungdomar via representanter från elevrådet 7-9 Valboskolan och möte med ungdomar på fritidsgården föreslår Beredningen att en "Organisation för ungdomsdemokrati" startar under våren 2017. Beredningen väljer att kalla det organisation då Beredningen tycker det är viktigt att de unga själva får vara med och bestämma vad det ska kallas.

Organisationen bör ges en egen årsbudget – en fast summa pengar, att använda för verksamheten. Detta för att kunna genomföra verksamhet utifrån de ungas önskemål och praktisera demokrati.

Forts

Justering

 |

Utdragsbestyrkande

Beredning 1 Demokrati

Forts Beredning 1 § 2

Beredningen förutsätter att kommunstyrelsen avsätter personella resurser för att stötta och arbeta tillsammans med Organisationen.

Det är viktigt att ungdomarna själva får vara med och skapa organisationen; hur de ska arbeta, vilken verksamhet som ska finnas och vad de vill kalla sig.

Sveriges Ungdomsråd erbjuder kommuner möjlighet att använda deras kunskap bland annat i arbete med att hitta strukturer för ungas delaktighet. Detta innebär en kostnad beroende på uppdragets omfattning. Beredningen anser att Sveriges Ungdomsråd ska engageras för uppstarten av Organisationen i Färgelanda kommun.

Beredningen föreslår att vid uppstarten av Organisationen nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Beslutsunderlag

Beredning 1 Demokrati – Redovisning av givet uppdrag kring Ungdomsdemokrati, daterat den 16 januari 2017.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige
Diariet

Justering

Utdragsbestyrkande

Administrativa enheten
Nämndsekreterare
Barbro Isaksson
0528-56 71 45
barbro.isaksson@fargelanda.se

Kommunfullmäktige

Beredning 1 - Redovisning av givet uppdrag kring Ungdomsdemokrati

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att etablera en "Organisation för ungdomsdemokrati" med start under våren 2017.

Kommunfullmäktige förutsätter att kommunstyrelsen ger den nya Organisationen för ungdomsdemokrati förtroendet att själv finna de exakta formerna för strukturen av arbetet och förutsättningar i form av personella och ekonomiska resurser (med en egen budget) och stöd i form av möjligheten att använda Sveriges ungdomsråd som konsult under startperioden.

Kommunfullmäktige förutsätter också att kommunstyrelsen håller öppet för att ge den nya Organisationen för ungdomsdemokrati möjlighet till delaktighet i kommunens utvecklingsarbete.

Beredningen föreslår att vid uppstarten av Organisationen nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Kommunfullmäktige avslutar i och med Beredning 1:s redovisning givet uppdrag.

Sammanfattning av ärendet

Beredning 1 får den 4 oktober 2016 av Kommunfullmäktiges (KF) presidium i uppdrag att föreslå KF nya arbetsformer som stärker ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Utifrån samtal med ungdomar via representanter från elevrådet 7-9 Valboskolan och möte med ungdomar på fritidsgården föreslår Beredningen att en "Organisation för ungdomsdemokrati" startar under våren 2017. Beredningen väljer att kalla det organisation då vi tycker det är viktigt att de unga själva får vara med och bestämma vad det ska kallas.

Organisationen bör ges en egen årsbudget – en fast summa pengar, att använda för verksamheten. Detta för att kunna genomföra verksamhet utifrån de ungas önskemål och praktisera demokrati.

Beredningen förutsätter att kommunstyrelsen avsätter personella resurser för att stötta och arbeta tillsammans med Organisationens.

Det är viktigt att ungdomarna själva får vara med och skapa organisationen; hur de ska arbeta, vilken verksamhet som ska finnas och vad de vill kalla sig.

Sveriges Ungdomsråd erbjuder kommuner möjlighet att använda deras kunskap bland annat i arbete med att hitta strukturer för ungas delaktighet. Detta innebär en kostnad beroende på uppdragets omfattning. Beredningen anser att Sveriges Ungdomsråd ska engageras för uppstarten av Organisationens i Färgelanda kommun.

Beredningen föreslår att vid uppstarten av Organisationens nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Uppdraget

Beredning 1 får den 4 oktober 2016 av Kommunfullmäktiges presidium i uppdrag att föreslå Kommunfullmäktige nya arbetsformer som stärker ungdomars i åldern 10-20 år möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Syftet med uppdraget är att det ska utmynna i förslag som innebär att ungdomar i den aktuella åldersgruppen ges möjlighet till inflytande och påverkan i samhället. Arbetet bör ske i dialog med skola, elevråd och det rika föreningslivet.

Slutrapport ska lämnas i april 2017. Uppdraget se bilaga 1.

Uppdragets genomförande

Beredningen har genomfört fyra stycken arbetsmöten och tagit del av en del skrifter från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Sveriges Ungdomsråd. Beredningsledaren har tillsammans med två representanter från elevrådet 7-9 Valboskolan deltagit i SKL:s seminariedag Dialog med unga den 16 december 2016, som särskilt fokuserade på ungas delaktighet och dess utmaningar. Beredningen har samtalat med fritidskonsulenten och träffat ungdomar på fritidsgården.

Beredningen har också träffat representanter från Arbetsmarknad/Integration ”En väg in” och Folkhögskolans integrationsarbete. I samtalen har Beredningen sett möjligheter till samverkan då arbetet pågår med att starta ungdomskontor och verksamhet (i ”Returen”), som kan skapa en mötesplats för ungdomar även utanför skolan. Ungdomsrådet kan finnas som en tillgång även för dessa - de som är över 16 år på ett naturligt sätt - och möjligheten till gemensam lokalitet kan vara en sak att överväga.

Arbetsmarknad/Integration och Folkhögskolan ska utföra enkäten "LUPP" (lokal uppföljning av ungdomspolitiken), vilket kan vara intressant även för kommande Organisation för ungdomsdemokrati.

Redovisning och förslag till fortsatt arbete

Utifrån de samtal som Beredningen haft med representanter från elevrådet 7-9 samt med ungdomar på fritidsgården föreslår Beredningen 1 att etablera en Organisation för ungdomsdemokrati (hädanefter kallad Organisationen) med start under våren 2017. Beredningen väljer att kalla det organisation då vi tycker det är viktigt att de unga själva får vara med och bestämma vad det ska kallas.

Organisationen ges en egen årsbudget att använda för verksamheten. Detta för att kunna genomföra verksamhet utifrån de ungas önskemål och praktisera demokrati. Beredningen anser att budgetanslaget under det första året lämnas utan förbehåll till organisationen men att planeringen av hur pengarna ska användas redovisas för kommunstyrelsens ledningsutskott innan de tas i bruk, för att vid årets slut redovisas i kommunens samlade årsredovisning som en särskild post. Åren därefter är det upp till den nya organisationen och kommunstyrelsen att gemensamt finna former för organisationens ekonomiska ram.

Beredningen förutsätter att kommunstyrelsen avsätter personella resurser för att ge ungdomarna stöd.

Det är viktigt att ungdomarna själva får vara med och skapa organisationen; hur de ska arbeta, vilken verksamhet som ska finnas och vad de vill kalla sig. För att starta Organisationen föreslår Beredningen att elevrådet på Valboskolan 7-9 med hjälp av andra intresserade ungdomar i kommunen tillsammans med Sveriges Ungdomsråd starta arbetet. Sveriges Ungdomsråd erbjuder kommuner möjlighet att använda deras kunskap bland annat i arbete med att hitta strukturer för ungas delaktighet. Detta innebär en kostnad beroende på uppdragets omfattning. Beredningen anser att Sveriges Ungdomsråd ska engageras för uppstarten av Organisationen i Färgelanda kommun.

Elevrådet har deltagit i beredningens arbete och det finns många goda tankar om det fortsatta arbetet i denna grupp.

Det är beredningens uppfattning att kommunstyrelsen ska överlämna till den nya Organisationen för ungdomsdemokrati att själv finna former för sitt arbete. Som stöd i det arbetet vill beredningen överlämna några frågeställningar:

- Organisationen kan bestå av många unga. Behövs en mindre grupp, en styrelse eller motsvarande som kan hålla ihop arbetet? Och i så fall hur ska den utses, hur många ska ingå osv.
- Vår organisation för ungdomsdemokrati vänder sig till alla unga i kommunen. Hur kan alla ges möjlighet och tillfälle att vara med?

- I uppdraget till Beredningen är åldersgruppen satt till 10-20 år. Detta är ett stort spann och det skiljer en del i mognad beroende på åldern. Frågorna/verksamheten kan också vara olika. Ska det finnas åldersgränser och i så fall vilka?
- Den nya organisationen behöver kontaktpersoner i politiken. Beredningen anser att uppgiften ska ligga på kommunalrådet och oppositionsrådet som har "fasta arbetstider" för det politiska arbetet och därför är lättast att nå. Är det ett bra alternativ?
- Unga är experter på att vara unga. Hur vill Organisationen för ungdomsdemokrati arbeta för att kommunen ska kunna ta tillvara den expertisen?
- Organisationen ska på eget initiativ kunna lämna synpunkter och idéer till kommunen och fungera som remissinstans.

Uppfylld av satta mål i uppdraget

Av uppdraget framgår ett mätetal:

- Öka ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Med det förslag som Beredningen lämnar, att involvera ungdomarna i hur de vill arbeta för att vara en del i den demokratiska processen i Färgelanda kommun, finns förutsättningar för att nå målet i uppdraget.

Avslutning

Med denna redovisning anser sig Beredning 1 vara klar med sitt uppdrag. Det finns hos många av de unga som Beredningen träffat en vilja och idéer att vara med och påverka framtiden. Det är oerhört viktigt att ett beslut om att etablera en Organisation för ungdomsdemokrati blir verklighet så att de unga känner sitt ansvar för att det ska bli något väl fungerande med ett gott resultat framåt.

Bilaga

1. Beredningsuppdrag daterat 2016-10-04

Peter Höög
Beredningsledare

Beslutet skickas till:
Kommunfullmäktige
Beredning 1

Kommunfullmäktiges presidie
Kerstin Fredriksson, ordf.
Thor-Björn Jakobsson, v. ordf.

Beredningsuppdrag till Beredning 1

UNGDOMSDEMOKRATI

Beredningsledare: Peter Höög

Administrativt stöd: kommunledningskontoret: Barbro Isaksson

MÅL

Öka ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Beredningen ska föreslå Kommunfullmäktige nya arbetsformer som stärker ungdomar i åldrarna 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen

SYFTE

- Uppdraget skall utmynna i förslag som innebär att ungdomarna i den aktuella åldersgruppen ges möjlighet till inflytande och påverkan i samhället.
- Arbetet bör ske i dialog med skola, elevråd och det rika föreningslivet.

TIDSPLAN

- Delrapport i kommunfullmäktige i februari 2017.
- Slutrapport i april 2017.

BUDGET

- Total budget 75 000:-

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 56

Dnr 2017/193

Kommunstyrelsens Bolagsuppsikt - förhållandena 2016 - Beslut om Valbohem AB:s, Gatersbyn 120 Fastighets AB:s och Färgelanda Vatten AB:s verksamhet varit förenlig med det fastställda ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen gör bedömningen att den verksamhet som Valbohem AB, och Färgelanda Vatten AB har bedrivit under föregående kalenderår får anses vara förenlig med det fastställda ändamålet och har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Beträffande Gatersbyn 120 Fastighets AB konstaterar kommunstyrelsen i likhet med föregående år, att ingen verksamhet har överförts till bolaget. Bolagets ändamål ”att äga och förvalta fastigheter för Färgelanda kommun” kan därför inte anses uppfyllt.

Kommunstyrelsen är dock f.n. inte beredd att föreslå kommunfullmäktige någon åtgärd utan vill fortsätta att överväga bolagets framtida existens.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i Kommunallagen, 3 kap. 16a §, pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2017-03-13

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunledningskontoret
Lars-Göran Berg
kommunchef
0528-56 71 20
lars-goran.berg@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Beslut om Valbohem AB:s, Gatersbyn 120 Fastighets AB:s och Färgelanda Vatten AB:s verksamhet varit förenlig med det fastställda ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen gör bedömningen att den verksamhet som Valbohem AB, och Färgelanda Vatten AB har bedrivit under föregående kalenderår får anses vara förenlig med det fastställda ändamålet och har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Beträffande Gatersbyn 120 Fastighets AB konstaterar kommunstyrelsen i likhet med föregående år, att ingen verksamhet har överförts till bolaget. Bolagets ändamål ”att äga och förvalta fastigheter för Färgelanda kommun” kan därför inte anses uppfyllt. Kommunstyrelsen är dock f.n. inte beredd att föreslå kommunfullmäktige någon åtgärd utan vill fortsätta att överväga bolagets framtida existens.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i Kommunallagen, 3 kap. 16a §, pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

I bolagsordning och ägardirektiv anges syftet med bolagens verksamhet liksom det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheter som gäller för bolaget. Reglerna i kommunallagen om de kommunala principernas genomslag i bolagen har skärpts från och med 1 januari 2013. Kommunstyrelsen har ålagts en vidgad uppsiktsplikt över bolagen vad det gäller verksamhetens förenlighet med den kommunala kompetensen.

Valbohem AB

Förutom den formella styrningen av bolaget via ägardirektiv och bolagsordning har kommunstyrelsen genom sitt presidium haft överläggningar med Valbohems ledning vid ett flertal tillfällen. Överläggningarna har bland annat rört bolagets ekonomi, bokslut och delårsrapporter, s k informell styrning.

Färgelanda vatten AB

Kommunstyrelsen har via kommunstyrelsens presidium och förvaltningsledningen haft överläggningar med ledningen både för ägarbolaget Färgelanda Vatten AB och för driftbolaget Västvatten AB. I de senare överläggningarna har representanter för Västvatten AB:s övriga delägare, Munkedals, Sotenäs och Uddevalla kommuner, deltagit.

Gatersbyn 120 fastighets AB

Bolaget har införskaffats som en förberedelse för försäljning av Björnhuset eftersom vissa köpare av kommersiella fastigheter föredrar att köpa ett fastighetsbolag framför en ren fastighetsaffär. Trots ansträngningar att finna en köpare har fastigheten ännu inte sålts och Björnhuset drivs som tidigare i förvaltningsform. Bolagets ändamål, ”att äga och förvalta fastigheter för Färgelanda kommun” har alltså inte följts under föregående år. Under sådana förhållanden har kommunstyrelsen enligt kommunallagen att lämna förslag till kommunfullmäktige på lämpliga åtgärder.

Förvaltningen ser i detta sammanhang två alternativ:

- Kommunala fastigheter överförs till bolaget.
- Bolaget likvideras.

Bolagsstyrelsen har vidare uppmärksammat kommunstyrelsen på att aktiekapitalet i Gatersbyn 120 Fastighets AB håller på att förbrukas och att det sannolikt blir nödvändigt att upprätta en kontrollbalansräkning under 2017. En sådan kommer troligtvis att peka på behov av ägartillskott. Även efter en sådan åtgärd står bolagets verksamhet inte i överensstämmelse med bolagsordningen.

Förvaltningsledningen har under 2016 arbetat med bolagsstyrningen (bolagsordning och ägardirektiv) med stöd av juridiskt expertis och räknar med att under året förelägga kommunstyrelsen förslag till revideringar. Frågan om bolagisering av kommunala fastigheter (framför allt ”Björnhuset”) är också under utredning i förvaltningen.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 62

Dnr 2017/182

Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att anta ”Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016” och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendebeskrivning

MLA (medicinskt ledningsansvarig skolsköterska) har sammanställt Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården 2016 för Färgelanda kommun, sektor Barn och utbildning.

Färgelanda kommun är via MLA och verksamhetschef skyldig att senast varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Beslutsunderlag

Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-03-09.

Barn och utbildningschefen informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 63

Dnr 2017-215

Rapport om det systematiska kvalitetsarbete 2016 i förskola, skola och vuxenutbildning

Ledningsutskottets beslut

Rapporten ska presenteras på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Skickas till kommunstyrelsen

Barn- och utbildning
Barn- och utbildningschef
Helena H Kronberg
Telefon 0528-56 7201
helena.kronberg@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta "Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016" och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendet

MLA (medicinskt ledningsansvarig skolsköterska) har sammanställt Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården 2016 för Färgelanda kommun, sektor Barn och utbildning.

Färgelanda kommun är via MLA och verksamhetschef skyldig att senast varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Helena H Kronberg
Barn- och utbildningschef

Beslutet skickas till:
Barn- och utbildningschefen
Ekonom
Diariet

**Patientsäkerhetsberättelse
och kvalitetsberättelse
för skolhälsovården Färgelanda kommun
2016**

Annika Sandgren

Skolsköterska med medicinskt ledningsansvar

Ansvarig för innehållet

Helena Kronberg

Verksamhetschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Övergripande mål och strategier	3
Organisatoriskt ansvar för patientsäkerhetsarbetet	3
Struktur för uppföljning/utvärdering	3
Uppföljning genom egenkontroll	3
Hur patientsäkerhetsarbete har bedrivits samt vilka åtgärder som genomförts för ökad patientsäkerhet	4
Samverkan för att förebygga vårdskador	4
Riskanalys	4
Hälso- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet	5
Hantering av klagomål och synpunkter	6
Sammanställning och analys	6
Samverkan med patienter och närstående	6
Resultat	6
Övergripande mål och strategier för kommande år	7

Patientsäkerhetsberättelsen ska ha en sådan detaljeringsgrad att det går att bedöma hur det systematiska patientsäkerhetsarbetet har bedrivits i verksamhetens olika delar, och att informationsbehovet hos externa intressenter tillgodoses. SOSFS 2011:9 7 kap. 3 §

I texten hänvisas till paragrafer i

- Patientsäkerhetslagen, SFS 2010:659
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, SOSFS 2011:9
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården, *HHSFL-FS 2016:40*
-

Sammanfattning

I Färgelanda kommun finns 200 % skolsköterska med en förstärkning med 50 % skolsköterska under hösten 2016. Skolläkare har saknats under våren 2016. Under hösten har skolläkare köpts in. Elevantalet i Färgelanda kommun totalt under 2016 ca 753 elever, Valbo skolan 432 elever, Högsäter 117 elever, Brukskolan 111 elever, Järbofriskola 53 elever, Stigens friskola 39 elever.

Skolskötersketjänsterna har varit fördelade så att en skolsköterska har Valboskolan (432 elever) samt Medicinskt ledningsansvar och en skolsköterska har haft Högsäterskolan, Brukskolan samt friskolorna Stigen och Järbo (320 elever) ihop med ett administrativt ansvar för PMO. När det gäller fördelningen av skolskötersketjänsterna ligger det en snedfördelning i antal elever som är svår att komma åt.

- Basprogrammet har reviderats from hösten 2016 detta för att frigöra mer tid för skolsköterskorna. Hälsobesök erbjuds nu i förskoleklass, åk 2, 4, 8 samt ett kortare besök i årskurs 6
- Under hälsosamtalen har det framkommit att elever med psykisk ohälsa och otrygghet på skolan tenderar att öka.
- Elever med övervikt och fetma håller sig på samma nivå som tidigare år.
- Under hälsosamtalen i åk 8 är det en stor andel elever som uppger att de inte når målen eller riskerar att inte nå målen. Svårt att avgöra ifall detta är en tendens som ökar då vi inte i nuläget har tillgång till statistik över våra hälsosamtal.
- Hälsifrågor i åk 8 angående ANDT visar på att få elever använder tobak/alkohol
- Egenkontroll har under året mest varit riktad mot skolsköterskemottagningarnas utrustning.
- Arbete pågår med att utforma skriftliga rutiner inom samtliga identifierade processer i verksamheten. Dessa kommer att höja både kvalitet och patientsäkerhet.
- Riskanalys görs årligen

Övergripande mål och strategier

SFS 2010:659,3 kap. 1 § och SOSFS 2011:9, 3 kap. 1§

Kravet enligt lagar och författningar på god vård, ändamålsenliga lokaler och kostnadseffektivitet ska uppnås. Målsättningen är att främja elevernas hälsa och utveckling. Verksamheten skall företräda eleverna och lyfta fram barnperspektivet samt ha ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv.

Genom ett strukturerat kvalitets- och utvecklingsarbete med egenkontroll, riskanalyser och uppföljningar ska verksamheten hålla hög kvalitet och vårdskador undvikas. Endast personal med rätt kompetens anställs. För skolsköterskor innebär det att vi kräver att man har utbildning till specialistsjuksköterska (barnsjuksköterska eller distriktssköterska).

Organisatoriskt ansvar för patientsäkerhetsarbetet

SFS 2010:659, 3 kap. 9 § och SOSFS 2011:9, 7 kap. 2 §, p 1

Vårdgivaren, Barn och utbildningsnämnden, har det fulla ansvaret för de delar av Elevhälsan i grundskolan och grundsärskolan som lyder under Hälso- och sjukvårdslagstiftning. I detta innefattas den medicinska insatsen med skolsköterska och skolläkare samt delar av psykologens verksamhet.

Till verksamhetschef enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) har vårdgivaren utsett Barn och utbildnings verksamhetschef, Helena Kronberg som i sin tur överlåtit enskilda medicinska ledningsuppgifter till skolsköterska med medicinskt ledningsansvar (MLA) skolsköterska Annika Sandgren.

Struktur för uppföljning/utvärdering

SOSFS 2011:9 3 kap. 2 §

Verksamhetschefen har regelbundna möten, varje månad, med MLA och följer upp verksamhetens patientsäkerhetsarbete. MLA träffar skolsköterskorna ungefär var fjärde vecka för professionsmöten där kvalitets- och utvecklingsfrågor är en del av innehållet.

PMO administratör (skolsköterska) ansvarar för kontroller av loggar i journalsystemet och samarbetar i övrigt med MLA i information- och patientsäkerhetsfrågor.

Uppföljning genom egenkontroll

SOSFS 2011:9, 5 kap. 2§, 7 kap. 2 § p2

Egenkontroll är systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i verksamhetens ledningssystem.

Metodbok för elevhälsans medicinska insats är inköpt av Göteborgs stad och uppdateras och kompletteras regelbundet. Medicinteknisk utrustning kontrolleras årligen. Rutin för avvikelser följs enligt Göteborgs Metodbok för elevhälsans medicinska insats. Varje skolsköterska är skyldig att rapportera avvikelser och dessa skall lämnas skriftligen till MLA och verksamhetschefen.

Hur patientsäkerhetsarbete har bedrivits samt vilka åtgärder som genomförts för ökad patientsäkerhet

SFS 2010:659, 3 kap. 10 § p 1-2

- Skoläkartjänst köps in from hösten 2016
- Extra skolsköterska på 50 % under hösten 2016 för att komma ikapp med basprogrammet samt hälsobesök och uppvaccinering av nyanlända elever
- Metodboken har uppdaterats och kompletterats under läsåret.
- PMO administratör (skolsköterska) har gått utbildning hos CGM.
- Utarbetat flöden i PMO för att underlätta arbetet och en likvärdighet i dokumentationen.
- Elever utan fullständigt personnummer har lagts in datajournal systemet
- Inventering om vad som saknas på respektive skolsköterskemottagning och därefter har inköp gjorts.
- Medicinskt kylskåp kommer införskaffas under 2017. Offert har begärts.
- Arbete med skriftliga lokala rutiner påbörjades under 2016 och kommer att fortgå
Skolsköterskorna har fått ett eget mötesrum på DSD där rutiner och blanketter läggs ut så att det blir lätt åtkomligt.
- Forskning och övrigt nyhetsflöde inom verksamhetsområdet följs.
- MLA och skolläkare har uppdaterat basapotek samt generell och akut delegation av läkemedel.
- Samarbete med kostchefen för att förenkla hanteringen av anmälan om specialkost.
- Möten och andra samverkansformer med andra vårdgivare som vi samarbetar med
- Föreläsning med anledning av förändring i författning om vaccinationsprogrammet
- Utförda vaccinationer registreras i Svevac och till nationella vaccinationsregister, rapporteringen går via PMO och Svevac till nationella vaccinationsregistret.

Samverkan för att förebygga vårdskador

SOSFS: 2011:9,4 kap. 6 §, 7 kap. 3 § p 3

Skolsköterskor:

- MLA möten i Fyrbodals nätverk samt VG-regionens nätverk
- Möte med BVC för att titta över rutiner vid överlämningar.

Verksamhetschef:

- Västbus lokal ledningsgrupp
- Vårdsamverkan – närsjukvård

Risicanalys

SOSFS: 2011:9, 5 kap. 1 §

Risicanalys är en del av kvalitetsarbetet. Generell risicanalys ska genomföras varje år. Detta gör att risker identifieras och analyseras och därmed möjlighet att åtgärda brister och förhindra risker.

Risicanalys görs vid införande av nya metoder eller material samt vid förändringar i verksamheten.

Identifierade risker:

- Skriftliga lokala rutiner saknas inom många områden
- Vissa skolsköterskemottagningarna saknar daglig städning

- Kylskåpen på skolsköterskemottagningen Valbo uppfyller inte kraven för medicinkylskåp med exempelvis lås och temperaturkontroll.
- Organisations- och bemanningsförändringar gör att personal behöver byta skola vilket ger en risk att kontroller/uppföljningar av elever missas.
- Vakanser bland skolsköterskorna gör att basprogrammet inte hunnits med (läsåret 15/16) vilket innebär risk att avvikelser i tillväxt, sneda ryggar eller annat missas.
- Stort inflöde av nyanlända innebär risker att elever missas, elever förväxlas, felaktiga eller uteblivna vaccinationer, brister i uppföljning och att hälsobesök med hälsosamtal inte kan erbjudas alla
- Under större delen av 2016 har skolläkare saknats pga svårighet att rekrytera.
- Äldre elever har inte sammanhållen journal, det finns både papper och digitalt journalsystem.

Hälso- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet

SFS 2010:659, 6 kap. 4 § och SOSFS 7 kap. 2 § p 5

Avvikelse

Särskild blankett finns för personal att inrapportera avvikelser på. Avvikelsen utreds sen av MLA. Eventuellt görs detta tillsammans med den personal som rapporterat avvikelsen. Allvarliga avvikelser rapporteras omgående till verksamhetschef. Vårdgivaren har utsett MLA till anmälningsansvarig enligt Lex Maria. Om skadan är allvarlig gör MLA bedömningen i samband med utredningen om anmälan enligt Lex Maria behöver göras.

Vid varje terminsslut skall inkomna avvikelse rapporter analyseras och återkopplas till skolsköterskegruppen och till verksamhetschef.

Inkomna avvikelser 2016:

Under 2016 inkom 3 stycken avvikelser rapporter. I samtliga fall har ingen eller ringa vårdskada uppstått. Ingen avvikelse har föranlett Lex Maria anmälan.

Avvikelserna gäller kortfattat

- En gäller basprogram.
- En gäller brist på skolläkare.
- En gäller hälsobesök nyanlända.

Klagomål och synpunkter

SOSFS 2011:9, 5 kap. 3 §, 7 kap 2 § p 6

Klagomål och synpunkter tas emot, utreds och analyseras på samma sätt som avvikelser.

Sammanställning och analys

SOSFS 2011:9, 5 kap. 6 §, 7 kap.2 §

Fler avvikelser rapporteras under 2016 jämfört med tidigare år. Det beror av allt att döma på att skolläkare saknades samt vakant skolskötersketjänst.

Inga allvarliga vårdskador har inträffat under året. Det påbörjade arbetet med rutiner och förbättringar av lokaler och utrustning fortsätter och minskar förhoppningsvis riskerna. Risken att allvarliga vårdskador ska inträffa i framtiden är låg.

Samverkan med patienter och närstående

SFS 2010:659 3 kap. 4 §

Elevehälsans medicinska insats strävar alltid efter ett samarbete med vårdnadshavare och elev. Eleven skall ha ett medinflytande som med tiden övergår till ett självbestämmande. Samverkan sker med elever och vårdnadshavare för att förebygga vårdskador främst genom kontakt via personliga besök, telefon eller brev i samband med hälsobesök, vaccinationer och utredningar.

Skolsköterskan deltar i föräldramöten i förskoleklass och i åk 7 varje år inför uppstart av läsåret.

Resultat

SFS 2010:659, 3 kap. 10 § p 3

Resultat kan lämpligen redovisas i struktur-, process- och resultatmått. Då det tidigare inte funnits tydliga rutiner som beskrivit strukturen är detta svårt att mäta även om vi nu börjar få en del sådana rutiner klara. Störst risker finns vid vaccinationer och journalhantering varför det är prioriterade områden när det gäller att få färdigt rutiner.

Färgelanda Kommun har en god vaccinationstäckning i det Allmänna Nationella vaccinationsprogrammet.

Basprogrammet har inte kunnat erbjudas alla elever på grund av vakant skolskötersketjänst ca 90 % har erbjudits hälsosamtal enligt basprogrammet.

Flertalet nyanlända har inte erbjudits första hälsosamtal/besök samt uppvaccinerats i nära anslutning till sin skolstart pga av vakant skolskötersketjänst och skolläkartjänst.

Övergripande mål och strategier för kommande år

Mål:

- Stärka förutsättningarna för ett gott och säkert arbete som bedrivs av skolsköterskor och skolläkare.
- Öka medvetenhet och delaktighet i patientsäkerhetsarbetet
- Kunna ta ut statistik från hälsosamtal

Strategier.

- Utveckla dokumentationen
- Fortsätta arbetet med lokala rutiner innehållande kvalitetsmål så att vi har mätbara mål.
- Tillräckligt många rutiner är färdigskrivna med mätbara mål så att vi kan börja genomföra egenkontroll och mätningar av dessa.

- PMO kommer att övergå till PMO SaaS vilket innebär att uppgraderingar och support kommer ske fortlöpande.

Ny författning, Journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården (HSLF-FS 2016:40), börjar gälla 2017-03-01. Den ställer större krav på nästa års patientsäkerhetsberättelse att innehålla uppgifter om uppföljningar av informationssäkerheten, de riskanalyser som har gjorts och de åtgärder som har vidtagits för förbättring av informationssäkerheten. Den utvärdering vårdgivaren har genomfört av skydd mot olovlig åtkomst till datornätverk och informationssystem och den granskning som har gjorts av hälso- och sjukvårdspersonalens journalföring ska också redovisas.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 63

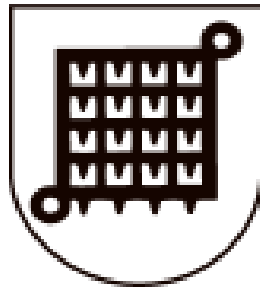
Dnr 2017-215

Rapport om det systematiska kvalitetsarbete 2016 i förskola, skola och vuxenutbildning

Ledningsutskottets beslut

Rapporten ska presenteras på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Skickas till kommunstyrelsen

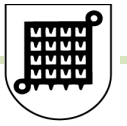

**Färgelanda
kommun**

Systematiskt kvalitetsarbete

Sektor Barn & utbildning

2016

Vi har i sektor Barn och utbildning, Färgelanda kommun valt att arbeta med vårt systematiska kvalitetsarbete i Stratsys webbaserade modell från och med 2015. Vi är alla fortfarande nybörjare i systemet, men vi böjer säkrare över tid. Vinsten är att alla mål och målområden blir synliga, att personal på våra olika enheter ska kunna läsa, skriva och vara delaktiga i hela skrivprocessen, inte bara i utförandet. Vi vill också att systemet ska underlätta för oss att arbeta med analys och uppföljning under året.

Vi har följt ett tydligare årshjul för vårt arbete under 2016 och involverat fler personalgrupper i arbetet, men har ett utvecklingsarbete kvar att göra för att alla ska vara delaktiga. Det är av vikt för oss i verksamheterna, för politikernas styrmöjligheter och för personalens delaktighet att processen tydliggörs i alla led. Nu tycker vi att vi har kommit en bra bit på väg, men har en del arbete kvar för att vidareutveckla processerna.

Det viktigaste vi har att utveckla är formerna för undervisning och kunskapsutveckling med god måluppfyllelse för våra elever. I det arbetet är alla våra verksamheter delaktiga, från förskola till år 9. Vi vet att övergångar från en verksamhet till en annan kan vara en kritisk upplevelse för barn och elever varför det också är viktigt att vi har goda överlämningsrutiner och samarbete över alla gränser. Vi når längre för varje år som går och jag är imponerad av hur man ute i verksamheterna tar sig an ny kunskap med stort barn- och elevfokus.

Kollegialt lärande inom och mellan verksamheter är det effektivaste sättet att utveckla verksamheternas arbete och här har vi det som genomgående arbetssätt, också i nätverk med andra kommuner i V8.

Våra elever lämnar kommunen för sina gymnasiestudier, de flesta går till Uddevalla gymnasieskola och några till andra kommuner företrädesvis inom Fyrbodalen.

Att kunna tillgodose vuxnas lärande är också ett kommunalt uppdrag och vi samarbetar med flera kommuner i det uppdraget.

Nyanländas lärande har haft stor inverkan på våra verksamheter under året. Det gäller företrädesvis våra grundskolor som tagit emot många elever, gymnasieskolan i Uddevalla har tagit emot de elever som ska läsa på IM-språk och vuxenutbildningens Svenska för invandrare har fyllt sina grupper. Förskolan påverkas efter hand som barnen anmäls till vårt kösystem.

Helena H Kronberg

Chef Barn och utbildning

Färgelanda kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Genomförda utvecklingsinsatser under året.....	8
Inledning	11
Förutsättningar.....	12
Barn och elevers utveckling mot målen.....	15

Bilagor

Bilaga 1: SLUTRAPPORT Du äger ditt liv slutlig version 10 mars

Bilaga 2: Nr 15.Enkatsvar Miroi 2016

Bilaga 3: Nr 16. Betyg Miroi tom 161231

Bilaga 4: Nr 9 .Betyg Infokomp tom 161231

Sammanfattning

Helhet

Alla verksamheter arbetar för att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet. Vi behöver involvera fler personalgrupper och få årshjulet att rulla med reflektioner och analyser över pågående och avslutade aktiviteter. Åtgärder för utveckling blir då nästa steg för att ytterligare förbättra och utveckla våra verksamheter med fokus alla barn och elevers målpuppfyllelse.

Vi har under året arbetat med många olika kompetensutvecklingsinsatser bl.a Läslyftet för all personal i grundskolan. Vi bygger kompetensutveckling på kollegialt lärande i våra lärgrupper.

Unikum som verktyg för att följa barns och elevers utveckling används nu i förskola och skola.

Vi samarbetar med IFO och övriga kommunens verksamheter samt via olika kvalitetsnätverk inom V8 och Fyrbodal. Vi har VFU-praktikanter från Högskolan Väst.

Vi ansöker om de statsbidrag som vi kan och lyckas oftast väl med det även om det innebär mycket arbete i en slimmad organisation.

Förskola

Förskolan är idag barnens första utbildningssteg. Ny läroplan beskriver vikten av att synliggöra lärandet i förskolan och det arbetar man med i våra förskolor och samarbete sker mellan skola och förskola.

Förskolan har satsat på flerspråkighet, tecken som stöd, bildstöd, olika språkutbildningar, Unikum och vidareutveckling av utomhuspedagogiken samt har genom statsbidrag kunnat minska antalet barn i barngrupperna.

Behovet av nya avdelningar har inneburit tillfälliga avdelningar på Höjden och i Högsäter. Planering av Högsäters två nya avdelningar har också pågått under året.

En avdelning på Höjden har erbjudit öppettider på obekvämt arbetstid, men har utnyttjats väldigt begränsat under året.

Hösten 2016 hade vi granskningar av skolinspektionen då de först genom telefonintervju hörde sig för hur vi tillgodoser barnomsorg på obekvämt tid i vår kommun. I oktober hade vi skolinspektionen på ett tvådagarsbesök då de tittade på och bedömde hur väl vi arbetar med "flerspråkiga barns språkutveckling".

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

Resultaten i årets avgångsklasser var något över riksnittet vilket givetvis är fantastiskt roligt. Förutom sent nyanlända elever som gick till IM språk så kom merparten av våra elever in på nationella gymnasieprogram. Vi låg på jumboplats i SKL ranking, 290, år 2015 men år 2016 ökade vi 121 placering till ranking 169. Vi är en liten kommun med 65-70 elever per årskull så vi kommer med all säkerhet inte att ha en jämn kurva för målpuppfyllelsen. Varje individ betyder ca 1,5% vilket är viktigt att komma ihåg när man läser av resultaten. Viktigast är att så många elever, helst alla, når full målpuppfyllelse så att de ska kunna välja den framtid de önskar med stöd av föräldrar, lärare, annan personal samt andra viktiga vuxna.

Färgelanda kommuns skolor har i jämförelse hög andel behöriga och legitimerade lärare, vilket är en förutsättning för arbetet för ökad målpuppfyllelse.

Vi har provat en resursfördelningsmodell enligt SKL som inneburit en ökad likvärdighet mellan skolorna eftersom alla skolor nu haft möjlighet att anställa speciallärare. Vi har fördelat en liten del av ramen efter andel nyanlända, målpuppfyllelse och föräldrars utbildningsnivå. Det skiljer en del mellan skolorna i kommunen.

LGR11 reviderades sommaren 2016 med nya kapitel, ett för förskoleklass och ett för fritidshem. På

nätverksträffar för respektive verksamhet har vi implementerat dessa.

Vi har arbetat för att få eleverna mer delaktiga i sin egen kunskapsutveckling

Dialog förs med vårdnadshavare och elever om vikten av att ta till sig undervisningen för att skapa möjligheter att göra goda livsval i framtiden. Från och med vt-16 har alla elever i år 7-9 Chromebooks och vi vill fortsätta utveckla IKT i undervisningen. Vi arbetar med att eleverna skall få en bättre inblick i sin egen kunskapsutveckling och på detta sätt få förståelse för hur de skall nå en högre måluppfyllelse.

Vi har genomfört projektet "Du äger ditt liv" för att nå elevernas (år 6 och 7) motivation till skolarbete samt insikt i att det arbete som de utför i skolan hör ihop med och påverkar deras möjligheter till val av framtid. (se bilaga)

Förebyggande och hälsofrämjande arbete har fått stort fokus på trygghet och trivsel. Elevhälsoteamet har ämnet som första punkt på dagordningen vid våra möten. Personalen inom elevhälsan har svårt att tillfredsställa alla behov då vi inte alltid har full bemanning och även när vi har det är behoven större än tillgången, då vi ett ökat antal elever som mår psykiskt dåligt och är i behov av särskilt stöd av fler vuxna i skolan

Vi har också satsat på att ge lärare kompetensutveckling i bemötande av explosiva elever i metoden lågaffektivt bemötande.

Vi har även utvecklat vårt arbete med mottagandet av nyanlända elever i enlighet med ny lag som kom i januari 2016 och anställt fler studiehandledare/modersmålslärare och svenska som andraspråkslärare.

Vi har haft omsättning av personal vilket medfört att vi fått lägga mycket tid på annonsering, rekrytering och introduktion. Effekten av personalomsättning märks i våra elevgrupper. Tryggheten försvinner för ett tag och det tar tid att erövra den tillbaka.

Det ökade elevantalet har inneburit fler personal, men antalet skolledare har inte ökat vilket ökat rektorernas arbetsbelastning till bristningsgränsen.

Vuxenutbildning

Skollagen ändrades under 2016. Komvux består nu av: Utbildning i svenska för invandrare, Vuxenutbildning på grundläggande nivå och Vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Rätten till vägledning har förstärkts. Hemkommunen ska erbjuda vägledning. Studie- och yrkesvägledning är ofta av avgörande betydelse för att studierna ska bli effektiva och individanpassade. En väl fungerande vägledning kan även underlätta integrationen av nyanlända.

Allt fler asylsökande i Sverige, börjar nu att få uppehållstillstånd. Antalet inskrivna i Etableringen på Arbetsförmedlingen ökar och därmed sökande till SFI. De studerande som är akademiskt utbildade kan gå ett snabbspår, SFA i Uddevalla, mot interkommunal ersättning.

Totalt har antalet studerande ökat kraftigt inom SFI vilket har föranlett ny inhyrd lektionssalen på Dalslands folkhögskola.

Studier på grundläggande nivå sker i Uddevalla och om det är möjligt genom distansstudier i Färgelanda men nu också på Dalslands folkhögskola. Studerande från IM Språk ges möjlighet att fullfölja sina studier på grundläggande nivå

Antalet distansstuderande på gymnasienivå ökar, dels på grund av olika insatser från Arbetsförmedlingen och fördelaktigare studiemedel eller bibehållet aktivitetsstöd från AF (utbildningskontrakt). Gruppen som tidigare har haft svårt med sina studier har inte alltid lätt att bedriva distansstudier. Här krävs lärare på plats som stöd och hjälp.

Färre studerande på yrkesutbildningar i Uddevalla och ngt mindre antal studerande på Vård- och omsorgsutbildningen. Delvis beroende av sjukskriven vårdlärare.

Under året har arbetet med Lokalt Vård- o Omsorgscollege fortsatt.

Enkät och betygssammanställning Miroi (bilaga)

Genomförda utvecklingsinsatser under året

Helhet

Systematiskt kvalitetsarbete med fokus på analys av resultat och beslut om åtgärder för förbättring.

Nätverksmöten och kompetensutvecklingsinsatser planeras och genomförs inom Fyrbodal och V8-samarbetet för ett flertal grupper såsom skolchefer, rektorer för olika ansvarsområden och förskolechefer, utvecklingsledare, studie och yrkesväslärare, skolsköterskor, vuxenutbildning m fl.

Andra samarbetspartners är övriga sektorer i Färgelanda kommun särskilt projekt ihop med IFO, Dalslands folkhögskola, Arbetsförmedlingen samt Vårdcentralen, BUP, BVC och MVC genom vårdsamverkan Färgelanda.

Projektet "Du äger ditt liv" i samverkan med IFO och där KoF varit delaktig. Arbetsgrupp ledd av inköpt personal från Hälsökällan har haft fokus motivation för framtidsdrömmar, yrken och goda livsval för elever år 6 och 7 under hösten 2016. Lärare och rektorer har varit delaktiga och har uppföljningsansvaret på individnivå. Ett arbete vi tror ger motivation för elevers arbetsinsats i skolan.

Förskola

Under året som gått har vi utvecklat vårt systematiska kvalitetsarbete genom att skapa ett gemensamt årshjul för all förskolepersonal i kommunen. Vi har skapat mallar i Unikum för att underlätta för personalen när de ska reflektera, planera, utvärdera och analysera. Detta har gjort att personalen upplever en tydlighet och trygghet i sitt kvalitetsarbete. Ytterligare utveckling är att barnen ska bli mer delaktiga samt att fler föräldrar ska gå in och läsa.

Tydligt prioriterade mål under året har varit flerspråkighet och tillgänglighet. Under 2016 satsade vi på att fortbilda två personal, en från varje område, i tecken som stöd en vecka i Stockholm. Vi vill att all personal använder sig av tecken som stöd för att underlätta för våra tvåspråkiga barn med annat modersmål och även för våra barn som av en eller annan anledning har en sen språkutveckling. Det handlar också om tillgänglighet. Därefter skapades lärgrupper och all personal lär sig tecken som stöd. Dessa lärgrupper fortsätter under vårterminen 2017.

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

Som uppföljande kompetensutveckling till Matematiklyftet har Läslyftet genomförts under året med samtliga lärare i årskurs 1-6 samt en av lärarna i särskolan och merparten av lärarna på år 7-9. Det har varit ett prioriterat område som vi sett gynna den språkliga medvetenheten hos lärarna inom alla ämnen. Arbetssättet med Läslyftet har särskilt gynnat våra nyanlända elever.

Det har skett en fortsatt kompetensutveckling av personalen inom IKT-området i bl a GAFE-miljön.

Under vårterminen 2016 gjorde vi uppehåll med Skolverkets kompetenssatsningar. Vi ägnade våra konferenser åt kollegialt lärande utifrån egna behov på skolorna som framkommit när vi analyserat våra resultat.

Genom en ökat antal lärare på grundskolans 1-3 genom lågstadiesatsningen har elever i behov av stöd inom klassens ram fått större möjlighet till individuell träning i grunderna inom läsning och matematik

Inom fritidshemmen intensifieras diskussionen om samverkan med skolan och en samplanering av verksamheter där elever kan visa olika färdigheter i skolan respektive fritidshemmen, men inom samma övergripande ämnesområde. Avsikten är också att få en ökad harmonisering av verksamheten i de olika fritidshemsavdelningarna. Detta har blivit allt viktigare i samband med att en ny läroplan för fritidshemmen kom under sommaren. Arbetet med implementering av den nya läroplanen startade i augusti.

Gr Ytterskolor

Eftersom vi ser att vi får fler och fler elever med utåtagerande och explosivt beteende har vi under

vårterminen låtit kurator hålla miniföreläsningar och handledning inom lågaffektivt bemötande. Vi studerade bl.a Ross W Greens och Bo Hejlskov Elvéns metoder.

Fem lärare har vidareutbildat sig genom lärarlyftet eller annan ämnesfördjupning i svenska som andraspråk, läs och skrivprocessen i sva och samhällsorienterande ämnen.

Gr f-6 Valbo inkl. grundsärskola

Pedagogiskt fokus har lagts vid att öka elevernas lust till lärande. Den metod som vi fokuserat på är horisontell integration som är en av OECD:s sju framgångsfaktorer i västerländsk skola enligt en rapport från 2015. En ämnesövergripande tematisk utbildningsinriktning som syftar till att öka förståelsen för kunskapen och sätta in den i ett större och i vissa fall nutida sammanhang. Utbildningsinsatser i denna metod för personalen har gjorts på kompetensutvecklingsdagar samt följts upp kontinuerligt. Rektor har deltagit i ett nordiskt samarbete som bl. a fokuserat på horisontell integration.

Elevrådsverksamheten har ökat och elevrådet är fortsatt delat i två delar, en för lågstadiet och en för mellanstadiet. Elevrådet på mellanstadiet har haft kontakt med den kommunala demokratiberedningen, bl a rörande de hygieniska förhållandena i idrottshallen. Eleverna har, på klassbasis, deltagit i skolgårdsutmaningen där de gett kreativa förslag på hur deras skolgård ska utformas framöver. Skolgårdsutmaningen blev också ett exempel på ett horisontell integrationsprojekt där eleverna fick ta fram färdigheter i många olika ämnen till ett sammanhängande resultat.

Gr 7-9 Valbo

Under vt-16 har vi prioriterat att arbeta med ledarskapet i klassrummet för att få ytterligare studiero. Vi har lagt in extra läspass för de elever som har extra behov av att förbättra sin läsförståelse.

Vuxenutbildning

Svenska för invandrare - SFI:

Ett bokprojekt genomfördes tillsammans med bokförlaget Selstam och resulterade i en bok "Från Syrien till Färgelanda". Där berättar nyanlända SFI-elever om sin resa till Sverige. Berättelserna har bearbetas i undervisningen och kommer att ligga med som litteratur för kommande elever.

Eget språkcafé - samarbete med folkhögskolans elever. Under lektionstid, någon gång i månaden, har elever som läser kursen "Människor på flykt" på folkhögskolan haft ömsedigt utbyte med våra SFI-elever. Språkträning och kontaktskapande lektioner.

Världens Jul- matlagning och presentation av mat till allmänheten. Flera studerande har förberett och tillagat mat som erbjudits i Centrumhuset.

Samhällsorientering. Anmälan av elever och medverkan genom Fyrbodalen. Ett nytt system, SODA, genomförs för anmälan och bokning av studerande.

Arbetsförmedlingen har ny personal som besöker Vuxenutbildningen och flera möten inplaneras för kommande samarbeten.

Chromebooks till eleverna. Nya datorer tillsammans med lämpliga program utvecklar språkinläring.

Grundläggande vuxenutbildning -GRUV:

6 st elever som avslutat sina studier från Gymnasieskolan; IM språk, påbörjar studier på folkhögskolan. Läser kurser på grundläggande nivå med målet att klara slutbetyg genom Vuxenutbildningen. Utbildningen utformas som ett alternativ till egen distansutbildning eller utbildning på annan ort.

Gymnasial vuxenutbildning - GY:

Utbildning i Extens. Vårt administrativa system för kursanmälan och individuellastudieplaner. Personal fortbildas inom området.

Vårdlärare fortsätter utbytet inom Westum, deltar i Erasmus+ med ytterligare ett studiebesök. Arbetet med lokalt Vård- och Omsorgscollege fortsätter.

Yrkesvux, Skolverket avviserar nytt ansökningsförfarande till sk Regional Yrkesvux. Samarbete kring ansökan och internt avtal mellan medverkande kommuner påbörjas.

Nygammalt utbildningsföretag för våra distansstudier. Upphandlat utbildningsföretag för våra distansstudier motsvarade inte förväntningarna/villkor. Återgång till tidigare avtal.

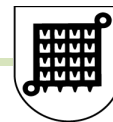
Inledning

Syftet med systematiska kvalitetsarbetet grundar sig i en strävan att göra saker bättre och att utveckla och förnya verksamheten och skall också påvisa om verksamheterna uppfyller nationellt uppfylla ställda mål och krav. Det systematiska kvalitetsarbetet som äger rum på varje enhet skall användas i den dialog och diskussion, samt kring uppföljning gällande måluppfyllelse som skall föras i arbetslag, på arbetsplatsträffar och i samverkansgrupper på olika sätt. Detta för att föreslå insatser för utveckling, samt påvisa sådant som fungerar väl.

Det systematiska kvalitetsarbetet skall också redovisas och utgöra underlag för den politiska diskussion som skall föras både i samband med bokslutsarbete och inför det kommande budgetarbetet. Detta ger elever, vårdnadshavare och kommuninvånare inblick i verksamheterna och en möjlighet att se hur dessa fungerar.

Förutsättningar

Allmänna förutsättningar

Allmänna förutsättningar	
Antal avdelningar:	15
Antal barn:	259
Antal barn per avdelning:	18 i snitt
Öppettider:	06.00-18.30 samt en avd. 24 tim. 7 dgr i veckan

Ekonomiska förutsättningar

Helhet

Kommunens egna verksamheter har budget i balans på helheten.

Sedan årets början har kommunen erbjudit barnomsorg på obekvämtid med riktade kommunmedel. Intresset har dock varit lågt och barnomsorgsverksamheten redovisar därmed ett positivt resultat för året. Den ordinarie verksamheten har genomförts inom ram.

Vi har under året utökat antal förskoleavdelningar med två tillfälliga avdelningar på Höjden och i Högsäter.

Grundskolan inklusive särskolan har under året haft närmare 40 elever fler än budgeterat vilket medför ett underskott för verksamheten. Ökningen av elevantalet har inneburit brist på lokaler och därför har verksamheten hyrt moduler för att tillfälligt lösa trångboddheten.

Då vi har under kort tid ökat antal elever vilket i realiteten innebär en sänkning av elevpeng per elev.

Budgetens minussiffror beror företrädesvis på ökat antal gymnasieelever samt fler grundskoleelever i friskolor och andra kommuners verksamheter där vi betalar per elev.

Vi har haft ökade kostnader för individanpassningar beroende på olika särskilda behov i flera verksamheter.

De små verksamheternas dilemma är att de har få samordningsvinster och är därför mer sårbara vid personals kompetensutveckling, ledighet eller sjukdom.

Oönskad besparing då vi inte lyckats med rekrytering av skolpsykolog och skolläkare samt en skolsköterska mer än delar av året.

Vi ansöker om och får statsbidrag för kompetensutveckling, karriärtjänster, lärarlönelyft, lärarlyft, lovskola, läxhjälp, papperslösa barn, lågstadie och fritidshemslyft, minskade barngrupper, yrkesvux, komvux, samt för asylsökande elever. Statsbidrag tillkommer också för antalet studerande mellan 20-24 år som kompletterar sin gymnasiebetyg och söker studiemedel.

Barn och utbildning får 40% kommunens etableringsbidrag för nyanlända med permanent uppehållstillstånd.

Personella förutsättningar

Förskola

Målsättningen är att ha tre heltider på varje avdelning varav två förskollärare och en barnskötare. Det är svårt att rekrytera utbildade förskollärare och på flera avdelningar har vi en förskollärare och två barnskötare. Det finns även avdelningar som inte har någon legitimerad förskollärare. Bristen på utbildad personal får konsekvenser för vår kvalite. De som är utbildade får ta ett väldigt stort ansvar.

På förskolorna har vi köks- och lokalvårdstjänster i varierad grad beroende på antal avdelningar.

Grundskola inkl. grundsär och fritidshem

2016 har karakteriserats av ett stort arbete med rekrytering av personal, såväl inom lärarkåren som fritidshemsverksamheten. Det har under varit brist på adekvat utbildad personal. Under hösten kunde vi dock förbättra personalläget.

Brist på utbildad personal och ökad konkurrens om den personal som finns har inneburit en press uppåt på hela lönebildan.

Vuxenutbildning

Behovet av SFI-lärare ökar.

Personella förutsättningar	
Rektor:	4 och 2 förskolechefer
Lärare:	66
Specialpedagog/Speciallärare:	5
Idrottslärare:	3,5
Slöjdlärare:	3,5
Förskollärare:	18,5
Fritidspedagog:	7,05
Övrig personal:	Barnskötare en per förskoleavdelning, 2,3 skolsköterska, 5,05 studiehandledare/modersmåslärare, 0,75 resurs, 0,5 fritidsledare, 1,0 kurator, 0,9 SYV, 2,0 skolassistenter, 0,5 socialpedagog, 0,5 bibliotekarie, 0,1 skolläkare och 0,3 skolpsykolog delar av året
Lärarkompetens i samtliga ämnen:	64

Övriga förutsättningar

Positivt med väl fungerande digitala nätverk på Valboskolan 4-9, och det bidrar till nya pedagogiska möjligheter för pedagoger och elever. Ytterskolor, flera förskolor samt Valboskolans F-3 har inte samma möjligheter.

I skolbiblioteket på Valboskolan har vi 50% skolbibliotekarie och vi har en skolvärd på 7-9 som arbetar 90%.

Arbetsmiljön för skolledare är inte rimlig med runt 40 medarbetare, varför vi redovisat behov av minst en skolledare till.

Arbetsmiljön för elever, pedagoger och övrig personal på Valboskolan är inte optimal då man är trångbodd och saknar grupprum och utrymmen för flexibla lösningar. Modulerna på 7-9 har förbättrat situationen där. Matsalen är fortsatt ett arbetsmiljöproblem eftersom vi har svårt att få till ett bra flöde och en positiv lunchstund för våra elever. Det finns elever som hoppar över lunchen. Det läcker exempelvis fortfarande in i B-huset. Det finns problem med vår inomhusmiljö avseende ventilation och värme, vilket arbetsmiljöverket påpekat i sin inspektionsrapport under ht-15.

Vi har under året haft många nyanlända elever både i kommunens egna verksamheter och på gymnasiet IM språk samt ett ökat antal SFI-studenter inom vuxenutbildningen.

En ökad social oro kan också ses bland eleverna. Detta sätter stark press på att det finns tillräckliga stödfunktioner i skolan. Därför behöver elevhälsopersonal utökas, stora behov av ytterligare kurator, som idag inte hinner med att tillgodose alla behov av samtal och stöd men även ytterligare specialpedagogisk kompetens.

Våren 2016 innebar en viss personalomsättning inom lärarkåren och ett allt intensivare rekryteringsarbete av personal. En tydlig svårighet har noterats att kunna rekrytera legitimerad lärarpersonal, förskolelärare samt fritidspedagoger. Bemanningen har klarats, men med hjälp av mer tillfälliga lösningar, t ex pensionerade lärare, vilket inneburit svårigheter att få kontinuitet i arbetslagsarbetet och skolutvecklingsfrågor. De tidiga starttiderna i Valboskolan ger också

svårigheter att rekrytera yngre lärare som måste pendla. Vi har inte nått målet med två förskollärare per avdelning.

En rektor har också försökt att starta en föräldrastödsutbildning för att föräldrar ska kunna ta mer aktiv del i sina barns skolgång. Denna mötte dock ett nästan obefintligt intresse varför den efter den första av planerade fyra gånger ställdes in.

Analys

Den ökande rörligheten och brist inom lärarkåren är lönedrivande samtidigt som den påverkar utvecklingsmöjligheter i verksamheten då vi kontinuerligt måste "bygga nya arbetslag". Liknande tendenser finns nu också inom andra yrkeskategorier i skolan och för förskolelärare

Åtgärder för utveckling

En gemensam grundlön för legitimerade lärare som satts till 30 000 kronor har stoppat en del av rörligheten inom lärarkåren - tillfälligt. Den har också varit en bra rekryteringsgrund för nyexaminerade lärare, vilket varit positivt.

För skolans verksamheter framöver behövs andra starttider för skolverksamheten och mer "luft" i dagsschemat. Vi borde också se över timplanen för att ge alla elever mer tid i skolan. Skolan ska också vara kompensatorisk för de svårigheter som elever och vårdnadshavare har.

Ytterligare lokaler för såväl klassundervisning som gruppverksamhet måste tillföras Valboskolan. Ett liknande problem finns inom de två fritidshemsavdelningarna på Valboskolan som har mycket svåra lokalmässiga förhållanden för att kunna bedriva en kvalitativ och säker verksamhet.

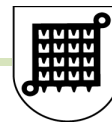
Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen hyr sina lokaler och har sin verksamhet förlagd till Dalslands folkhögskola. Tillsammans utgör vi Färgelanda Lärcenter.

Nuvarande undervisningssalar är inte ändamålsenliga och inte anpassade till större klasser. Vilket begränsar antalet SFI-studerande. Än klarar vi den stipulerade väntetiden till SFI studier, men ökar ansökningarna under 2017 klarar vi inte detta.

Möjligheterna att anordna gemensamma utbildningar begränsas av att vi har två olika huvudmän, samt att vi har olika regler till antagning- och betygssystem.

Utöver att vara en utmärkt mötesplats för vuxenstuderande med konferens- och måltidsmöjligheter, nyttjar vi varandras kurser och personal för att stötta och hjälpa eleverna.

Barn och elevers utveckling mot målen

Normer och värden

Helhet

Förskolan/skola/vuxenutbildning arbetar aktivt med värdegrundsfrågor. Färgelanda kommun har fått en ny gemensam värdegrund från våren 2016 som utgår från tre ledord. Dessa ord och innebörden av dem i våra verksamheter har diskuterats personalgrupperna.

Resultat prioriterade mål

Alla barn/elever ska känna sig välkomna, efterfrågade och trygga

Prioriterat av

Sektorschef

Nulägesanalys

All personal som upptäcker oönskat beteende och kränkningar ska skriva en incidentrapport. Om tillbud eller olyckor sker ska det rapporteras i KIA. Elevhälsan och övrig personal arbetar mer förebyggande och hälsofrämjande. .

Samtliga verksamheter reviderar sin plan mot kränkande behandling/diskriminering årligen, barn och elever är delaktiga i arbetet.

Rutinen är att kränkande behandling/diskriminering och oanmäld, ogiltig frånvaro alltid ska uppmärksammas och utredas. På Valbo 7-9 ser vi fler elever med hög frånvaro.

Byten av skolledare och lärare skapar lätt mer turbulens bland eleverna i skolorna.

Andelen elever som både upplever sig kränkta och kränker andra har ökat, även om viss del kan förklaras av att anmälningsrutinen blivit stringentare använd. Trots den upplevda situationen visade värdena i enkäten SKL mjuka värden samt V8-undersökningen hög trivsel och trygghet. Känslan är att andelen rasistiska tillmälen ökat under året.

Vi tillämpar den värdegrund som kommunen gemensamt arbetat fram.

Under studiernas gång finns alltid en kontaktperson på Vuxenutbildningen för frågor om teknik kring inlämningsuppgifter mm och distansförtagets hemsida. Studievägledare finns till hands för studieekonomiska frågor mm. Till skolrådet kan de studerande alltid ta upp frågor som rör trygghet eller ev problem på skolan. SFI-studerande välkomnas i samband med enskilda kartläggningssamtal, där tolk finns vid behov

Resultat

Antalet incidentrapporter och KIA anmälningar inom grundskolan har ökat. Det kan bero på att vi har nollvision på oönskat beteende. Personal är mycket uppmärksam på när oönskat beteende sker. KIA är ett lättillgängligt verktyg att rapportera i. Vi kan se att det ökar med elever som mår sämre psykiskt. Det finns ett stort behov av kuratorsinsatser i form av förebyggande arbete och samtal med enskilda individer.

En ny rutin har arbetats fram som gäller frånvaro för barn på förskolan.

Förskolan och vuxenutbildningen har anmält inga eller väldigt få incidenter av kränkande behandling.

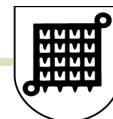
Analys

Eftersom det är fler elever som mår sämre psykiskt gör vi fler orosanmälningar till individ och familjeomsorgen. Vi hjälper vårdnadshavare genom att skicka remiss till BUP.

När en elev inte mår bra kan ett utåtagerande beteende öka vilket gör att det uppstår fler konflikter mellan elever. Lärarna ägnar mer och mer tid till att lösa konflikter.

Enligt skolinspektionen i deras granskning av antimobbningsarbete på skolor har det visat sig att det är en framgångsfaktor när kurator är med i antimobbingteam för att förebygga mobbning. Idag är behovet av kuratorsinsatser stora på samtliga skolenheter, vilket inte vår enda kurator har möjlighet att tillgodose. Det nya frånvarosystemet på år 7-9 gör att det blir mycket tydligare för vårdnadshavarna då en elev är frånvarande eller kommer för sent.

Alla studerande på vuxenutbildningen skall ha en individuell studieplan som initieras i samband med

ansökan och första mötet med vår studievägledare. Vid mötet anpassas planeringen utifrån den enskildes önskemål och förutsättningar. Merparten av studieavhopp beror på alltför optimistisk tro om att klara av distansstudier och samtidigt arbeta.

Åtgärder för utveckling

Elever som inte mår psykiskt bra måste få det stöd de behöver av sina vårdnadshavare, lärare och elevhälsa. Vi måste utöka eleverns tillgång till kurator.

Elevhälsan tillsammans med alla på skolan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande.

Använda likabehandlingsplanen som ett levande dokument för diskussioner och områden att förbättra.

Vår förhoppning är att kommande år blir mer stabilt på personalfronten. Dessutom har vi en förstärkning av socialpedagog och ett samarbete med IFO som vi tror kommer att ge positiva resultat. De samråd med politiker som genomfördes hösten 2016 medverkar till att politikerna får större insikt i skolans problem och vi hoppas detta ger resultat för oss ute i verksamheten. Flera åtgärder har inletts och förväntas ge utslag under kommande år.

Vi uppmärksammar avhopp från vuxenutbildningen som beror på svårigheter att följa anvisningar och instruktioner från distansutbildningens hemsida. Minimera studietakten vid distansstudier om man arbetar. Ge eleverna tillgång till och möjligheter att ge synpunkter till Skolrådet via internet. Ev starta en Facebookgrupp eller liknande.

Åtgärd	Slutdatum
! Alla kränkningar/diskriminerande handlingar ska anmälas och utredas. Antalet anmälningar ska minska genom preventiva åtgärder och arbetet med likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling.	2016-12-31
! All frånvaro ska rapporteras och följas upp. Åtgärder ska skyndsamt sättas in vid upprepad eller lång, sammanhängande frånvaro	2016-12-31

Alla kränkningar/diskriminerande handlingar ska anmälas och utredas. Antalet anmälningar ska minska genom preventiva åtgärder och arbetet med likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling.

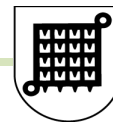
Sammanställning av 2016 kränkingsanmälningar visar att vi har anmält många fler kränkningar. Vi har haft fler kränkingsärenden, men del av förklaringen är också att verksamheterna har blivit stringentare med att anmäla kränkningar

All frånvaro ska rapporteras och följas upp. Åtgärder ska skyndsamt sättas in vid upprepad eller lång, sammanhängande frånvaro

Rutiner genomarbetade på alla enheter. Digitalt system år 7-9 med direkt-sms till vårdnadshavare. Vi behöver fortsatt arbeta för att motverka all oroande frånvaro.

Enkät - SKL:s mjuka värden

Mätetal	Åk 5	Flickor Åk 5	Pojkar Åk 5	Åk 8	Flickor Åk 8	Pojkar Åk 8
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Jag känner mig trygg i skolan	93%	91%	94 %	98%	100%	92%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Skolarbete gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer	74%	81%	68 %	53%	62%	31%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Jag vet vad jag ska kunna för att nå målen i de olika ämnena	82%	77%	85 %	74%	68%	92%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Lärarna i min skola hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det	94%	94%	94 %	93%	90%	100%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Jag får veta hur det går för mig i skolarbetet	93%	97%	88 %	83%	80%	92%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Mina lärare förväntar sig att jag ska nå målen i alla ämnen	93%	100%	85 %	99%	97%	100%
Andel elever som har svarat "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" på frågan: Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter	88%	94%	83 %	86%	83%	92%

Ranking - SKL:s mjuka värden (av alla kommuner i Sverige)

Rankning enkät SKL mjuka värden - samtliga 290 kommuner

Årskurs	2016	2015	2014	2013
Årskurs 5	87	47	11	Ej genomförd
Årskurs 8	23	2	8	Ej genomförd

Utveckling och lärande

Förskola

Vår satsning på Utepedagogik var lyckad och kvaliteten på uteaktiviteter har förbättrats. Vi ser att vi behöver göra en ny utbildningsinsats då personal byts ut över tid. Barnen är också friskare än tidigare.

Den pedagogiska dokumentationen och arbetet med reflektionsprotokoll gör att personalen får syn på sitt eget pedagogiska arbetssätt och barnen får syn på sitt lärande. Unikum har också hjälpt oss att fånga lärandet på barnens egna lärloggar.

Utifrån analysen av screening med Tras och Mio blev personalen medvetna om hur de behövde jobba vidare med de områden som behövde utvecklas. Vi gick igenom specialpedagogens analys av resultatet och planerade vidare utifrån det.

Inom området IKT ser det olika ut hur långt de har kommit. Det finns stora fortbildningsbehov. På några verksamheter arbetar de fantastiskt bra med våra digitala hjälpmedel. De lär barnen enkel programmering genom bee-bot, ett bi som man får tänka till över hur man programmerar för att få den dit man vill. De jobbar också med QR-koder och får in smartboard och I-pad på ett mycket professionellt sätt.

Resultat prioriterade mål

Alla barn ska genom lustfyllt lärande få stöd att nå sin maximala potential

Kunskaper, bedömning och betyg

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

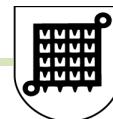
Nulägesanalys

Glädjande nog var meritvärdena betydligt bättre när niorna vt-16 fick sina betyg. Även om man måste ha tålamod när det gäller pedagogiskt arbete, hoppas och tror vi att vårt utvecklingsarbete börjar ge resultat.

Alla elever i Färgelanda kommun i alla årskurser F-9 screenas i matematik och svenska. Sedan 1 juli 2016 är det obligatoriskt för huvudmän i grundskolan att använda bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk samt matematik i årskurs 1. Förutom screening och bedömningsstödet har vi resultaten i NP åk 3 och 6 för att kvalitetssäkra elevernas kunskaper. Varje lärare ska använda sig av resultatet för att kunna lägga in moment i sina planeringar av undervisningen som eleverna behöver fortsatt träning på. Resultaten samlas också in och vidarebefordras till specialpedagogen i Färgelanda. Där sammanställs de och analyseras på kommunnivå.

Svårigheterna hänger ofta ihop mellan olika ämnen, t.ex. koppling matematik-Idrott. Vi ser ett klart samband mellan simförmåga och kunskapsförmågor och detta mönster. Simundervisning anser vi bör sättas in tidigare än i år 6. Det bör också ske utanför skoltid för att inte påverka de övriga ämnena som eleverna kan ha svårigheter i. Barn med svårigheter i det sociala samspelet har också ofta svårigheter i flera ämnen.

De som inte nått målen i matematiken eller olika moment i svenska på lågstadiet får svårt att klara målen i mellanstadiet. Att läsa och ha läsförståelse är en grundpelare för att nå målen.

Inom klassens ram har vi försökt dela grupper för att förbättra stödet till elever. Vi har lagt resurstid för de elever som behövt det inom alla ämnen. Vid behov kontaktas specialpedagog av klasslärare.

Under 2016 har vi haft stor inflyttning av nyanlända. Vi har sedan några år haft en förberedelseklass (FBK) på Bruksskolan och på Valboskolan 7-9 och i februari öppnade vi även en i Högsäters skola för att få plats med alla. Den inledande kartläggningen och bedömningen av en nyanländ elevs kunskaper är reglerad i skollagen och obligatorisk att genomföra. När kartläggningen är genomförd fattar rektorn beslut om placering av en nyanländ elev i årskurs och undervisningsgrupp inom två månader. För att hinna göra alla kartläggningar inom lagstadgad tid har vi avsatt 20% vardera av två svenska som andra språks lärare (SVA-lärare) en för åk 1-6 och en för åk 7-9. Detta startade i augusti.

Alla elever som har behov av modersmålsundervisning och studiehandledning får det i arabiska, somaliska, dari, persiska och polska.

Vi har ansökt om och beviljats skolverkets bidrag till lågstadiesatsning. Satsningen har vi använt till stödundervisning i svenska och matematik både enskilt och i grupp. Det har varit ett välkommet stöd!

Vid årsskiftet förändrades en del av systemet för budgetfördelning från rak elevpeng till differentierad. Nu tas hänsyn till elevers socioekonomiska bakgrund.

Från och med augusti har vi speciallärare på alla skolenheter.

Vi har förstelärare på alla skolenheter.

Från och med Lå16/17 har nära nog alla lärare varit med i Skolverkets Läslyft som en del av fortsatt fokus på utveckling av undervisningspraktiken.

Vi har arbetat målmedvetet med att förändra elevernas attityder till studier. Det börjar ge resultat och vi ser att eleverna nu förstår varför kunskap är viktig. En insats är projektet Du äger ditt liv som finansierats av Folkhälsorådet. Uppdraget till arbetsgruppen med stöd från Hälsokällans personal har varit att i år 6 och 7 arbeta med elevernas drömmar om framtiden och öka förståelsen för vad eleven kan göra för att uppnå dem, med vuxnas stöd.

Under våren togs en handlingsplan fram på ytterskolorna för att höja kvalitén på IUP-samtalen. Målet är att alla elever ska kunna leda sitt eget samtal med stöd av bl.a. matriser och på så sätt få alla elever mer delaktiga i sitt eget lärande. Eleven ska fortlöpande under läsåret tränas i att göra självvärderingar/ bedömningar av sitt skolarbete i alla ämnen.

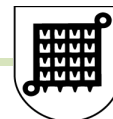
Vi använder lärgrupper för att ge utrymme för kollegialt lärande i olika temaområden som tar sin utgångspunkt i de utvecklingsområden analyser av verksamheterna gör gällande. Exempel är att jobba mer med ledarskapet och strukturen i klassrummet samt tydligt start och mål på lektionen, formativt lärande för att utveckla sin undervisning och skapa en större elevdelaktighet i kunskapsprocessen. Utöver detta har de arbetat med varierade praktiska metoder för att alla elever skall ha möjlighet att komma till tals och få tillföra sina tankar i diskussioner.

Alla elever i år 7-9 har sedan vt-16 var sin chromebook. Detta upplevs på många sätt positivt. Eleverna får ett mer varierat arbetssätt, de kan få snabbare respons på uppgifter då man kan dela dokument i Google för Education- miljön och deras lektionsplaneringar finns på ett ställe. Vi är fortfarande i början av denna utveckling och vi behöver nu kompetensutveckla pedagogerna så att de använder chromebooksen som ett riktigt bra pedagogiskt verktyg. En av våra förstelärare är inspiratör till övriga lärare och fortbildas nu än mer kring IKT. Vi har ett utvecklingsområde då F-6 har i varierande grad tillgång till digitala verktyg och nätåtkomst, vilket inte är tillfredställande.

Resultat betyg och nationella ämnesprov åk 9 och åk 6 samt ämnesprov åk 3

Allmänt

Generellt sett har 2016 varit ett resultatmässigt bra år för Färgelanda kommuns kommunala skolor. I SKL:s årliga rapport, "Öppna jämförelser", steg kommunen 121 placeringar från en sista plats 2015 till plats 169 av Sveriges 290 kommuner 2016. Rankningen avser det sammanvägda resultatet för de

kommunala skolorna. Det sammanvägda resultatet är baserat på nedanstående tre nyckeltal samt ett modellberäknat[1] värde för varje nyckeltal. Viktningen mellan de sex olika värdena är densamma 0,167.

1. Elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen. Ökat från 47 % till 73 %, riksnorm 78 %.
2. Elever i årskurs 9, genomsnittligt meritvärde[2]. Ökat från 178,3 till 208,1, riksnorm 229,2.
3. Elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram. Ökat från 52 % till 86 %, riksnorm 87 %.

Resultatet innebär en placering bland de mittersta 50 % av Sveriges kommunala skolor. En avsevärd förbättring jämfört med sistaplaceringen 2015.

Observera att i den officiella statistiken för läsåret 2015/2016 gäller följande. Elever som har okänd bakgrund ingår inte i redovisningen av resultaten av ämnesbetyg 2015/16. Elever med okänd bakgrund avser elever som saknar personnummer. Att personnummer saknas kan t.ex. bero på att eleven inte är folkbokförd i Sverige. Dessa elever är exkluderade från redovisningen av ämnesbetyg 2015/16.

Årskurs 9

Betygsresultat

Tack vare den goda förbättringen, beskriven ovan, är betygsresultaten högre i så gott som alla ämnen jämfört med 2015. Värt att notera är att samtliga elever, både flickor och pojkar, har uppnått betyget A-E, godkända, i Hem och konsumentkunskap samt Moderna språk[3]. I ämnet Slöjd har även alla pojkar uppnått betyget A-E. Generellt sett har flickorna högre betyg i alla ämnen förutom Fysik och som ovan nämnts Slöjd. Förändringar värda att noteras i jämförelse med 2015 redovisas i tabellen nedan. Antalet elever är få så för 2016 representerar 3 elever cirka 2 %. En fullständig jämförelse av betygsresultaten mellan 2015 och 2016 finns redovisade i diagramform i bilagan "Betyg och nationella prov". Nedan följer en sammanfattning av de ämnena med störst förändringar.

Ämne	Flickor	Pojkar
Engelska	-2 %	+15 %
Svenska	+5 %	+38 %
Matematik	+23 %	+41 %
Fysik	-10 %	+10 %
Geografi		+15 %
Historia	+17 %	+10 %
Religion		+17 %
Samhällskunskap		+10 %
Idrott och hälsa	+10 %	-10 %
Fysik	-10 %	+10 %

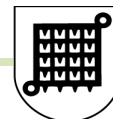
Resultat nationella ämnesprov

Andelen elever i årskurs 9 som fick betyget A-E på de nationella ämnesproven redovisas i tabellen nedan. En jämförelse görs mellan flickor respektive pojkar samt också mellan 2015 och 2016. Det görs varje år även ett nationellt ämnesprov i något av NO- respektive SO-ämnena. Ämnet varierar från år till år och är därför inte med i redovisningen nedan.

Nationella ämnesprov	2016 Alla	2016 Flickor	2016 Pojkar	2015 Alla	2015 Flickor	2015 Pojkar
Engelska	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	88,5 %	~100 %[4]	~100 %[4]
Matematik	91,3 %	~100 %[4]	87,5 %	57,4 %	69,2 %	46,4 %
Svenska	~100 %[4]	100 %	~100 %[4]	81,1 %	~100 %[4]	69 %

Analys

Det är svårt att förklara de förbättrade betygsresultaten med någon enskild åtgärd. Det bör snarare ses som en kombination av flera olika insatser. Den, under läsåret 2015/2016, genomförda statliga fortbildningsinsatsen, "Matematiklyftet", lär sannolikt ha bidragit till det förbättrade resultatet i Matematik. Andra resultatförbättringar som pojkarnas ökning med 38 % av godkända betyg i Svenska är lite svårare att förklara då det inte har förekommit några särskilda satsningar. Orsaken kan också vara åtgärder som har satts in i ett tidigare skede. Dock avspeglar sig sannolikt pojkarnas förbättring i ämnet Svenska också i förbättringarna i Geografi, Religion och Samhällskunskap.

Vi vet också att i jämförelse med 2015 års avgångselever är antalet elever med olika typer av inlärningssvårigheter och neuropsykiatriska diagnoser betydligt färre för 2016 års avgångselever.

Resultaten på de nationella ämnesproven bekräftar förändringen och de förbättrade betygsresultaten. Värt att notera är att det faktiskt var 100 % av flickorna som deltog på provet i Svenska som också blev godkända.

Årskurs 6

Betygsresultat

Alla elever har fått betyget A-E i ämnena Musik och Slöjd. Det kan tyckas vara av mindre betydelse men vi vet att de praktiskt-estetiska ämnena har stor betydelse för goda resultat i andra mer teoretiska ämnen. Ämnena är också ofta uppskattade av eleverna. Skillnaden mellan 2015 och 2016 års resultat är inte lika stora som för årskurs 9. De största skillnaderna mellan åren finns redovisade i tabellen nedan. Liksom för årskurs 9 är elevantalet litet och det bör observeras att här representerar 2 elever cirka 3 %. En fullständig jämförelse av betygsresultaten mellan 2015 och 2016 finns redovisade i diagramform i bilagan "Betyg och nationella prov".

Ämne	2016	2015
Matematik	86 %	80,8 %
Ge, Hi, Re och Sh	~100 %[4]	90 - 93 %
Biologi	91,4 %	~100 %[4]
Fysik	~100 %[4]	88,9 %
Idrott och hälsa	83,3 %	91,8 %

Det går inte ännu att göra en nationell jämförelse av betygsresultatet för årskurs 6 baserat på den nationella rankningen i SKL:s "Öppna jämförelser". SKL har inte publicerat den statistiska jämförelsen ännu. Däremot kan man göra en nationell jämförelse för årskurs 6 baserat på den genomsnittliga betygspoängen under de senaste åren.

	En 2016	En 2015	Ma 2016	Ma 2015	Sv 2016	Sv 2015
Färgelanda	12,4	12,8	11,8	11,5	12,8	13,0
Riket, medel	14,1	14,2	12,9	12,8	13,5	13,3
Kvot	0,88	0,90	0,91	0,89	0,95	0,97
Rankning, riket	Mäts inte	Mäts inte	Inte klar	241/290	Inte klar	182/290

Beräknar man kvoten mellan Färgelanda och rikets medelvärde för ovanstående ämnen så är det svårt att se några tydliga förändringar eller trendbrott mellan åren.

Skillnaden mellan flickors och pojkars betygsresultat 2016 är inte lika stor som i årskurs 9. De största skillnaderna redovisas i tabellen nedan.

Ämne	Flickor	Pojkar
Engelska	~100 %[4]	81,5 %
Matematik	~100 %[4]	78,6 %
Idrott och hälsa	75 %	~100 %[4]

Resultat nationella ämnesprov

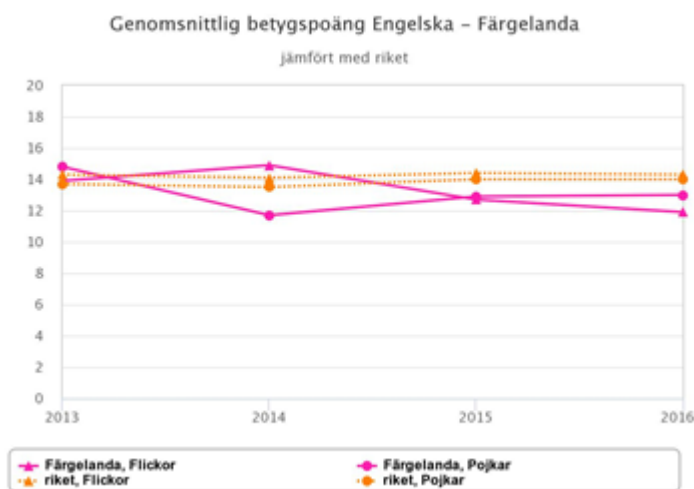
Andelen elever i årskurs 6 som fick betyget A-E på de nationella ämnesproven redovisas i tabellen nedan. En jämförelse görs mellan flickor respektive pojkar samt också mellan 2015 och 2016. Det görs varje år även ett nationellt ämnesprov i något av NO- respektive SO-ämnena. Ämnet varierar från år till år och är därför inte med i redovisningen nedan.

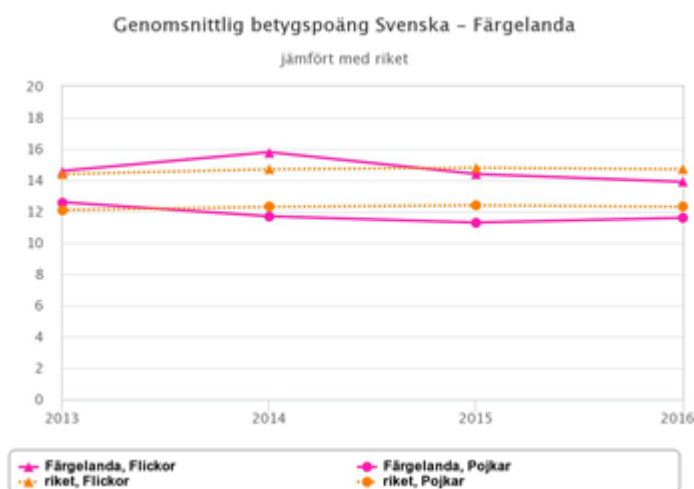
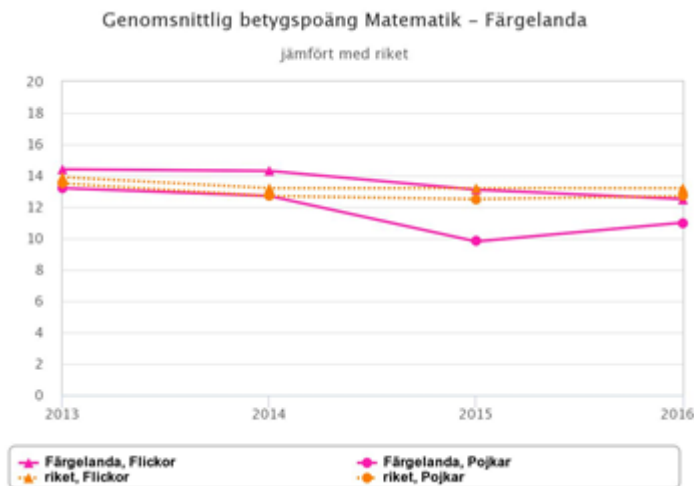
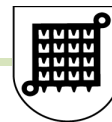
Nationellt ämnesprov	2016 Alla	2016 Flickor	2016 Pojkar	2015 Alla	2015 Flickor	2015 Pojkar
Engelska	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	100 %
Matematik	86,8	~100 %[4]	80,8 %	84,8	85,3 %	84,4
Svenska	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	~100 %[4]	100 %	~100 %[4]

Analys

Det är glädjande att se att antalet godkända elever i matematik har ökat med 5,2 % vilket sannolikt kan hänföras till den genomförda statliga fortbildningsinsatsen i matematik, "Matematiklyftet". En tydlig förbättring av betygresultaten kan också ses bland SO-ämnena där ökningen är mellan 7 – 10 % i de olika ämnena. Den förbättringen går knappast att, som för årskurs 9, förklaras med bättre resultat i ämnet Svenska. Eleverna har i ämnet hög andel godkända betyg, flickor 96,7 % och pojkar 94,6. Lite oroväckande är att antalet godkända elever i Idrott och hälsa sjunker från 91,8 % till 83,3 %. Den sänkningen kan i stort sett endast hänföras till flickornas låga resultat där endast 75 % får ett godkänt betyg.

Tittar man på betygspoängen från år 2013 och framåt för årskurs 6 i förhållande till riket i Engelska, Matematik och Svenska kan man notera en negativ trend från 2014 för flickorna i samtliga dessa ämnen. För pojkarna är det i Svenska i stort sett oförändrat från 2014 till 2016. I Engelska en tydlig positiv trend emedan det i Matematik är en negativ utveckling, se diagram nedan! Det bör noteras att de elever som 2013 gick i årskurs 6 är de som 2016 gick ur årskurs 9 med det goda resultat som finns beskrivet ovan i betygsresultaten för årskurs 9.

Årskurs 3

Resultat

I årskurs 3 ges, som bekant, inga betyg utan istället görs det nationella prov i Matematik, Svenska och Svenska som andraspråk. Det sätts inte heller något samlat betyg på ämnet som helhet utan det redovisas för varje ingående delmoment. Resultatet redovisas som "Andel (%) som nått kravnivån av deltagande elever" och det finns en jämförelse med riket som helhet. I tabellerna nedan redovisas inte resultatet för ämnet Svenska som andraspråk för i Färgelanda kommun var det, 2016, färre än 10 elever som deltog i det provet. Vilket förklarar skillnaden i elevantalet mellan ämnena Matematik och Svenska. Observera att i tabellerna nedan ingår även kommunens friskolor.

Matematik			
Delmoment	Totalt antal elever i kommunen	Andel av deltagande som nått kravnivån (Färgelanda) i %	Andel av deltagande som nått kravnivån (riket) i %
Muntlig kommunikation	74	97,1	94,1
Rumsuppfattning och geometriska objekt	74	97,2	94,9
Förståelse för räknese	74	93	91,5
Mäta, jämföra, uppskatta tid och volym	74	88,7	87,7
Proportionella samband och matematiska likheter	74	94,4	90,2
Positionssystemet	74	87,3	91,3
Skriftliga räknemetoder	74	94,4	80,3

Matematik			
Tal i bråkform	74	90,1	91,7
Huvudräkning	74	94,4	90,9

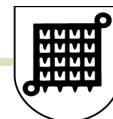
Svenska			
Delmoment	Totalt antal elever i kommunen	Andel av deltagande som nått kravnivån (Färgelanda) i %	Andel av deltagande som nått kravnivån (riket) i %
Tala: muntlig uppgift	61	98,3	98,9
Läsa: berättande text	61	96,6	92,5
Läsa: faktatext	61	93,1	93,8
Enskild högläsning	61	89,8	96,1
Enskilt textsamtal	61	96,6	97,2
Skriva: berättande text	61	90	93,3
Stavning och interpunktion	61	91,7	91,3
Skriva: faktatext	61	96,6	94,4

I tabellerna nedan redovisas resultaten från 2015 års nationella prov i årskurs 3.

Matematik			
Delmoment	Totalt antal elever i kommunen	Andel av deltagande som nått kravnivån (Färgelanda) i %	Andel av deltagande som nått kravnivån (riket) i %
Muntlig kommunikation	70	85,7	93,1
Sannolikhet, huvudräkning	70	84,3	91,7
Uppdelning av tal, enkla problem	70	80	90,6
Geometriska begrepp	70	77,1	83,4
Räknesätt, enkla problem	70	85,7	92,7
Mätning massa, skriftliga räknemetoder	70	65,7	82,1
Enkla problem	70	87,1	90,7

Svenska			
Delmoment	Totalt antal elever i kommunen	Andel av deltagande som nått kravnivån (Färgelanda) i %	Andel av deltagande som nått kravnivån (riket) i %
Tala: muntlig uppgift	60	100	96
Läsa: berättande text	60	96,7	94,7
Läsa: faktatext	60	88,3	92,6
Läsa: enskild högläsning	60	91,7	94,9
Läsa: enskilt textsamtal	60	98,3	97
Skriva: berättande text	60	93,3	91,8
Skriva: stavning och interpunktion	60	85	90
Skriva: faktatext	60	91,7	88,2

I SKL:s Öppna jämförelser – Grundskola avseende läsåret 2014/2015 nationella ämnesprov årskurs 3 kan man utläsa följande. SKL har inte ännu publicerat resultaten från 2015/2016.

Ämnesprov	Elever i kommunen som klarat alla delprov för ämnesprovet andel (%)	Rankning i riket
Matematik	60	225/290
Svenska och svenska som andraspråk	70	176/290

Analys

I jämförelse med riket presterar våra elever i årskurs 3 bättre i 7 av 9 delmoment i matematik 2016. Det är bara i delmomenten "Positionssystemet" och "Tal i bråkform" som resultatet är sämre. I svenska däremot är det bara i de tre delmomenten "Läsa: berättande text", Stavning och interpunktion" samt "Skriva: faktatext" som våra elever presterar bättre än riket för 2016. I de övriga fem momenten presterar vi sämre än riket. Det är särskilt oroväckande i "Enskild högläsning" där skillnaden är 6,3 % och i "Skriva: berättande text" där skillnaden är 3,3 % i bägge fallen till vår nackdel.

Det kan vara så att generellt sett är Färgelandas årskurs3-elever 2016 bättre i matematik än i svenska. En annan anledning kan också vara att matematikprovet har de som har ett annat modersmål än svenska deltagit i men däremot inte i svensksprovet där de istället gjorde provet i "Svenska som andraspråk".

Jämför man på samma sätt våra egna resultat med riket för 2015 blir bilden dock lite annorlunda. De ingående delmomenten är inte desamma i matematiken men däremot i svenska. I matematik ligger vi under riksnittet i samtliga moment och i vissa fall långt under. Särskilt alarmerande var "Mätning massa, skriftliga räknemetoder" med hela 16,4 % och "Uppdelning av tal, enkla problem" med 10,6 %. Orsaken till den stora förbättringen i matematik under 2016 är sannolikt den ökade fokuseringen på ämnet på grund av den genomförda statliga fortbildningsinsatsen i matematik, "Matematiklyftet". I svenska presterar vi bättre än riket i 3 av 8 moment. I grova ordalag kan man säga att jämfört med 2015 så har det gått bättre i matematik och sämre i svenska under 2016.

I SKL:s årliga rapport "Öppna jämförelser", från förra läsåret 2014/2015, där även en rankning för riket ingår, kan man utläsa att 2015 hade vi en betydligt högre rankning i "Svenska och svenska som andraspråk" än i matematik.

Fotnot:

[1] Uppgiften baseras på en regressionsmodell framtagen av SCB på uppdrag av SKL. Syftet med modellen är att ta hänsyn till kommunernas skilda socioekonomiska förutsättningar sett till bakgrundsfaktorer hos eleverna i kommunen. De förklarande variabler som ingår i modellen är kön, föräldrarnas utbildningsnivå, andel nyinvandrade elever och behov av ekonomiskt bistånd.

[2] Meritvärdet beräknas som summan av betygsvärden för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg och för 17 ämnen för de elever som läst moderna språk som språkval. Elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen, dvs. elever som saknar slutbetyg, ingår inte.

[3] Lästes av 57 % av eleverna i årskurs 9.

[4] Av sekretesskäl uppges inte det exakta värdet om antal elever som inte uppnådde kunskapskravet A-E är mellan 1-4 elever.

Analys

Vi har kommit en bra bit på väg med ett mer varierat arbetssätt och eleverna får välja redovisningsformer i större utsträckning än tidigare, detta är positivt. Många av pedagogerna är nu noggrannare med att tala om för eleverna vad det skall göra för att nå längre kunskapsmässigt och många ger också exempel på hur det kan se ut.

Arbete pågår i skolorna för att medvetandegöra eleverna om att de själva kan påverka sina studieresultat. Vi ser en ökning av studiemotiverade elever och en vilja att komma längre i sin kunskapsutveckling.

Utifrån lärarnas reflektioner kan utläsas att det är en positiv utveckling, alla beskriver att de idag har

ett tydligare fokus på att ge sin förväntansbild till eleverna och hur de kan komma dit med fler exemplifieringar. Några lärare har kommit långt i att göra formativa bedömningar, göra lärandematriser och träna eleverna i att bedöma kvalitén i sitt skolarbete mm. Andra lärare är på gång med detta arbete. Man har fler redovisningsmetoder och man är mer öppen för olika arbetssätt. Några lärare har omarbetat sin undervisning och vissa belyser att de är en bit på väg men det finns mycket kvar att göra. Enkätundersökningen visar att eleverna tycker att de känner att lärarna har förväntningar på dem men de upplever fortfarande inte någon större elevdelaktighet. Detta är ett utvecklingsområde.

Lågstadiesatsningen och SVA-lärare har haft många positiva effekter där flera elever som riskerat att få åtgärdsprogram nu räckt med anpassningar inom klassens ram. I klasserna har vi använt lågstadiesatsningen/ SVA-lärare på olika sätt: mindre grupper, lästräning, läsinläring, taluppfattning samt stöd i klassrum. Vi har även fått möjlighet att på ett bra sätt utföra bedömningsstödet tack vare denna lågstadiesatsning

Åtgärder för utveckling

De elever som behöver stöd ska få det redan från början av terminen för att förebygga. På klasskonferensen är det viktigt att kurator, skolsköterska, specialpedagog, rektor och samtliga berörda lärare är närvarande. Vi behöver tydliggöra arbetet med åtgärdsprogram och när ska det upprättas.

Screeningresultatet ska användas som planering för egen undervisning och för att se vilka stödbehov som finns.

Vi måste fortsätta att göra eleverna delaktiga i sin kunskapsutveckling genom att tydligare visa vad eleverna ska lära sig och vad nästa steg är. Det kan vi göra genom formativ bedömning, lärandematriser, kamratbedömning, elevens egen bedömning av kvalitén i sitt skolarbete mm.

Det ska vara självklart att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen

Vi ska sträva efter att alla elever ska svara ja på dessa frågor: "Jag vet vad jag ska kunna för att nå kunskapskraven i de olika ämnena" och "Jag får veta hur det går för mig i skolarbetet".

Man jobbar mycket mer laborativt i lågstadiet. Detta bör fortsätta i mellanstadiet samt mer fysiskt och praktiskt lärande och mer bilder för att förtydliga för de som inte har språket med sig. Att använda flera sinnen i lärandet är positivt för alla barn/elever.

Att i högre grad använda ett ämnesövergripande, horisontellt lärande är av godo för elevernas kunskapsutveckling.

Den kontinuerliga lästräningen som vi fått till tack vare lågstadiesatsningen är fortsatt viktig.

Det är viktigt att resursanvändning utvärderas fortlöpande. När vi ser att en elev är i behov av särskilt stöd, inom klassens ram eller genom insatser i ett åtgärdsprogram, ska varje ämneslärare planera och anpassa sin undervisning på ett för eleverna på ett individuellt plan. Anpassningarna måste kommuniceras till alla som arbetar kring individen såväl ämneslärare, fritidspersonal som studiehandledare så att inget faller mellan stolarna.

Forskning visar att det mest avgörande för elevers högre måluppfyllelse är ett tydligt ledarskap i klassrummet. Vi ska i större omfattning använda våra skickliga förstelärare och andra skickliga pedagoger som modeller och mentorer för lärare som behöver utveckla sitt ledarskap.

Fortsatt arbete i våra lärgrupper för att utveckla arbetet i klassrummet är nödvändigt. Vi måste med hjälp av varandra och specialpedagogisk kompetens bli bättre på att anpassa uppgifterna till elevernas verklighet och nivå för att eleverna skall känna att de har en chans att lyckas och att de skall känna att det är stimulerande att vara i skolan. Detta når vi genom fortsatta diskussioner som handlar om pedagogik, varierade arbetssätt som underlättas av digitala verktyg. Vi behöver också fler specialpedagoger som kan handleda personal och stötta den mängd elever som behöver detta.

Åtgärder för utveckling

Vi måste med hjälp av varandra och specialpedagogisk kompetens bli bättre på att anpassa uppgifterna till elevernas verklighet och nivå för att eleverna skall känna att de har en chans att lyckas och att de skall känna att det är stimulerande att vara i skolan. Detta når vi genom fortsatta diskussioner som handlar om pedagogik, varierade arbetssätt som underlättas av chromebooksen. Fortsatt utveckling av IKT och möjlighet till verktyg för elever med stödbehov i form av tex. talsyntes osv. Vi behöver också fler specialpedagoger som kan handleda personal och stötta den mängd elever som behöver detta.

Fortsatt arbete i våra lärgrupper för att utveckla arbetet i klassrummet är nödvändigt och den tiden måste prioriteras

Vuxenutbildning

Områdesbeskrivning

Utbildning på Vuxenutbildningen ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning. Utbildning ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för utbildnings verksamhet. Utbildning ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i klass som enskilt och genom distansutbildning. Utbildning ansvarar för att varje elev får stöd och undervisning utifrån sina individuella utbildningsmål, behov och förutsättningar. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Nulägesanalys

Under 2016 har 283 ansökningar mottages och administrerats på Vuxenutbildningen. Alla sökande påbörjar inte sina studier. 272 st startade en eller flera kurser.

Av dessa har 39% avslutat sina studier efter sin uppgjorda studieplan. 23% gör avbrott eller avhopp. 42% är i och fortsätter sina studier enligt den individuella studieplanen. Fördelning över dessa är:

41% är studerande på Svenska för invandrare, SFI

34% är distansstuderande

10% är studerande på Vård- och omsorgsutbildningen

10% är studerande i annan kommun med Interkommunal ersättning, IKE

5% är studerande på folkhögskolan med motsvarande IKE

Svenska för Invandrare, SFI.

80 st har varit inskrivna under året. Merparten från Syrien.

16 st avbrott och 17 st avslutade enligt studieplan. Främsta anledningen till detta är att de flyttar från kommunen.

Sökande / anmälningar prioriteras efter ansökningsdatum och tillhörighet. Flyktingar tillhörande Etableringen prioriteras först. Dessa skall erbjudas plats inom en månad, vilket nu börjar bli svårt att klara. Övriga sökande bör ha plats inom 3 månader.

Även flyktingar som inte har uppehållstillstånd eller väntar på kommunplacering, har sökt SFI. Dessa har i nuläget nekats plats på grund av platsbrist och övrig prioritering.

Fortsatt stort söktryck till SFI.

Lokalerna för SFI-undervisningen är något bristfälliga och framförallt för små.

Grundläggande vuxenutbildning

16 st studerade på grundläggande nivå. Studerande både i Uddevalla, Vänersborg, Dalslands folkhögskola och som distansstuderande.

En förhållandevis låg andel studerande, men en grupp som ökar.

Elever som avslutat SFI måste minst ha med sig Svenska som andra språk på grundläggande nivå för att kunna studera vidare.

Många söker sig till Uddevalla då vi inte har egen klassundervisning på grundläggande nivå.

Försök har gjorts med distansutbildning och stöd av lärare på plats. Men distansutbildningen kan vara svår och främst anpassad för elever med akademisk skolbakgrund från sitt hemland.

Hänvisning har till viss del också skett till Dalslands folkhögskola, en skolform som passar många studerande.

Under hösten gjordes ett avtal med folkhögskolan om att på försök låta elever som avslutat IM språk på gymnasieskolan, fortsätta att läsa kurser på grundläggande nivå. Detta för om möjligt blir klara med ett slutbetyg motsvarande grundläggande nivå.

Sökande har rätt att läsa i annan kommun med interkommunal ersättning från vår kommun.

Särskild utbildning för vuxna (Särvux), grund- och eller gymnasienivå.

Sökande hänvisas genom avtal till Uddevalla. Inga studerande under året.

Svårigheter att nå ut med information om Särvux till de som berörs.

Gymnasial vuxenutbildning

Merparten av de studerande på gymnasienivå läser på distans. All Yrkesutbildning (Yrkesvux) är på gymnasienivå. Flertalet studerar i Uddevalla.

Totalt har vi haft 186 st inskrivna som elever på gymnasial.

Under året har 89 st personer slutfört och blivit klara med de kurser som ingått i den individuella studieplanen. 46 st har gjort avbrott. Avbrotten orsakas oftast av att eleven får arbete eller får svårt att kombinera arbete och studier.

Närdistans används inom vår egen yrkesutbildning; Vård- och omsorgsutbildning. 30 st inskrivna under året.

Alla distanskurser avslutas med skriftligt prov på plats. Även nationella prov i Svenska, Engelska och Matematik.

Vi tillåter även studerande på högskola att utföra sina prov på plats hos oss.

Resultat

SFI

Totalt har under året 61 st gjort Nationellt prov i kurserna B-D. Inga nationella prov ges i A-kursen, men under året har 13 t fått fått betyg.

Totalt har 73 st godkända betyg (A-E) satts

Grundläggande och Gymnasiala studier;

Det har satts 185 st betyg i utbildningar på distans hos Infokomp och Miroi resp vår egen vårdutbildningen. Det har varit en stor skillnad på avbrott resp betyget F mellan de som studerat på Infokomp och Miroi. En anledning till att vi bytt distansutbildnings företag

Betygsfördelningen :

A = 4%

B = 8%

C = 14%

D = 19%

E = 30%

F = 25%

Betygssammanställning från Infokomp (se bilaga 9) från Miroi (se bilaga 16)

Analys

Svenska för Invandrare, SFI.

Ibland stor spridning i kunskapsnivån i våra grupper. Det finns tre olika studievägar, beroende på studiebakgrund, och fyra olika kurser, dessa är sammanslagna till två grupper.

Fler studerande med högre utbildning från sitt hemland. Fler startar på en högre studieväg vilket ökar trycket och antalet som läser C- och D-kurs.

Grundläggande vuxenutbildning

Svårt med distansstudier på grundläggande nivå. Många söker sig till Uddevalla eller till Dalslands folkhögskola. Där påbörjade 6 elever studier på grundläggande nivå under hösten. Samtliga hade kommit från IM språk i Uddevalla, men inte fått godkänt betyg i ett eller flera ämnen på grundskolenivå.

Ambitionen att tillsammans med folkhögskolan kunna erbjuda möjlighet att alla studerande skall kunna klara ett slutbetyg på grundläggande nivå.

Om elevgruppen ökar måste egna lärare inom vuxenutbildning också finnas.

Särskild utbildning för vuxna (Särvux), grundläggande- och/eller gymnasienivå.

Få eller inga sökande under flera år. Svårt att nå ut till rätt målgrupp.

Gymnasial vuxenutbildning

Studieresultaten har försämrats pga en större andel studerande som får svårt med distansstudier. Statlig ekonomisk stimulans finns nu för att få fler ungdomar att komplettera ofullständiga gymnasiebetyg. Men många ungdomar som nyss har avslutat gymnasiestudierna har svårt och inte disciplin att läsa distansstudier.

Stöttestenen för många är att klara matematikstudierna. Stöd och stöttning under studierna är nödvändig.

Studieresultaten har också påverkats av en otillfredsställande teknik och kontakt med ett distansföretag.

Åtgärder för utveckling

Svenska för Invandrare, SFI.

Minst en SFI-lärare för varje studieväg. Kunskapspridningen är alltför stor vid sammanslagning av grupperna.

Lokalbehovet är stort. Med större salar kan fler studerande tas emot.

Grundläggande vuxenutbildning

Med egna lärare, istället eller kombination med distansstudier, i Matematik, Svenska, Samhällskunskap och Engelska ökar tillgängligheten och studieresultaten.

Öka samarbetet med Dalslands folkhögskola och kommunens grundskola.

Särskild utbildning för vuxna (Särvux), grund- och eller gymnasienivå.

Analys och förnyad diskussion med Vård- och omsorgssektorn.

Gymnasial vuxenutbildning

Orienteringskurser med lärarstöd inför distansstudier.

Hänvisning till klassundervisning i Uddevalla när distansutbildning inte passar för den enskilde.

Fler samarbeten med andra kommuner när avtalet om regional yrkesutbildning införs.

Resultat prioriterade mål

Alla elever ska genom lustfyllt lärande få stöd att nå sin maximala potential

Barn och elevers ansvar och inflytande

Förskola

Nulägesanalys

Barnen är delaktiga i och har inflytande över sitt eget lärande i den pedagogiska planeringen och genom sina lärloggar. Utifrån en aktivitetstavla får barnen vara med och välja aktiviteter under dagen och får på så sätt inflytande över verksamheten. Genom kartläggningar enkäter och intervjuer ser personalen gruppens behov av utveckling och intresseområden. Tack vare statsbidrag för minskade barngrupper har vi färre barn i grupperna vilket i sin tur leder till att varje barn får ett ökat inflytande.

Resultat

Personalen har arbetat utifrån ett tydligt barnperspektiv där aktiviteter och lärande utgår från barnens intresse och åsikter som man fått fram genom att använda sig av intervjuer, mindmap, samtal, och observationer. Barnen får också delta i den pedagogiska dokumentationen på Unikum.

Analys

I reflektionsprotokollen har barnens läroprocesser varit i fokus och pedagogerna anser att det stärkt deras medvetenhet om att ha ett barnperspektiv.

Åtgärder för utveckling

Barnen kan få ännu mer inflytande i verksamheten genom att regelbundet ta med dem i den pedagogiska dokumentationen.

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

Nulägesanalys

Delaktighet sker bland annat genom klassråd och elevråd och inför planering av ämnesområden.

Rektor på Valbo F-6 har initierat ett samarbete med kommunens Demokratiberedning vilket medfört två möten med beredningens politiker och mellanstadietts elevråd. Detta har utmynnat i skrivelse, och namninsamling, från eleverna till kommunfullmäktige med krav om insynsskydd vid duscherna i idrottshallarna. Detta har presenteras för kommunfullmäktiges presidium av eleverna våren 2016.

I det vanliga arbetet i klassrummet och på elevens val är eleverna med och bestämmer, både individuellt och på gruppnivå, arbetssätt, innehåll, redovisning av sina kunskaper och utformande av undervisningen.

I årskurs 6 och 7 genomförs "Du äger ditt liv", ett projekt för att eleverna ska reflektera över framtiden och sätta in skolan i detta sammanhang. I år 9 pågår ett projekt i samarbete med Arbetsförmedlingen som förhoppningsvis faller väl ut.

Eleverna leder sina egna utvecklingssamtal och det är positivt då eleverna i förberedelserna inför samtalen och under samtalen tvingas reflektera över sitt lärande.

Resultat

Vi ser att när eleverna involveras och görs delaktiga i vad nästa steg är i deras kunskapsutveckling sker en ökad studiemotivation.

Vi har strävat efter att eleverna, i ökad grad, ska kunna leda sitt eget IUP samtal.

Alla elever på år 7-9 har nu Chromebooks och använder Classroom för att strukturera mål och material för eleverna. Detta är positivt för elevernas delaktighet och ansvarstagande

Analys

Vi ser att när vi får nya lärare till skolan är det lätt att missa att överföra kunskap om påbörjat arbete med elevers ansvar och inflytande. Eleverna blir osäkra när vi inte alla lärare följer den gemensamma planen. Elevernas studiero minskar när den kända strukturen inte följs.

Genom att vi tränar eleverna att bli delaktiga i sin kunskapsutveckling kan de göra egna kloka val av arbetsuppgifter.

Framför allt behöver vi arbeta mer med de klasser där den sociala oron är störst. En del elever har svårt att koppla ihop insatserna de gör i skolan med sina framtidsutsikter.

Åtgärder för utveckling

Vi ska ge eleverna större möjligheter att göra egna bedömningar av sitt skolarbete och på att ge kamratrespons på varandras alster för att tydliggöra vad de gjort och hur de kan utvecklas.

Vid introduktion av nya lärare ska vi säkerställa att information om skolans mål och planer ges.

Vi behöver ha pedagogiska kollegiala samtal om hur vi kan skapa möjligheter där eleverna själva planerar och strukturerar vad just de behöver jobba med för att nå så långt som möjligt. I det vanliga arbetet i klassrummet är eleverna med och bestämmer, både individuellt och på gruppnivå, arbetssätt, innehåll, redovisning av sina kunskaper och utformande av undervisningen. Detta för att skapa meningsfullhet i kunskapandet.

Vi följer upp elevernas resultat och de blickar framåt tillsammans med mentorerna. SYV har också en viktig roll i att informera och motivera eleverna i samband med och inför gymnasieval.

Förskola/skola och hem

Förskola

Nulägesanalys

Förskolan har dagliga kontakter med vårdnadshavare vid hämtning och lämning. En gång om året bjuds det in till föräldramöte och en gång om året har personal enskilda utvecklingssamtal med varje barn och förälder. Vi bjuder in representanter till samrådsgruppsmöten och personal anordnar trivselkvällar och Drop-in kaffe.

Vi jobbar också för att våra nyanlända familjer känner sig delaktiga och vill bidra med sin kultur och sina traditioner.

Resultat

Vårdnadshavare upplever förskolan som en trygg miljö för sina barn. Våra enkätundersökningar visar att kontakten mellan förskola- hem fungerar bra.

Nu när vi har bjudit in föräldrarna på UNIKUM har intresset blivit större. Vi har fått mycket positiv respons på att det är ett bra verktyg.

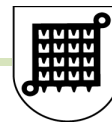
Analys

Antalet deltagande föräldrar vid föräldraenkäter har minskat

Åtgärder för utveckling

Vi behöver bli bättre på att översätta vissa blanketter till flera språk.

Rutinerna för genomförande av föräldraenkäter bör ses över.

Grundskola, fritidshem och grundsärskola

Nulägesanalys

I vårt årshjul har vi återkommande föräldramöten, utvecklingssamtal och föräldrasamråd samt UNIKUM. Dessa är de forum där skolan och vårdnadshavare samverkar på stående basis, utöver detta så sker det ständig kommunikation vid behov mellan mentor och vårdnadshavare samt mellan rektor, elev och vårdnadshavare. Vi har i våra styrdokument ett uttalat krav på ett gott samarbete mellan hem och skola och det är av yttersta vikt för oss i verksamheten att ha ett nära samarbete med vårdnadshavare.

Utvecklingssamtalen har vi enligt vårt årshjul och dokumenterar i Unikum.

Unikum är vårt informationsverktyg och vi har ett avstämningstillfälle där alla ämneslärare gör en bedömning på elevernas måluppfyllelse för att utifrån detta kunna fördela resurser och sätta in stödinsatser där det behövs.

Resultat

Föräldramöten är olika mycket välbesökta. Mycket information ges som sedan kunde följas upp på följande utvecklingssamtal.

Föräldrasamråden är oftast besökta av minst en klassrepresentant och det är bra och givande diskussioner, protokollen läggs sedan i UNIKUM:s blogg så att alla vet vad som har diskuterats. Det finns många kontaktytor, men det finns också föräldrar som är svårare att nå.

Vi har försökt förbättra föräldrarnas möjligheter att nå varandra t ex inför föräldrasamråd på år 7-9, men detta har ännu inte givit något synligt resultat.

Analys

Mötesformerna fungerar tillfredsställande och ligger med bra kontinuitet över året.

Ett gott samarbete med föräldrarna är avgörande för att vi skall lyckas förbättra elevernas resultat och trygghet

Åtgärder för utveckling

Fundera över vad vi kan förbättra vid föräldramöten, vad är spännande för vårdnadshavare att ta del av? Skall man samverka med tex socialtjänst och bjuda in föreläsare?

Vi behöver fånga upp de föräldrar som aldrig kommer på föräldramöten och fundera över hur vi kan nå dem för fin dialog om elevernas kunskapsutveckling. Vi behöver också bli ännu tydligare mot vårdnadshavare när vi skriver vad det är som krävs för att uppnå måluppfyllelse.

För att ytterligare förbättra föräldrasamverkan och öka möjligheterna för föräldrar att ta del i eleverna utveckling kommer en "föräldraskola" att genomföras under våren. Här skall föräldrarna få tips om hur de kan hjälpa sina ungdomar i skolan.

Vi behöver utveckla för att säkerställa att kunskapen om vad man jobbat med och hur det har gått stannar i verksamheten även om läraren av någon anledning slutar.

Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Nulägesanalys

Vi har en ny uppdaterad rutin för överlämning till förskoleklass som utarbetats tillsammans med mottagande rektorer. Överskolningen börjar i mars-april med ett föräldramöte för vårdnadshavare till blivande förskoleklassbarn. Den blivande klassen träffas sedan några gånger under våren både på kommande skolan och i andra miljöer. I två förskolor behöver man samverka med två olika skolor, en kommunal och en friskola. I juni hålls ett överskolningssamtal med mottagande och avlämnande pedagoger. Femåringarna har en femårsgrupp på vårterminen där de träffas och har olika aktiviteter.

Resultat

Barnen lär känna sina kommande klasskamrater bra och de blir även bekanta med sin skola och sina klasskamrater på ett bra sätt. Information mellan förskoleklass och förskola måste bli tydligare så att man får en överskolning som utgår från barnets bästa.

Analys

Trots en bra rutin för övergång förskola-skola med många träffar för både barn och personal upplevde förskoleklasslärare att de fått otillräcklig information kring bemötandet kring några barn. Det råder en stor osäkerhet i vad som får sägas och hur mycket man får säga.

Åtgärder för utveckling

Vid överskolningssamtalen mellan personal skall till nästa år specialpedagog och förskolechef vara med.

Det vi kan bli bättre på är att samarbeta under övriga året också. Ödeborgs förskola har initierat ett samarbete med skolan där de äldre kommer och läser för de yngre barnen och vi bjuds in till vernissage m.m. Vi samverkar men det kan utvecklas.

Uppföljning, utvärdering och utveckling

Förskola

Nulägesanalys

Vi förskolecheferna är ganska nöjda med de former för uppföljning, utvärdering och utveckling vi har utvecklat under året. Det har skapat en tydlighet för personalen att veta vad vi chefer förväntar oss

Enligt vårt årshjul har vi lagt in avstämningsperioder då tanken är att vi ska läsa igenom avdelningarnas reflektioner och ge feedback.

Vi har fyra planeringsdagar.

Resultat

Vi måste bli bättre på att återkoppla och ge feedback till vår personal. Under 2017 ska jag vara mer med i barngrupperna och observera personalen i deras arbete. Därefter ges återkoppling, individuellt eller i grupp.

Analys

Vårt systematiska kvalitetsarbete har omarbetats under 2016 och jag tror att det kommer att resultera i en helhetssyn på förhållningssätt i förskolan och där vi förskolechefer ges möjlighet att vara pedagogiska ledare för vår personal .

Åtgärder för utveckling

Planera upp tiden och prioritera verksamhetsbesök vid ett par tillfällen i veckan och utifrån det skapa tid till personals återkoppling.

Vi har fyra planeringsdagar och målet är att vår personal ska ha sex timmars planeringstid i veckan.

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

Nulägesanalys

Bygger på ett årshjul som vi arbetat fram gemensamt i rektorsgruppen med uppföljning av betyg, Nationella ämnesprov (NÄP), screening av kunskaper varje läsår i ämnena matematik och svenska, i

enkäter som eleverna svarar på utifrån bla SKL: frågor och lärarnas analyser av NÄP samt deras betygssättning/undervisning. Det bygger också på skyddsron och trygga platser-undersökningar i revideringen av plan för likabehandling mot diskriminering.

Specialpedagogerna leder tillsammans med rektorerna arbetet med att analysera resultaten från NÄP och betyg samt ta fram handlingsplaner för åtgärder. Specialpedagogerna har också tagit fram ett material där samma elevgrupps resultat från år 3 och 6 samt år 6 och 9 för att analysera hur eleverna på individnivå har förändrat sin måluppfyllelse eller inte, kopplat till de åtgärder skolan har vidtagit.

Resultat

Fungerar enligt plan.

På fritidsmöten under läsåret har implementering av nya delar till Läroplanen genomförts

På ledningsgruppsmöten utvärderar vi olika insatser.

Analys

Har skett mycket positiv utveckling under de senaste åren då det har vuxit fram en större tydlighet i vad som skall ingå i det systematiska kvalitetsarbetet och det har tydliggjorts för pedagogerna varför det är viktigt.

Vi har i alla verksamheter fortsatt arbetet med att förstärka analysarbetet och kopplingen till förändringar i undervisningspraktiken.

Åtgärder för utveckling

Vi behöver utveckla formerna för att eleverna ska bli mer delaktiga i denna process, de behöver i större utsträckning ge sin bild av undervisningen i de olika ämnena. Vi behöver också arbeta i verksamheten med att göra bättre analyser och vad vi kan förbättra i undervisningen för att nå högre måluppfyllelse samt ytterligare medvetandegöra vikten av allt systematiskt kvalitetsarbete i verksamheten.

Skolorna behöver samarbeta i högre grad kring goda exempel och ytterligare involvera förstelärarna i utveckling av verksamheterna.

Rektors/förskolechefs ansvar

Helhet

En rektor och en förskolechef har under året examinerats från rektorsutbildningen efter tre års studier på deltid. En rektor har, på deltid under ett år, genomfört Rektorslyftet som är en påbyggnadsutbildning för de rektorer som tidigare gått den äldre rektorsutbildningen. En förskolechef startade sin rektorsutbildning under året. En rektor har deltagit i ett nordiskt samarbete som bl. a fokuserat på horisontell integration.

Förskola

Som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, barnskötare och övrig personal i förskolan har förskolechefen det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med målen i läroplanen.

Under året som gått har vi förskolechefer styrt upp vårt systematiska kvalitetsarbete på ett bra sätt. Vi har gjort ett årshjul med våra tre stora områden Normer och värden, Barns inflytande och Utveckling och lärande (se bifogad fil) Vi har ett prioriterat mål, Flerspråkighet, och utifrån det gjort en fortbildningsplan. Vi vill att personalen ska känna en röd tråd genom året och att vårt mål genomsyrar allt.

Vi har tillverkat mallar för kartläggning, planering, utvärdering och reflektion som ligger på Unikum. Allt är samlat på ett ställe, allt material kommer till oss chefer och vi kan ge direkt feedback på deras arbete.

Vi har planer för att kunna vara pedagogiska ledare. På medarbetarsamtal har varje person fått tala om vad den vill att förskolechefen ska komma ut och observera. Därefter sker en återkoppling.

Grundskola, fritidshem och grundsärskola

Nulägesanalys

Rektors statliga uppdrag innebär att organisera och leda skolans arbete med utgångspunkt i det nationella uppdraget, elevernas lärande och utveckling samt arbeta via det systematiska kvalitetsarbetet. Rektor ska vara en aktiv pedagogisk ledare och ständigt arbeta med skolutveckling för elevernas högre måluppfyllelse samt fatta beslut och ta ansvar enligt lag och förordningar. Detta ska göras på ett etiskt och noga övervägt sätt där framtida konsekvenser måste reflekteras över. En rektor ska vara medveten om den makt det ger och alltid ha elevens bästa för ögonen. Det statliga uppdraget ska kombineras med det kommunala rektors- och chefskapet som innebär ekonomiskt-, personal-, arbetsmiljö- och lokalsvar med flera uppdrag.

För att kvalitetssäkra vårt kvalitetsarbete utgår vi från Skolverkets *Allmänna råd Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*. Vi har arbetat fram, gemensamt i rektorsgruppen, ett årshjul för det systematiska kvalitetsarbetet. Där sker uppföljning av betyg, NÄP, screening av kunskaper varje läsår i ämnena matematik och svenska, i enkäter som eleverna svarar på utifrån bla SKL:s frågor och lärarnas analyser av NÄP samt deras betygssättning och undervisning. Det bygger också på skyddsron och trygga platser-undersökningar.

Resultat

Årshjulet har nu blivit implementerat som bas för vårt kvalitetsarbete. Det ger oss en tydlig bas för vad som ska följas upp, analyseras och när det ska göras. Årshjulet lyfts varje månad på våra konferenser för att påminna oss om vad vi ska utföra.

Analys

Det har skett en mycket positiv utveckling under de senaste 3 åren då det har vuxit fram en större tydlighet i vad som skall ingå i det systematiska kvalitetsarbetet och det har tydliggjorts för pedagogerna varför det är viktigt. Det sker nu en djupare analys av kunskapsresultaten och elevenkätsvaren och vi jämför med vad föregående resultat visat.

Vi behöver ange i planeringen vad utvecklingsinsatserna förväntas leda till och sätta mätbara mål. Vi behöver bygga upp en tydligare och tryggare arbetsorganisation för att kunna behålla en utvecklingsorganisation även när vi har personalomsättning.

Åtgärder för utveckling

Både lärare och elever skall bli mer delaktiga i processen med det systematiska kvalitetsarbetet. Eleverna behöver i större utsträckning ge sin bild av undervisningen i de olika ämnena.

Vi behöver också arbeta i verksamheten med att göra bättre analyser och vad vi kan förbättra i undervisningen för att nå högre måluppfyllelse samt ytterligare medvetandegöra vikten av allt systematiskt kvalitetsarbete i verksamheten

Rektorer behöver ägna mer tid åt det pedagogiska ledarskapet och få en större balans mellan arbetsorganisation och utvecklingsorganisation.

Vuxenutbildning

Rektor för Vuxenutbildningen ansvarar för att utveckla verksamheten och att man förbättrar måluppfyllelse och kunskapsutveckling. Verksamheten inriktas på att nå de nationella målen.

Stor hänsyn skall tas till elevernas individuella behov och förutsättningar.

Bra resultat kan skapas tillsammans med personal och elever. Detta sker genom regelbundna lektionsbesök och möten. Varannan vecka träffas personal från olika grupperingar i kortare möten. Eleverna möts genom Skolrådet ett par gånger per halvår.

Skolans resultat, elevernas betyg och enkätsvar, redovisas och följs upp.

Utbildningsval - arbete och samhällsliv

Vuxenutbildning

Områdesbeskrivning

En elev i vuxenutbildningen kan ha behov av att kombinera studier i flera av de skolformer som ingår i vuxenutbildningen. Det förutsätter att det finns en nära samverkan mellan de olika skolformerna.

Arbetslivet förändras fortlöpande och därmed behovet av kompetens och rekrytering av arbetskraft.

Vuxenutbildningen ska samverka med verksamheter som hör till arbetslivet, yrkeshögskolan, folkhögskola, universitet och högskola samt med samhället i övrigt. Detta för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet samt underlag för bra val av utbildning och för vidarestudier och/eller yrkesverksamhet.

Studie- och yrkesvägledning i vid mening har därför stor betydelse för eleven.

Ny SYV- tjänst tillsattes under 2016 med mer tid för vägledning till bla SFI - studerande.

Samarbete med arbetslivet och kring yrkesutbildningar har skett genom Kommunalförbundet Fyrbodalen, Vuxenutbildningen i Uddevalla kommun och Arbetsförmedlingen. Ny näringslivsutvecklare i kommunen kan öka kontakten på lokal nivå.

Övergång och samverkan

Nulägesanalys

Övergång och samverkan sker enligt en modell med tydliga rutiner. Vi har övergångar från förskola till förskoleklass. Vi har övergångar från åk 3 till åk 4 och mellan åk 6 till åk 7. Det sker även övergång från förberedelseklass till ordinarie klass efter kartläggningen av elevers kunskaper.

Resultat

Vi har god kunskap om eleverna när de kommer till vår verksamhet. Trots det behöver vi få djupare kunskaper om varje individs behov för att kunna sätta in rätt individuellt stöd. Vi har fler elever med annat modersmål. Det är viktigt att kunskapen om vad eleven kan och har för behov av stöd även fångas upp av alla ämneslärare och studiehandledare.

Uppdelningen i grupper på år 7-9 för att klara undervisningen i ma/no och praktiska ämnen har medfört att eleverna i mindre utsträckning är i helklass. Detta har gjort att väl genomtänkta klassammansättningar delvis havererat

Analys

Vi behöver bli bättre på att följa planen för överlämning och uppföljning. Vi kan märka att övergången från åk 3 till åk 4 är stor. Eleverna är inte vana vid ämneslärarsystemet. Att gå från ett system med en klassföreståndare som har de flesta ämnen under skoldagen i åk 1-3 till en klassföreståndare som man enbart träffar del av dagen skapar otrygghet. Vi måste föra en dialog mellan lärarna om hur tryggheten vid denna övergång ska göras bra.

Det är viktigt att satsa mycket på gruppstärkande aktiviteter i början av höstterminen, särskilt vid övergångar.

Ny plan för övergångar mellan stadier har tagits fram, utvärderats och sedan sommaren 2016 ytterligare förändrats utifrån de erfarenheter som framkommit.

Åtgärder för utveckling

Fortsätta arbeta för trygga övergångar så eleverna får det stöd de behöver och att vi är förberedda på ett gott mottagande.

Inför kommande läsår år 7-9 skall vi försöka undvika alltför mycket gruppindelningar och istället hålla ihop klasserna mer.

Skolan och omvärlden

Nulägesanalys

Efter Arbetsmiljöverkets tillsyn har vi beslutat att inte genomföra PRAO längre i 4-6 eftersom vi inte har möjlighet att inspektera arbetsmiljön på varje arbetsplats. SYV har träffat alla elever i åk 6 ute på skolorna under höstterminen. Där samtalade man om olika yrken och tittade på en film från arbetsförmedlingen.

Det har varit ett projekt för åk 6 och 7 på alla skolor i Färgelanda under projektnamnet "Du äger ditt liv". Bidrag kommer från Folkhälsorådet. Det är ett samarbete Skola-Socialtjänst-Kultur och fritid. Syftet är att få eleverna att ta ansvar för sina val i livet och att öka motivationsfaktorerna för studier. Det är viktigt att eleverna ser sambandet mellan skolarbete och framtida arbetsmöjligheter.

Resultat

Rektor och lärare informerade om skolans mål vilket ökat vårdnadshavarnas intresse. Vårt mål är att få vårdnadshavarna att förstå att skolan och kunskap är viktig från förskolan och uppåt. Vi tror att de då kan förmedla detta till sina barn för att få högre studiemotivation.

År 8 har årligen ett arbetslivstema där samarbete sker med olika lokala företag.

Studiebesök och "prova-på" i olika verksamheter har genomförts under året.

Flera årskullar besöker Innovatum varje år.

PRAO genomförs i år 9

Analys

När vi lärare pratar om kunskap med föräldrar och elever i ett större och längre perspektiv hoppas vi att det ska föra med sig en större studiemotivation. Man lär sig för sin egen framtid och för att få ett yrke man har möjlighet att välja om man satsar på kunskap.

Färgelanda är ett litet samhälle och önskade studiebesök kräver buss. Detta är en begränsande faktor.

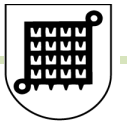
Utvärdering av projektet "Du äger ditt liv" ska göras våren 2017.

Åtgärder för utveckling

Vi måste använda våra konferenser till att genom kollegiala samtal och planeringar utveckla vår undervisning så att den blir mer lustfylld. Vi måste fundera över hur vi ska få alla elever att känna att kunskapen är meningsfull för den enskilde elevens framtid. Vi måste involvera eleverna i sitt eget lärande.

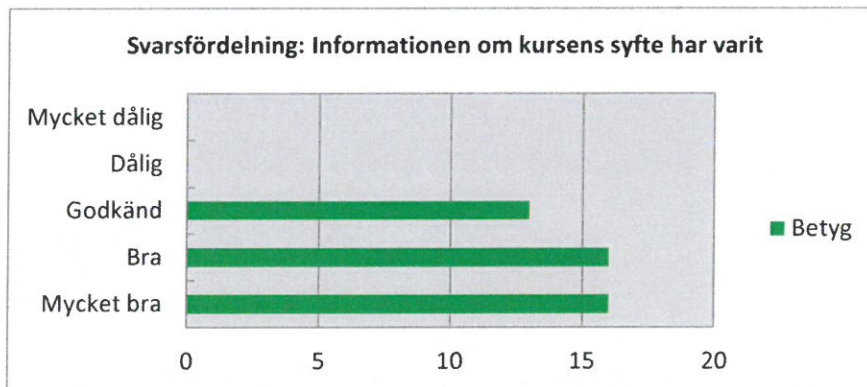
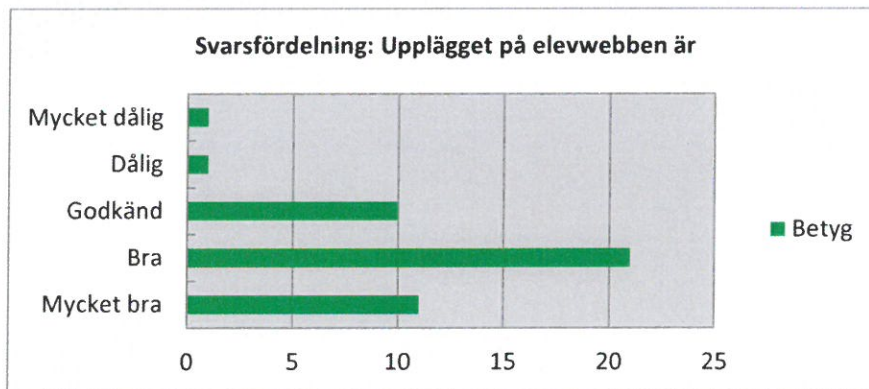
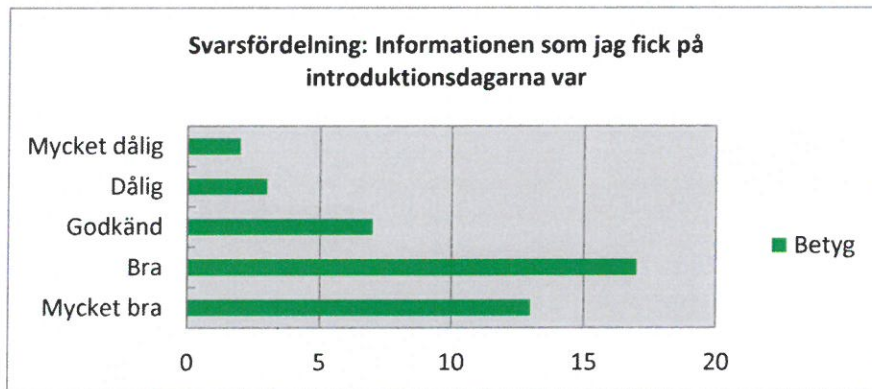
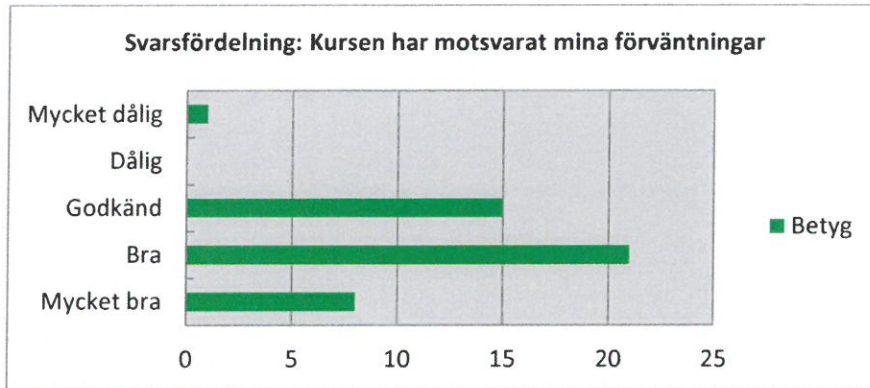
En arbetsplan för SYV:s arbetet ska upprättas.

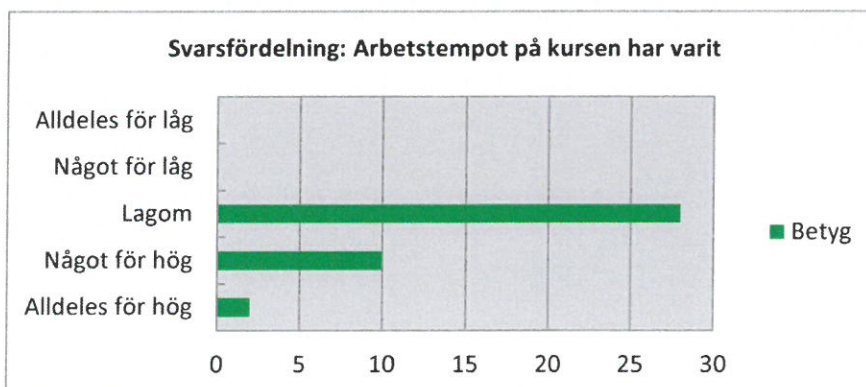
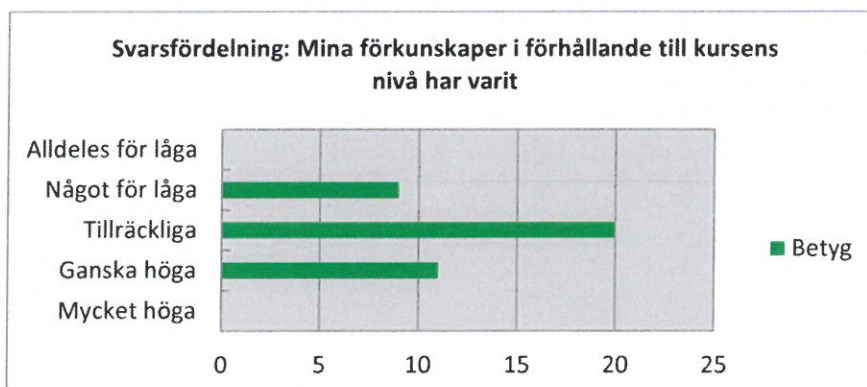
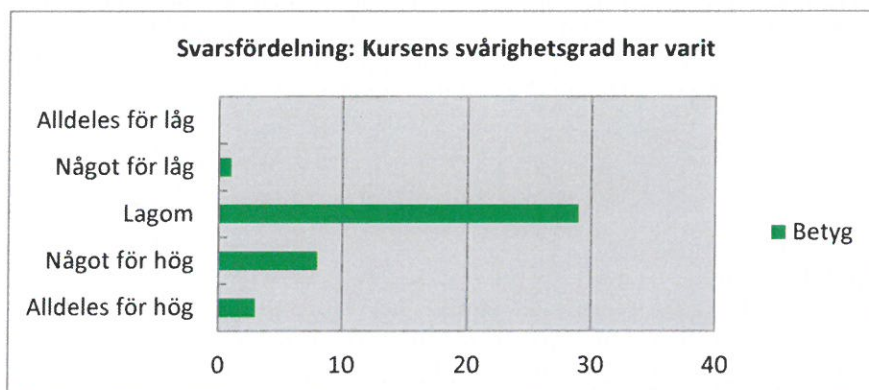
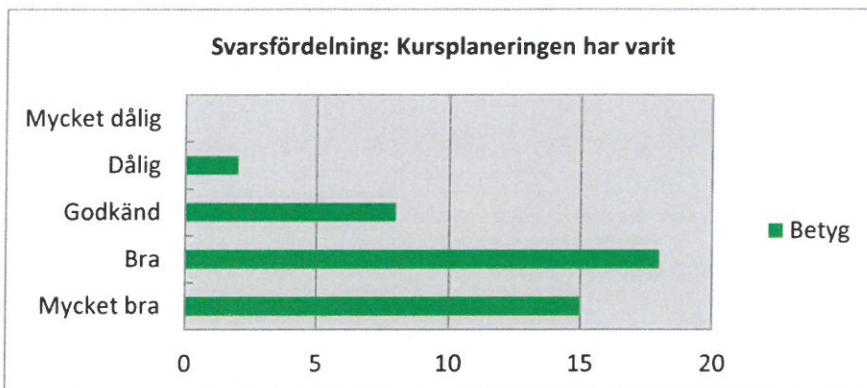
När vi har resultatet av "du äger ditt liv" ska vi se vad som är klokt att göra vidare.

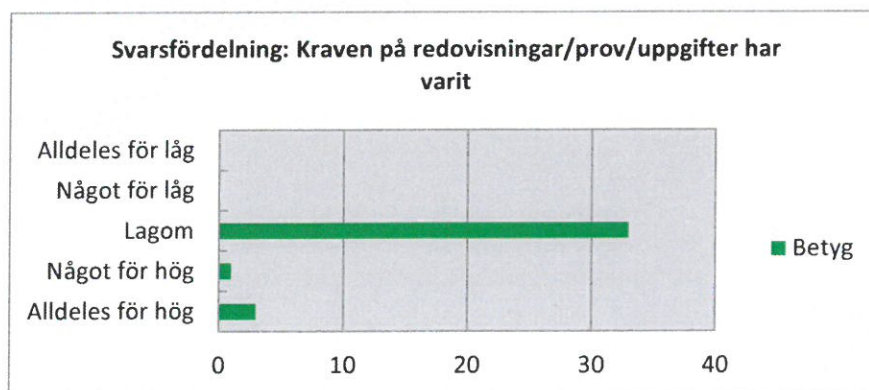
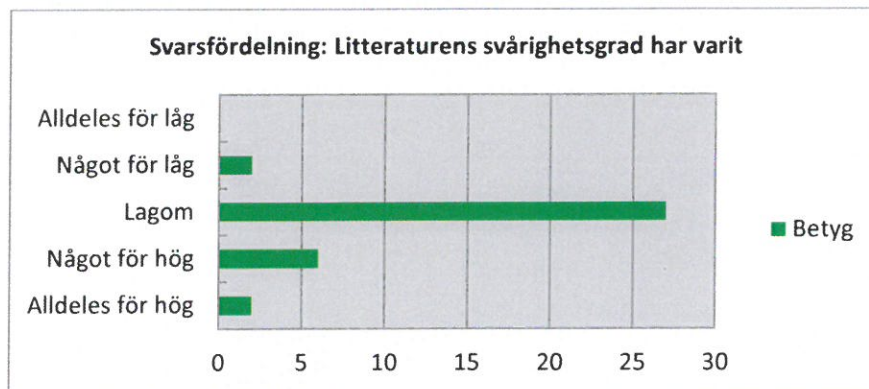
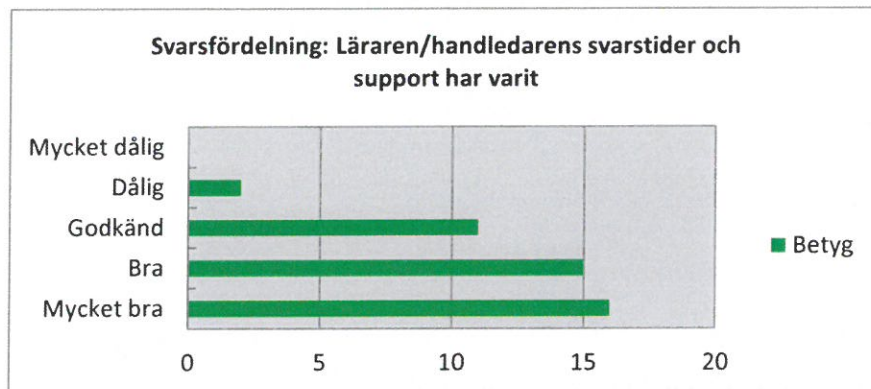
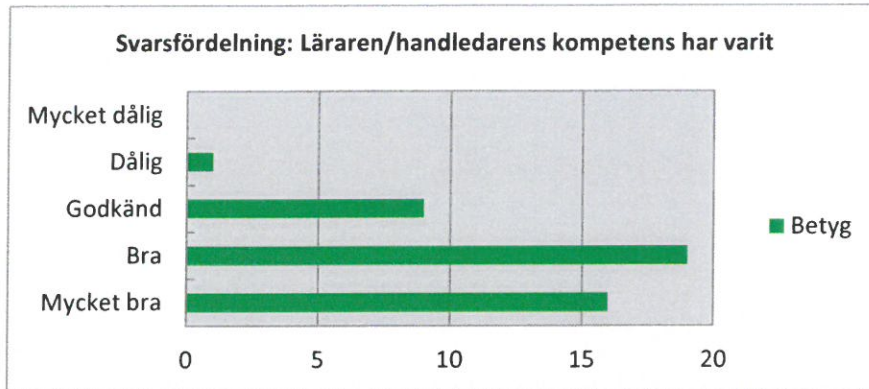

Enkät svar för studerande på Miroi

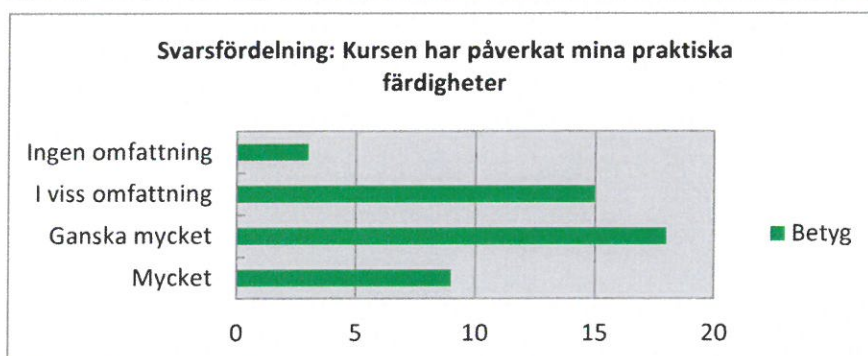
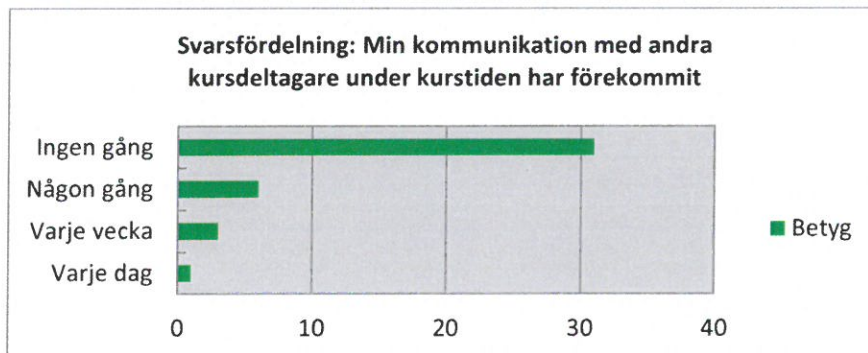
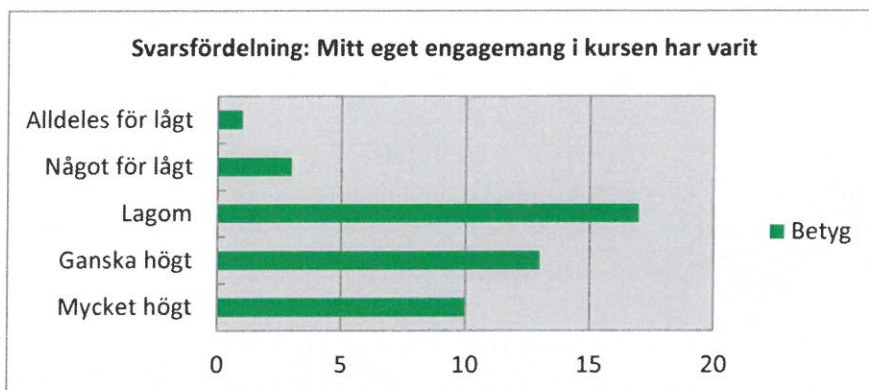
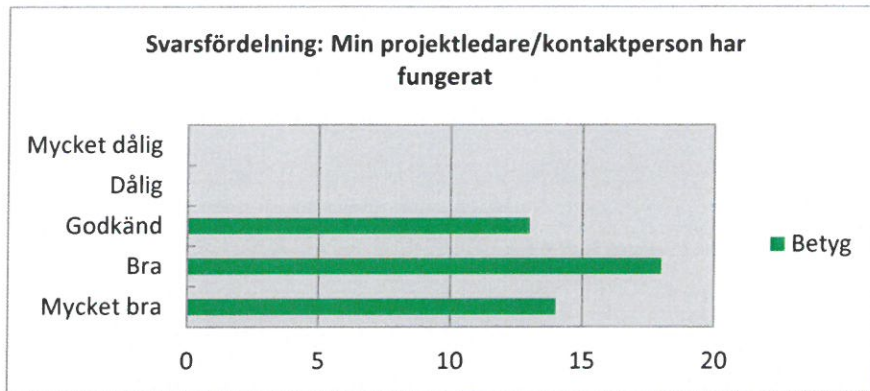
från 2016-07-01 till 2016-12-31

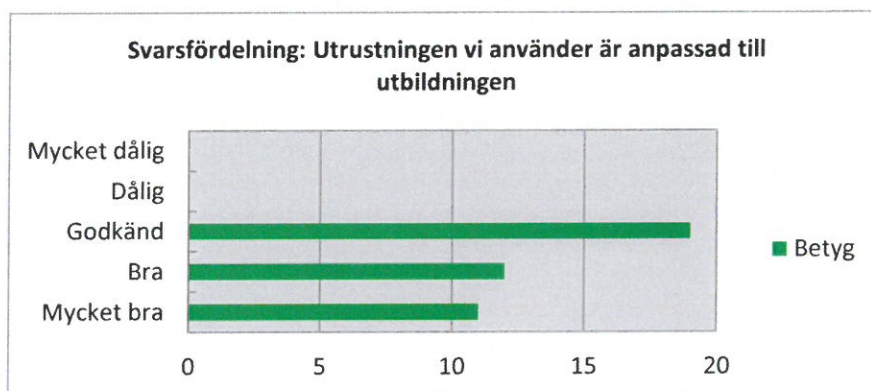
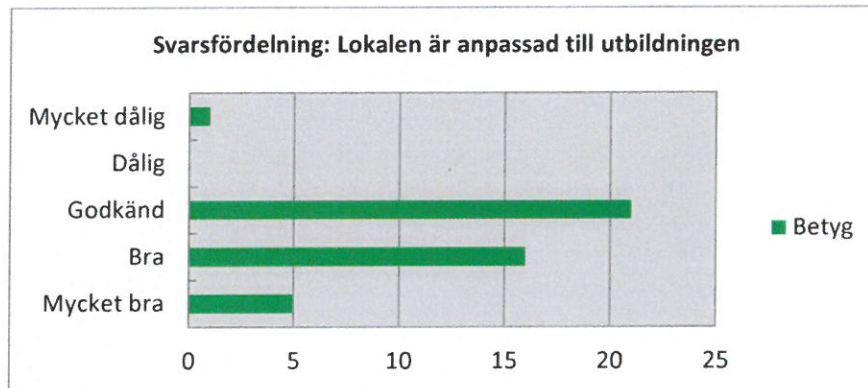
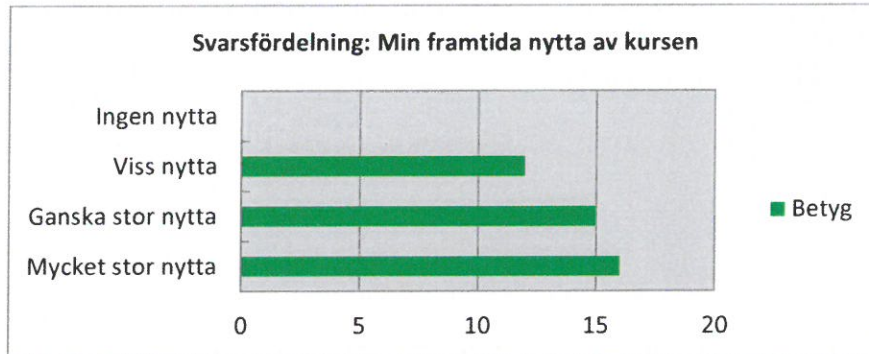
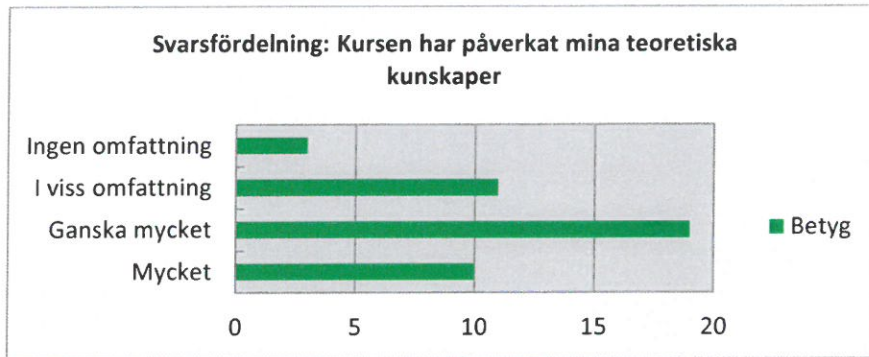

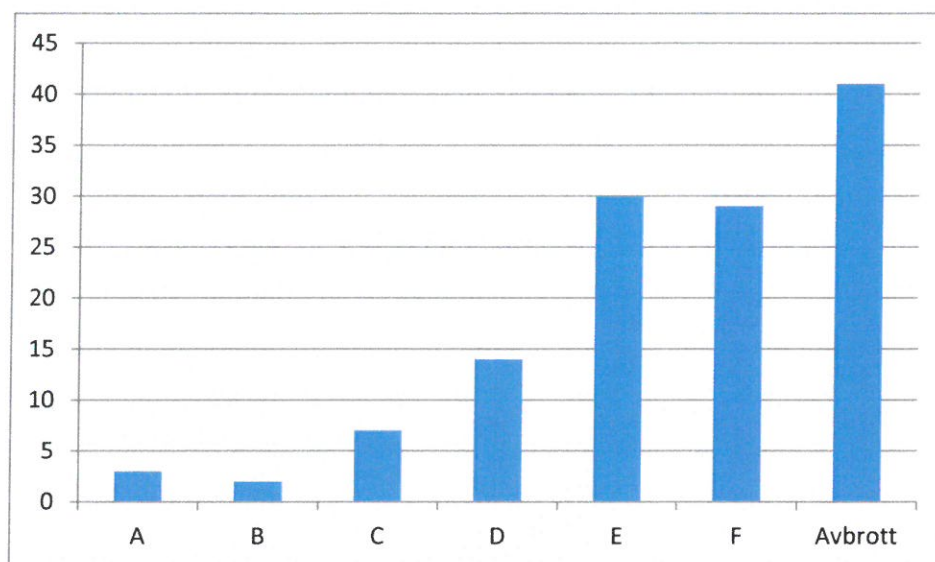

Betyg satta av Infokomp 2016-01-01 till 2016-12-31

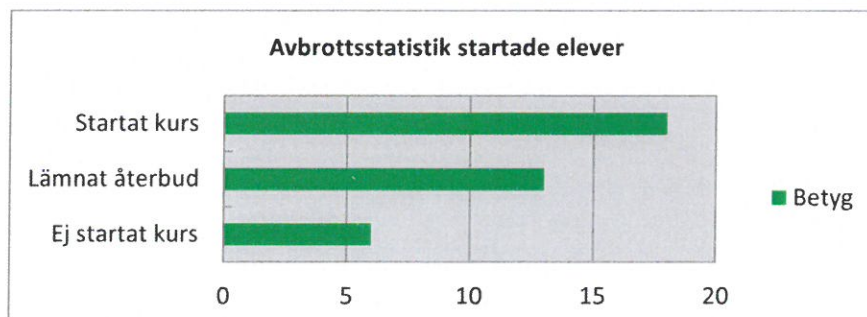
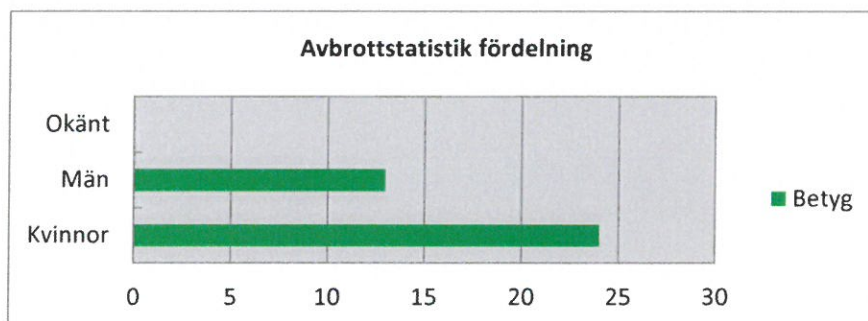
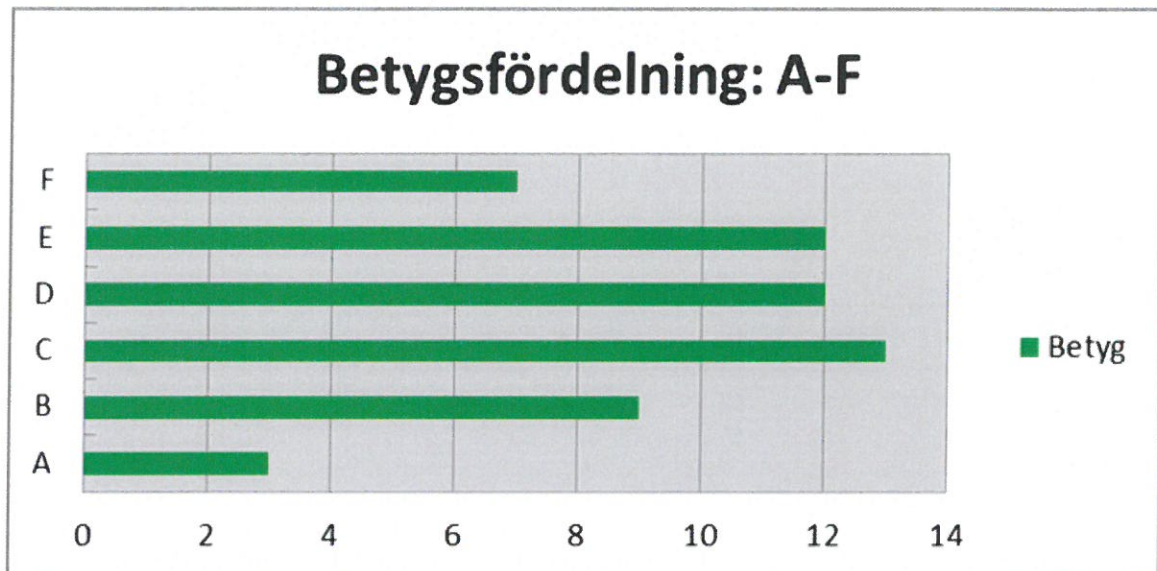

Avbrott i 33% av påbörjade kurser

Betygsfördelning Miroi

från 2016-07-01 till 2016-12-31

Kommentar: Av de kurser som startats på Miroi har 75% avslutats med betyg.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 64 Dnr 2015-670
Rapport "Du äger ditt liv"

Ledningsutskottets beslut

Rapporten ska presenteras på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Skickas till kommunstyrelsen

**Färgelanda
kommun**

”Du äger ditt liv – vad vill du med ditt liv”?

Ungdomars berättelser om livet, skolan och framtiden!

Slutrapport från ett pilotprojekt hösten 2016

*Författare: Henrik Erlandsson Fyrbodals Kommunalförbund, Hälsökällan samt
Monika Lindström och Erica Svensson Färgelanda kommun*

Färgelanda 2017-03-10

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.....	s 3
Förord från chef sektor Barn och utbildning.....	s 4
Förord från författarna.....	s 5
1. Inledning.....	s 6
1.1 MED UTGÅNGSPUNKT FRÅN UNGDOMARNA.....	s 6
1.2 UPPDRAGET.....	s 7
1.3 BAKGRUND.....	s 8
1.4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	s 12
2. Teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp.....	s 13
2.1 TEORETISK INRAMNING.....	s 13
2.2 UNGDOMSBEGREPPET.....	s 13
2.3 UNGDOMAR MOT FRAMTIDEN.....	s 14
2.4 UNGDOMARS KÄNSLA AV SAMMANHANG FÖR LIVET OCH FRAMTIDEN.....	s 15
2.5 SKOLAN SOM SOCIAL ARENA OCH KUNSKAPSARENA.....	s 18
2.6 ELEVANALYSMODELLEN OCH LÄRAREN.....	s 19
2.7 SAMMANFATTNING AV TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP.....	s 20
3. Metod.....	s 22
3.1 INLEDNING.....	s 22
3.2 FÖRANKRING, ÖVERGRIPANDE FORSKNINGSPRÅG, SAMT ETISKA ASPEKTER.....	s 22
3.3 URVAL AV GRUPPER SAMT VAL AV METODER.....	s 23
3.4 GENOMFÖRANDE AV FOKUSGRUPPERNA.....	s 24
3.5 BEARBETNING OCH ANALYS.....	s 26
3.6 METODREFLEKTION OCH SAMMANFATTNING AV KAPTITLET.....	s 26
4. Resultat och analys.....	s 28
4.1 INTRODUKTION AV RESULTATKAPITLET.....	s 28
4.2 DU ÄGER DITT LIV.....	s 28
4.3 UNGDOMARNA OM SKOLAN OCH FRAMTIDEN.....	s 32
4.4 VAD VILL DU MED DITT LIV – UNGDOMARNAS DRÖMMAR I LIVET – DÄR YRKESDRÖMMAR BLIR GIVET...s 40	
5. Diskussion och slutsatser.....	s 51
5.1 ALLA UNGDOMAR HAR DRÖMMAR OM FRAMTIDEN.....	s 51
5.2 UNGDOMARNA OM SKOLANS BETYDELSE FÖR SITT FRAMTIDA LIV.....	s 51
5.3 NORMER KRING LÄRANDE I KLASSRUMMET.....	s 52
5.4 BETYDELESEN AV KÄNSLA AV SAMMANHANG OCH EN VARIERAD PEDAGOGIK.....	s 52
5.5 BETYDELSEN AV DEN RELATIONSSKAPANDE LÄRAREN.....	s 53
5.6 BETYDELSEN AV ENS NÄRMASTE LIVSSAMMANHANG FÖR FRAMTIDEN.....	s 54
5.7 FÖRSLAG PÅ RESULTATENS FRAMTIDA ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN.....	s 56
5.8 AVSLUTANDE REFLEKTIONER MOT FRAMTIDEN.....	s 58
5. Referenser och länkar.....	s 60
Bilagor.....	s 64-68

Sammanfattning

Mot bakgrund av att Färgelanda kommunala skolor under läsåret 2014/2015 hade Sveriges lägsta andel gymnasiebehöriga ungdomar i den kommunala skolan, startades under 2016 projektet "Du äger ditt liv - vad vill du med ditt liv? – Ungdomars berättelser om livet, skolan och framtiden". Syftet med rapporten handlar om att öka förutsättningarna, för att ungdomar i Färgelanda kommunala grundskolor ska bli gymnasiebehöriga till gymnasieskolans olika nationella program. Genom fokusgruppsintervjuer och olika skriftliga individuella metoder och övningar, som genomfördes under hösten 2016, tillsammans med 145 ungdomar i årskurs 6 och årskurs 7, så har dessa berättelser analyserats i relation till pilotprojektets övergripande syfte och frågeställningar som handlar om:

- Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan som kunskapsarena och som social arena, kopplat till betydelsen av skolan för sitt framtida liv?

- Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan kopplat till läraren och pedagogiken?

- Samt hur ser ungdomarna på skolan, intressen, sitt närmaste livssammanhang kopplat till framtida drömmar om livet i allmänhet samt yrkesdrömmar i synnerhet?

Resultaten har analyserats genom så kallad meningstolkning i relation till olika teorier och centrala begrepp. Dessa är bland annat kopplade till ungdomstiden, så som Giddens (2003) senmoderna samhällsbegrepp och relationen mellan ungdomen och samhället, i spänningsfältet mellan individualiseringens och globaliseringens effekter. Samtidigt har dessa begrepp knutits till Wede (2012) och hans teorier om skolan i spännvidden mellan tvångsplats och bildningsplats samt Asp-Onsjös (2014) teorier om skolan som en social arena och kunskapsarena, där ungdomarna ibland ställs inför parallella positioneringar mellan skolan och kamrater.

De huvudsakliga resultaten visar att samtliga ungdomarna berättar om olika drömmar och visioner om sina framtida liv. Dessutom visar resultaten att majoriteten av ungdomarna ser läraren som ledare som mycket viktig för att lyckas i skolan. Även en varierad pedagogik har en central betydelse för att ungdomarna ska uppleva skolan som meningsfull, hanterbar och begriplig. Dessutom ses skolkamraterna både som möjliggörare, där goda kamrateffekter leder till ett positivt lärande. Men för andra ungdomar blir normer i klassrummet begränsande i det sociala samspelet för om man visar upp sina ansträngningar i skolan eller ej. I studien berättas även om hur vårdnadshavare stöttar och hjälper ungdomarna i skolarbetet, för att man ska lyckas i skolan i relation till sitt framtida liv. Men det berättas även om föräldrar som vill hjälpa till, men inte alltid kan eller förmår.

Många ungdomar ser skolan som språngbräda för ett framtida yrkesliv, där nästan samtliga ungdomar, trots sin ringa ålder, har olika yrkesdrömmar. Dessa yrken är dels kopplade till yrken som kräver vidare studier på universitet eller högskola, men också till yrken som är relaterade till ens fritidsintressen, eller till yrken som finns på den lokala arbetsmarknaden. Resultaten visar också att vissa ungdomar i studien, i viss utsträckning relaterar skolan till metaforen av en fritidsgård där kompisar och det sociala umgänget ses som det viktigaste. För dessa ungdomar blir fritidsintressen och ens sociala nätverk i dagsläget viktiga motivationsfaktorer kring ens framtida yrkesdrömmar. För vissa av ungdomarna är även yrkesdrömmarna relaterade till en framtida arbetsmarknad som bygger på kompetenser som man i hög grad uppfattas förvärva via ens fritidsintressen, eller via ens sociala nätverk.

De huvudsakliga slutsatserna i denna studie visar att ju närmare ett framtida gymnasieval man uppfattas komma, ju viktigare uppfattas skolan för de flesta att bli, när skolan relateras till framtiden. Vi kan också se att den relationsskapande läraren, samt att man upplever att man förstår, att kunskapsribban är på rätt nivå, ses som betydande faktorer för att kunna relatera skolan till framtiden.

Förord från Chef sektor Barn och utbildning

Detta projekt började när jag och tidigare chef sektor Vård och omsorg, Monica Birgersson, i Färgelanda kommun samtalade kring våra barn och unga. Vi fick från våra ledningsgrupper ofta höra att man oroades över den brist på framtidstro som man möttes av i skolorna. Kopplingen mellan arbetet i skolan och de möjligheter man själv skapade för sin framtid var inte självklar. Hur kan vi hjälpa våra barn och unga att hitta sin inre motivation för att arbeta för att nå sina drömmar blev vårt tema i samtalen. Efter många samtal mellan oss och våra verksamheter beslutade vi att söka bidrag från Folkhälsorådet för att i projektform göra ett försök att påverka. Valet att börja i år 6 och 7 har sitt ursprung i att då börjar eleverna välja språk, vilket är första steget till att behålla alla möjliga vägar eller begränsa framtida valmöjligheter. Det är oerhört viktigt att elever och vårdnadshavare förstår det sambandet.

Vi filade vidare på vår idé och kom fram till att vi ville att man i grupp skulle diskutera drömmar och framtida yrkesval. Det vi ville poängtera och kommunicera var: Vad vill du med ditt liv? Du äger ditt liv, men vi är många vuxna som kan ge dig hjälp och stöd. Du måste dock själv göra jobbet för att nå dit. Vi önskar också att kopplingen mellan arbetet i skolan som en plattform för framtida möjligheter skulle göras tydlig. Dessutom ville vi att projektet skulle drivas av andra än de lärare som eleverna vanligtvis träffar. Alltså en projektgrupp som gör en särskild insats. Skolledare och lärare ute på skolorna har varit väldigt positiva och delaktiga i hela arbetet och deras uppgift är ju fortsatt också att följa upp och påminna om det arbete som är gjort i deras elevgrupper.

Vi tog kontakt med Hälsokällan och kom i samtal fram till att Henrik Erlandsson kunde avsätta tid och vi kunde under några månader få köpa loss hans tid från Hälsokällan. Det är vi väldigt tacksamma för.

Henrik tillsammans med kommunens personal Monica Lindström från IFO och Erica Svensson från Resursgruppen har utgjort projektgruppen som i samarbete med personal på skolorna genomfört hela arbetet. Vilket härligt jobb ni gjort. Vi är fulla av beundran för hur ni lyckats lyfta elevernas egna drömmar. Vi kommer att fortsätta detta arbete och vår förhoppning är att det ska ge många unga en tydligare bild av hur man med inre motivation kan arbeta för att nå sina drömmar.

Helena H Kronberg

Chef sektor Barn och utbildning

Färgelanda kommun

Förord från författarna

Under hösten 2016 har vi haft den fantastiska möjligheten att träffa cirka 145 ungdomar i årskurs 6 och årskurs 7 i Färgelanda kommun, vid 3 olika strukturerade tillfällen. Det har varit en lärorik resa för oss i arbetsgruppen och vi hoppas att detta projekt *”Du äger ditt liv-Vad vill du med ditt liv – Ungdomars tankar om livet, skolan och framtiden”*, ska bidra med ytterligare kunskaper om ungdomars tankar om livet, skolan och framtiden.

Vi vill rikta ett stort tack till alla som gjort denna studie och detta projekt möjligt. *Ett stort tack till alla på ledningsnivå inom skola, socialtjänst, kultur och fritid samt folkhälsorådet för ert stöd och er hjälp. Ett speciellt tack riktat till er som arbetar i skolan och i synnerhet till er som är mentorer för dessa fantastiska ungdomar* och för er nyfikenhet kring projektet och de dialoger vi fört tillsammans med er. Vi hoppas att denna rapport och våra träffar på något sätt kan bidra till att stärka er yrkesroll och ytterligare främja kunskapen om hur ungdomarna tänker. Ungdomarnas berättelser och utsagor kanske kan vara ett bidrag i att förstärka tron på ungdomarnas inneboende resurser och hjälpa er att hitta ännu fler ingångar kring relationsskapet med dem i vardagen. Ungdomarnas drömmar och kraft finns, det har de visat för oss.

Det börjar alltid med oss vuxna runt omkring ungdomarna för att skapa relationen, att våga föra samtalen där vi vuxna bjuder in till spännande lektioner, möten i övrig skolvardag under raster och på friluftsdagar, vilket givetvis kan vara lätt ibland men också något svårare vissa gånger.

Ett stort tack även till Maria Klamas, filosofie doktor i socialt arbete, som levererat mycket värdefull kritik för att utveckla och förbättra denna rapport.

Det största tacket vill vi ändå rikta till alla ungdomar i årskurs 6 och 7 i kommunen. Utan er hade denna studie och denna rapport varit omöjlig att få till.

Världens största TACK till ER!

Med varma hälsningar

Henrik Erlandsson, Fyrbodals kommunalförbund, Hälsökällan
samt Monika Lindström och Erica Svensson Färgelanda kommun.

Färgelanda februari 2017

”Shoot for the moon, even if you miss, you’ll land among the stars” (Les Brown)

1. Inledning

1.1 MED UTGÅNGSPUNKT FRÅN UNGDOMARNA

Unga människor med en fot i barndomen och den andra foten i en mer begynnande ungdomstid har alla mer eller mindre förhoppningar om ett gott framtida liv. Detta har vi fått erfara genom berättelser och utsagor från cirka 145 ungdomar i 12 till 14-årsåldern i Färgelanda kommun. De har samtliga berättat om och delat med sig av deras framtidsdrömmar i allmänhet och yrkesdrömmar i synnerhet. Framtiden, hur kommer den att se ut egentligen? Det vet man ju inte, även om man kan hoppas, tro och önska. Samtidigt kan man påverka sin framtid, i alla fall i mer eller mindre omfattning. Man gör ju livet så att säga.

I början av detta pilotprojekt finns föreställningar och farhågor om att ungdomarna i kommunen saknar drömmar och visioner om framtiden. Vi i projektgruppen blir nyfikna på om detta kan stämma? Denna höstdag, under 2016, då solen skyntar fram och löven visar sin färgprakt, sitter vi i ett klassrum, där 7 elever har kommit till vår fokusgrupp. Vi ställer frågor om livet, skolan, klassrumssituationer, undervisningen, läraren, pedagogiken och om framtiden. Vilka drömmar de har om sina framtida liv. Drömmar i allmänhet, men också om ungdomarnas yrkesdrömmar, en bra bit bort i livets horisont.

Frida¹ berättar att hon vill bli astrofysiker. Zara talar om att hon gärna vill bli läkare. Pelle berättar om att han vill ta över sin morfars gård och jobba inom lantbruket: "Jag vill arbeta med någon jag tycker om", menar han. Refaat berättar att han gärna vill bli lärare, det verkar spännande att arbeta med ungdomar, säger han. Ellen berättar med stor tydlighet om sin yrkesdröm. Så tydligt att det nästan känns som om hon tagit oss med in i drömmen. Hennes vision växer sig allt tydligare och hon berättar "att i framtiden ska jag bli polis i New York". Vi förundras av alla kloka berättelser vi får till oss och blir mäkta imponerade.

När vi är i de olika skolorna berättar ungdomarna om sina yrkesdrömmar men också om hur världen ska bli en mer fredlig, mer hållbar och en rättvis plats. Några önskar även högst konkreta drömmar som att erbjudas gratis smörgåsar i skolans café. Ett antal av dem drömmer också om att bli rika i framtiden, en dröm som nog många kan tänkas ha tänkt?

När vi berättar om att alla ungdomar har drömmar om livet och framtiden, är det med viss förvåning, men också med glädje som vi i projektgruppen tillsammans med ledningsgruppen konstaterar att ungdomarna har många förhoppningar och visioner om sina liv. Vid en av de individuella övningarna under sessionen, då eleverna i detta fall gör en skriftlig övning som handlar om föräldrars möjligheter att stötta ungdomarna i sitt skolarbete, räcker Minnea upp handen och kommenterar med viss förvåning en av frågorna på formuläret som ligger på bänken framför henne:

"-Jag förstår inte riktigt vad ni menar? Skolan är väl inte mitt hus?"

-Hur menar du nu, svarar vi?

-Jag menar att hur jag har det hemma har väl inget med att göra om jag lyckas i skolan eller inte? Skolan är inte mitt hus, eller? Jag kan och ska väl lära mig oavsett hur jag har det hemma eller hur, säger hon med stor självklarhet".

Det är inte utan att vi imponeras över den kloka, men samtidigt komplexa frågeställning som Minnea berör. Nämligen ungdomarnas möjligheter att skaffa sig ett bra liv utifrån sina drömmar, med ett bra

---

¹ Alla namn i rapporten är fingerade, vilket är helt i linje med forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2002).

arbete och att kunna arbeta med det man hoppas på, oavsett familjekonstellation och i vilken skola man går i. Dessa perspektiv kommer vi att återvända till. Men först en bakgrundsbeskrivning av uppdraget, som senare i texten kommer att mynna ut i en disposition av föreliggande rapport.

1.2 UPPDRAGET

Under inledningen av 2016 aktualiserades frågan, hur fler ungdomar i Färgelanda kommun skulle kunna bli behöriga till gymnasiets nationella program? Bakgrunden till detta, var att enligt siffror från Kommun- och Landstingsdatabasen var endast 51,6 % av ungdomarna i årskurs 9 i Färgelanda kommunala skolor behöriga till gymnasiets nationella yrkesprogram och natur- och teknikprogrammen läsåret 2014/2015. Detta ska jämföras med en genomsnittlig gymnasiebehörighet på riksnivå, där cirka 84,1 % av Sveriges ungdomar samma år var behöriga till gymnasiets nationella yrkesprogram och för natur- och teknikprogrammen var motsvarande siffror 82,3 % (KOLADA²).

Mot denna bakgrund fanns ett stort engagemang från ledande tjänstemän inom skola, socialtjänst, kultur och fritid, folkhälsan med flera i Färgelanda kommun, att vända denna utveckling. En avsiktsförklaring formulerades, efter flera olika möten på olika nivåer. Och efter en workshop under våren 2016 där personal från skolor, socialtjänst, folkhälsan, samt kultur och fritid deltog, avsågs som ett första steg att sätta igång ett pilotprojekt, *”Du äger ditt liv-vad vill du med ditt liv -ungdomars tankar om livet, skolan och framtiden”*. I pilotprojektet, som efter förarbetet startade under september 2016, formulerades en inriktning i projektet. Där var det ungdomarnas röster och berättelser, som skulle fylla behovet av utökade kunskaper bland kommunens aktörer, kring ungdomarnas egna tankar och utsagor om livet och skolan och framtiden. Kanske kunde ungdomarnas medverkan och att de blev lyssnade på och deras berättelser om livet, skolan och framtiden, främja deras engagemang och därmed vara en av många pusselbitar, för att öka antalet gymnasiebehöriga ungdomar i kommunen?

Denna aspekt är väl grundad i forskningen, då delaktighet och att bli lyssnad på, skapar ökade möjligheter, kring förändringsarbete utifrån sina liv. Den långsiktiga visionen i kommunen, handlar om att skapa förutsättningar, för att så många ungdomar som möjligt, i Färgelanda kan komma ur grundskolan med behörighet till gymnasiets nationella program, vilket är en stark skyddsfaktor för att förebygga framtida psykosociala problem (SKL, 2013).

Kontakter togs under våren 2016 med Fyrbodals kommunalförbund och Hälsokällan, en offentlig verksamhet som sedan 14 år tillbaka arbetat med frågor som rör barn och ungdomars hälsa i Fyrbodalsområdet, att vara ett stöd i detta arbete.³ Detta mynnade bland annat ut i detta pilotprojekt där samarbetet startades upp mellan ovan nämnda aktörer. Projektet som pågått under hösten 2016, avgränsades till, som ett första steg, att möta samtliga ungdomar i årskurs 6 och årskurs 7 i Färgelanda kommunala skolor. Fokus i pilotprojektet handlar om att öka deras motivation, genom att undersöka deras uppfattningar och tankar om livet, skolan och framtiden.

Föreliggande rapport *disponeras* enligt följande. Först en bakgrund, för att därefter presentera projektets övergripande syfte och rapportens frågeställningar. Där efter presenterar vi en teoretisk grund för att kunna tolka och analysera ungdomarnas utsagor om livet, skolan och framtiden. *I kapitel*

---

² Där emot var andelen ungdomar som var gymnasiebehöriga för läsåret 2015/16 helt förändrade, då andelen ungdomar i Färgelanda kommun hade ökat till 85,7 % behörighet (86 % för riket) till yrkesprogrammen samt 80 % behörighet (82 % för riket) till natur- och teknikprogrammen.

http://www.kolada.se/?_p=jamforelse&unit_id=16679

³ För mer information om Fyrbodals kommunalförbund och Hälsokällan se www.fyrbodal.se samt www.halsokallanfyrbodal.se

3 presenteras de metodologiska utgångspunkterna med fokusgruppen som en av flera perspektiv för att undersöka ungdomarnas utsagor. I kapitel 4, resultatdelen, har denna lagts upp som följer. I avsnittet *Du äger ditt liv* kommer ungdomarnas fritidsaktiviteter samt deras utsagor om fritiden som investering för framtiden att skildras. I denna del av resultatkapitlet finns även ungdomarnas upplevda sociala stöd, så som betydelsefulla andra, samt ett stödjande familjeteam att finnas med. Nästkommande del i resultatet handlar om hur ungdomarna uppfattar skolan och hur denna relateras till ungdomarnas drömmar och förhoppningar om ett framtida yrke, samt andra drömmar i framtiden. Det sista avsnittet i resultatredovisningen handlar om ungdomarnas framtidsdrömmar i allmänhet samt yrkesdrömmar i synnerhet. I resultatdelen analyseras dessa i relation till teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning. I den sista delen av rapporten diskuterar vi våra slutsatser. Här ger vi även förslag på fortsatta frågor att undersöka efter pilotprojektet.

1.3 BAKGRUND

1.3.1 Inledning

Som en bakgrundsmelodi i denna pilotstudie ligger frågor om ungdomarna kopplat till deras nutid, till frågeställningar om viktiga personer i deras närmsta nätverk, så som familj och vänner, men även frågor om fritidsintressen och om deras skolgång. Samtidigt handlar en del av uppdraget, från Färgelanda kommun, att undersöka ungdomarnas drömmar och tankar om framtiden, kopplat till deras yrkesdrömmar i synnerhet. I bakgrunden kommer lagstiftning, skyddsfaktorer samt tidigare forskning att preciseras.

1.3.2 Lagstiftning och ungdomars rättigheter

Enligt skollagen har alla barn och ungdomar rätt till en god och likvärdig utbildning oavsett bakgrund och hemförhållanden. Skollagen preciserar att skolan ska främja alla ungdomars utveckling och skall sträva efter att uppväga skillnader och olika förutsättningar för ungdomar att ta till sig utbildningen. Skolan ska samarbeta med hemmen för att främja ungdomens personliga utveckling för att kunna verka som kompetenta, kreativa, demokratiska, aktiva och ansvarsställande medborgare. Ungdomars trygghet och självkänsla grundläggs i hemmen. Men skolan har en viktig roll, där varje elev ha rätt till utveckling, att erfara framsteg, uppleva glädje och få erfarenhet av tillfredsställelse, när svårigheter övervinns (Utbildningsdepartementet, 2016; Skolverket, 2016b). Även socialtjänstlagen föreskriver att barn och ungdomar ska växa upp under trygga, jämlika och goda förhållanden (Socialdepartementet, 2016). Det är föräldrarna som har huvudansvaret för sina barn. De har rätt till stöd om de behöver det. Ett särskilt ansvar åvilar professionella som arbetar med barn och ungdomsfrågor att stötta föräldrarna i föräldraskapet om detta behövs⁴.

1.3.3 Trender av ökad ohälsa i ungdomsgruppen samt antalet gymnasiebehöriga

De senaste decennierna har en ökad ohälsa bland barn och ungdomar i Sverige visats. Dessutom har andelen tonåringar som känner sig stressade över skolarbetet, sammanfallit med utvecklingen av psykosomatiska besvär. Tänkbara orsaker bakom ovan skisserade utveckling är samhällets ökade individualisering, ökade trösklar mot en framtida arbetsmarknad, en hög ungdomsarbetslöshet och familjers ojämlika villkor samt en allt snabbare teknikutveckling (Folkhälsomyndigheten, 2016).

För ungdomarna i Färgelanda kommun, kan vi se att de å ena sidan, upplever större trygghet i skolan i jämförelse med övriga landet. Samtidigt konstaterar vi, att de å andra sidan i lägre grad är behöriga till gymnasiets olika yrkes- och teoretiska program i jämförelse med genomsnittssiffrorna för övriga landet. Detta är en utveckling som pågått ända sedan år 2009 i Färgelanda. Men enligt de senaste

---

⁴ Se artikel 18 i Barnkonventionen www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/ovriga-publikationer/barnkonventionen---en-lattlast-skrift-om-konventionen-om-barnets-rattigheter/

mätningarna så är ungdomarna i Färgelanda kommunala skolor, numera mycket nära det genomsnittliga värdet i landet kopplad till gymnasiebehörighet.⁵

1.3.4 Sociala skyddsnätets betydelse samt vikten av att ha en meningsfull fritid

För ungdomarna i vår studie, precis som för andra ungdomar, är betydelsen av att finnas i ett socialt sammanhang, med familj och vänner viktiga skyddsfaktorer i livet (Antonovsky, 1991; Hawkins, Catalano och Arthur, 2002). Enligt Barnkonventionen, som Sverige har anslutit sig till, skall barn ha rätt till ett gott liv, att gå i skolan samt ha möjlighet att utöva en aktiv fritid. Genom en aktiv och meningsfull fritid ges ungdomen tillfälle att utveckla sig själv, sina intressen samt skapa nya sociala relationer. Forskning visar att ungdomar mest vill träffa kompisar på sin fritid. Att sporta eller att titta på TV är andra fritidsintressen som ungdomarna lyfter fram. Det visar sig att ungefär vart fjärde barn, i åldern 7-15 år, spelar något instrument och att sex av tio barn och unga idrottar minst en gång i veckan och ungdomar i åldern 10 -12 år är de mest aktiva. Den största sporten bland både pojkar och flickor är fotboll. Alla barn och ungdomar ska ha möjlighet att kunna leka, delta i olika aktiviteter, idrott, kultur och samt få vila och koppla av (Unicef, 2016, Barnombudsmannen).

1.3.5 Skolan och fullständiga betyg är viktiga skyddsfaktorer i ungdomars liv

Samtidigt som betydelsen att vara med vänner och nära och kära, är betydelsen av skolan för ett framtida gott liv en mycket viktig skyddsfaktor (Henriksson, 2016). Skolan har uppdraget att främja alla barn och ungdomars kunskaper och värden. Samtidigt har skolan ett kompensatoriskt uppdrag, där alla ungdomar oavsett bakgrund och familjeförhållanden, har rätt till en likvärdig utbildning (Skolverket, 2016a/Skolverket 2016b/Skolverket 2013).

Under läsåret 2014/2015 var endast 51,6 % av ungdomarna i årskurs 9, i Färgelanda kommunala skolor behöriga till gymnasiet nationella program (KOLADA). Kopplar vi detta till rikets genomsnittliga siffror, visar dessa att cirka 85 % av ungdomarna, var behöriga till gymnasiet olika program (Henriksson, 2016). Detta ser vi, i likhet med Henriksson och ansvariga i Färgelanda kommun, som något att oroas över, då fullföljda studier i grund- och gymnasieskola är mycket viktiga skyddsfaktorer i en ung människas liv (Henriksson, 2016). Skolan har enligt "Läroplanen för Grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011" samt Skollagen, uppdraget att forma undervisning efter varje elevs förutsättningar och behov oavsett hur det ser ut hemma (Skolverket, 2016a/2016b). Läroplanen för grundskolan samt Skollagen, beskriver hur alla elever, barn och ungdomar i svensk grundskola, enligt skollagen har rätt till en likvärdig utbildning oavsett elevernas bakgrund, familjesituation erfarenheter, språk och tidigare kunskaper (ibid).

Samtidigt finns omfattande forskning som visar att flera faktorer samverkar i en väldigt komplex värld. Det handlar bland annat om elevens individuella kognitiva förutsättningar, föräldrars/vårdnadshavares utbildningsbakgrund och sociala bakgrund, samt skolans och lärarens förmåga att stödja elever kring sitt lärande. Dessutom relateras faktorer som hur skolsystemet är utformat samt de utmaningar som det omgivande samhället för med sig, vilket får konsekvenser för hur ungdomarna påverkas i sina möjligheter. Dessa faktorer utgör ett komplext nät av olika bestämningsfaktorer som påverkar huruvida ungdomarna och eleverna kan komma att klara av att fullfölja grundskolan med full gymnasiebehörighet (Skolverket, 2013; Henriksson, 2016). Dessutom visar såväl nationella som internationella rapporter att kunskapsresultaten hos de svenska eleverna sjunkit under en längre period och att allt för många elever lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet nationella program, med följderna att alldeles för många ungdomar inte slutför gymnasieskolan (Skolverket, 2016). Skolinspektionen (2015) menar att brister i den så kallade styrkedjan, där uppföljning av styrning,

---

⁵ www.scb.se www.skolverket.se och www.kolada.se

åtgärder och uppföljning, är centrala faktorer för om skolor ska lyckas vända denna utveckling. Och för att vända denna utveckling, hävdar Skolinspektionen, är det nödvändigt att förbättra dialogen i alla led, mellan lärare och elev, mellan rektor och lärare samt mellan rektor och huvudmannen. Dessutom visar internationella samt nationella rapporter som Skolverket (2016) gått genom, att det även krävs kraftfulla åtgärder på både nationell, regional och kommunal nivå, för att öka elevernas kunskapsresultat och förbättra likvärdigheten i det svenska skolsystemet.

Henriksson (2016) menar till och med att fullföljda studier i grund- och gymnasieskola, är helt nödvändigt och den enskilt viktigaste faktorn i livet för en ung människa för att kunna etablera sig i samhället i ett senare vuxenliv och komma in på arbetsmarknaden, samt i vuxen ålder kunna leva ett gott, självständigt och hälsosamt liv. Ett liv där ungdomar oavsett kommundillhörighet, kan känna tillförsikt, framtidstro och en framtid som om den vore möjlig, för att lyckas och trivas i livet (jämför Antonovsky, 1991).

För många ungdomar i 12-, 13, och 14-årsåldern börjar gymnasievalet närma sig inom en inte alltför avlägsen framtid. Trots att gymnasiet är en frivillig skolform, så går så som alla elever vidare dit efter avslutad grundskola (Skolverket, 2013).

1.3.6 Samhällets ökade krav på formell utbildning

Samtidigt som ungdomars gymnasiebehörighet minskat sedan 2001, har samhällets ökade krav på formell utbildning fått den avgörande och betydande effekten att dagens ungdomsgeneration i stort sett är tvingade att gå i och fullfölja gymnasiet (Henriksson, 2016; Holm, 2014).

Skolan har även en stor inverkan och betydelse för att ungdomar ska ha möjlighet till goda framtidsutsikter avseende framtida arbete och ett gott liv (Socialstyrelsen m fl; 2014; Henriksson 2016). Att vara behörig till gymnasiets nationella yrkesprogram, eller gymnasieskolans teoretiska program, är ett första steg på individens resa för att kunna uppnå ett självständigt liv senare i vuxen ålder. Detta då fullföljd skolgång, åtminstone upp till gymnasiekompetens idag, i stort sett är nödvändigt för att kunna etablera ett självständigt liv, vilket är viktigt både för individen, skolan och samhället (Henriksson, 2016).

Ledord i denna pågående samhällsordning och samhällsutveckling, är kravet på ungdomars framtida anställningsbarhet, matchning till en allt mer globaliserad arbetsmarknad och förvärvandet och utvecklandet av så kallade entreprenöriella förmågor för att lyckas i ett samhälle där övergången från ett tidigare kollektivistiskt samhälle till ett allt mer framträdande individuellt projekt, tycks bli allt mer synligt och påtagligt⁶ (Holm, 2014; Skolverket, 2016a/2016b).

Dessa ovanstående begrepp utgör dessutom incitament och centrala honnörssord i styrdokument på såväl den internationella, nationella som på den lokala arenan i form av olika fördrag, konventioner eller i skolans olika läroplaner (Regeringen, 2001; Unicef, 2009; Skolverket, 2016). Samtidigt befinner vi oss i en tid mitt i en samhällsutveckling, där det individuella projektet ses som norm för barn och ungdomar, utbildningsväsende, samt hur samhället i stort utvecklas och formeras i västvärlden (Öhrn, 2014).

I detta samhällsprojekt förväntas ungdomar välja och skraddarsy sin framtida yrkeskarriär och sitt framtida skisserade liv, med drömmar och ambitioner om det egna livsprojektet allt tidigare. Här ses den svenska grundskolan och gymnasieskolan som stationer på en livsresa där samhällets olika aktörer

---

⁶ Se exempelvis Läroplanen för grundskolan, läroplanen för gymnasieskolan där dessa förmågor är väl formulerade i såväl läroplanen, samt en mängd olika kursplaner (www.skolverket.se).

i allt högre grad, förväntar sig anställningsbara, kompetenta och ansvarstagande uppväxande blivande vuxna samhällsmedborgare (Bauman, 2002).

Något förenklat kan samhällsprojektet beskrivas som om att fokus skiftat från ett (tidigare) kollektivt samhällsbyggande till ett allt *mer individualiserat projekt* genom autonoma, kritiska och kompetenta samhällsmedborgare, som var och en med samhället som hjälp formar och bygger sin egen framtid.

Perspektiv och frågor som "*Vad vill du med ditt liv*" och hur kan samhällets olika aktörer hjälpa dig på vägen, för "*du äger ditt liv*", kan då ses som allt viktigare ledord och milstolpar i denna samhällsutveckling, då dessa blir allt mer viktiga och centrala (se exempelvis Unicef och Barnkonventionen) och då även frågan om att vara behörig till gymnasiet, en allt större ansvarsfråga även för ungdomen som börjar närma sig gymnasieåldern (Bauman, 2002).

Detta i en tid där vi har en samtida diskussion och debatt om hur utbildningsväsendet och olika grundskolor kan tillgodose alla ungdomars förväntningar och möjligheter att lyckas med att bli gymnasiebehörig oavsett ungdomarnas juridiska kön, skolans förmåga och lärarnas förmåga att stödja ungdomarna i sitt lärande (Henriksson, 2016). Samtidigt är dessa faktorer intimt kopplade till faktorer så som föräldrars utbildningsbakgrund, skolans och huvudmannens geografiska hemvist, lärartätheten, klasstorlek, samt lärarnas betydelse för ungdomarnas inläring och påverkan på varandras lärande, vilket Hattie benämner som kamratpåverkan. Samtidigt hävdar Hattie att *läraren är den enskilt viktigaste faktorn* och också *den som har allra störst betydelse* för barn och ungdomars möjligheter till ett positivt lärande (Hattie, 2009).

Det finns också ytterligare förklaringsmodeller och hypoteser kopplat till olika gruppers skolframgångar, som följt som teman i det begynnande 2000-talets ungdoms- och skolforskning (Öhrn, 2014). Dessa inslag har också flitigt diskuterats i olika medier, den utbildningspolitiska debatten, men också med visst stöd i en forskning som försöker förstå och förklara komplexa skillnader som uppstått. Exempel på dessa frågeställningar är varför ungdomar från olika bostadsområden, från olika socialgrupper och med föräldrar vars skolbakgrund skiljer sig åt, samt att pojkar och flickor haft olika möjligheter att bli behöriga till det gymnasiala utbildningsväsendet (ibid). Skillnaden mellan pojkars sämre betyg och flickors bättre betyg på gruppnivå, har dock varit ganska konstant i decennier, även om det kommit att gälla allt fler ämnen (SOU 2009:64). En förklaring som kan skönjas i tidigare forskning kring flickors och pojkars betygsvariationer, gör gällande att det i olika utsträckning anses vara förenligt med könsidentiteten att som pojke eller flicka att ägna sig åt arbetet och studier i skolan (Öhrn, 2014a/2014b). Samtidigt finns även klassmässiga förklaringskillnader i aktuell forskning kopplat till hur eleverna lyckas med sina betyg och skolresultat. Det finns även förklaringsmodeller kopplat till att pojkarna i högre utsträckning förlitar sig på den lokala arbetsmarknaden och inte anser sig behöva skolan i samma utsträckning, som flickorna, för att lyckas i sin etablera sig på arbetsmarknaden (Trondman, 1999; Öhrn, 2014a). Dock har dagens samtida forskning, visat att dessa tidigare kopplingar kring frågor om utbildning och kön, på senare tid är satta under prövning. Det innebär att såväl flickor som pojkar, i allt högre utsträckning behöver sätta skolans betydelse i relation till en stundande framtid (Öhrn, 2014b; Holm, 2014).

Ovanstående teman kopplat till klass och kön, skolprestationer och framtiden kommer dock att i viss mån lämnas därhän i detta pilotprojekt på grund av avgränsningsskäl, men kan samtidigt vara viktiga faktorer att belysa i framtiden.

Samtalen och det empiriska kunskapsinhämtandet i föreliggande pilotprojekt berör frågeställningar kring ungdomars utsagor och berättelser kring skolan och lärandet, stödet hemifrån för att lyckas i skolan, samt ungdomarnas drömmar om framtiden och de framtida yrkesvalen. Delaktigheten och att de blir lyssnas på, kan främja motivationsgraden, kring livet och skolan (SKL, 2013). Samtidigt kan

kopplingen mellan livet, skolan och framtiden, bli tydligare, för ungdomarna. Detta i sin tur kan leda till ett ökat engagemang, som skapar förutsättningar för förbättrade betyg och resultat i skolan, med koppling till framtiden (ibid). Utifrån denna skisserade inledning och bakgrund till projektet, med kopplingar till tidigare forskning har följande syfte och frågeställningar formulerats.

1.4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med föreliggande samverkansprojekt mellan skola, socialtjänst, folkhälsa och kultur och fritid i Färgelanda kommun är att öka förutsättningarna, för att ungdomar i Färgelanda kommunala grundskolor, ska bli gymnasiebehöriga till gymnasieskolans olika nationella program.

Mer specifikt handlar studien om frågeställningar kring:

- a) Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan som kunskapsarena och som social arena, kopplat till betydelsen av skolan för sitt framtida liv?
- b) Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan kopplat till läraren och pedagogiken?
- c) Samt hur ser ungdomarna på skolan, intressen, sitt närmaste livssammanhang (fritid, viktiga personer, intressen som man tycker om att göra, stödet hemifrån) i relation till framtida drömmar om livet i allmänhet samt yrkesdrömmar i synnerhet?

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP

2.1 TEORETISK INRAMNING

Som en teoretisk utgångspunkt i denna rapport kopplas ungdomars berättelser och utsagor om *livet, skolan och framtiden*. I detta kapitel lägger vi en teoretisk grund för att kunna diskutera och undersöka dessa olika aspekter, utifrån de berättelser och utsagor som ungdomarna formulerar. Centrala begrepp i denna studie är ungdoms begreppet, skolan som social arena och kunskapsarena, samt Antonovskys (1991) teori om Känsla av Sammanhang (KASAM) som tillsammans med Gidens senmoderna samhälle, utgör det teoretiska ramverk, som allt oftare utgör en tolkningsram inom ramen för nutida ungdomsforskning (Yndigegn, 2003; Gidens, 1976/1993). Begreppen och de teoretiska utgångspunkterna har vuxit fram under projektets gång, där vi rört oss mellan den empiriska och teoretiska nivån i vårt analysarbete. Ibland har vi, utifrån vårt empiriska material, haft vissa teorier med i vår förförståelse, men flera har bytts ut under resans gång, för att tolka vårt resultat. Nedan tydliggörs de teoretiska perspektiv och begrepp som slutligen blivit de som varit viktiga i vår analysfas.

För att förstå ungdomstiden, utvecklar vi resonemanget, hur vi ser på ungdomar och ungdomstiden. Samtidigt blir Antonovskys (1991) och Gidens (1991/1997/1990/1996/2003a/2003b), teorier om livet och samhället, viktiga teoretiska utgångspunkter för att förstå ungdomarnas berättelser om livet och framtiden. Vi relaterar även ungdomarnas berättelser och utsagor till deras beskrivningar om betydelsen av skolan och framtiden och de ibland motstridiga ideal och förväntningar som kan finnas i *skolan som en "social arena" och "kunskapsarena"* utifrån *läraren* och det sociala samspel som pågår kamraterna mellan (Asp-Onsjö, 2014; Wede, 2012).

2.2 UNGDOMSBEGREPPET

Vad innebär det att vara ungdom? I följande avsnitt, om ungdomstiden motiverar vi att ungdomar och deras relation till livet, skolan och framtiden behöver undersökas utifrån de öppna processer och mångdimensionella identiteter som vi människor identifierar oss med, tillskrivs, förklaras genom och utvecklar. Vi menar att detta perspektiv är mera fruktbart, än det kronologiska perspektiv som ofta framställs i den utvecklingspsykologiska teoribildningen kring ungdomar (Pollock, 2002).

Utifrån ett kronologiskt perspektiv kan ungdomsperioden ses som en del i livet, där det individuella ansvaret ökar i takt med åren som går. Kategorier som barndom, ungdom och vuxenhet följer varandra som givna och efterföljande kategorier under livet (Yndigegn, 2003). Samtidigt menar Yndigegn att denna kronologiska begreppsapparat som kopplas till ungdomsperioden är otillräcklig, då ålder också kan förklaras utifrån en kulturell föreställning om livet och dess olika epoker. Hans kritik bottnar i att flera forskare betraktar ungdomar som "human becomings", ungdomar som överordnade barnen, som mer ansvarsfria, men samtidigt underordnat vuxna, där det vuxna idealet konstrueras som det naturliga och normala, något som alla strävar efter, där ungdomen blir en mellanperiod i livet med alldeles egna tillskrivningar och särarter. Utifrån denna teoribildning, menar Yndigegn, förklaras ungdomsperioden som en tid där ungdomar är på väg, från en tidigare ansvarsfri barndom, till en period i livet där ungdomar förväntas utveckla allt större ansvar, självständighet samt frigöra sig från olika bindningar, skapa egna sociala nätverk och bygga upp nya kunskaper och kompetenser. Han menar att denna tankefigur av ungdomen, som en "human becoming" är starkt förknippad med synen på den vuxna människan som en "human being", likställd den fullvärdiga samhällsmedborgaren. I enlighet med detta ideal blir självständighet ett av de viktigaste uppfostringsidealen för ungdomar.

Ungdomstiden tillskrivs utifrån detta perspektiv, egna positioner, ideal och särarter, så som att pröva sig fram, söka nya identiteter samt att testa och överskrida gränser. Samtidigt ses ungdomsperioden som en riskfylld period, där vuxna behöver ha extra koll på vad ungdomarna företar sig (ibid).

Lee (2001/2005) kritiserar i likhet med Yndigegn detta utvecklingspsykologiska perspektiv av ungdomar och menar att de inte tillräcklig hög utsträckning ses utifrån de kompetenser som de förvärvar, besitter och utvecklar inom olika områden. Lee menar att det funnits en stark tendens i det västerländska samhället att betrakta ungdomar som ofullbordade samhällsmedborgare och delvis oförmögna att handla och tänka fritt i motsats till vuxna, som utifrån denna modell utgör normen av människor. Det är först med ökad ålder, genom biljetten in i vuxenlivet som vi människor tillskrivs dessa (fulla) förmågor och ses som fullbordade människor, hävdar Lee. Sådana bilder av ungdomstiden är många och reproduceras inte minst genom våra medier (ibid). Särskilda föreställningar om ungdomstiden knyts samman till ungdomsgruppen och kopplas till framtiden och relateras till deras farhågor, drömmar och förhoppningar. Därmed ikläddes och betraktas ungdomar som en sorts identitetsmarkörer för vår samtid, med en sorts inbyggda "kikarsikten" för att se in i framtiden, där de tillskrivs alldeles extraordinära förmågor att avläsa samhällsförändringar, bilder och scenarion in i framtiden (Fornäs, 1994).

Men vuxenblivande och ungdomsperioden kan inte tillskrivas som *en enda övergång*, från det ena till det andra, utan det handlar snarare om *flertalet sådana*, i relation till en mängd olika områden och sfärer, så som utbildning, arbete, familj, sexualitet med flera, som är tätt sammanflätade med sin alldeles speciella logik och rytm (Biggart & Walther, 2006). Detta innebär att samhället, ungdomar och vuxna snarare bör betraktas mot de öppna processer och mångdimensionella identiteter som vi människor identifierar oss med, tillskrivs, förklaras genom och utvecklar. Ett perspektiv som vi ansluter oss till, snarare än det kronologiska perspektiv som ofta framställs i den utvecklingspsykologiska teoribildningen kring ungdomar (Pollock, 2002).

2.3 UNGDOMAR MOT FRAMTIDEN

Hur ser ungdomars villkor och resa ut mot framtiden? Villkoren och metaforen för ungdomars resa mot framtiden, vuxen blivandet och ett (förhoppningsvis) framtida yrkesliv, kan förstås i ljuset av en samhällsutveckling från en modern tidsålder, till ett samhälle som delvis tagit sig nya former och skepnader (Giddens, 2001/2003a/2003b). Giddens kallar detta samhälle för det *senmoderna samhället*, vilket betyder att ungdomars uppväxtvillkor, skolgång och livsresa bör ses i ljuset av en snabbt föränderlig och delvis skenande värld som är på väg mot en tidsålder, som kan benämnas som ett högmodernt eller *senmodernt samhälle*, som han uttrycker det. På den globala nivån kan vi kanske lätt koppla frågor som fred, en hållbar miljö, migration till varandra som kollektivt sammanflätade värden och företeelser med varandra. Men även om dessa frågor är starkt kopplade till varandra så utgör denna analys inte en tillräcklig modell för att förstå relationen mellan individen och samhället.

Giddens (2003a/2003b) menar att den ökade *globaliseringen* samt *individualiseringen* utgör, det senmoderna samhällets två främsta kännetecken, helt beroende av och tätt sammanflätade med varandra. Man skulle lätt kunna tro att dessa kännetecken skulle utgöra varandras motsatser, men så är inte fallet. Giddens hävdar att dagens ungdomar är på väg in i värld och mot en framtid, med en allt högre förändringstakt där sociala samband sträcks ut över tid och rum och att olika handlingsmönster inte alltid längre är knutna till den plats där de utförs. Detta medför att *lokala seder, traditioner och nedärvda föreställningar* om världen, arbete och framtiden ständigt behöver omprövas och omförhandlas och därmed förlorar sin traditionella mening och sin innebörd. Den andra aspekten i det senmoderna samhället, är att sociala relationer lyfts ur sina sociala sammanhang och sprids ut såväl i

tid som geografiskt. Denna ökade *reflexivitet* är den tredje aspekten av denna samhällsomvandling och innebär att ungdomars tankar och handlingar ständigt prövas och omprövas (Giddens, 2003a/2003b). Utifrån denna samhällsförändring blir ungdomens ställningstagande och fria val en allt viktigare tankefigur, där man måste, för att inte förfördelas som Beck (1998) uttrycker det, ständigt vara på sin vakt, göra sina val, kalkylera med och iscensätta sin framtid, trots att institutionella, organisatoriska relationer och samarbeten på den globala arenan paradoxalt nog blir allt vanligare (Giddens 2003a/2003b). Livet blir då något som varje (ung) människa ständigt skapar, omförhandlar, kalkylerar med, prövar och *måste* ta ett ökat ansvar kring, i det senmoderna samhället. Beslut, ansvar och val rörande utbildning, yrke och framtid är inte bara beslut som numera kan och behöver fattas av individen/ungdomen själv, dessa *måste* fattas i en tidsålder där en omvänd världsordning sätter det individuella beslutsfattandet, jaget, individen och ungdomen i centrum för en allt mer jagcentrerad världsbild. Trots att individen/ungdomen i allt högre grad är beroende av världen, till följd av globaliseringens olika effekter, som ett ökat handelsutbyte, förhandlingar kring fred, människors hälsa, utbildningssystemet och miljöeffekter öppnas slussarna för en bild som vänder upp och ned på relationen av metaforen kring jaget och samhället, där risker och motsägelser som skapats genom institutioner och samhället, numera blir konsekvenser och effekter för ungdomen/individen, kring val, beslut och omständigheter som hon i allt högre utsträckning paradoxalt nog upplevs själv ha tagit. Ur ett systemteoretiskt perspektiv ökar ansvarstagandet för individen och vid ett misslyckande även skuldbördan för ungdomen och därmed kalkylerandet och risktagandet för densamma (ibid). Giddens (1997) kallar dessa beslut och detta ökade individuella ansvarstagande för ödesdigra ögonblick ("fateful moments"), vilka kan vara både medvetna och omedvetna som sådana. De ödesdigra ögonblicken innebär att människan kalkylerar med risker och konsekvenser om avgörande beslut som kanske inte är så dramatiska i sig, men som får betydande konsekvenser för ens framtida liv, exempelvis kring val av betygsnivåer, utbildning, partner, familjebildning och ett framtida arbete (ibid).

2.4 UNGDOMARS KÄNSLA AV SAMMANHANG FÖR LIVET OCH FRAMTIDEN

Aaron Antonovsky (1991) myntade begreppet "salutogenes" (Salus/hälsa och genesis/ursprung, uppkomst) och det salutogena synsättet som uppmärksammar de hälsobringande faktorer som bidrar till god hälsa, så kallade skydds- eller friskfaktorer. Han ser det som att det finns en skala mellan ohälsa och hälsa, att människor rör sig mellan dessa poler och att hälsan är ständigt föränderlig.

Antonovskys teori om Känsla av sammanhang (KASAM) handlar om vad det är som gör att ungdomar (och människor) trots yttre påfrestningar, förväntningar och krav mår förhållandevis bra, utvecklas och lär sig. Hans förklaring är att tillvaron upplevs som begriplig, hanterbar och meningsfull.

Han utvecklar detta genom att beskriva, att när ungdomen kan ta till sig information, förstå hur världen är ordnad och förstå hur saker hänger ihop samt när de upplever att de kan kommunicera med andra skapar det begriplighet som i sin tur kan leda till säkerhet och de kan se vilka möjligheter de har när de står inför olika val. Hanterbarhet handlar om, i vilken grad ungdomen upplever sig ha resurser och tillgångar för att möta de krav som ställs utifrån de stimuli som man utsätts för. Hanterbarhet är den handlingsinriktade komponenten i KASAM och kan ses som strategier, modeller och metoder som ungdomarna utvecklar, bland annat genom att pröva sig fram eller genom informationsinhämtning, samt genom att ta del av andras erfarenheter. (Antonovsky, 1991). Utifrån ens sociala nätverk samt den hjälpapparat i form av professionella hjälpare som den unge har runt sig, kan support, tröst och stöd ges för att göra den unges värld mer hanterbar (Börjesson, 2013). Det sociala nätverket är viktigt för att skapa identitet, självkänsla och känsla av samhörighet. (Sundin & Willner, 2003). Meningsfullhet handlar om delaktighet och hänger samman med välbefinnande. För att ungdomen ska kunna känna

meningsfullhet så behövs en förståelse för att ens eget engagemang påverkar ens tillvaro och därigenom ens erfarenheter. Meningsfullhet ses som motivationskomponenten, eller den känslomässiga komponenten i KASAM-begreppet och kan beskrivas som en personlig värdering vad som definieras som viktigt i livet. Värderar ungdomen något som viktigt, så engagerar hen sig känslomässigt vilket resulterar i motivation till att försöka och strävan mot någon form av positiv utveckling. Ingredienser för en ökad meningsfullhet är att ha tilltro till sig själv och till sin omgivning samt att våga drömma, visionera och kunna sätta mål. Känslan av meningsfullhet ökar sannolikt om vi lever under vissa förhållanden som gör att vi upplever trygghet och samhörighet, vilket också ger oss en plats i ett större sammanhang. (Börjesson, 2013).

Antonovsky (1991) och Henriksson (2016) menar att det är en mängd olika faktorer på olika systemnivåer som gör att människor/ungdomar trots yttre påfrestningar och krav gör att de bibehåller eller främjar sin hälsa. Dels handlar det om faktorer på samhällsnivå det vill säga hur samhället är organiserat, lagstiftning och olika regelverk som tillämpas på olika nivåer, men samtidigt även hur samhället (kommunen) är uppbyggt och vilka möjligheter som finns där samt hur demografi och befolkningsstrukturen ser ut. Dels handlar det också om skolans uppbyggnad och organisering, ungdomarnas närmaste livssammanhang såsom ens definierade familj samt andra viktiga personer i ens nätverk, kulturutövande och fritidsmöjligheter etc (ibid). För ungdomar kan möjligheten till meningsfull fritid och chansen till att utveckla olika hobbyer eller andra speciella intressen ses som friskfaktorer. Det kan vara genom idrotten men det kan också vara inom andra områden. Att få vara kreativ genom att t.ex. dansa, musicera, spela tv-spel, laga mat eller baka, meka med motorer m.m. samt att få möjlighet till återhämtning bidrar till god hälsa (Börjesson, 2013).

Antonovsky (1991) menar att hälsan kan påverkas positivt utifrån flera olika friskfaktorer/ skyddande såsom de som reducerar påverkan av olika risker, de som minskar risken för negativa kedjereaktioner, de som främjar självförtroende och prestationsförmåga samt de som öppnar för nya möjligheter. Han beskriver yttre faktorer/ omgivningsfaktorer samt inre faktorer/ individfaktorer som viktiga för god hälsa. De inre faktorerna/ individfaktorer som påverkar ungdomars hälsa är exempelvis att ha god social kapacitet, ett positivt självförtroende, självtillit och självständighet. Emotionell intelligens, att kunna förstå, förmedla och kommunicera känslor till sig själv och andra, upplevelsen av att kunna ta egna genomtänkta beslut samt ha lagom med impuls kontroll ses också som individfaktorer som skapar hälsa. Andra faktorer han benämner är: att ha valmöjligheter, att uppleva att det man tycker och tänker har ett värde för andra och tilltron till att man kan vara med och påverka, både sig själv och det som finns runt en.

Att ha betydelsefulla andra såsom stödjande föräldrasystem, stödjande familjesystem och andra stödjande personer ses som yttre faktorer som bidrar till främjad hälsa. Stödjande familjefaktorer kan bland annat vara att det finns en positiv föräldra- barn relation/anknytning, att föräldrarna har en trygg parrelation, att föräldrarna är delaktiga i skolan för att ungdomen ska lyckas i skolan eller att de avsätter tid för ungdomen. Det är också betydelsefullt för ungdomen om föräldrarna har goda kunskaper om barn, klara regler i hemmet samt att det finns en tydlig kommunikation i familjen. Klara gränser, delade värderingar och traditioner samt stöd från mor-farföräldrar, släktingar, vänner och lärare ses också som stödjande faktorer (Antonovsky, 1991).

Enligt Trost & Levin (2004) blir människan inte människa utan sitt samhälle, sociala kontakter och ett socialt samspel med andra. De anser att vår identitet (vårt jag) skapas i interaktion mellan människor.

Det är genom människor som individen bryr sig om och lyssnar på som individen lär sig och utvecklas till att bli en social varelse. De benämner de som signifikanta andra och det kan exempelvis vara föräldrar, syskon och vänner. Slutligen menar de att människan är en social varelse från födseln och blir successivt mer social ju äldre hen blir. Ju mer barn/ungdomar lär sig de normer och förväntningar som finns i dess närhet och socialiseras in i samhället, ju mer socialt blir barnet. (Trost & Levin, 2004).

I boken Social kompetens och problembeteende i skolan beskriver Terje Ogden (2003) olika copingstrategier ungdomar kan använda för att bemästra olika utmaningar och problem de stöter på för att sedan kunna gå vidare på livets resa. En av strategierna han nämner är optimism och menar att en positiv inställning och tilltro till den egna förmågan samt att det finns andra som kan hjälpa till gör det lättare att klara utmaningar. Andra copingstrategier han lyfter fram är bland annat önsketänkande och drömmar samt magiskt tänkande. Han menar att ju tydligare bilder ungdomarna har för vilka mål de vill uppnå ger större chans för ungdomen att nå sina drömmar och mål. Samtidigt behöver inte önsketänkande stanna vid det realistiska utan ungdomars magiska tänkande hjälper dem att få drömma om sådant som kan ses som omöjliga också (ibid).

I olika forskningar har man belyst skrattets verkan och kommit fram till att skratt ger ökat välbefinnande på så vis att vi kan få perspektiv på oss själva och tillvaron samt med positivt sinnelag tacklas problem mer konstruktivt. I Texas har en forskningsgrupp kommit fram till att det utsöndras endorfiner i vår kropp, vilket fungerar som kroppens naturliga smärtlindring, när vi skrattar. Även andra studier visar att skratt medför ökad avspänning, är stresslindrande, ger ökad kreativitet och inlärningsförmåga bland annat då det ökar antalet antikroppar i blodet. William Fry är professor i fysiologi, gelotologi och psykiatri vid Stanford University. Han menar att vårt mående och hur mycket vi skrattar har samband. Stora delar av nervsystemet, andning, hjärtat och muskulaturen påverkas av skrattet. Han beskriver skrattet som en aerobisk motion för kroppen och kallar det för en "inre jogging" där vi tränar våra inre organ och våra muskler, vår hjärtfrekvens fördubblas och vår lungkapacitet ökar samt syresättningen av blodet går snabbare. Samtidigt, menar han, så är en av skrattets effekter att man känner sig avspänd och i balans till både kropp och sinne.⁷

Ytterligare en hälsobringande faktor är sömnen som ungdomarna behöver för återhämtning, kunna växa och utvecklas. Faktorer som påverkar sömnen kan vara ärftlighet, infektioner, oro och relationer. I Vårdguiden står det att ungdomarnas sömn kan påverkas av många olika anledningar. Det kan vara allt ifrån snarkningar, mardrömmar, problem i en relation, stress, alkohol eller att de mår dåligt på annat sätt. Det kan också bero på att de har tankar på identitet och sexualitet. Sömnen kan påverkas av positiva händelser som kärlek eller att något roligt ska hända. Om en ungdom sover för lite under en period kan det påverka ungdomen på så vis att det blir svårt att reglera känslor såsom ledsamhet, irritation och rastlöshet. Sämre minne och koncentrationsförmåga samt svårare att lära sig nya saker kan också bli en följd av avsaknad av god sömn (Vårdguiden).

Enligt Bjärås & Kanström (2000) väljer en individ med hög känsla av sammanhang det mest passande sättet att hantera uppkommande situationer. Möjligheten till välbefinnande ökar om individen känner vilja och engagemang, vilket gör att det blir lättare att hantera olika situationer. Hanson, (2004) hävdar att då ungdomar /elever ställer frågor kring lärandet genom varför-frågor och de blir besvarade bidrar detta till meningsfullhet för eleven /ungdomen. Om man tittar på ett område med hjälp av information, kunskap och förståelse framkommer begripligheten. Hanson (2004) menar också att

---

⁷ <http://www.friskutveckling.com/forskning.htm>

hanterbarhet skapar möjlighet för individen att agera, försöka igen och misslyckas. KASAM kan ses som en pedagogisk modell för förändringsarbetet och lärandeprocesser.

2.5 SKOLAN SOM SOCIAL ARENA OCH SOM KUNSKAPSARENA

Hur påverkas ungdomars liv av skolan som en språngbräda eller en möjliggörare för ungdomars framtida yrkesliv i synnerhet och livet i allmänhet (jämför Wede, 2012)? I skolan behöver ungdomar positionera sig utifrån olika parallella positioneringar som krävs (Asp-Onsjö, 2014). I relation till olika förväntningar som råder bland ungdomarna, kommer de att mötas i ljuset av de normer kring skolan som råder i 'kamratgruppen'. Samtidigt kommer de även att mötas av förväntningar kring lärande och kunskaper från skolan. Utifrån dessa normer behöver ungdomarna positionera sig i relation till skolan som social arena för att på olika sätt bli accepterade och inkluderade av sina kamrater. Men samtidigt är skolan i första hand en plats för lärande där ungdomar även behöver positionera sig i relation till skolkulturen, lärarna och lärandet, utifrån skolan som kunskapsarena, en arena där man som ung människa kan tillskansa sig kunskaper för skolan, men också för livet (Wede, 2012).

För ungdomarna handlar det om att balansera sina framträdanden på den kunskapsmässiga och sociala arenan på ett så fördelaktigt sätt som möjligt för dem, när de väljer och förhandlar sina relationer i förhållande till varandra (Asp-Onsjö, 2014). När skolans krav på mätbara prestationer och betyg ökar, kombinerad med en retorik som framhåller ungdomars valmöjligheter, ökar framställningen av den enskilda ungdomens ansvar för sina prestationer. Då alla ungdomar inte vill eller klarar av att prestera väl i skolan, kan en strategi för dessa ungdomar där en stark antiskolhållning uppvisas, vara att ta avstånd mot att prestera väl i skolan. Man kan nämligen inte förlora ett slag, man inte gett sig in i (Öhrn, 2014a/2014b).

Samtidigt visar även tidigare forskning att det också finnas motstridiga krav från kamratgruppen om man vill betraktas som intressant, attraktiv och populär av sina kamrater, vilket i tidigare genusforskning rent teoretiskt är knutet till föreställningar, att det i olika grad är förenligt med identiteten att visa sig ambitiös och duktig i skolan (Francis, 2009). Tidigare forskning förklarar en viss antipluggattityd både ur ett köns- och klassrelaterat perspektiv. Killar sprungna ur en arbetarklass och deras (i relation till andra grupper) avståndstagande till skolan, kan förstås som ett sätt att uppvisa ett motstånd gentemot en utmanande mellanskiktvärld. Arbetarkillarnas antiskol- och antiplugghållning verkar dock inte i motsats till kunskaper som sådana, utan deras mer skolfientliga inställning, handlar snarare om att dessa kunskaper bör förstås i ljuset av skolans kunskaper som en sorts motpol till livets kunskaper. Här kopplas frågeställningar till ungdomarnas framtida arbetsmarknad, förväntningar på framtiden, samt de olika ambitioner som funnits för att prestera bra i skolan för att skaffa arbete i framtiden. Killar som grupp har historiskt kopplats till arbetsmarknaden, där de i högre utsträckning litat på yrkesutbildningar på gymnasiet samt till yrken på den lokala arbetsmarknaden, medan tjejer som grupp sett skolan och det framtida bytesvärde som högre betyg medfört, som ett sätt att meritera sig till högre studier vilket kan tänkas påverka deras inställning till skolan och skolprestationerna (Öhrn, 2014a/2014b). Trots att tjejer på gruppnivå presterar bättre och tar för sig mer i dagens skola, pekas det samtidigt på de ojämna maktstrukturer som finns och som är påtagliga vårt samhälle, där den svenska arbetsmarknaden visat sig så tydligt uppdelad (Holm, 2014). Detta kopplas teoretiskt till en könsmaktsordning där det maskulina är överordnat det feminina. Historiskt har detta signalerat att det löser sig för killarna som ungdomsgrupp på arbetsmarknaden även utan högre betyg i skolan, ibland via arbete utan högre studiemeriter till arbeten på den lokala arbetsmarknaden och ibland för ungdomen till arbeten via sociala nätverk och kontakter. Samtidigt som den starkt könsuppdelade arbetsmarknaden visar att den framtida arbetsmarknaden erbjuder killarna arbete, utan att prestera väl i skolan, ger den omvända signaler till tjejerna. De behöver snarare

förvärva goda studieresultat och betyg för att kunna meritera sig till en arbetsmarknad som i högre utsträckning kvalificeras genom vidare studier på högskola och universitet (ibid).

Då resultat och betyg historiskt verkat ha olika betydelse för ungdomsgrupperna kopplas detta till arbetsmarknaden och inställningen i ett tidigare industriellt samhälle. Där kunde egenskaper som styrka, tuffhet och oberoende utgöra att vissa ungdomsgrupper närmast kunde se 'livets kunskaper' och 'skolans kunskaper' som varandras motsatspar (Holm, 2014). Äldre forskning lyfter även fram problematiken för vissa att visa sig högrepresterande i skolan och samtidigt vara populär i relation till kamrater, tjejer och killar (Walkerdine, 1990). Det är inte begåvningen som sådan, som utgör problemet för ungdomarna, utan snarare är det pluggandet och ansträngningen i skolan i sig som verkar som den stora utmaningen både för ungdomarna. Utifrån denna antiplugghållning är det snarare plugg, läsläsning och skolanpassning, som utgör de sociala positioneringar som verkar vara de (kunskapsmässiga) positioner som beskrivs som de svåraste rollerna för ungdomarna att inta (Öhrn, 2014a).

På ett teoretiskt plan förhandlas ungdomars normer om maskulinitet i relation till femininitet och ett avståndstagande gentemot det som anses vara skörare och vekare. Kort och gott mer feminint. Men maskulinitetsförhandlingen sker också internt i killgruppen, i relation till de positioneringar och hierarkier som konstitueras i ungdomsgruppen. I och med inträdet i kunskapsområdet och dess ökade betydelse kring abstrakta och mer teoretiska kunskaper, krävs det till viss del nya sociala positioneringar för ungdomarna än i tidigare samhällen (industri- och bondesamhället). När omvandlade identitetsmarkörer för maskulinitet och femininitet förhandlas i vår senmoderna tidsepok, omvandlas och utmanas, prövas även ungdomars rådande normer kring hur könade koder kring pluggande och en mer framväxande positiv skolhållning kan förstås. I takt med och framväxandet av en allt mer modernare skola utmanas numera dessa könsideal och i med dessa, ökas den individuella ansvarsförskjutningen som samhället och skolan numera allt mer påtagligt ålägger ungdomarna. I skolan ställs allt högre förväntningar på ungdomarna att visa upp sig som ambitiösa, nyfikna och engagerade elever (ungdomar) bortom tidigare rådande könshierarkier, men samtidigt prövas, utmanas och förändras dessa normer både i relation till killar, tjejer och men också ungdomarna mellan och därmed blir skolan som kunskapsarena allt mer intressant oavsett könsidentitet och ju närmare gymnasievalet man börjar komma (Öhrn, 2014a/2014b).

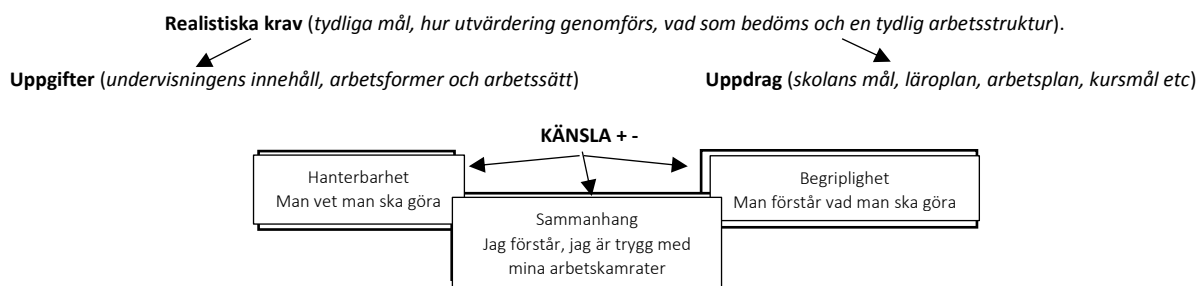
2.6 ELEVANALYSMODELLEN OCH LÄRAREN

Ytterligare ett sätt, att utifrån ungdomarnas perspektiv beskriva skolan som en social arena och kunskapsproducerande arena, är utifrån Antonovskys (1991) teori om KASAM (känsla av sammanhang) och de förhållanden som råder i skolan. En grundförutsättning för att ungdomarna ska lyckas i skolan enligt denna teori, är att ungdomarna upplever skolan som begriplig, hanterbar och meningsfull, en skola där de upplever en känsla av sammanhang (KASAM).

För ungdomen handlar det bland annat om att kunna relatera skolan och skolarbetet till läraren (Granström, 2012). Lärarens arbete i klassrummet är å ena sidan förknippat med både ett lärarskap samt ett ledarskap. Om lärarskapet handlar om lärarens kunskaper om området och ämnet som sådant, samt lärarens förmågor att förmedla kunskaper och färdigheter, så handlar ledarskapet om lärarens kunskaper om klassrumsinteraktionen, grupprocesserna samt dennes förmågor att leda klassrumsarbetet och hantera olika grupprocesser som uppstår. I lärarens ledarskap handlar det även om att hantera och förstå sina och elevernas känslor samt kunna utöva förmågor för att knyta an till eleven (ibid).

För ungdomarna innebär detta, med stöd av läraren, att förstå de mål och de uppdrag och målsättningar som beskrivs i skolan och i skolans styrdokument (Wede, 2012).

Det handlar även om att klara av och utföra innehållet kring skolarbetet och de uppgifters som detta relateras till. Målen bör då framstå som begripliga och innehållet bör kunna hanteras för att skolarbetet ska ses som meningsfullt för eleven. Om dessa faktorer sammanfaller för ungdomen ökas dess känsla av sammanhang (KASAM). I nedanstående modell sammanfattas detta (ibid).

Utifrån denna modell kan vi tolka hur ungdomarna betraktar skolan och skolarbetet utifrån om de ser skolan som en plats där de lär sig nyttiga och värdefulla kunskaper, en plats där man växer och där världen blir mer begriplig, som ett *växthus*, där bildning och personlig utveckling utgör de främsta drivkrafterna (Wede, 2012). Men det finns också ungdomar som betraktar skolan mer utifrån skolplikten, en plats dit man måste gå och där skolan betraktas mer som *ett fängelse*. Samtidigt finns det ungdomar där deras främsta drivkraft i skolan utgör att träffa kompisar, likt en *fritidsgård*, eller som en *trappa* eller en språngbräda, där samhällets krav på kvalificerad arbetskraft och utbildning, utgör ungdomarnas främsta motiv för att skaffa sig de kunskaper och betyg för framtida karriärmöjligheter. För att tolka, kategorisera och visualisera ungdomarnas upplevelse av sin skolgång, använder vi Wede (s 258, 2012) och metaforen "skolan i spännvidden mellan tvångsplats och bildningsplats".

Utifrån detta kontinuum kan vi då analysera ungdomars upplevelser och bilder av skolan. I den ena änden av finns de ungdomar som betraktar skolan som inte skiljer sig nämnvärt från att befinna sig i ett fängelse. I den andra änden ser vi ungdomarna vars förväntningar och upplevelser mer än gärna gör att de beger sig till skolan. Mellan dessa ytterligheter har vi elever som mer eller mindre är intresserade av skolan som kunskapsproducerande arena. Några hänförs till fritidsgårdskategorin, där kamraterna utgör främsta motivationen av att finnas i skolan, medan för de ungdomar som ser skolan som en språngbräda för framtida arbete, utgörs de främsta motiven att inkassera högre betyg och bättre meritvärden för en framtida språngbräda mot en framtida yrkeskarriär (ibid).

2.7 SAMMANFATTNING AV TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP

Utifrån ovanstående avsnitt, teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp, har vi knutit ungdoms begreppet i föreliggande studie, till Giddens senmoderna samhällsbegrepp (1976/1991/1997/2003a/2003b). Detta för att kunna förstå ungdomarnas utsagor om deras framtida drömmar, samt yrkesdrömmar. Dessa begrepp relateras senare till KASAM, för att kunna se livet, skolan och framtiden som meningsfull, begriplig och hanterbar (Antonovsky, 1991, Wede; 2012). Samtidigt utgör skolan, som social arena och kunskapsarena viktiga begrepp i vår analys (Asp-Onsjö,

2014: Holm, 2014, Öhrn, 2014a/2014b). Yrkesdrömmarna kopplas samtidigt till skolan som social arena och kunskapsarena och till skolan som fritidsgård och som språngbräda för framtiden (Wede, 2012).

3.METOD

3.1 INLEDNING

Mot tidigare skisserad teori, bakgrund och inledning kommer vi nu till de metodologiska utgångspunkterna i rapporten. Hur har vi gått tillväga, samt hur motiverar vi olika metodval. Syftet med föreliggande samverkansprojekt mellan skola, socialtjänst, folkhälsa och kultur och fritid i Färgelanda kommun handlar om att öka förutsättningarna, för att ungdomar i Färgelanda kommunala grundskolor, ska bli gymnasiebehöriga till gymnasieskolans olika nationella program. I detta kapitel kommer vi att beskriva frågeställningar som växt fram, hur projektet förankrats med olika berörda, hur och varför olika metodval gjorts, hur forskningsfrågor relaterats till syftet, hur intervjuguiden växte fram samt hur materialet har analyserats. Även etiska frågor samt en avslutande metodreflektion kommer att formuleras i detta metodkapitel.

3.2 FÖRANKRING, ÖVERGRIPANDE FORSKNINGSPRÅGOR SAMT ETISKA ASPEKTER

Utifrån det övergripande syftet med studien, formulerades tre övergripande undersökningsfrågor. Den bakomliggande tanken med frågorna är att generera kunskap om förutsättningarna för en ökad framtida gymnasiebehörighet ur ungdomarnas egna perspektiv och utifrån detta har tre frågeställningar formulerats.

- a) Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan som kunskapsarena och som social arena, kopplat till betydelsen av skolan för sitt framtida liv?
- b) Vilka utsagor uttrycker ungdomarna om skolan kopplat till läraren och pedagogiken?
- c) Samt hur ser ungdomarna på skolan, intressen, sitt närmaste livssammanhang (fritid, viktiga personer, intressen som man tycker om att göra, stödet hemifrån) kopplat till framtida drömmar om livet i allmänhet samt yrkesdrömmar i synnerhet?

Utifrån projektets syfte och övergripande frågeställningar startades en förankring och presentation med olika berörda i projektet. Styrgrupp hade redan från början bestämt att projektet avgränsats till samtliga ungdomar i årskurs 6 och årskurs 7 i de kommunala skolorna. Rektorer kontaktades och möten bokades, där bakgrund och projektets syfte presenterades. Dessutom planerades en uppstarts- och informationsträff med berörda ungdomar i varje berörd helklass tillsammans med deras mentorer (klassföreståndare), för att förankra projektet. Vid denna första träff med ungdomarna presenterades syftet med projektet och deras eventuella roll och medverkan och vi introducerade också oss själva. Vi hade som intention att främja nyfikenheten kring projektet hos ungdomarna och valde då att använda oss av en hatt som följt med som ett pedagogiskt hjälpmedel under den inledande presentations- och förankringsträffen, fokusgrupperna och vid sista uppföljningen med ungdomarna i respektive helklass.

Vid första träffen, då syftet var att berätta om och introducera projektet, hade denna hatt fyllts med några olika varianter på yrken som finns på dagens arbetsmarknad. Motivet till detta var att introducera en av forskningsfrågorna, nämligen frågan om ett framtida yrkesliv. Ungdomarna fick sedan dra var sin lapp ur hatten. De fick också berätta vad de tänkte om yrket, om de skulle kunna tänka sig att arbeta med det, samt hur de upplevde att bli tilldelad ett färdigt yrke. Momentet syftade bland annat till att reflektera kring variationen av yrken, samt att vara ett kreativt pedagogiskt hjälpmedel för att skapa nyfikenhet hos ungdomarna kring olika yrken, vilket kopplas till läroplanens

skrivningar kring att främja kreativitet (Skolverket, 2016b). Presentationen gjordes ungefär 1-2 veckor innan sessionen och tog ungefär trettio minuter (se bilaga 2) ⁸.

I dialog mellan styrgrupp och oss i projektgruppen, bestämdes också att föräldrar och vårdnadshavare skulle informeras muntligen via föräldramöten, samt skriftligen via det digitala informationsverktyget Unikum, som är en digital kommunikationsplattform, som föräldrar och vårdnadshavare har tillgång till när man har en ungdom som går i en kommunal skola. Detta relaterar vi till informationskravet. Information förtydligades även att ungdomen hade rätt av avstå projektet och att under själva fokusgruppen hade ungdomen möjlighet att avbryta sin medverkan, enligt samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Avidentifiering i materialet av ungdomarnas utsagor och berättelser har skett i den meningen, att samtliga namn i rapporten fingerade. Dessutom har data som varit så detaljerad att utomstående skulle kunna identifiera vederbörande, formulerats med så stor respekt som möjligt för ungdomens integritet, alternativt lyfts in i ett textavsnitt där detta vävts in i texten, med hänvisning till konfidentialitetskravet. Därmed är föreliggande undersökning överensstämmande med informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav enligt de forskningsetiska principer som är framtagna (Vetenskapsrådet, 2002).

3.3 URVAL AV GRUPPER SAMT VAL AV METODER

För att undersöka syftet och de preciserade frågeställningarna valdes flera olika kvalitativa metoder. Detta kallas ibland för metodtrianglering, en aspekt som vägdes när våra forskningsfrågor och intervjufrågor konstruerades (Ahrne & Svensson, 2011). Skälet till att vi valde att använda oss av olika kvalitativa metoder, handlar om att vi i denna undersökning, avsåg att studera ungdomarnas frågor om livet, skolan och framtiden. Då våra utgångspunkter handlar om att studera vad dessa frågor innebär, handlar om och vad som kännetecknar dessa, samt studera olika uppfattningar valdes olika kvalitativa metoder. Vi ville fånga ungdomarnas upplevelser och hur de berättar om och ser på exempelvis livet, skolan, klassrumssituationer, lärandemiljön och framtiden. Samtidigt som vi å ena sidan var intresserade av att beskriva, förklara och tolka hur ungdomarnas såg på frågorna ville vi försöka förstå hur ungdomarna tänker och samtidigt utforska mångfalden av perspektiv och berättelser (Ahrne, 2011; Malterud, 2009; Halkier, 2010; Wibeck, 2010).

Vår studie handlar heller inte om att studera hur vanliga uppfattningarna är, att kvantifiera ungdomarnas utsagor och hur de eventuellt skiljer sig åt, mellan ungdomarna i årskurs 6 eller 7, eller i relation till olika frågeställningar. Även om vi initialt hade en avsikt att även kvantitativt beskriva hur ungdomarna upplevde det sociala samspelet i korridor, raster och i matsalen, då vi även gjorde vissa övningar där vi räknade olika ställningstaganden genom att använda olika alternativ som *håller med*, *håller inte med* eller *kanske*, som relaterades till dessa frågor. Detta material finns lagrat i den empiriska datan, men har av avgränsningsskäl, efter genomläsning av det empiriska materialet, inte använts, då denna data inte svarar på våra undersökningsfrågor.⁹ Därmed valdes olika kvantitativa metoder bort i vår undersökning (jämför Holme & Solvang, 1997).

---

⁸ En del av ungdomarna reagerade med viss förvåning, när de fick ett tilldelat yrke och hävdade att yrket verkar intressant och att det verkar spännande, medan andra reagerade genom att säga, det skulle jag aldrig kunna tänka mig.

⁹ Det fanns inget i detta empiriska material som svarade på våra forskningsfrågor och därför lämnades dessa åt framtiden.

En intervjuguide arbetades fram och kopplades till temana livet, skolan och framtiden. Dessa relaterar till syfte och frågeställningar i studien och har delats in i underkategorier och kategorier. Kategorier växte fram i relation till forskningsfrågorna och intervjuguiden kopplas till frågor om nuläge och framtid, med teman som relateras till frågor som; gillar att göra på fritiden, viktiga personer i livet, lärandemiljön i klassrummet, läraren, pedagogiken, sociala samspelet på skolans arenor, hem och fritid som främjar elevernas skolprestationer samt ungdomarnas drömmar i livet och yrkesdrömmar och hur dessa kopplas mellan livet, skolan och framtiden med flera (se bilaga 3).

Valet av fokusgrupperna, som vi använde oss av gjordes av flera skäl. Då fokusgrupper kan användas när det gäller frågor som är kopplade till värderingar, åsikter och tankar, såg vi den som en av flera lämpliga metoder. För det första ville vi förstå hur ungdomarna tänker kring frågorna och lyfta upp en del frågor på gruppnivå och de gruppinteraktioner som kan starta utifrån detta, med följden att gruppsamtalet kan berika individerna och kan främja mångfalden och nyanser av olika perspektiv och utsagor. Ett sånt exempel handlar om när ungdomarna skulle samtala kring yrken, då olika tankar och utsagor främjade olika tankar, infallsvinklar och nyanser (Halkier, 2010; Wibeck, 2010).

Samtidigt hade vi flera inslag av individuella övningar där de även fick fylla i frågor skriftligen. Skälen var flera. Dels för att öka allas delaktighet i belysningen av frågorna¹⁰, samtidigt som en del frågor var av något mer privat karaktär, exempelvis frågorna som berör ungdomens upplevelse av stödet hemifrån, då dessa frågor eventuellt kan ses som något känsligare, än frågor som handlar om skola och framtiden (Halkier, 2010; Wibeck, 2010).

Efter första informationstillfället fick mentorerna i uppdrag att sätta ihop grupperna, utifrån befintliga klasser. De fick instruktioner om att grupperna skulle vara mellan 6-9 personer och så heterogena som möjligt, vilket också rekommenderas av andra forskare (exempelvis Halkier, 2010). Självklart kunde ungdomar från olika klasser blandats i fokusgrupperna. Samtidigt bygger en del av fokusgrupperna på att man ska kunna känna viss trygghet, vilket var viktigt för oss, även om vi också inser att det kan finnas rollkonstellationer i en befintlig grupp, som inte alltid är lika positivt. En annan kritik som vi ser är att detta projekt var relativt kort, men genom fokusgruppen har vi möjlighet att hämta in empiriska data relativt snabbt. En fördel är å andra sidan att genom ungdomarnas delaktighet i processen, kan detta främja deras engagemang vilket är en viktig del i projektet.

3.4 GENOMFÖRANDE AV FOKUSGRUPPERNA

Vid själva fokusgruppen, valde vi att använda oss av en dokumentatör. Vi tog i beaktande att det kan finnas en risk att dokumentatören, kan dra till sig uppmärksamhet och att deltagarna inte känner sig avslappnade. Denna risk försökte vi minimera, då dokumentatören var med vid inledning och presentationsdelen, så att ungdomarna visste dennes roll och att det som antecknades av dokumentatören, skulle hanteras konfidentiellt om det som sades i rummet. Vi hade också formulerat en dokumentationsmall för att ge dokumentatören en ökad möjlighet att koncentrera sig på fokusgruppens utsagor (Wibeck, 2010; Halkier, 2010).

Materialet samlades således in genom dokumentatören, samt de enskilda uppgifter som gjordes där ungdomarna fick skriva (individuella uppgifter). Vi hade också utformat materialet till intervjuarna som innehöll olika pedagogiska metoder. I relation till detta formulerades efterföljande och öppna frågor som kopplades till intervjuguide, frågeställningar och syfte. Vår ambition med dessa olika

---

¹⁰ Det gjordes de ändå, då moderatorerna såg till så att alla hade möjlighet till talutrymme.

metodingångar, handlar också om att ungdomarna skulle ges variation och en ökad motivation till att delta i fokusgruppen. Gällande den skriftliga dokumentationen, skrevs den ut omgående och diskuterades mellan alla tre (dokumentatör, moderator och ledare) som var med vid sessionen, för att fånga så många olika nyanser som möjligt, samt att referat och citat var korrekt uppfattade. Självfallet kunde vi valt att spela in fokusgrupperna och transkribera samtalen. Samtidigt ansåg vi att detta hade två olika problem. Å ena sidan hur skulle detta påverka ungdomarna i grupprocessen och deras vilja att komma med kommentarer, inspel, berättelser och utsagor under fokusgruppsstillfället? Ett annat skäl var mängden rådata som vi skulle ha fått genom samtliga fokusgrupper, vilket hade varit svårt att hantera i detta korta pilotprojekt.

När det gäller valet av plats är detta en ytterligare aspekt, som kan ha påverkat fokusgrupperna. Då vi mötte ungdomarna i skolmiljö och under deras lektionstid fick vi tillgång till vissa lokaler inom skolans område. Wibeck (2010) menar att interaktionen kring en uppgift är mer intensiv i ett litet rum än i ett stort. Vi hade olika tillgång till lokaler såsom klassrum, grupprum, slöjdsalar och fritidshemslokaler under våra sessioner. Det var kända miljöer för ungdomarna att vistas i och fanns på deras respektive skolor (jämför Wibeck, 2010; Halkier, 2010).

Sessionerna under själva fokusgrupperna, organiserades genom att samma person alltid var huvudmoderator. Att den som är moderator är en tränad intervjuare inom området, erfaren med grupper, sågs som en viktig anledning, då moderatören i detta fall har erfarenhet av att arbeta, leda grupper och samtala med ungdomar sedan 20 år tillbaka. Erfarenhet och att det är en och samma moderator kan också öka tillförlitligheten i materialet enligt flera andra studier. (Albrecht m fl 1993).

Vid inledningen av sessionerna, hälsades alla välkomna, vi tackade för deras medverkan och berättade om hur materialet skulle komma att samlas in. Det informerades också om att ungdomarna inte skulle skriva några namn på de individuella övningarna och att materialet, skulle komma att användas på ett sådant sätt, att namn inte kommer att presenteras. Därefter gjorde vi en introduktionsövning med syfte att undersöka de inledande frågorna, där alla fick komma till tals. Wibeck (2000) menar att deltagarna behöver en introduktion, där alla kommer till tals samt att introduktionsfrågor ger en möjlighet att introducera diskussionsämnet på ett bra och avslappnat sätt. Efter det följde vi intervjuguide med nulägesanalys och framtidsanalys. Uppföljande frågeställningar av öppen karaktär, kompletterade intervjuguiden, beroende på vad ungdomarna berättade om och efter en stund leddes samtalet in till intervjuguidens olika tema igen, vilket också rekommenderas av andra när man arbetar med intervjuer och fokusgrupper (se exempelvis Rautalinko, 2007¹¹).

I temat kring framtiden fick ungdomarna bland annat fylla på den svarta hatten med nya yrken som de själva valt och vi samtalade gemensamt om deras yrkesdrömmar samt ställde även öppna frågor där frågor kring skolan, livet och drömmarna var i centrum för fokusgruppernas deltagare. Därefter berättade vi hur återkopplingen av resultatet skulle ske. En session tog ca en och en halv timma. Vi avslutade träffarna med att tacka för ungdomarnas medverkan och bildade en ring samt gjorde ett avstamp inför framtiden.

Vid tredje tillfället då vi träffade ungdomarna, hade vi med oss en sammanfattning av deras utsagor i en guldhatt. Den svarta hatten var också med, påfylld med de yrken ungdomarna delat med sig av. Vi

---

¹¹ Exempel på detta är: "Du säger att det blir roligare när undervisningen är varierad, vill du ge exempel på vad du menar"?

träffade klasserna var för sig även om resultatet var från alla 7 klasserna. De fick dra lappar ur guldhatten och berätta vad som framkommit för sina klasskamrater. Exempelvis; Vi har gemensamt fyllt på hatten med 110 nya yrken. Vi kompletterade även med bilder. Ungdomarna fick även göra en skriftlig utvärdering kring deras deltagande. Därefter tackade vi för att de deltagit i projektet och deras insats. Återkopplingen gjordes *ca tre veckor efter sessionerna* och tog cirka trettio minuter. En återkoppling gjordes också till mentorerna för att få ta del av deras tankar och upplevelser kring projektet. Vi fick också möjlighet att tacka dem för all hjälp som gjort det möjligt för oss att genomföra projektet.¹²

3.5. BEARBETNING OCH ANALYS

Analysarbetet har skett under en närmare 2 månaders tid. Allt material skrevs ut och alla 3 författarna läste igenom det empiriska underlaget många gånger i sin helhet, vilket också rekommenderas av andra forskare (exempelvis Kvale, 1997). Utifrån intervjumaterialet skapades sedan kategorier som kopplas till studiens frågeställningar. I analysarbetet har vi även sökt efter olika mönster och kategorier. Därefter sattes utsagorna in under tillhörande kategorier. Materialet koncentrerades så att olika teman trädde fram. Analysmodellen baseras på ett samspel mellan teoretiska utgångspunkter och den framväxande kategoriseringen av materialet. Några av de teoretiska utgångspunkterna är ungdom, ungdomar mot framtiden med det senmoderna samhället som teoretisk ramverk (exempelvis Giddens, 2003a/2003b; Biggart & Walter 2006). Dessutom är teorin om känsla av sammanhang, kopplade till både skolan och livet (jämför Antonovsky, 1991). Skolan som social arena och kunskapsarena, samt elevanalysmodellen är andra centrala begrepp i denna studie (Wede; 2012; Asp-Onsjö, 2014). Tolkning av analysen bygger på det som benämns som "meningstolkning" d.v.s. grunden ligger på intervjupersonernas egen verklighetsbeskrivning och självförståelse och i analysarbetet har vi rört oss mellan den empiriska och teoretiska nivån. Utifrån den teoretiska förförståelsen har vi tolkat vårt empiriska material och skapat meningssammanhang och kategorier kopplade till ungdomarnas utsagor om livet, skolan och framtiden, inom ramen för studiens syfte och frågeställningar. Vi har gått från helhet, till delar och återigen till helhet. Prövat vad står detta för, vilket ibland lett till att teman bytts ut och att vårt empiriska material omprövats. Ibland har meningar där upprepningar av ord skett i följd, skrivits om för att göra rapporten mer läsvänlig (Kvale, 1997).

3.6 METODREFLEKTIONEN OCH SAMMANFATTNING AV KAPITLET

Utifrån syftet med denna studie, samt rapportens frågeställningar valde vi att använda oss av fokusgrupper. Ett annat alternativ hade varit individuella intervjuer och olika observationer. Men på grund av att projektet genomfördes under enbart fyra månader, var inte detta görbart. Vi menar också att tidsperspektivet mellan förankring och genomförande ibland varit väldigt korta. En annan kritisk aspekt, är att vi mötte ungdomarna i skolmiljö och under lektionstid. Vi fick tillgång till lokaler såsom klassrum, grupprum, slöjdsalar och fritidshemslokaler. Något som kan ses som en begränsning då vi med vissa grupper fick ta hänsyn till att det pågick annan verksamhet, i nära anslutning. Det positiva var att det var kända miljöer för ungdomarna att vistas i. När det gäller valet av plats där fokusgruppsessioner ska genomföras kommer empiriinsamlingen att påverkas på ett eller annat sätt menar Halkier (2010).

I ovanstående kapitel har vi beskrivit hur vi gått tillväga, metodval som vi gjort, utifrån syfte och frågeställningar som preciserats, samt den halvstrukturerade intervjuguide som växte fram innan vi

---

¹² För mer detaljerad information kring projektet och metoderna se bilaga 2 och 3.

träffade ungdomarna i de olika fokusgrupperna. Dessutom har vi presenterat olika etiska aspekter samt reflektion kring samt en avslutande metodreflektion.

4. RESULTAT OCH ANALYS

4.1 INTRODUKTION AV RESULTAT OCH ANALYSKAPITLET

Resultaten presenteras i tre olika delar och bygger på det empiriska underlaget från fokusgrupperna och ungdomarnas utsagor. Intervjucitaten återspeglar de intervjuade ungdomarnas attityder till och tankar kring livet, skolan och framtiden. Namnen på ungdomar som citeras är som tidigare nämnts fingerade.

I den första delen *Du äger ditt liv*, kommer ungdomarnas berättelser om viktiga personer och betydande fritidsintressen i nuet och framtiden att utgöra huvudtemana. I den andra delen *Ungdomarna om skolan och framtiden*, skriver vi om deras uppfattningar om skolan och i vilken utsträckning skolan har betydelse i nutid samt för framtiden. I den tredje och sista delen; *Om drömmar i livet – där yrkesdrömmar blir givet*, kommer ungdomarnas berättelser om drömmar i allmänhet och yrkesdrömmar i synnerhet att utgöra de centrala temana. Resultat- och analyskapitlet disponeras som följer. Under varje del presenteras först en beskrivning av de huvudsakliga resultaten. Sen kopplas dessa till hur vi tolkar och ser på resultaten. Slutligen, under varje del, resonerar vi kring hur resultatet kan förstås med stöd av teorier, tidigare forskning och det som tidigare skrivits om i bakgrunden.

4.2 DU ÄGER DITT LIV

Det utkristalliserar sig, i ungdomarnas berättelser, att livet består av många olika vägar och möjligheter. Ungdomarna berättar om sina drömmar, eller i alla fall att de vågar börja drömma och tro på framtiden. De berättar också om sina fritidsintressen och viktiga personer i deras liv, som kan ge dem möjlighet att växa, stärka identifikationen med andra och utveckla sin egen identitet. Förebilder och drömmar behövs, liksom gemenskap och skratt, menar ungdomarna. Flera ungdomar berättar att de upplever att humor och glädje är viktiga ingredienser i livet. Att få skratta mycket är något som ungdomarna ofta återkommer till i deras utsagor. Kim berättar att hon är nöjd med sin fritid då:

"jag har roligt och skrattar mycket, jag är nöjd"!

Några ungdomar upplever att de skulle vilja ha mer roligt och önskar att de kunde få skratta ännu mer. De berättar att de tycker att gemenskapen är viktig och att få ha kul tillsammans.

4:2:1 UNGDOMARNAS FRIDTIDSAKTIVITETER, ÖNSKAN OM ATT GÖRA PÅ FRITIDEN SAMT INVESTERING FÖR FRAMTIDEN:

Majoriteten av ungdomarna är nöjda med sin fritid och upplever att de har olika fritidsintressen som de tycker om. Många värderar umgänget med kompisarna högt. En av tjejerna beskriver att hon upplever sig nöjd med sin fritid för att hon har bra vänner. En annan tjej berättar att hon längtar till helgen för då ska hon spela dubbel med sin kompis och det ser hon fram emot. Ellen menar att:

"Det är bra med fritid för då får man chans att vara med kompisar och andra som man inte går i samma skola med"!

Även inom skolans ramar väljer flera av ungdomarna grupptillhörigheten och att de skulle vilja göra något tillsammans med andra elever. På frågan om vad de skulle vilja göra om de fick bestämma en dag på skolan svarar Liam att han vill göra något minnesvärt med klassen. Andra ungdomar föreslår att det skulle anordnas en aktivitetsdag, att de skulle kunna utforma en idrottsturnering eller att göra någon utflykt såsom åka till badhuset eller Liseberg. Förslag som att se på film, äta pizza gemensamt eller bjuda alla på glass och bestämma vad de vill hitta på, framkommer också i ungdomarnas utsagor.

Öppna arenor, som kan användas av olika ungdomar vid olika tidpunkter, exempelvis fritidsgården ses som en plats, där man får möjlighet att träffa sina vänner. Några ungdomar blir dock fundersamma när andra nämner fritidsgården och uppger att de inte riktigt visste om det fanns en fritidsgård i närområdet. Bella berättar att det finns en fritidsgård i tätorten och att hon och hennes kompisar brukar gå dit ibland.

"Det är skönt att gå dit när man behöver värma sig, jag och mina kompisar brukar gå dit och spela en stund"!

Samtidigt som ungdomarna menar att kamratskap är viktigt och att de gärna umgås med vänner på sin fritid, så framträder det att de tycker att det finns många olika arenor att mötas på. Organiserade fritidsaktiviteter såsom fysisk aktivitet/ idrott är något som ungdomarna upplever som meningsfullt. Lagsporter lyfts fram men idrotter som man kan göra ensam. Adrian saker som man berättar att:

"Jag trivs ganska bra med min fritid, spelar ju innebandy och så"!

Andra ungdomar tycker om att spela och träna handboll, basket, ishockey, judo, fotboll, springa, spela badminton, rida, lerduveskytte m.m. Även friluftaktiviteter och andra fritidsaktiviteter såsom att vara i naturen och göra olika saker t.ex. att cykla, fiska och vara ute och gå beskrivs som bra fritidsintressen. Andra nämner datorer och att se på TV som ett sätt att spendera fritiden på. Det finns också ett motorintresse hos flera av ungdomarna. Musik framträder som något som ungdomarna tycker är viktigt och som de skattar högt. En tjej längtar till ett musikläger och en kille ser fram emot att lära sig spela ett instrument och en annan kille säger:

"Jag gillar att lyssna på musik, helt enkelt"!

Även att dansa och sjunga framträder som roliga fritidsintressen. Att få tillfälle att slappa, ta det lugnt och göra vad man vill på sin fritid eller att läsa, teckna och måla önskas också. Vissa ungdomar upplever att fritiden inte riktigt räcker till. Några menar att de vill ha mer tid för avkoppling eller att hinna träffa vänner men också att de skulle vilja utöva andra fysiska aktiviteter än vad som kan erbjudas i ungdomarnas närområde. Tidsbrist på grund av läxläsning samt avstånd är det som ungdomarna upplever som vanligaste hindren för att göra det de vill på fritiden. Elsa beskriver detta:

"Jag skulle vilja spela handboll eller gå på gym men det blir för långt att åka när man har läxor och så. Jag vill ha ett handbollslag här"!

En annan ungdom berättar att han tränar ganska mycket och att det är en stor del i hans liv samtidigt som han upplever att han blir ganska trött ibland då det finns andra saker som också ska göras.

Ungdomarna har förslag på självvalda hobbies som de önskar skulle finnas på närmare håll och som de skulle välja om möjlighet fanns, såsom badhus, ishall och parkourbana. Andra har förslag på spelhall eller att det borde finnas en hockeysarg i närheten.

En del ungdomar beskriver att de intressen de har nu också är en investering för framtiden. Genom sina val av fritidsaktiviteter lär de sig, tränar på något eller knyter kontakter som kan löna sig även längre fram. Flera berättar om konsten att laga mat, sy och ta hand om djur som fritidsaktiviteter. En tjej menar att hon har ett stort folktraceintresse/tittar på folktrace och när hon blir äldre vill hon börja köra själv. En kille har en fascination för jordbruk och hans yrkesdröm är att bli bonde, en annan ungdom har ett intresse för rymden och vill forska om den. Bea vill göra Youtube filmer och hennes yrkesdröm är att bli en Youtuber. En del ungdomar berättar om deras magiska tänkande och drömmer om att kunna skapa saker såsom att vilja ha en svets och kunna bygga saker eller som en ungdom uttrycker det:

"Jag vill ha pengar, då kan man göra vad man vill, köpa vapen, jaga mer och hålla på med skytte"!

4:2:2 BETYDELSEFULLA ANDRA I UNGDOMARNAS LIV

När något upplevs som meningsfullt eller ses som viktigt i livet blir man motiverad och engagerad känslomässigt, det visar ungdomarna framför allt när de berättar om vilka som är de viktigaste personerna i deras liv. Det utkristalliserar sig att familjen är den som majoriteten av ungdomarna upplever som allra mest betydelsefull. Många nämner föräldrar, bonusföräldrar, syskon, syskonbarn samt stödfamiljen som de närmaste. Mor- och farföräldrar, moster/morbror och kusiner nämns också. Även personer som inte finns bland oss längre ses som betydelsefulla andra. När ungdomarna delar med sig av sina drömmar framträder det att en del ungdomar drömmer om att kunna få bo med sin familj eller att kunna få träffa sina nära och kära. De har också en önskan om att de som står dem närmast ska få må bra och att man ska kunna få göra roliga saker ihop med de sina. På frågan vad ungdomar skulle vilja göra om de fick bestämma en dag på skolan svarade några att de tycker om att vara med familjen eller prata med vänner. En ungdom berättade att:

”Om jag fick bestämma för en dag skulle jag bestämma att familjen var lediga och att vi kunde göra något tillsammans”.

Ungdomarna berättar att vänner, kompisar samt internetkompisar upplevs som andra viktiga betydelsefulla personer i deras liv. Några ungdomar upplever också att djur har stor betydelse i deras liv såsom hästen, hundarna och katterna. Ett fåtal nämner sin hjärtevän eller sin idol som viktiga personer.

4:2:3: ETT STÖDJANDE FAMILJESYSTEM

Föräldrarnas engagemang och möjlighet att hjälpa sina barn kring deras skolgång är svårt att mäta och konsekvenserna av detta är nog ännu svårare att fånga samtidigt så framgår det tydlig i ungdomarnas utsagor att det finns en uppfattning om att föräldrarna tycker att skolgången är viktig för ungdomen. Majoriteten av ungdomarna upplever att de får tillräckligt med stöd hemifrån för att lyckas med skolarbetet. Flera av ungdomarna berättar att de har stöd från föräldrarna men att de gärna försöker själva först. Andra menar att föräldrarnas möjlighet att hjälpa kan vara begränsad av olika anledningar. Ungefär hälften av ungdomarna berättar att de tror att deras hemsituation påverkar hur de lyckas i skolan. Flera berättar att det kan vara svårare att koncentrera sig på skolarbetet om det är problem hemmavid eller om man inte får möjlighet till god sömn. Ungdomarna sätter ord på det bland annat genom att säga att det påverkar mycket hur det är hemma och en ungdom berättar att om hon inte sover mycket så orkar hon inte koncentrera sig och då blir det ju sämre resultat. En annan ungdom berättar att:

”Det var jobbigt hemma ett tag, då gick det lite sämre men det är bra nu”!

4:2:4: TOLKNINGAR AV KAPITLET DU ÄGER DITT LIV

Utifrån ungdomarnas berättelser kring du äger ditt liv framkommer att ungdomarna upplever att det finns många olika saker som ger möjligheter i livet. Alla uppger att de har någon viktig person i deras liv. Familj och vänner är de som nämns mest bland betydelsefulla andra. Många menar också att glädje och humor är en stor del i vardagen. De flesta upplever att de har en meningsfull fritid. Hinder som framkommer är tidsbrist och avstånd. Ungdomarna upplever att de har ett stöd hemifrån när det gäller skolgången och det är viktigt att hemmet som arena inte är för problematisk.

Som inledande del kring resultatet i detta projekt har vi belyst hur ungdomarna ser på sitt närmaste livssammanhang såsom deras fritid, aktiviteter samt nätverk och betydelsefulla personer i ungdomarnas liv. Vår tolkning och den teoretiska utgångspunkten beskrivs nedan. Vi fokuserar på olika friskfaktorer och en känsla av sammanhang samt forskning som gjorts inom området du äger ditt liv.

Ungdomarna nämner humor, skratt och glädje som något som de ser som en viktig del i livet. De menar att det är betydelsefullt att få vara med vänner och ha roligt tillsammans. Några ungdomar önskar att skratta mer än vad de upplever att de gör i nuläget. Vi uppfattar det som att ungdomarna tycker att glädje och humor bör genomsyra dagen oavsett vilken arena de befinner sig på och att skrattet gör att ungdomarna mår bättre samt att detta bygger tillit till både sig själv och andra genom att man delar humor och glädje. Olika forskningsresultat tyder på att vi ökar vårt välbefinnande genom att skratta eftersom det startar flera processer i kroppen som medför stresslindring, en ökad kreativitet och stärkt inlärningsförmåga. En forskare menar att skrattet kan ses som en "inre jogging" eftersom det ger träning till våra inre organ och muskler att skratta.¹³

När vi ska återge hur ungdomarna upplever sin fritid så kan vi beskriva det som att majoriteten av ungdomarna har olika fritidsintressen och upplever att de är nöjda med sin fritid. Vi utläser det som att många ungdomar ser deras fritid som meningsfull och värd att investera tid i. Utifrån Antonovskys (1991) teori om Känsla av sammanhang benämns meningsfullhet som en motivationskomponent eller den känslomässiga komponenten. Genom meningsfullhet skapas delaktighet i att vara med och utforma det som engagerar i det dagliga livet och den egna framtiden.

Det som ungdomarna upplever som mest meningsfullt är att spendera sin fritid på vänskapsrelationer. De anser att det finns många olika arenor att mötas på. Även under skoltid önskar vissa att det fanns fler aktivitetsdagar där de får möjlighet att umgås och skapa minnen för framtiden. Andra viktiga fritidsaktiviteter som ungdomarna berättar om är idrottsutövning, kulturella och konstnärliga aktiviteter. En del nämner också vila och återhämtning som viktigt. Utifrån materialet tolkar vi det som att de flesta ungdomarna upplever att deras sociala nätverk är av stor betydelse och att de vill få möjlighet att socialisera sig med varandra. Vi tolkar det också som att ungdomarna berättar om en uppsjö av olika aktiviteter som de skulle vilja göra på sin fritid. Vi ser det som en stor friskfaktor om ungdomarna upplever att de har en meningsfull fritid. Barnombudsmannen hävdar, i en artikel, att genom fritid ges ungdomen möjlighet att utveckla både sig själv, sina intressen och få chansen att skapa relationer. I samma artikel så framkommer det att ungdomarna, även här främst vill umgås med vänner på fritiden. Ungefär en fjärdedel av ungdomarna, i artikeln, spelar något instrument och sex av tio barn och unga idrottar minst en gång i veckan. Enligt Börjesson (2013) ses det som en friskfaktor att få möjlighet att skapa speciella intressen och testa olika aktiviteter och hobbies. Det kan vara genom exempelvis idrotten, kreativitet och återhämtning som ungdomar når god hälsa.

Det ungdomarna beskriver som kan hindra och bidra till ohälsa, när det gäller fritidsintressen, är brist på tid och för långa avstånd till de aktiviteter de önskar engagera sig i. Andra upplever att de inte får återhämta sig tillräckligt på sin fritid och de skulle önska mer avkoppling. Tiden för att åka till andra kommuner för att få tillgång till det utbud de önskar upplevs som om den inte finns. Ungdomarna har egna förslag på vad de skulle vilja ha tillgång till på närmare håll. Vi ser det som att ungdomarna vet vad de skulle vilja göra på sin fritid om möjlighet finns eller om de får information om aktiviteter som finns i närområdet. Däremot känner de sig begränsade av exempelvis läxor och andra sysslor. Avstånd begränsar också. Antonovsky (1991) belyser att hälsan kan påverkas positivt genom olika skyddsfaktorer såsom att främja självförtroende, prestationsförmåga som ger chans till nya möjligheter. Att uppleva att man har valmöjligheter och att det man tycker är värdefullt för andra samt att man kan vara med och påverka sin omgivning och sig själv ses som skyddsfaktorer.

Ungdomarna ser att deras fritidsaktiviteter kan leda dem dit de vill nå i sin framtid bland annat genom att skapa kontaktnät, öka sin förmåga och våga drömma. Vår förståelse av ungdomarnas tankar är vikten av att ha bra förebilder, lagom stora utmaningar, positivt tänkande och att våga tro, som kan ge

---

¹³ <http://www.friskutveckling.com/forskning.htm>

ett ökat intresse för saker i livet. Visioner, drömmar och mål bidrar till investeringar för framtiden är något vi läser ut av ungdomarnas utsagor. Teoretiskt kan detta kopplas till olika copingstrategier såsom optimism och önsketänkande. Tilltro till sig själv och socialt stöd bidrar till att man lättare klarar olika utmaningar och kan bidra till att nå de mål som man vill uppnå. Det kan vara realistiska mål, men också önskedrömmar om sådant som kan ses som nära inpå omöjligt för tillfället.

När ungdomarna berättar om betydelsefulla andra och deras stödjande familjesystem så framkommer det att alla ungdomarna upplever att det har någon person i sitt liv som de ser som betydelsefull. Familjen är den som ungdomarna främst benämner som viktig. Det kan även vara personer som inte finns bland oss eller familjemedlemmar som ungdomen inte bor med men önskan finns. Ungdomarna nämner vänner som andra viktiga personer i ungdomarnas nätverk. Utifrån KASAM-begreppet ses det sociala nätverket som en del för att bidra till den unges känsla av hanterbarhet då det skapar upplevelser av samhörighet och är identitetsskapande. Antonovsky (1991) beskriver betydelsefulla andra som omgivande faktorer som kan vara hälsobringande. Han nämner olika stödjande familjefaktorer som kan påverka ungdomarnas hälsa. Trost & Levin (2004) hävdar att utan ett samhälle och sociala kontakter och samspel med andra blir en människa inte människa. Det är interaktionen mellan människor som skapar vår identitet. Vi blir sociala varelser och utvecklas genom signifikanta andra. Föräldrar, syskon och vänner samt andra personer som vi bryr oss om och lyssnar på är en del av det som bidrar vid skapande av den unges identitet. Vi ser det som att ungdomarna i vårt projekt är mycket medvetna om betydelsen av andra personer och vilka de upplever som står dem närmast.

Ett stödjande familjesystem är också något som ungdomarna berättar att de upplever sig ha i samband med att de tycker att de får tillräckligt med stöd hemifrån för att lyckas i skolarbetet. De menar också att hemsituationen påverkar skolresultaten, då det är svårare att fokusera på olika områden om familjemiljön inte är stabil. De nämner att om det är svårt att sova, på grund av oro, så blir det svårare att koncentrera sig under dagtid. I Vårdguiden går att läsa att avsaknad av god sömn kan leda till sämre minne och svårare att lära sig nya saker, vilket kan ses som en riskfaktor. Vår tolkning är att om ungdomarna upplever trygghet och omtanke från sina närmaste, så har de större möjlighet att känna tillit till sig själva, delaktighet i sin omgivning och motivation att möta framtiden.

Sammanfattningsvis tolkar vi det som att ungdomarna intar ett förhållningssätt där man intar en form av egenmakt genom känna en stark känsla av sammanhang. Styrkan finns i de egna resurserna/ individfaktorer och kan ses som en hjälp till självhjälp. Omgivningen kan bistå med "byggnadsställningar" i form av stöd, kontakter och tillit medan ungdomen bygger upp sin identitet, självbild och känsla av sammanhang.

En friskfaktor för ungdomen är att kunna uppfatta sina egna behov, kunna möta olika utmaningar och situationer, samt uppleva att de har de inneboende resurserna för att kunna ha kontroll över sina egna liv. Jag begriper min värld, jag kan hantera det som sker och den energi det kostar att hantera vardagen, den tycker jag är värd att satsa, det vill säga att det känns meningsfullt att satsa energin. Att uppleva en känsla av sammanhang och att världen är begriplig, hanterbar och meningsfull bidrar till att ungdomen skapar möjlighet att påverka sitt egna liv, att äga sitt liv!

4.3 UNGDOMARNA OM SKOLAN OCH FRAMTIDEN

4.3.1 Inledning

Skolan i detta pilotprojekt betraktas av de flesta ungdomar som en betydelsefull plats att vara på. Motiven och berättelserna om skolans betydelse är däremot varierade. Ungdomarnas utsagor uppehåller sig kring i vilken grad skolan har betydelse för ens nuvarande och framtida liv. De berättar att det ibland kan finnas olika förväntningar och normer om vad skolan är till för från lärare, föräldrar samt ens skolkamrater. Flertalet ungdomar berättar att skolan är viktig för deras föräldrar, att man som ungdom förväntas kämpa i skolan, för att växa upp och få ett bra liv som vuxen.

En liten grupp av ungdomarna berättar att de upplever skolan som en samhällsinstitution, som man inte alls, eller i väldigt liten utsträckning har nytta av och användning för i ett framtida liv. Några av dessa ungdomar berättar att skolan inte ses som helt nödvändig för att man ska lyckas få ett bra jobb och lyckas i livet. Lyckas med sina yrkesdrömmar och livet kan man ju även utan skolan trots allt, menar de. Exempelvis beskriver en del av dessa ungdomar att en del arbeten i framtiden, kräver helt andra och nya kompetenser, än de som man förväntas lära sig i skolan. Emanuel hävdar till och med att han inte riktigt upplever att han hinner vara i skolan, när han tänker på skolan i relation till hans framtida yrkesdröm:

”-Jag vill helst vara ledig (från skolan) så att jag kan fortsätta på ett projekt som jag håller på med kring ett spel!”

En del ungdomar anser också att skolans viktigaste uppgift, handlar om att träffa kompisar, umgås och ha roligt med andra. För dessa ungdomar berättas det, finns det en motsättning mellan skolans undervisningspraktik och dess övriga delar, så som raster och håltimmar. För en del ungdomar är raster, håltimmar och att vara med andra ungdomar, det som upplevs ha den största betydelsen i skolan. Dessa ungdomar berättar om, att det ibland kan vara svårt att se, kopplingen mellan skolans kunskaper, livets kunskaper och den yrkesdröm och den framtid man hoppas på. Mervärdet för dessa ungdomar blir i huvudsak, att umgås och vara med sina skolkamrater.

Ett antal av ungdomarna berättar också, om en skola som man mer än gärna går till. En skola som i hög grad bygger ens framtid genom kunskaper som ger möjligheter i livet och skapar möjligheter för hur ens framtida yrkesdrömmar kan komma till stånd. De berättar hur läraren, pedagogiken samt ens egna förkunskaper spelar stor roll, för om skolan ses som en meningsfull plats. En skola där ungdomar utvecklar kunskaper, fakta, färdigheter och förståelse, samtidigt en skola där man på ett positivt sätt samspelar med andra ungdomar och vuxna. En del av ungdomarna kopplar även skolans betydelse till framtida gymnasieval, ens framtida liv och yrkesdrömmar i stort. De berättar om drömmar i framtiden, såväl yrkesmässiga drömmar som drömmar om vuxenlivet i stort. Dessa visioner kopplas till frågor om världen, fred, rättvisa och en hållbar utveckling för människor, djur och natur och hur deras berättelser ibland relateras till det skolarbete som bedrivs i skolan.

En del av ungdomarna relaterar skolan och kunskapsinhämtningen till sina framtidsdrömmar. De berättar om en skola som är både viktig och nödvändig för att lyckas i livet och i relation till ett framtida yrkesliv, vilket vi kommer in på närmare i nästföljande kapitel. Andra ungdomar berättar om hur man verkligen vill lära sig, där både lärandet, lärarna, förkunskaperna, ens egen motivation, pedagogiken, lärandemiljön, vårdnadshavare och skolkamrater både kan hindra samt främja ens möjligheter för att lyckas i skolarbetet för att nå sina drömmar i livet.

Sammanfattningsvis kan det beskrivas som om att, hur ungdomarna ser på skolan och lärandet, påverkas av kamrater, läraren, pedagogiken och vårdnadshavare. Dessutom spelar kunskapsnivån, att ribban är på rätt nivå, som de säger, stor roll, för ens motivation att lära sig.

4.3.2 KAMRATEFFEKTER I SKOLAN

Att kamraternas inställning till skolan spelar roll för ungdomarna är tydligt. Man påverkas av varandra hur man ser på skolan. För vissa ungdomar är det självklart att man stödjer varandra i lärandet. Att vara ambitiös, prestationsinriktad och att visa sig smart och duktig i skolan, är enklare för en del, än för andra. En del av de som uppfattas som ambitiösa i skolan, ses som betydelsefulla och viktiga av en del av de andra ungdomarna i gruppen. Det berättas att de å ena sidan kan hjälpa andra kamrater att förstå uppgifter, instruktioner och sammanhang. De blir vägvisare, för en del andra kamrater i lärandet, sägs det. Det påtalas även att det är bra för en själv, att vara duktig i skolan. Man växer med uppgiften konstateras det, om man visar sig duktig i skolan och i ämnena. Genom att vara ambitiös och duktig i skolan kan självförtroendet höjas och man utvecklas som person och i sitt lärande. En del ungdomar uppfattar dessa kamrater som förebilder, som på ett positivt sätt påverkar andra i lärandet och som

de andra ungdomarna kan se upp till i klassen. De kan få en viss status i skolan, genom att de ses som någon, som är lite duktigare än en själv och som kan ge klasskamrater lite draghjälp i ett skolarbete som ibland är kul, ibland är lätt, men som också ibland av vissa kan ses som lite svårt. Felicia berättar om de fördelar och den positiva roll man som ungdom i klassrummet kan erhålla och utveckla om man är duktig i skolan:

"-Man blir mer omtyckt och så vill ju alla ha hjälp. Sen är det ju bra för en själv om man får bra betyg!"

Många ungdomar uttrycker att det kan vara ganska skönt och lite befriande, när hela klassen inhämtar kunskaper, när det finns ett tydligt fokus på skolarbetet och när koncentrationen kring lärandet är hög. Det är då som lektionerna är som bäst, berättas det. Jimmy exemplifierar när han gillar skolan allra mest:

"-när vi gör det vi ska göra och när det är lugnt och vi förstår och allting går bra!"

Men för andra ungdomar känns det svårare att prestera i skolan. De hävdar, att det kan uppfattas som lite nördigt, om man visar sig alltför kunnig och ambitiös i skolarbetet och några uttrycker att det anses vara mer coolt att skolka och vara med kompisarna, än att anstränga sig i skolan. Josef understryker detta perspektiv och säger att det finns en del kortsiktiga risker, om man visar upp sig som alltför bra i skolan. Man kan betraktas som "pluggisen", av sina kamrater, berättar han. Men när detta inträffar gäller det att se bortom detta och välja en långsiktig och mer hållbar inställning och koppla det till drömmarna om sitt liv, där en tydlig framtidsvision gör ens val enklare:

"-När man går i skolan, brukar det inte vara så populärt, men sen när man kan utbilda sig och få ett bra jobb du vet då är det bra och sen när man blir vuxen, då blir man cool!"

Samtidigt som perspektiven och utsagorna varierar i ungdomarnas berättelser, hävdas det, att det till viss del krävs att man är modig och stark i sig själva om man som ungdom i skolan, väljer att visa att man är ambitiös och duktig i klassrummet. Moa säger exempelvis att:

"-visst kan man vara duktig i skolan och samtidigt populär..., men det är nog vanligare att man blir populär genom att inte vara duktig i skolan"

Att kamraternas inställning till skolan har betydelse och att man får stöd i att vara ambitiös i skolan av sina kamrater, har stor betydelse för att utvecklas i lärandet, hävdas det.

Jag går till skolan mest för att umgås

Några av ungdomarna anser att det viktigaste med skolan är kompisarna och inte lärandet och kunskapsinhämtningen i sig. De anser att kompisarna ska vara roliga och lätta upp stämningen genom att dra lite olika skämt, så man får andra saker att tänka på än själva skolarbetet. En del av dessa ungdomar berättar att skolan är ingenting som man gillar. Tvärtom beskriver de, att de gillar skolan som mest när:

"-man helst slipper jobba, där man inte behöver tänka och skriva så mycket!" som Isabelle uttrycker det.

Några av ungdomarna, som ser skolan på detta sätt, berättar också att det roligaste i skolan är håltimmar, filmtittande samt rasterna. Någon enstaka ungdom uttrycker till och med att hen helst skulle vilja vara hemma och sova istället för att gå i skolan. Alfred gillar inte skolan, säger han och uttalar sig på följande sätt:

"-skolan är bara jobbig. Jag tycker att det är bra när man har vikarier och vikarien inte vet något om skolan!"

Samtidigt som några av ungdomarna inte ser skolan som meningsfull för att lära sig saker om livet, så menar ändå de flesta, att skolan är en viktig samhällsinstitution för att lyckas i livet. Men trots att skolan är viktig, är det inte alltid så enkelt. Angelica berättar exempelvis att en del ungdomar kan känna en viss oro, för att minska i popularitet bland kompisarna, om man på ett för tydligt sätt visar upp att

man är duktig i skolan. Hon känner att det finns en viss ambivalens, mellan att vara populär bland kamraterna i skolan och att samtidigt visa upp sig som ambitiös i klassrummet. Hon beskriver hur en del elever, uttrycker och visar sina kamrater att man inte behöver anstränga sig för att få bra resultat i skolan: *"-det finns många som inte vill prestera för att vara coola. De slänger läxorna i soptunnan...exempelvis en person som jag vet som är väldigt populär"*.

Jag vill försöka i skolarbetet men mina skolkamrater hindrar mig!

Det finns flera ungdomar som hävdar att de vill vara "duktiga i skolan", att de vill lära sig. Men även om denna vilja finns, så berättas det, att det finns andra ungdomar, som av olika skäl, inte riktigt tänker sig för och därmed blir konsekvensen att de ibland står i vägen för ens lärande. Att ha roligt och kul, står i viss kontrast till att lära sig i skolan, sägs det av vissa.

Men för en del av ungdomarna är det enklare att vara en ambitiös och kunskapsörstig elev i skolan, där man av sina klass- och skolkamrater tillåts att kämpa för bra betyg och resultat, medan det för andra ungdomar är betydligt svårare. Det kopplas till hur man är som person. Om man är en person med stark självkänsla, som vågar hävda sig själv i kunskapsinhämtningen, blir det enklare. Det berättas också av ungdomarna att det finns olika grupper, som förhåller sig till skolan och lärandet på olika sätt. Axel berättar om detta:

"-det beror på hur man ter sig i olika grupper. Det finns ofta en cool grupp, men dom är inte så coola som dom tror och så finns det dom som pluggar också. Vissa tycker inte att man kan pendla mellan grupper. Man ska ju inte falla för grupstryck. Man får gå efter sina egna tankar och inte lyssna på andra, utan man måste göra som man själv tycker!"

De berättar också om att man å ena sidan vill lära sig och utveckla sina kunskaper. Samtidigt hävdas det, att det kan finnas en svårighet att inför sina klasskamrater, visa upp att det gått bra på ett prov, eller att man är duktig i ett ämne. Flera uttrycker att man å ena sidan kan känna sig stolt, men att det kan vara en viss utmaning att visa upp att det gått bra i skolan för sina kamrater. Linus hävdar att det kan hålla en tillbaka ibland:

"-det är coolt och populärt för en själv, men man kan bli retad i skolan, typ om någon säger på ett elakt sätt att man är smart. Så det är ju ingenting man går runt och skryter om precis".

De resonerar kring hur man å ena sidan vill vara ambitiös och prestera bra på lektionerna för sin egen skull för att få bra betyg och resultat, men också att man vill visa sin lärare att man kan, men då man ibland kan komma att hindras av det kan bli oroligt i klassrummet. Emmy menar att det kan vara svårt att koncentrera sig ibland, på grund av att det är oroligt och högljutt och att flera ungdomar har svårt att fokusera kring lärandet. Några av ungdomarna upplever att de ofta blir avbrutna i sitt lärande. Detta kan till exempel utkristallisera sig bland annat, genom att någon i klassen ropar rakt ut, eller att några går runt i klassrummet, samt att en och annan kommentar fälls gentemot varandra under lektionerna. Calle kopplar detta till sin dröm om ett bra framtida jobb och den utbildning som han hoppas kunna gå på gymnasiet. Eftersom han både vill vara cool och populär och samtidig prestera i skolan, berättar han om, sin strategi som han utvecklat med en lärare på skolan:

"-Du vet om man är smartas i matten, då blir man ju nörd...och då låtsas man inte för sina skolkamrater att man är duktig. Men man försöker skriva bra på provet och visar det, men inte för de andra!"

Sammanfattningsvis kan det beskrivas som om att många av eleverna berättar om att de vill lära sig i skolan, men att det ibland kan vara svårt att visa sig som alltför duktig i relation till kamraterna.

4.3.3 UNGDOMARNAS VILJA ATT PRESTERA I SKOLAN

Majoriteten av ungdomarna berättar om hur de relaterar sitt lärande till känslan av att kunna och att känna sig kompetent. De berättar att känslan av att förstå och att man vet vad och hur man ska göra,

är centralt i ens skolarbete. Om man känner att man kan, ökar känslan av delaktighet och motivationen i det egna lärandet, berättar de vidare. Det berättas också att när man upplever en känsla av ökad kontroll i sin kunskapsutveckling, ökar motivationen. Då blir man betydligt mer benägen att anstränga sig i skolarbetet och att göra sina läxor och hemuppgifter. Och när denna motivation ökar, jobbas det hårdare och det i sin tur främjar i skolarbetet och kunskapsinläringen, det blir en positiv cirkulär process. Samtidigt främjas även fokus kring ett bra lärandeklimat, när ungdomar upptäcker och förstår att de kan och förmår, uttrycker det. Känslan av att det blir roligare när man upplever att man kan, att man hänger med och när "ribban ligger på rätt ställe" och man vidareutvecklas i skolarbetet, är avgörande. Abdi menar att:

"-det är kul när man är bra på det, då blir det ganska lätt och så. Vissa lektioner är roliga och det är intressant när man förstår!"

Ungdomarna menar vidare att det är viktigt att utmaningarna från skolan och lärare är på rätt nivå. Att man exempelvis lyckas på ett prov, tar sig vidare i sitt lärande och som Mathilda beskriver:

"man tar sig till nästa level. När man inte fattar och får hjälp kan det bli en bra lektion, när de förklarar!"

Martin beskriver också känslan av att kunna. Han gillar ämnena och skolarbetet som mest, när han känner att han är bra på det. Han beskriver att han känner att han är duktig på ganska många ämnen, exempelvis idrott, teknik och engelska säger han, med viss stolthet. Och är man bra på ett ämne, växer både kunskaper, motivation och intresse, förklarar han. Flera av ungdomarna kopplar också skolarbetet, betygen och studierna till framtiden och till sin yrkesdröm. Elisa menar att kopplingen mellan skolan och ens framtid är given:

"-jag vill ha bra betyg, så att jag kan göra vad jag vill när jag blir stor", säger hon.

Tydligt i ungdomarnas beskrivningar av skolans verklighet, är hur flera beskriver att klassrumsklimatet, koncentrationen och fokus i skolarbetet påverkas av att man känner att man hänger med i skolan. Flera hävdar även att det kan påverka ens motivation i skolan, om man ser en koppling, mellan yrkesdrömmen och sitt framtida liv.

Ungdomarna berättar att deras intresse för skolan varierar. Beroende på om ämnet är roligt och inspirerande eller om ämnet blir för svårt, beskrivs det som att koncentrationen påverkas kring skolarbetet, hävdar de. De exemplifierar när ribban sätts för högt och ens förkunskaper inte räcker till. Sofia beskriver när hon trivs i klassrummet:

"-När det är lugnt och man förstår...och när alla är tysta och lyssnar på läraren", säger hon.

En del av ungdomarna känner att de skulle behöva mer stöd i sitt skolarbete. Ludwig uttrycker att det är viktigt att man hänger med i skolan. Det gör inte alla upplever han och då påverkas ungdomarnas motivation. Han menar att ungdomarna behöver stöd av läraren och att många får det. Men ibland räcker läraren inte till och kan leda till en frustrerande känsla.

"-När man jobbar med jobbiga saker och man inte förstår och när läraren kommer och hjälper till och man inte fått den hjälp man behöver, fastän läraren varit där!"

En del ungdomar upplever också att det kan ta alldeles för lång tid att få hjälp ibland. Lärarna är viktiga, säger de. Flera ungdomar önskar att lärarna kan ge snabbare hjälp, om man behöver komma vidare i en uppgift. Helen hävdar att hennes koncentration förmåga och motivation påverkas, när det blir för svårt:

: "-Jag har svårt att koncentrera mig och om jag tycker att det är tråkigt, så gör jag inget. Jag gillar inte vissa ämnen då de är för svåra. Därför tror jag inte att jag får så bra stöd, men jag behöver mer stöd!"

Många ungdomar hävdar att de tror att lärarna gör så gott de kan, men upplever att de ibland inte räcker till, när man behöver hjälp. För Rikard får detta konsekvenser, när han inte upplever att han märks och syns. Han beskriver att han behöver betydligt mer stöd i skolan, det är svårt uttrycker han och säger att han ibland tröttnar när: *”-läraren inte ser att man räcker upp handen, typ alla lektioner för jag är dålig i skolan”! -Så du uppfattar dig som dålig i skolan (Intervjuare)? –”Nej jag är dålig i skolan”!*

4.3.4 VÅRDNADSHAVARES ROLL

Samtidigt som skolan i olika utsträckning anses ha betydelse för ungdomarnas framtida liv och yrkesdrömmar, menar många av ungdomarna att vårdnadshavarna oftast försöker hjälpa dem och påtala vikten kring skolans betydelse. Elias säger att:

”-Min mamma bryr sig så sjukt mycket, hela min familj och släkten bryr sig”!

Felicia berättar att hennes familj påtalar vikten av att anstränga sig i skolan. Det är viktigt för ens framtida gymnasieval menar hon:

”-De vill ju att jag ska höga betyg, så att jag kan komma in på vilket program jag vill”!

Några ungdomar upplever att deras föräldrar ser skolan, som en del i en större framtidsvision för att lyckas i livet, att det ska gå bra för en i skolan, så att man kan komma långt i livet. Många föräldrar uppfattas av ungdomarna, som att de anser att studierna och skolan är viktig, även om skolan bara är en del av livet, som det sägs. Ellen exemplifierar genom hennes föräldrar:

”-Den är väldigt viktig, men inte på liv och död kanske, men de vill ju att det ska gå bra, t ex att man inte blir kriminell eller luffare”!

Ahmed berättar om hur hans familj engagerar sig och hjälper honom i skolarbetet. Han berättar att de hjälper honom för att lyckas i skolarbetet. Agnes menar att det i olika grad är möjligt för föräldrar att hjälpa en i skolarbetet. Vissa läxor och skoluppgifter kan helt enkelt bli för svåra, uttrycker hon. Hon menar att det ibland ställs orimliga krav på en del föräldrar:

”-Ibland kanske inte föräldrarna kan hjälpa till, jag brukar exempelvis inte få hjälp med matten för det kan de inte så bra”!

Leo berättar att hans föräldrar, vill att det ska gå bra för honom i skolan. Han säger även att hans mamma hjälper honom ibland och ibland söker de stöd hos lärare, när hans mamma inte kan hjälpa till.

4.3.5 LÄRARENS OCH PEDAGOGIKENS BETYDELSE

Ungdomarna berättar om de olika förväntningar som kan finnas på läraren. En uppgift som vid första anblick är både omfattande, mångfacetterad och varierad, men som också innehåller flera aspekter av att både vara ledare och lärare. De beskriver å ena sidan hur läraren bör vara en duktig ledare, å andra sidan en lärare som är kompetent och duktig inom sitt kunskapsområde. Majoriteten av ungdomarna menar att lärarens ledarskap är det allra viktigaste för att lära sig i skolan.

En bra lärare beskrivs som tydlig och rolig, intresserad av sina ungdomar, bra på att lyssna, visa respekt, samt är rättvis. Läraren ska dessutom vara empatisk. Det är viktigt att läraren är duktig på att skapa bra sammanhållning i klassen, att skapa den goda gruppen, sägs det. Hanna menar att läraren och ungdomarna samspelar för att elever ska lyckas och trivas i skolan och hävdar att det behövs två som bjuder till. Evelina säger också att:

”-Både lärare och elever behövs för att lyckas...Om läraren är snäll och rolig, då bryr man sig mer och gör mer hemma. Vet man att läraren bryr sig kan det vara roligare att gå till den lektionen. Eleverna blir mer engagerade om det är bra och engagerade lärare..., har man en bra lärare vill man komma i tid och få bra betyg och så...har man inte en bra lärare så funkade det inte”!

Läraren får gärna vara personlig och hämta exempel ur sitt eget liv. Ungdomarna uttrycker att läraren ska vara snäll, en person som man ska kunna utveckla en tillit till. Dessutom bör läraren kunna läsa av ungdomars känslor. Tillitsfulla relationer mellan läraren och elever, beskrivs av ungdomarna, som en

viktig ingrediens för att lyckas i skolan. Och där behöver ungdomarna känna ett visst spelutrymme och trygghet, att tillåtas att göra fel, helt enkelt. Läraren får gärna berätta när man gjort något galet, men samtidigt är det viktigt att läraren försöker coacha, så att man känner att man lyckas. Men det bör ske i enrum lärare och elev mellan. Elina säger att:

"-har någon gjort fel, så säger läraren inte det inför alla andra...och om man hamnar efter kan man berätta det i förtroende för läraren och den berättar inte det för alla andra...man ska kunna prata med läraren"!

Emil berättar hur viktigt lärarens förtroende är, en person att lita på och som förstår att man är ledsen ibland. Det är viktigt att känna förtroende och att man kan lita på läraren. Läraren ska vara en som är vardaglig, kan prata med en, skratta och vara social och samtidigt en som:

"...bryr sig om sina elever, jag menar verkligen bryr sig och visar empati, förstår du"?

Samtidigt som läraren ska vara denna snälla och omtänksamma person, får den inte vara "så snäll att den inte vågar säga till". Erik berättar att läraren bör vara:

" hård men rättvis, inte för sträng, men ska kunna ryta till och sätta lite krav på oss...utan att skälla, ha tålmod och vara snäll...glad, men bestämd...hjälper alla och inte favorisera. Den som räcker upp handen först borde få hjälp och den som räcker upp handen efter"!

Majoriteten av ungdomarna tycker att det är viktigt med humor och glädje i klassrummet. De anser att läraren ska kunna skämta ibland och få en att skratta, samtidigt som man lär sig. Det finns också några ungdomar som uttrycker att de vill att läraren gör dem mer delaktiga i sitt lärande och några uttrycker att det borde vara fler lärare i klassrummet. Ungdomarna tror att det skulle göra att man lärde sig mer.

Det finns också några få ungdomar, som uttrycker att skolan inte alltid är så rolig. De skulle hellre vilja ha en lärare, som låter dem få prata i telefon, eller låter som låter dem prata högt med varandra. Läraren för dessa, får gärna prata bort lektionerna, eller gå ifrån lektionen så att de kan göra något annat. Någon hävdar till att den bästa läraren det är:

"-en ung lärare, typ i 20-30-årsåldern du vet" och några anser att: Det ska helst vara en han"!

Flera av ungdomarna menar att lektionerna påverkas av att lärarna är olika skickliga i sitt ledarskap. Det uttrycks att det blir jobbigt:

"-när det är gapigt och skrikigt...och att man (eleverna) inte lyssnar när man säger till dom och då blir det ingen arbetsro...vilket också kan hända när det inte är någon lärare eller att läraren gått iväg"!

Dessutom uttrycks det att när grupperna blir för stora så blir det svårt att koncentrera sig. Ida menar att de är för många ungdomar ibland, i samma klassrum.

"Dubbla klasser i samma klassrum, hur bra är det"?, menar Ida.

Samtidigt som läraren som ledare är allra viktigast för många av ungdomarna, så ska läraren kunna variera pedagogiken, samt kunna inspirera till olika ämnesfärdigheter. Några elever uttrycker att läraren ska kunna hjälpa en både när man inte har förstått och förklara hur man tar sig vidare. Bea berättar:

"-Läraren ska kunna säga till när man gör något dåligt, men också när man gör något bra och så ska den vara intressant och kunna lära ut så att alla förstår. Den ska förklara saker bra och den ska förklara på olika sätt om man inte förstår. En lärare som tycker det är kul att undervisa gör lektionerna roligare"!

Det uttrycks även att feedback från läraren är viktig. Emil hävdar att det är viktigt att det finns en god balans mellan att berätta vad som går bra, men även att läraren ska berätta, när man inte förstått. Elin säger att en bra lärare är en som:

"-Som undervisar bra och är snäll mot sina elever. Den ska vara bra på ämnet, förklara bra... och förklara på olika sätt om man inte förstår!"

Ungdomarna berättar om hur de uppskattar när de görs delaktiga i sitt lärande och variationsrikedomen och idéerna kring pedagogiken är mångfacetterad. Många av ungdomarna verkar gilla de praktiska ämnena. Idrotten, hemkunskapen och tekniken är exempel på ämnen som beskrivs som intressanta. Flera av ungdomarna menar att läraren kan bli mer omtyckt, om hen har praktiska moment i sin undervisning. Hampus säger att han har en favoritlärare:

"-Jag gillar en specifik lärare, för hen har massa praktiska moment i sin undervisning!"

Sofia säger också att det är roligast när undervisningen är omväxlande och om den inte är det, blir en del elever lätt uttråkade. Det kan exempelvis handla om att man får sitta för länge i sin bänk och läsa, eller att eleverna får skriva och räkna under allt får långa pass. Att sitta still för länge i undervisningen verkar över huvud taget vara något som flera av ungdomarna pratar om, som en stor utmaning. Variationen efterfrågas:

"-När man får göra något man tycker om och variation ska det vara...Praktiska moment är kul och när man får röra på sig. Idrott och teknik exempelvis...Det är många som tycker om hemkunskapen, man får gå runt och leta efter saker, man lär sig nya recept. Det är roligt att baka och man får äta upp det man gjort!"

De beskriver att det känns viktigt att de får påverka sitt lärande, att ungdomarna görs mer delaktiga. Att man som elev får pröva, göra och tänka kritiskt och att lärandet ska vara roligt, meningsfullt och intressant. Ungdomarna berättar att man dessutom behöver samarbeta med varandra:

"-När man pratar och diskuterar med läraren...och får prata med varandra om det som sägs och när man får samarbeta med nån kompis och gör något roligt i undervisningen!"

Ungdomarna beskriver hur "klassrumssituationen" och lärandet påverkas när det till exempel är dåligt med luft, om ämnet är sent på dagen eller när det är för högljutt. Då blir det svårt att koncentrera sig. Det berättas även att de tycker att det är viktigt att läraren fångar deras intresse, så som att uppgifterna är varierade, så som att få spela spel, rita eller tillverka saker. I andra ämnen kombineras teori och praktik och samarbete med andra. De uppskattas även när man får röra på sig:

"-Variera vad man gör. Exempelvis att vi får skriva lite, se på film, att vi får arbeta i grupper du vet...när man gör något roligt och annorlunda och gör något spännande och inte bara sitter i bänken!"

Det blir tydligt i ungdomarnas utsagor hur deras motivation påverkas när läraren varierar pedagogiken. Hampus exemplifierar:

"-När man gör olika saker än typ bara skriver...för roliga saker är variation, annars blir det skit... och det ska vara arbetsro!"

Läxorna är ytterligare en dimension i kunskapsinhämtningen som uppfattas spela olika roll för ungdomarna. Vissa av dem ser läxor som en naturlig del, medan andra är mer kritiska till läxor på grund av läxornas inverkan på livet i stort. Några berättar även att det inskränker för mycket på livet utanför skolan. Några önskar mindre läxor och prov. En del av ungdomarna känner sig stressade av hemuppgifterna och att dessa ges för sent i relation till när dessa uppgifter ska vara färdiga.

4.3.6 TOLKNINGAR OCH SLUTSÄTER AV KAPITLET - UNGDOMARNA OM SKOLAN OCH FRAMTIDEN

I kapitlet ovan har vi beskrivit hur ungdomarna berättar om skolan. Vi har även skrivit om hur ungdomarnas känsla av kunskapsinläringen påverkar deras motivation i skolan, att exempelvis ribban bör ligga på rätt ställe, som de säger. Även vårdnadshavares stöd och möjligheter att stödja sin ungdom i skolan har beskrivits och slutligen har även ungdomarnas utsagor om lärarens ledarskap och förmåga att leda och lära eleverna i syfte att främja ungdomarnas kunskaper för framtiden belysts.

Utifrån ovanstående resultat tyder vi det som om att ungdomarnas utsagor, bör ställas i relation till om ungdomarna ser skolan som meningsfull, hanterbar och begriplig (se exempelvis Wede, 2012; Granström; 2012; Antonovsky, 1991), vilket stöd man uppfattas få av lärare, kamrater och vårdnadshavare, samt hur skolans kunskaper, relateras till livets kunskaper, något vi kommer att resonera kring och göra teoretiska kopplingar till i denna del.

För det första blir det tydligt att ungdomarna dagligen rör sig i ett spänningsfält där kamraternas inställning och påverkan kring skolan spelar viss roll. Skolan blir då en arena där man medverkar och intar olika roller och positioneringar beroende på ens inställning, men också i relation till kamraters påverkan och hur man upplever att man kan förhålla sig till det sociala samspel som finns ungdomarna mellan. Hur ungdomarna förhåller sig till varandra, i relation till pluggande, läxor och om man vågar visa sig som duktig, om man tillåter varandra att vara ambitiös och prestera i skolan, påverkar den enskilde eleven. Utifrån tidigare forskning, tyder detta på att i likhet med andra studier (exempelvis Hattie, 2014), erövrar, eller förvärvar en del av ungdomarna en positiv roll i gruppen, på grund av att man betraktas som en duktig, smart och ambitiös ungdom i skolan. Dessa ungdomar tillskrivs ibland positiva egenskaper och beskrivs ha en god inverkan på en del av de övriga ungdomarna i klassrummet och lärandet. Som förebilder blir de då viktiga i lärandet, för att påverka de andra eleverna i positiv riktning i skolarbetet (jämför exempelvis Hattie, 2014; Wede, 2012; Antonovsky, 1991).

Men det finns också andra berättelser av ungdomarna i vårt material, som pekar på att det delvis krävs mod och självförtroende av ungdomarna för att våga visa upp sig som duktig i skolan. För hos en del ungdomar, präglas den närmaste kamratgruppens normer av en viss antipluggkultur, i deras berättelser kring deras sociala samspel i skolan. Till exempel hävdar en del ungdomar, att det ibland är enklare att umgås och ha kul med sina kamrater i skolan, än att visa upp sina ansträngningar i lärandet och att prestera på lektionerna. Vissa av ungdomarna berättar om, att när man försöker anstränga sig, möts man av en lärandemiljö, där vissa av kamraterna upplevs som störande, genom att det blir oroligt i klassrummet, när man egentligen vill lära sig och utveckla sina ämneskunskaper. Teoretiskt kan detta kopplas till att en del av ungdomarna, i alla fall utåt sett, betraktar skolans kunskaper i viss kontrast till livets kunskaper (Asp-Onsjö, 2014). Samtidigt finns det många fler bakgrundsförklaringar, som vårt empiriska material visat, vilka vi kommer att utveckla nedan.

Vi tolkar det även som att för vissa av ungdomar, upplevs det som enklare att visa upp sig som motståndare till skolans kunskapsuppdrag. En bakgrund till detta som vi anar, är att kraven i skolarbetet ses som för höga för en del av ungdomarna (jämför Wede, 2012; Antonovsky, 1991; Hattie, 2014). Då en del ämnen blir för svåra, relateras detta till en känsla av att man inte kan och att man inte hänger med, där ribban upplevs som för hög att nå. Detta kan relateras till Hattie (2014) och hans tidigare forskning, där känslan av att kunna och förstå ses som grundläggande faktorer för att motiveras i lärandet. Motsatsen till detta är när kunskaper blir nära på ouppnåeliga och för vissa ungdomar i denna studie kan detta ses som en förklaring, till att en del av ungdomarna upplever svårigheter i sitt lärande. En del av ungdomarna kanaliserar därmed sin oro, för att misslyckas, brist på begriplighet, samt en sargad känsla av sammanhang, genom att hellre söka stöd hos kamraterna och positionerar sig då hellre på skolans sociala arena och fritidsgården, än att befinna sig i trappan, växthuset eller skolans kunskapsarena (jämför Holm, 2014; Wede, 2012, Hattie, 2014). Teoretiskt relateras detta till ungdomarnas relation till skolkunskaper och till viss del upplevda brist på mening, sammanhang, begriplighet och hanterbarhet. För vissa av ungdomarna i vår studie ses kunskapskraven och metaforen av en höjdhoppsribba som för hög för ens kunskapsnivå och nära på omöjlig att ta sig över. Något som i detta fall påverkar en del ungdomarna, där vissa ämnen blir för svåra och detta får konsekvensen, att en del ungdomar halkar efter i kunskapsinhämtningen. Därmed uppfattar vi det, som att en del av ungdomarna, inte ger skolarbetet den chans som det kunde ha fått. Från tidigare studier har vi sett, att en uppvisad antiskolhållning och ett öppet avståndstagande kring ungdomars ansvar att prestera i skolan, ibland kan intas som en strategi, för att inte prestera i skolan och för att

undvika en potentiell skuldbeläggning- Man kan nämligen inte förlora ett slag, som man inte ger sig in i (jämför Öhrn, 2014a; Giddens 1991/1997).

För vissa ungdomar blir det därmed, enklare att positionera sig på skolans sociala arena, än på skolans kunskapsarena (jämför Holm, 2014.) För varför försöka visa upp sig på en kunskapsarena där ribban är för hög och där man ändå kommer att misslyckas? I forskning från andra studier har liknande slutsatser setts (Holm, 2014; Asp-Onsjö, 2014; Wede. 2012).

Men för vissa av ungdomarna är kravbilden och ribban lagom och på rätt nivå, tolkar vi det som. Ungdomarna menar att detta ökar motivationen i skolarbetet, när man känner att man kan och man lyckas i skolarbetet, vilket Hattie (2014) visat i sin tidigare forskning.

Som materialet visar, har läraren en central betydelse, för om ungdomar ska känna sig motiverade och uppleva det som möjligt att lyckas i skolan. Läraren beskrivs som mycket viktig, ibland helt avgörande, för att främja ungdomarnas motivation. Kanske är läraren, till och med viktigast och den som har mest betydelse för inläringen, beskrivs det som av ungdomarna själva. Precis som Granström (2012) och Wede (2012) visat i sin tidigare forskning, tyder även vårt material på att ungdomarna ser läraren som mycket betydelsefull, för att de ska uppleva skolan som meningsfull och lustfylld, i syfte att främja kunskaper och värden. En lärare som är bra på att relatera till ungdomarna och som man känner förtroende för (Skolverket 2016a/2016b; SKL, 2011; Hattie, 2014).

Utifrån Wede (2012) och Granströms (2012) tidigare forskning, ser vi även att ungdomarna i vår studie, lyfter fram läraren som ledare som en mycket viktig person för att ungdomarna ska känna sig sedda, bekräftade och för att främja motivationen i skolarbetet. Läraren uppfattas därmed av ungdomarna i denna studie, precis som i flera andra studier (SKL, 2011), som en mycket viktig person och funktion, för att man ska lyckas i sitt skolarbete. Läraren som ledare kan berättas det av ungdomarna, vara helt avgörande för om man upplever ämnet och skolan som motiverande, trots att möjligheterna till stöd hemifrån varierar. Ungdomarna utsagor relateras därmed till skolans kompensatoriska uppdrag, det vill säga att alla ungdomar, oavsett familjebakgrund, ska ha rätt att lyckas i svensk skola (Lgr 2011).

Detta faktum kring lärarens ledarskap, konstateras även av John Hattie (2014) i hans omfattande internationella forskning. Hattie menar nämligen i likhet med ungdomarna, att lärarens ledarskap är en av de mest betydande faktorerna för att ungdomar ska lyckas i sitt skolarbete (SKL, 2011). För ungdomarna, blir då lärarens skicklighet, att både vara en skicklig ledare, men också en lärare med en varierad och mångfacetterad verktygslåda, något som många uttrycker att de behöver. Ungdomarna i vår studie beskriver även, att det ibland händer att läraren inte klarar av att motsvara och leva upp till samtliga elevers förväntningar och förhoppningar, kring de olika behov som kan finnas. Detta på grund av att ungdomarnas olika förmågor och kunskapsnivåer ska mötas. Lärarens uppdrag uppfattas därmed som en roll med vissa utmaningar (jämför Granström, 2012).

Flera av ungdomarna uttrycker att föräldrar eller vårdnadshavare ser skolan som en viktig arena för att ungdomarna ska lyckas i livet. De hävdar även att många av dem ser skolan som en viktig språngbräda för att lyckas i livet och att de försöker stötta sina ungdomar där efter (jämför Antonovskij, 1991; Henriksson, 2016). En reflektion är hur samarbete skola och föräldrar bör se ut, för att kunna stötta ungdomarna i sin resa mot framtiden? För samtidigt som många av ungdomarna berättar att föräldrar vill stötta sina ungdomar, så uttrycker en del att föräldrar vill hjälpa till, men inte alltid förmår. Utmaningen blir då hur skolan ska leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag (Lgr 2011)?

Sammanfattningsvis tolkar vi det som att en mängd olika faktorer samspelar för om ungdomarna ser skolan som en fritidsgård, som en språngbräda, eller som ett växthus (Wede, 2012)? Vi tolkar det som att en del av ungdomarna i vår studie, av olika skäl, som vi tidigare referat till, ser skolan som en fritidsgård. Samtidigt ser vi att en hel del av ungdomarna även ser skolan som en språngbräda, för

framtida studier och yrken, vilket vi kommer att förtydligas mer i nästa del. En relativt liten del av ungdomarna ser skolan som ett fängelse, där man helst inte vill vara. Samtidigt tolkar vi det som att det är ett mindre antal, av ungdomarna som ser skolan som ett växthus, där man lär sig kunskaper för livet (jämför Wede, 2012).

4.4 UNGDOMARNAS DRÖMMAR I LIVET, DÄR YRKESDRÖMMAR BLIR GIVET

I följande avsnitt kommer vi att beskriva ungdomarnas drömmar såväl från det närmaste sammanhanget, till de större frågorna som är kopplade till de stora världsfrågorna. Därefter redovisar vi ungdomarnas yrkesdrömmar och deras utsagor av dessa, för att slutligen presentera våra tolkningar, samt göra kopplingar till teori och tidigare forskning. Ungdomarna har väldigt många drömmar och därför kommer samtliga drömmar inte att finnas med i detta avsnitt av avgränsningsskäl. Slutligen, i denna del, kommer vi att presentera tolkningar samt teoretisera ungdomarnas drömmar och yrkesdrömmar.

4.4.1 Ungdomarnas drömmar i livet

Ungdomarnas drömmar i livet är både många och mångfacetterade. De berättar å ena sidan om frågor som rör sig på den globala nivån, så som en bättre och fredligare värld, rättvisa nationer och befolkningsgrupper mellan och en värld som ur alla hänseenden, är mer hållbar både ur ett miljömässigt, ekologiskt, socialt samt ekonomiskt perspektiv. Samtidigt har ungdomarna drömmar som är mer kopplade ur ett mer individualistiskt perspektiv, så som att vinna eller förvärva mycket pengar via spel eller via hårt jobb. Många drömmer om att skaffa sig ett bra jobb i framtiden och många drömmer om, att det ska gå bra i skolan eller att man ska få bra betyg. Flera av ungdomarna kopplar även betygen till att det ska gå för en i livet.

"Man vill ju inte bli kriminell eller luffare, som Arvid säger.

Några av ungdomarna nämner även att alla elever som går i skolan borde få gratis datorer. Ett förslag som nämns, är att alla borde få gratis datorer från och med årskurs 4. Det är ju bra för vårt lärande, menas det. Flera nämner den oro de har för olika risker, som påverkar oss alla mer eller mindre sett ur ett globalt perspektiv. Oron handlar om olika krig i världen, att regnskogar på vårt jordklot skövlas, samt att människor behöver bli bättre ta att ta hand om varandra och leva mer i fred och samförstånd. Vi människor behöver vara mer rädda om vårt jordklot och de olika djur- och växtarter som finns i världen, säger de. De nämner även att en ökad rättvisa för olika befolkningsgrupper i världen är viktigt, för att människor i världen ska få det bättre. Aida säger exempelvis att:

"-Jag önskar att det skulle bli världsfred så att jag slapp oro mig hela tiden, alla krig borde försvinna, så att alla familjer kan få återförenas".

Att världsläget med många människor på flykt i världen och de tankar och oro som detta för med sig för ungdomarna, är något påverkar deras drömmar om framtiden, hävdar de. Flera av ungdomarna berättar och drömmer om en värld utan våldsbejakande extremism, utan krig och svält. Dessutom drömmer många om, ett minskat utnyttjande av vårt jordklot och våra ekologiska resurser, t ex

"att utsläppen minskar" som Emelie säger.

Ahmed kopplar sin dröm till en mer hållbar ekologisk värld, där han helst ser att alla bilar tas bort. Hampus är upptagen kring de globala utmaningarna, i form av den oroliga värld som vi lever i och som han ibland tänker på, där han önskar att:

"-Jag önskar att vi kunde ta bort alla krig, samt att IS (Islamiska Staten) och Ku Klux Klan kunde försvinna".

Flera av ungdomarna nämner också olika perspektiv på mänskliga rättigheter och barns rättigheter. Dessa handlar exempelvis om att alla barn och ungdomar ska ha rätt till ett bra liv, att ingen ska behöva svälta och att alla barn och ungdomar, skall ha rätt att få gå i skolan oavsett vilket land man föds i eller vilken familj man bor med. Robin säger att om han fick bestämma:

"-så skulle kriget ta slut och alla barn och vuxna som svälter och har det dåligt skulle få det bra".

Per önskar också en värld där:

"vi kan bota alla sjukdomar och utrota cancer, ingen ska ha ont", hävdar han.

Samtidigt ser en del av ungdomarna sina drömmar mer ur ett individuellt perspektiv, exempelvis att få möjlighet till ett fint liv med sin familj. Flera av ungdomarna har pengar och rikedom med på sin önskelista. Någon vill bli biljardär, flera vill bli miljonärer och Evelina säger att:

"jag vill bli världens rikaste barn".

Patriks högsta dröm är att han och hans familj skulle bli rik. Några av barnen drömmer om att bli kändisar och berömda. Det finns också de ungdomar som berättar att de vill resa mycket eller träffa olika artister eller kändisar. Elin drömmer till och med om att bli Kim Kardashian. Flera av ungdomarna vill få möjlighet att träffa olika kändisar och artister exempelvis de kända norska ungdomsartisterna Marcus och Martinus. Sofias drömmar handlar om att hon vill besöka alla kontinenter, innan hon blir 50 år och så vill hon väldigt gärna träffa Barack Obama, berättar hon. Rikard drömmer om en framtid:

"där jag slipper jobba och att allt skulle vara gratis för en dag".

Några av ungdomarna önskar även att de skulle kunna få gratis mobiler, I-phones, eller att man kunde byta saker med varandra på internet helt gratis, eller att lösnaglar kunde vara gratis.

Några av ungdomarna kopplar sina drömmar till skolgången, klassen och skolan. De önskar ett större elevinflytande i skolan, där de kunde bestämma mer kring sin skolgång, exempelvis kring skolmaten, eller kring skolarbetet, eller att man ibland borde få äta i klassrummet. Flera berättar också om drömmar och förhoppningar kring att man exempelvis kunde få gratis smörgåsar i skolans café, då ekonomi kan vara en begränsning i ens liv. Elias berättar om hur ungdomarna ibland får vara med och uttrycka och komma med sina idéer, men att det samtidigt kan kännas meningslöst att försöka påverka. Han berättar om en gång när ungdomarna blivit ombudade att samla in tankar för att förbättra skolgården och säger:

"vi önskade en ny klätterställning, men istället blev det ett plåttak, kommunen hade ju inte råd med mer", säger han med stor besvikelse i rösten.

Flera önskar att de kunde göra mer roliga saker tillsammans i klassen. Markus berättar:

"jag önskar att alla gjorde något tillsammans i klassen, typ på fredagar"....och att eleverna tillsammans med lärarna sätter upp en plan för att: "typ idag ska vi göra det och sen ska vi göra det".

Några frågar sig varför inte ungdomar får lön för att gå i skolan? Flera kopplar även sina visioner till skolresultaten, exempelvis Mathilda som säger att hon drömmer om att hon:

"får A i alla ämnen".

Fredrik drömmer om en mer inkluderande skola och att konflikterna minskade, en skola fri från bråk och att ingen av ungdomarna skall hamna utanför: Han säger även att han drömmer om att han:

"skulle vilja träffa Per Moberg och att alla mobbare skulle stängas av".

Ungdomarna berättar även om en skola där man ibland kunde börja något senare på dagen och det finns också ungdomar som önskar mindre hemuppgifter och läxor. Några nämner även att undervisningen, skolan och förhoppningen och önskan att vissa av lärarna kunde vara något bättre och utvecklas mer. Några önskar fler och längre raster eller en extra håltimme,

"då kunde man jobba ännu hårdare sen", som Evelina beskriver det.

En ungdom berättar, att hen tröttnat på skolan i så stor utsträckning, så att hen önskar att den stängdes. Ungdomarna nämner även förslag på en mer varierad pedagogik i skolan, så att skolan upplevs bli ännu roligare och ännu mer motiverande. De nämner även andra typer av aktiviteter som olika idrottsturneringar i skolan, eller andra typer av arrangemang som exempelvis filmdagar, eller andra typer av gemensamhetsarrangemang där skolklimatet främjas. Evelina har ett förslag:

”på att man borde få lära känna de äldre eleverna på skolan lite mer, det vore bra för alla”.

4.4.3 Där yrkesdrömmar blir givet

Ungdomarnas yrkesdrömmar är mångfacetterade¹⁴. Trots att gymnasievalet ligger 2 eller 3 år in i framtiden, beskriver många av ungdomarna, att de börjat tänka på, olika scenarion inför ett framtida gymnasieval och ett framtida yrkesval. De berättar om att de vill komma in på olika utbildningar på gymnasiet, för att senare skaffa sig ett jobb. En del vill gå yrkesutbildningar, med andra nämner att de vill gå mer teoretiska utbildningar. Några av ungdomarna berättar också om att de har olika kontakter, ibland via familjen, eller via någon annan som de känner, där man kanske kan skaffa sig ett bra arbete, berättar de. En del berättar också om att de redan nu, ”trots vår unga ålder”, som någon säger, börjat fundera på en utbildning på högskolan, eller på universitet, som de ska gå senare i livet för att skaffa sig sitt drömjobb.

En del av ungdomarna nämner nyare yrken, som de säger, exempelvis gamers, youtubers, e-sportmästare eller spelutvecklare. Flera av dessa yrken, berättar de, är kopplade till deras styrkor, förmågor och kompetenser såväl i skolan, men kanske framför berättar de om, att det är kunskaper som de förvärvat främst på fritiden och som en del vuxna inte ”riktigt förstår så mycket av”.

Det är *enbart 2 stycken av totalt 145 stycken* ungdomar i vår studie som inte vill eller förmår att definiera något yrke som man kan tänkas vilja arbeta med i framtiden. En del har vaga yrkesdrömmar, medan det för de andra ungdomarna är betydligt starkare yrkesdrömmar. Felicia som uppfattar sig som en ansvarsfull person, med höga betyg och som är ambitiös i skolan, säger exempelvis att:

”jag känner mig faktiskt ännu mera stressad nu, varför ta upp denna fråga om framtida yrken, det är ju långt kvar till vi ska börja arbeta, eller hur”?

Agnes uttrycker dock det motsatta och säger:

”att jag skulle vilja lära mig om olika yrken och vilka betyg man behöver för att arbeta som det”.

Följande avsnitt är kopplat till ungdomarnas utsagor om framtida yrken samt hur de uppfattar kopplingen mellan skolan och ett framtida yrkesval.

Flera av ungdomarna berättar om, att de funderar på skolans betydelse för att skaffa sig ett framtida jobb. Arvid menar att han drömmer om ett framtida jobb och förklarar att han ska börja plugga ordentligt i 9:an, men säger samtidigt att det är en chansning. Eftersom en del av ungdomarna än så länge bara har vaga planer, för ett framtida vuxenliv, så är det trots allt många som ser betyg och utbildning som en viktig utgångspunkt. Detta för att kunna gå vidare till framtida studier och en framtida yrkeskarriär, hävdas det. Man vill ju få bra betyg, så att man kommer in på en utbildning senare i livet, sägs det. Flera uttrycker också att de har ett starkt intresse i livet och på fritiden, som de kopplar till sin framtida yrkesdröm. Här kan exempelvis nämnas yrken som, gamers, youtubers, spelutvecklare, e-sportmästare eller speldesigner. Vissa av ungdomarna berättar, att de har hört talas om att det numera finns olika utbildningar, efter grundskolan, som matchar just deras intressen. För de ungdomar som är duktiga inom olika idrotter och sporter, finns det en del som drömmer om att bli proffs, eller att kunna försörja sig på ett specialintresse som är starkt sammanflätad vem man är och uppfattar sig som. De berättar om att det handlar om ett fritidsintresse som man lägger ner stor energi på och brinner för. Här kan exempelvis nämnas fotbolls-, handbolls-, eller ishockeyproffs, eller att få arbeta inom teatern eller att bli dansproffs på heltid, som någon uttrycker det.

Elin som vill bli spelutvecklare i framtiden menar att fritiden, är väl sammanlänkad med skolan och framtiden. Hon säger att:

---

¹⁴ De flesta av ungdomarnas yrkesdrömmar är listade i bilaga 1.

"blir man något populärt, då blir man cool och jag älskar att vara med mina två bästisar Eyla och Åsa. Vi går i samma dans och det är kul. Men vi gillar också att spela Roblox som finns på datorn och där har jag skaffat massa andra vänner också. Plus att jag blir bättre på engelska eftersom man måste skriva det i chatten".

En grupp av ungdomarna berättar om betydelsen, att skaffa sig bra betyg och arbeta för ett bra skolresultat för att kunna meritera sig till en utbildning, som kan leda till ett bra, roligt och kvalificerat arbete i framtiden. De berättar även att dessa arbeten kan generera en bra inkomst. Men detta verkar för många vara underordnat. Flera av dessa ungdomar ser studier via gymnasiet och senare studier på högskola- och universitet som ett led för att förvärva sitt drömyrke. En del ungdomar i vår studie kopplar ansträngningen i skolan till ett eventuellt framtida gymnasieval, som numera kan skönjas inom en inte allt för avlägsen framtid. Erik hävdar att man bör hänga med på lektionerna för att komma in på det gymnasieprogram man önskar. Anna ser också denna koppling till sin framtid och säger:

"jag önskar att jag får tillräckligt höga betyg för att komma in på veterinärlinjen på gymnasiet" och Isabelle berättar att: "jag önskar att jag fick alla rätt på Teknikprovet"...och "att jag skulle ha betyg för att komma in på tekniklinjen...jag kanske vill bli ingenjör eller i alla fall arbeta med något tekniskt, kanske maskiningenjör skulle vara spännande säger hon".

Det är också ett antal av ungdomarna som berättar, att just deras drömyrke, kräver långa utbildningar i framtiden. Några av dessa vill exempelvis arbeta med ekonomi eller juridik, som försvarsadvokater, jurister eller andra yrken kopplat rättsväsendet. En del av ungdomarna vill också arbeta med pengar på en mängd olika sätt, exempelvis inom bankväsendet, som ekonom eller på andra sätt arbeta med pengar i fokus. Några av ungdomarna vill bli författare och andra vill bli journalister, för att kunna skildra och belysa det som händer i Sverige och i världen. Flera vill bli skådespelare via högskolan. Det finns också de ungdomar som vill arbeta som veterinärer.

Ett antal av ungdomarna vill arbeta med olika typer av arbeten som är kopplat till *datavärlden*, så som dataprogrammering, speldesigner, spelutvecklare, IT- och eller datadesign och databyggare. Några av dessa vill skaffa sig jobb på ett stort spelföretag eller inom dataprogrammering. En del av ungdomarna vill arbeta inom räddningstjänsten och några vill också bli poliser, varav två av dessa vill arbeta på andra sidan Atlanten i New York samt i Los Angeles. Dessa två ungdomar berättar att man vill bli något viktigt. För vissa av ungdomarna blir en framtida yrkesdröm också en motivation för var de sätter sin ribba kring att lära sig i skolan:

"för att komma in på det program man vill måste man ha bra betyg", hävdar Charlie.

Det är också flera av ungdomarna som vill arbeta som olika läkare i framtiden. Aida berättar exempelvis att:

"Jag vill bli läkare så att jag kan hjälpa människor som skadas i kriget i Syrien".

Flera av ungdomarna vill doktorera och arbeta som forskare, det verkar spännande säger de. Anna berättar att hon vill vara med och producera ny kunskap om rymden och berättar samtidigt att hon vill bli astronaut. Hanna förklarar hur hon anstränger sig mycket i skolan, då hon vill bli fysiker i framtiden. Några av ungdomarna vill arbeta inom hälso- och sjukvården, exempelvis Hanna som:

"egentligen är väldigt skoltrött just nu, skolan är inget kul, men jag ska bli sjuksköterska i alla fall",

säger hon med stor bestämdhet. Hon berättar också att hon ska gå vårdinriktningen på gymnasiet, så en viss gymnasie motivation kan dock skönjas hos henne.

Några vill också arbeta inom kulturvärlden, exempelvis som konstnär, filmproducent eller som skådespelare. Några vill bli komiker, eller kommentatorer inom något medium. Jeanette berättar att hon har börjat med en egen blogg och hoppas att hon ska kunna arbeta med detta i framtiden. Några vill arbeta med radio, TV, eller andra medier, exempelvis Frans som säger att:

”jag ska bli journalist och sen ska jag arbeta på morgon-TV, om jag inte ska bli clownmördare”, berättar han med glimten i ögat¹⁵.

Det är också många av ungdomarna som önskar att få jobba med olika pedagogiska yrken som kräver vidare studier på högskola eller universitet exempelvis polis, förskollärare, danslärare, lärare, socionom eller psykolog. Ahmed berättar att han gärna vill lärare i framtiden, det verkar vara ett roligt yrke, att få arbeta med ungdomar, säger han.

Flera av ungdomarna vill också satsa på yrken som de kopplar till olika fritidsintressen som fotbollsspelare, fotbollsproffs, eller exempelvis Magnus som berättar att han vill bli fotbollstränare i framtiden. Sabina drömmer om en framtid som handbollsproffs och Cissi nämner att hon vill bli OS-ryttare. Tommy som är väldigt intresserad av musik berättar att han drömmer om att bli trummis i ett stort band och han hoppas på att kunna försörja sig på musiken i framtiden. Några av dessa ungdomar vill också via fortsatta studier, efter grundskolan arbeta inom turistnäringen och resebranschen. De har inte riktigt undersökt, hur man blir det man önskar, säger de. Men samtidigt, säger de tror att man måste skaffa sig utbildning via gymnasieskolan eller via högskolan senare i livet.

Flera av ungdomarna kopplar sina yrkesdrömmar till kontakter, inom familjen, eller familjens vänner och kontakter, som de känner till via deras sociala nätverk. Exempelvis berättar några att de hoppas kunna jobba inom elbranschen och berättar också att de vet att det krävs en yrkesutbildning på gymnasiet för detta. Pelle och Elin berättar att de vill arbeta som bönder eller lantbrukare i framtiden. Det är också kopplat till att de vill arbeta med människor som de känner, tycker om och kan lita på. Det vore väldigt roligt, att få möjlighet att arbeta med någon man tycker om”, som de säger. Elin specificerar sin dröm och berättar att:

”jag vill bli mjölk- och grisbonde”!

och Lukas berättar att han vet vilket gymnasieprogram han ska gå på gymnasiet och berättar stolt att han ska jobba hos sin pappa, som driver ett privat företag i anläggningsbranschen. Några av ungdomarna har storslagna drömmar om att bli kända genom sitt yrke och förhoppningen är att tjäna mycket pengar och flera av ungdomarna drömmer också om att bli egna företagare. Andreas målar upp en bild av detta och vad det skulle kunna leda till. Han menar att hans dröm är att bli företagare som skulle kunna leda att:

”jag skulle vilja köpa alla coola bilar, en Lamborghini, en batmobil, 10 stycken Ferraribilar och så skulle jag köpa ett hus på Mallorca, ett i San Francisco och ett i Las Vegas. Sen vill jag äga ett kasino och ett fotbollsproffs”.

Flera av ungdomarna berättar också att de har vägen till sitt drömyrke klar. Först ska de gå en utbildning på gymnasiet, sägs det, för att sen ta anställning, hos någon de känner i eller i närheten av Färgelanda. Här kan exempelvis nämnas olika yrken inom bygg- och anläggningssektorn, eller som bilmekaniker eller nånstans där man tillverkar bilar. Här nämns även yrken inom handeln, eller på restaurang. Tore berättar att han gärna vill arbeta på en bilskrot, det verkar spännande säger han. Rasmus berättar att han hoppas på att förena sitt stora intresse med ett framtida yrkesprogram på gymnasiet. Han berättar att han:

”vill arbeta inom skog, jakt eller fiske och det kan ju leda till att jag blir programledare för ett fiskeprogram”, som han också drömmer om, säger han.

Hans klasskamrat Tina drömmer om att hon vill bli biodlare, berättar hon. Några ungdomar berättar också att de vill arbeta inom fordonsindustrin, eller tillverkningsindustrin. Flera hoppas på att de en dag ska arbeta som busschaufför, eller att starta ett åkeri och köra lastbil. Conny berättar att när han är klar med skolan, då tänker han:

---

¹⁵ Frans sa detta under en tid då det varit stor rapportering i olika medier av olika människor som klätt ut sig till clownen och skrämt en del barn och ungdomar.

”bli grävmaskinist och ha en egen firma där han säljer sina tjänster till andra”.

Flera av ungdomarna vill också arbeta med djur på olika sätt, exempelvis hästar, hundar eller andra smådjur, som är starkt kopplad till olika lokala näringar i eller nära där man bor nu, sägs det. Evelina berättar däremot att hon kan tänka sig att flytta och

”att jag skulle vilja arbeta på ett zoo”, säger hon.

Vissa av ungdomarna lyfter upp betydelsen av att ha tydliga drömmar av vad man ska bli i framtiden och att det därför är viktigt att arbeta för att få bra betyg och resultat i skolan. Man vill ju kunna få ett jättebra jobb som man vill ha, men man vet ju kanske inte riktigt än, som Ahmed säger. Det är även tydligt hur ungdomarna berättar att skola, hem, fritid och ens egen motivation kan påverka hur ens yrkesdrömmar kan påverkas. Ibland är ens intresse som styr, ibland kan det vara någon lärare i skolan som påverkar ens framtidsvisioner.

”En bra lärare hjälper en, en dålig lärare ger en inte samma motivation...men båda (eleven och läraren) måste hjälpas åt”, menar Elin, som kopplar detta till skolan och framtiden.

Ens familj kan också påverka, eller så kan det vara någon annan förebild som påverkar ens yrkesdrömmar, berättar ungdomarna. I stort sett alla ungdomar har, som vi i kapitlet ovan redovisat, en dröm om ett eller flera framtida yrken. För vissa av ungdomarna är kopplingen mellan skolan och framtiden given, medan en del av ungdomarna inte ser denna koppling lika tydligt.

4.4.4 TOLKNINGAR OCH SLUTSATER AV KAPITLET - UNGDOMARNAS DRÖMMAR I LIVET DÄR YRKESDRÖMMAR BLIR GIVET

I kapitlet ovan har vi beskrivit hur samtliga ungdomar har drömmar i livet och nästan samtliga ungdomar har även yrkesdrömmar. I denna del kommer vi att tolka och analysera ungdomarnas drömmar och yrkesdrömmar med kopplingar till skolan. Vi kommer även att koppla drömmarna till några av våra teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning.

Utifrån ovanstående resultat har vi påvisat att samtliga ungdomar i denna studie har drömmar om framtiden. Detta tolkar vi som positivt, då önsketänkande, drömmar och magiskt tänkande i grunden är väldigt viktigt. När vi kopplar detta teoretiskt och från tidigare forskning, kan vi se att ungdomar som vågar önsketänka, sätta mål och tänka magiskt, har ökade möjligheter, att nå sina drömmar och målsättningar (jämför Antonovsky, 1991; Ogden, 2003; Bjärås & Kanström, 2000). Ungdomarna i vår studie saknar verkligen inte drömmar. Det handlar snarare om hur dessa drömmar kan förverkligas och uppnås? Att tillåta sig drömma och koppla detta till framtiden, precis som ungdomarna gör, tolkar vi som väldigt positivt. Möjligtvis är kopplingarna mellan livet, skolan och framtiden, nära ibland? För precis som ungdomarna berättat om, kan drömmarna om framtiden, öka ungdomarnas motivation, vilket möjligtvis kan öka antalet ungdomar som ser skolan som ett växthus, eller åtminstone en trappa (Wede, 2012)?

Men samtidigt finns det också utmaningar. Många av ungdomarna drömmer ju om en fredligare, rättvisare och mer hållbar värld. Detta tolkar vi i grunden, som väldigt goda egenskaper hos ungdomarna. Vi kan se att en hel del ungdomar i vår studie, engagerar sig kring och oroar sig för de stora globala frågorna, exempelvis fred, migration, och miljöpåverkan. En tolkning är att ungdomarna i vår studie, på flera olika sätt berörs av dessa frågor och känner ett ansvar och ett engagemang kring dessa frågor. Ett sådant exempel, är att familjeåterföreningar, något som flera ungdomar berättar om i vår studie, som en mycket stark önskan. Utifrån ett teoretiskt perspektiv kopplar vi dessa utsagor från ungdomarna, till en samhällsutveckling, där den ökade globaliseringen och individualiseringen allt mer sammanflätas med varandra (Giddens; 2003a/2003b). Då blir ungdomarnas engagemang och oro kring världsläget, något som blir högst påtagligt och alldeles närvarande, efter som flera, på olika sätt berörs av detta. Att kalkylera med dessa olika risker, tankar och val, blir då något, som i allra högsta grad, gör sig påmint för ungdomarna (jämför Beck, 1998). Här kopplar vi ungdomarnas berättelser, som till viss

del kretsar kring perspektiv kring ansvar, möjligheter och risker. Frågor och utsagor kring relationen mellan ungdomen och samhället samt globaliseringens olika effekter, blir därmed frågor som blir allestädes närvarande för ungdomarna. En världsordning där ungdomen behöver kalkylera med olika risker, göra sina val, samt känna ansvar, kring ett ökat individuella ansvarstagande även kopplat till frågor om världen, individen och sin framtid (jämför Beck, 1998; Giddens 2003a/2003b/1990/1996).

Yrkesdrömmarna

Utifrån yrkesdrömmarna, så tolkar vi det som om att många av ungdomarna kan se kopplingen mellan skolan och ens framtida yrkesliv. I stort sett alla ungdomar har, som vi i kapitlet ovan redovisat, en dröm om ett eller flera framtida yrken. För en del ungdomar är planerna för ett framtida vuxen- och yrkesliv än så länge relativt vaga. Detta får konsekvenser också i skolan, genom att kopplingen mellan betyg och utbildning blir en viktig utgångspunkt, för att kunna gå vidare till framtida studier och senare en framtida yrkeskarriär, tolkar vi det som. Ungdomarna vill skapa så goda förutsättningar och möjligheter som möjligt, för ett framtida liv i allmänhet och till yrkeslivet i synnerhet. Det vill säga vad ska man använda sina kunskaper till? Teoretiskt kopplar vi detta till att för många av ungdomarna, ses skolan som en språngbräda för vidare studier och ett framtida yrkesliv, vilket vi tolkar som, kan skapa ökade förutsättningar för ungdomarna att se kopplingen mellan skolkunskaperna och framtiden (Wede, 2012; Holm, 2014; Antonovsky, 1991).

Men vi uppfattar också det som om att, vissa ungdomar upplever detta ökade fokus på framtiden som alldeles för kravfyllt. Felicia är ju ett exempel på detta, då hon upplever sig som ännu mera stressad. Teoretiskt kopplar vi detta till den ökade individuella ansvarsförskjutningen kring livet, skolan och framtiden, där vissa ungdomar upplever att framtiden och förväntningar kring denna, kan ses som en ökad individuell ansvarsbörda (jämför Giddens, 1991/1997/1990/1996/2003a/2003b; Bauman 2002; Beck, 1998).

Det är många av ungdomarna som uttrycker att man vill arbeta med *ett kvalificerat arbete som kräver vidare studier*. För dessa ungdomar, ser vi det som, blir skolan väldigt viktig för att meritiera sig till ett framtida yrke. Flera av ungdomarna drömmer om yrken som kräver långa avancerade akademiska utbildningar på universitet eller högskola. Läkare, lärare, astrofysiker är exempel på yrken av detta slag. För flera av dessa ungdomar, är drömmarna högst realistiska och möjliga att nå, hävdar de. Här blir bilden och kopplingen mellan studier via gymnasiet och sedan *vidare studier* på högskola- och universitet som ett led för att förvärva sitt drömyrke mer tydligt för ungdomarna (jämför Holm, 2014).

Relationen mellan betydelsen av ungdomarnas skolprestationer och ett framtida drömyrke kan därmed ses i ljuset av *betygens framtida bytesvärde* för att förvärva ett bra arbete i framtiden, vilket också betonas i deras utsagor. Ett första steg kring denna utbildningsresa, handlar om betygens framtida värde för att komma in ett gymnasieprogram eller skola som man vill gå på, för att skaffa sig ett bra arbete i framtiden. Betyg och resultat i skolan blir då en viktig utgångspunkt. För en del ungdomar i vår studie kopplas ansträngningen i skolan till ett eventuellt framtida gymnasieval som numera kan skönjas inom en inte allt för avlägsen framtid (jämför Wede, 2012; Öhrn, 2014a/2014b).

Skolans värde för ungdomarnas framtid blir härmed allt tydligare. Kanske framför allt ur perspektivet, av skolan som en språngbräda för framtida studier, alternativt som kunskapsarenan (Öhrn, 2014b; Wede, 2012). Här kan vi se att många av ungdomarna kopplar sina yrkesdrömmar till betydelsen av längre kvalificerade studier. En del av dessa, tolkar vi det som, har redan spanat in arbetsmarknaden. Där tolkar vi det också som att flera av dessa ungdomar ser skolan, som en plats där man lär sig nyttiga och värdefulla kunskaper och kopplar också detta till ett framtida yrkesliv. Teoretiskt kopplas detta till växthuset, där skolan ses som hanterbar, begriplig och där känslan är, att man lär sig för livet (Wede, 2012; Hansson, 2010; Antonovsky, 1991). Det finns samtidigt ungdomar i vår studie, som ser att skolan, förutom att träffa kompisar, handlar om att man vill meritiera sig för en framtida utbildning och skolan betraktas då mer som en språngbräda (jämför exempelvis Wede, 2012). För vissa av ungdomarna blir

detta, tydligare ju närmare ett gymnasieval man uppfattas komma, vilket också kan ses i andra tidigare studier (exempelvis Öhrn, 2014b). Det är flera av ungdomarna som uttrycker att man vill arbeta med ett kvalificerat arbete som kräver vidare studier och därmed blir kopplingen till skolan viktig för att meritera sig till ett framtida yrke, vilket även relaterar till tidigare forskning (Öhrn, 2014a/2014b).

Vi uppfattar det även som om att, ungdomarna drömmer om yrken som är sprungna ur en mer traditionell och lokal arbetsmarknad, med kopplingar till ett bondesamhället, samt ur industrialismens framväxt (jämför Öhrn, 2014a). Här finns det ungdomar i vår studie, som vi uppfattar det, antingen kan meritera sig via olika utbildningar på gymnasiet, högskolan eller via kontakter via sociala nätverk. Flera av ungdomarna kopplar deras yrkesframtid till deras sociala nätverk och kontakter. De berättar att de känner släkt, eller andra som relaterar till familjen, via ens sociala nätverk som har egna företag, som pizzerior, caféer, affärer, eller att de känner vissa som driver egna företag inom bygg och anläggningsbranschen. Här uppfattar vi att det som att för vissa ungdomar som har dessa yrkeskategorier, ses skolan som viktig för ett framtida yrkesliv. En del av ungdomarna kopplar med självklarhet sin yrkesdröm, till skolan, gymnasiestudier och ett framtida yrke. Exempelvis Lukas som berättar att han vill arbeta i anläggningsbranschen, eller Rasmus som vill förena sitt stora fritidsintresse med ett framtida yrkesliv inom skogsbruk, jakt eller fiske. För dessa ungdomar, kan vi i likhet med tidigare forskning, se att skolan, har ett visst värde för ett framtida yrkesliv (Wede, 2012).

Men om kopplingen mellan skolan och framtida yrken är given för vissa, så tolkar vi det som, att för vissa av ungdomarna är inte denna koppling lika tydlig. En del av dessa ungdomar, visar i brist på självförtroende samt en kunskapsribsa som blir för hög, en viss antiplugghållning där det hävdas att i skolan lär man sig inte för livet. Det finns flera sådana exempel i vårt material, där ungdomar å ena sidan drömmer om ett jobb, å andra sidan inte riktigt förstår skolans värde för en själv. Vi tolkar det som att en del ungdomar, skiljer på livets kunskaper och skolans kunskaper. För drömmen om ett framtida yrke kvarstår fortfarande för dessa ungdomar, men i likhet med andra studier, har en del av dessa ungdomar, svårt att se meningen med skolkunskaperna (jämför Öhrn, 2014a/Holm 2014).

Men i motsats till dessa ungdomar, så är det relativt många ungdomar i vår studie och i tidigare forskning, som ser att skolan har ett stort värde för ett framtida yrkesliv (Wede, 2012). Vi tolkar det även som, att nära på samtliga ungdomar, kan konkretisera, drömmarna om ett framtida yrkesliv. Här berättar exempelvis Hanna, i vår studie, att hon är väldigt skoltrött. Men hon avser trots detta, via gymnasiet och via vidare studier utbilda sig till sjuksköterska, efter hennes gymnasietid. Vi tolkar detta som om att, när arbetsmarknaden och ett framtida yrkesval kommer på tal, som om att relativt många av ungdomarna, kopplar skolan till betygens framtida bytesvärde. Detta i relation till en framtida yrkeskarriär, i synnerhet ju närmare gymnasievalet, man uppfattar sig komma. Detta är också något som flera andra studier påvisat (Öhrn, 2014a/2014b; Asp-Onsjö; 2014). Teoretiskt kopplar vi detta till skolan som en språngbräda för meriter till en framtida utbildning och ett senare yrkesliv (Wede, 2012), där skolans kunskapsarena blir allt mer intressant, ju närmare gymnasievalet man uppfattas komma (jämför Asp-Onsjö, 2014).

För vissa av ungdomarna som vi tidigare skrivit om, vill man egentligen anstränga sig och skaffa sig betyg och resultat, för en framtida utbildning och ett framtida yrke. Men samtidigt uttrycker en del av dessa ungdomar att man ibland, känner sig begränsad i lärandet, på grund av att några av klasskamraterna blir oroliga i klassrummet. Balansen mellan att visa upp sig på den skolans sociala arena och kunskapsarena, kan då bli en utmaning (Asp-Onsjö, 2014). Detta ser vi som om, att det tyder på att vissa ungdomar behöver mer stöd, så att skolan blir mer av en kunskapsarena, än den sociala arenan, som för vissa ungdomar blir enklare att visa upp sig på inför sina kamrater (se Asp-Onsjö, 2014). Här blir då lärarens ledarskap, viktig för att känna sammanhang och trygghet. En lärare, som i stor omfattning, kan påverka ens motivation. Detta i sin tur kan leda till en framtida utbildning, som vilket också kan öka möjligheterna inför ett framtida yrke. Att läraren som ledare är mycket viktig

hävdar ungdomarna såväl i vår studie, precis som visats i annan forskning (Hattie, 2014; Granström, 2012; Wede, 2012).

En del relativt nya yrken finns också med i ungdomarnas berättelser, som gamers, youtubers, e-sportmästare eller spelutvecklare. Vi tolkar det som att dessa ungdomar visar sina styrkor, förmågor och kompetenser i skolan. Men framför allt kopplar de sina förvärvade kunskaper till intressen och förmågor som de förvärvar på fritiden och som en del vuxna inte *"riktigt förstår så mycket av"*, som de säger. Vi ser det som att en del av dessa ungdomar med självklarhet kan koppla skolans kunskaper till ett framtida yrkesliv. Men vi uppfattar det även, som om att livets kunskaper och skolans kunskaper (i synnerhet pluggande och läsläsning för vissa), inte nödvändigtvis går hand i hand (jämför Holm, 2014).

Kanske är det så att några av dessa ungdomar som är framtidens entreprenörer? Förmågor som kreativitet och entreprenöriellt lärande ses som mycket viktiga i läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2016a/2016b). En del av ungdomarna, som har utvecklat en del av sina kompetenser och intressen även utanför skolan berättar, att de har hört talas om att det numera finns olika utbildningar, efter grundskolan, som matchar dessa förmågor och intressen. För de ungdomar som är duktiga inom olika idrotter och sporter, finns det en del som drömmer om att bli proffs, eller att kunna försörja sig på ett specialintresse som är starkt sammanflätad med ens identitet och ett fritidsintresse som man lägger ner stor energi på och brinner för.

Men vi tolkar det också som, att relativt många ungdomar, ser kopplingen mellan skolan och en framtida utbildning, för att meritera sig till arbetsmarknaden. Flera av dessa ungdomar ser studier via gymnasiet och sedan *vidare studier* på högskola- och universitet som ett led för att förvärva sitt drömyrke. Här är kopplingen mellan betydelsen av skolprestationer och drömyrket påtagligt. Här är det således betygens framtida bytesvärde för att förvärva ett bra arbete i framtiden som betonas. Ett första steg kring denna utbildningsresa, handlar om betygens framtida värde för att komma in ett gymnasieprogram eller skola som man vill gå på, för att skaffa sig ett bra arbete i framtiden. Betyg och resultat i skolan blir då en viktig utgångspunkt. För en del ungdomar i vår studie kopplas ansträngningen i skolan till ett eventuellt framtida gymnasieval som numera kan skönjas inom en inte allt för avlägsen framtid. Skolan som kunskapsarena verkar då bli allt mer intressant för ungdomarna i vår studie, precis som i andra studier (exempelvis Asp-Onsjö, 2014).

Slutligen tolkar vi det som om att ungdomarna berättar om att skola, hem, fritid och ens egen motivation kan påverka hur ens yrkesdrömmar kan påverkas. Ibland är ens intresse som styr, ibland kan det vara någon lärare i skolan som är helt avgörande för att stödja en i ens väg mot yrkesdrömmarna (jämför Hattie, 2014; Hansson, 2010; Ogden, 2003; Henriksson, 2016).

I kapitlet ovan har vi beskrivit, tolkat och analyserat ungdomarnas drömmar samt yrkesdrömmar. Vi har konstaterat att samtliga ungdomar har drömmar och nästan samtliga av ungdomarna även har yrkesdrömmar.

5. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

5.1 ALLA UNGDOMAR HAR DRÖMMAR OM FRAMTIDEN

Resultaten i föreliggande studie visar att samtliga ungdomar i vår studie har drömmar om framtiden. Nästan samtliga av ungdomarna har även olika yrkesdrömmar kopplat till framtiden. Många relaterar skolan till ens drömmar i framtiden, medan vissa ser fritidsintressen och ens närmaste sociala nätverk som viktigare kopplingar i relation till ens framtid. I detta kapitel kommer vi att diskutera resultaten i relation till studiens syfte och frågeställningar, samt ge våra sammanfattande slutsatser i rapporten. Vi kommer även att ge förslag på hur resultaten skulle kunna användas i ett framtida utvecklingsarbete, samt presentera en del nya frågeställningar som behöver belysas för att öka kunskaperna om hur fler ungdomar i Färgelanda kommunala skolor skulle kunna bli behöriga till en framtida gymnasieskola. Kapitlet är upplagt som följer. Först kommer vi att diskutera kring hur ungdomarna resonerar kring skolans betydelse för sitt framtida liv. Därefter resonerar vi kring ungdomarnas normer kring lärandet i klassrummet samt betydelsen av en känsla av sammanhang och behovet av en varierad pedagogik. Den relationsskapande läraren kommer också att diskuteras, som utgör ett av flera centrala teman i ungdomarnas utsagor. Även betydelsen av ens närmaste livssammanhang är ett ytterligare ett tema, som kommer att diskuteras i relation till framtiden. I rapportens slutdel kommer vi att fördjupa diskussionen hur resultaten kan användas och vilka nya frågor som är i behov av att undersökas för att öka andelen gymnasiebehöriga ungdomar i Färgelanda.

5.2 UNGOMARNA OM SKOLANS BETYDELSE FÖR SITT FRAMTIDA LIV

I föreliggande studie har vi påvisat hur en hel del av ungdomarna kopplar skolan som kunskapsarena till sitt framtida liv i allmänhet och till ett framtida yrkesliv i synnerhet. I synnerhet ser vi det som att ju närmare gymnasievalet man uppfattas komma, ju viktigare anses skolan som språngbräda för ett framtida yrkesliv och en fortsatt meritering för fortsatta studier på gymnasie- och högskolenivå bli. För ungdomarna ses numera ett gymnasieprogram, som närmast självskrivet, som språngbrädan in i ett framtida liv. När ungdomarnas frågor om framtiden aktualiseras, ökar också deras medvetenhet, om skolan som en trappa och som en språngbräda för ett framtida yrkesliv (jämför Asp-Onsjö, 2014; Henriksson, 2016). Många av ungdomarna relaterar sina yrkesdrömmar till skolans betydelse. Framför allt de ungdomar som drömmer om framtida yrken där betyg och resultat i skolan relateras till yrken som kräver vidare studier på högskola eller universitet. För dessa ungdomar, ses studieresultatet som språngbräda, för att meritera sig till ett drömyrke borta i en stundande framtid. Yrkesdrömmar om att bli läkare, veterinär, lärare, advokat, pilot eller att arbeta som forskare är bara ett urval av en mångfald av yrkesambitioner hos ungdomarna borta vid vuxenlivets horisont.

Men vi kan också se att skolan inte ses som lika viktig för en del av ungdomarna. Här är det snarare livets kunskaper, som i vissa fall står i viss motsats till plugg och ansträngning, som ses som viktiga. Bildning och "verklig kunskap" förvärvas ibland via vänner och andra sociala nätverk, eller genom betydande fritidsintressen som ökar ens kompetenser för ett framtida yrkesliv (jämför Pollock, 2002; Biggart & Walther, 2006; Öhrn, 2014a/Öhrn 2014b). Skolan är även viktig för de här ungdomarna, men kanske framför allt mest ur perspektivet som en sociala arena eller utifrån metaforen av en fritidsgård för dessa (jämför Wede, 2012; Asp-Onsjö, 2014). Dessa ungdomar relaterar även sina yrkesdrömmar till en stundande framtid. Men för dessa ungdomar ses arbeten via ens sociala nätverk, eller yrken som relateras via kompetenser som förvärvas genom ens fritidsintressen, som de kunskaper som ses som mest betydande och ibland kanske avgörande i relation till en önskad yrkesdröm, även om skolkunskaperna av vissa ungdomar även i denna grupp, ses som betydande för framtiden. En frågeställning är då, hur skolan och lärarna kan inkludera ännu fler av dessa ungdomar, så att deras

drömmar och kompetenser relateras och utmanas i skolarbetet, för att de ska kunna motiveras ännu mer kring skolans kunskaper som kopplas till deras drömmar om framtiden?

5.3 NORMER KRING LÄRANDE I KLASSRUMMET

Resultaten i föreliggande studie visar även att normer kring lärandet relateras till kamraternas påverkan och det sociala samspelet i "klassrummet". Här kan vi se att majoriteten av ungdomarna har en grundinställning att pluggande och ansträngningar i skolan ses som betydelsefullt och att skolan betraktas som en språngbräda för framtida meriter och betydande för ens framtid (jämför Antonovsky, 1991; Wede, 2012). Oftast blir då skolansträngningar, något som i grunden ses som betydande i nutid och för ens framtid. Men vi kan även se att ungdomarna balanserar i skenet av kamraters och skolans förväntningar (jämför Asp-Onsjö, 2014). För det första blir det tydligt att plugg och ansträngning anses vara mer tillåtet i kamratgruppen, då man uppfattas vara en god förebild och hjälpsam mot andra, samt att en del ungdomar växer i status bland kamraterna, om man är smart och intelligent och har lätt för sig i skolan och i ämnena. Detta relateras ibland leda till en ökad kunskapsutveckling för hela gruppen och påminner om tidigare forskning kring den så kallade "kamrateffekten" (jämför Hattie, 2014). Det verkar även som att ämnet, skolarbetet och en lärare som gör skolarbetet intressant, motiverande och engagerande, leder till att skolan som kunskapsarena, i många och betydande fall blir mer intressant att relatera till.

Men vi kan också se att det finns en del ungdomar med en (i alla fall utåt) uppvisad antiplugghållning, där plugg och skolansträngningar inte ses som lika självskrivet och givet. Här beskrivs snarare pluggande och skolansträngningar, som något som kan leda till att man betraktas och uppfattas utifrån mer negativa beskrivningar, som exempelvis att det uppfattas som nördigt och att man riskerar att minska sin popularitet i vissa kamratkretsar (jämför Öhrn, 2014a). För dessa ungdomar blir klassrummet därmed en arena, där skolansträngningar inte stöttas och främjas av vissa av kamraterna. Istället uppfattas klassrummet i dessa fall, som en social miljö som präglas av oro, vilket i sig kan leda till att det för vissa ungdomar, blir enklare att positionera sig på den sociala arenan, än på den kunskapsarena som man i själva verket kanske vill vara på (jämför exempelvis Francis, 2009)?

Här är det också intressant att fundera kring lärarens centrala och mycket viktiga betydelse, då vissa av ungdomarna i denna studie berättar om olika problemlösningstrategier, där man så att säga slutit ett "avtal" med läraren, med ambitionen att visa upp sina skolansträngningar i relation till sin lärare, utanför kamratkretsens blickar. På så sätt balanserar man både sina framträdanden på den sociala arenan inför kamraterna, men samtidigt visar man upp sina färdigheter på skolans kunskapsarena inför lärare och föräldrar (jämför exempelvis Granström, 2012; Asp-Onsjö, 2014).

5.4 BETYDELSEN AV KÄNSLA AV SAMMANHANG OCH EN VARIERAD PEDAGOGIK

En ytterligare central slutsats i föreliggande rapport är betydelsen av att ungdomarna förstår vad man ska göra, hur man ska göra och att lärandet känns meningsfullt, hanterbart och begripligt (jämför Wede, 2012; Antonovsky, 1991). Att man förstår och att ribban ligger på rätt nivå, gör att ungdomarnas motivation i lärandet ökar. Här är det tydligt att ungdomarnas "ribba" ligger på varierande höjder. För en del ligger utmaningarna och ribban på helt rätt nivå. Då blir också lärandet och ämnena mer inspirerande, motiverande och lättare att inhämta kunskaper kring. Därmed kan också motivation och intresset kring ämnet och skolkunskaperna främjas. Här är också betydelsen av en varierad och kreativt inspirerande pedagogik en av många nycklar i lärandet, som majoriteten av ungdomarna i studien berättar om. En blandad pedagogik som inspireras av en mångfald av kreativa och innovativa pedagogiska metoder, lärmiljöer och arbetssätt, där läraren ses som en mycket betydande och inspirerande motivator i ens eget lärande kopplat till nuet och till ens framtid. Detta leder till en ökad

inläring och en ökad motivation hos ungdomarna, berättas det av ungdomarna i denna studie (jämför Antonovsky, 1991; Wede, 2012, Granström, 2012).

Vi kan också se att skolmotivationen begränsas när ens känsla av sammanhang i lärandet är lågt och ribban är på för hög nivå, kombinerad med en pedagogik som ibland upplevs som för ensidig i ett och annat klassrum. Detta leder till att en del ungdomar uppvisar en utåtriktad antiplugghållning (jämför Wede, 2012; Granström, 2012; Öhrn, 2014a; Asp-Onsjö, 2014). Frågeställningar kring lärarens ledarskap och fortbildning och erfarenhetsutbyten kring olika pedagogiska metoder, blir då frågor som väcks hos författarna i denna studie relaterat till ungdomarnas utsagor. Det finns nämligen redan idag flera lärare på skolorna, som ungdomarna berättar om, som skapar goda relationer med ungdomarna och använder sig av en varierad och spännande pedagogik och som främjar ungdomarnas motivation i lärandet. En ytterligare frågeställning handlar om hur skolornas uppföljning av ungdomarnas kunskaper och värden ser ut och hur skolan arbetar för att stödja och inspirera ungdomarna för att lösa svårigheter och komma vidare i sitt lärande? Hur ser samarbetet ut mellan skolorna i kommunen kring lärandet och hur fångas ungdomar med inläringssvårigheter upp tidigt, för att få det stöd som beskrivs som så viktigt? Samt hur ser samarbete mellan lärare och elevhälsan i klassrummet ut och vilket stöd får lärarna på de olika skolorna för att utvecklas i sitt ledarskap och i sitt lärarskap (jämför Granström, 2012)?

En ytterligare slutsats handlar om temat samarbetet mellan skolan och hemmet. Här ser vi att ungdomarna berättar om vårdnadshavare som vill hjälpa ens ungdom och också klarar av detta i skolarbetet. Vi har även fått till oss fantastiska berättelser där vårdnadshavare och lärare utvecklat ett mycket fruktbart samarbete för att stötta ungdomen i skolarbetet, när föräldrar inte klarar att vara ett stöd i skolarbetet, men där lärare och vårdnadshavare samarbetar kring ungdomarnas lärande. Men vi ser även ungdomar som berättar om vårdnadshavare som vill hjälpa till, men inte förmår. Från exemplet med Minnea i inledningen, där vi skriver om hur hon beskriver skolans kompensatoriska uppdrag. Att alla ungdomar har rätt alla lära sig oavsett hur det ser ut hemma (Skolverket, 2012). En central frågeställning blir då hur skolan och hemmet kan samarbeta på bästa sätt för ungdomarnas kunskapsutveckling, så att inte ungdomen blir alltför ensam i sitt lärande och ansvarsbärande, om ungdomen möter upprepade svårigheter i sitt lärande (jämför Giddens, 1991/1997;1990/1996)? Lösningar och inspiration från hur andra lärare och vårdnadshavare samarbetar på ett mycket fruktbart sätt finns ju redan i kommunen.

5.5 BETYDELSEN AV DEN RELATIONSSKAPANDE LÄRAREN

Den relationsskapande läraren är ytterligare en avgörande, viktig och mycket betydelsefull faktor i kunskapsinhämtningen utifrån ungdomarnas egna perspektiv i denna studie. De beskriver en lärare där ledarskapet ses som centralt för ungdomarna, som skapar ett gott grupp- och inlärningsklimat och med ett tydligt, relationellt och engagerat ledarskap vågar vara både professionell och personlig och kan relatera till och skapa relation med var och en av ungdomarna. Detta leder till en fruktbar lärandemiljö och att fler ungdomar vill vara på kunskapsarenan, än den sociala arena, som vissa annars enklare relaterar till, hävdas det av ungdomarna själva (jämför Wede, 2012; Asp-Onsjö, 2014). När vi varit ute i klasserna har vi med glädje sett vissa lärare ge tydliga och fruktbara smakprov på detta, även om vi för närvarande, ska sägas, har alldeles för små kunskaper kring detta område. Men dessa perspektiv aktualiserar frågor som snarare bör ses som ett vidare forsknings- och utvecklingsområde för framtiden, som kan vara viktiga att belysa i kommunen?

Det blir också tydligt att ungdomarna uppfattar lärarens roll, som mångfacetterad och relativt komplex. Dels handlar det om en lärare som ser och förstår en för den man är, som kan läsa av en och

som relaterar till ens liv och känslor i övrigt (jämför Granström, 2012; Hattie, 2014). Men det handlar också om en lärare som i relation till varje ungdom kan sätta kunskapsribban på rätt nivå, vilket också ses som mycket en mycket svår utmaning av ungdomarna själva. För en del av ungdomarna fungerar detta alldeles ypperligt, vilket vi ser som mycket glädjande. Men det finns också berättelser från ungdomarna där denna kunskapsribba uppfattas som alldeles för hög och som blir en utmaning för såväl läraren som ungdomen, berättas det. Detta betraktas som en utmaning av ungdomarna själva, i synnerhet av om man är i behov av relativt mycket stöd, vilket en del av ungdomarna upplever att skolorna behöver utveckla. Här väcks frågeställningar kring hur utbyten mellan skolorna i kommunen ser ut och hur olika ungdomar får stöd på rätt sätt kring sin kunskapsutveckling (jämför Skolverket, 2016a/2016b)? En ytterligare frågeställning handlar om hur elevhälsan integreras i lärandet och i klassrummet, eftersom kunskapsutvecklingen av ungdomarna uppfattas påverka ens liv, kunskapsutveckling och mående?

Det handlar också om lärare som skapar mening och sammanhang i undervisningen kopplat till livet, nuet och framtiden i stort, där varje ungdom betraktas som de betydelsefulla människor de vill uppfattas som. Men det handlar också om lärare som med en varierad och kreativ pedagogik, får ungdomarna att öka motivationen i lärandet och en skola som sätter in rätt stöd och coachar en på bästa sätt (jämför Giddens, 1990/1997; Antonovsky, 1991; Granström, 2012, Wede, 2012)?

Därmed aktualiseras en fråga för framtiden. Hur kan ribban sättas på rätt nivå, där lärandet skapar mening och sammanhang, för alla ungdomar, där skolan upplevs som ännu roligare, mer meningsfull och som den kunskapsarena den kan och borde kunna få vara för alla? Utifrån ungdomarnas utsagor och berättelser, har vi fått viktiga och betydande kunskaper om lärarens centrala betydelse för ungdomarna. Detta kan vid en första anblick ses som mycket positivt, men betyder också att detta ansvar bör hanteras kring vad som fungerar för olika lärare i relation till olika ungdomar, men aktualiserar även frågor om de svårigheter som olika lärare kan komma att möta i sitt ledarskap, som ungdomarna berättar om. Det skapar också frågor som: hur förs olika dialoger idag mellan olika ämneslärare och elevhälsa, där framgångsfaktorer kan komma upp i ljuset, men också de svårigheter som ungdomarna berättar om? Vilka är de metoder och strategier som används idag för att kunna stötta ungdomarna i sin utveckling som människor, men också i relation till lärandet och kunskapsmålen? För en lärare som kan hitta var och ens kunskapsribba och relaterar skolan till livet, framtiden, yrkeslivet och till ens intressen och relationer i övrigt, ska ses i ljuset av en potentiellt ökad motivationsgrad och ungdomar och lärare som utvecklar fruktbara samarbeten och kanske kan ge fler elever svar på frågan, varför ska jag lära mig detta och hur ska jag lära mig detta, i alla fall om vi får tro ungdomarna själva (jämför, Antonovsky 1991; Wede, 2012; Hattie, 2014)?

5.6 BETYDELSEN AV ENS NÄRMASTE LIVSSAMMANHANG FÖR FRAMTIDEN

Utifrån hur ungdomarna ser på skolan, sina intressen och sitt närmaste livssammanhang kopplat till framtida drömmar samt yrkesdrömmar så pekar resultaten, som vi tidigare nämnt på att alla ungdomar drömmer om något eller har många olika drömmar. Det som framträder är att ungdomarna har drömmar kring frågor på global nivå men också högst individuella drömmar. Det kan vara yrkesdrömmar eller i alla fall drömmen om att det ska gå bra i skolan för att sedan få ett bra jobb och ett gott liv. Vissa vill vinna pengar och på så vis skapa ett bra liv för sig själva och sina närmaste. En del ungdomar drömmer om materiella ting såsom att få datorer eller nya mobiler med mera. Andra har drömmar om att få resa ut i världen eller att träffa kändisar eller att bli berömda själva. Vi ser det som mycket positivt att ungdomarna vågar ha visioner och drömma samt är intresserade av olika saker, har förebilder m.m. En del finns i ungdomarnas omedelbara närhet och en del involverar stora delar av världen.

När vi kikar närmare på betydelsen av viktiga personer så upplever alla ungdomar att de har någon betydelsefull viktig i deras liv och att familjen har en central betydelse för ungdomarna och deras framtid. Majoriteten berättar om familjen och vänner som de som är betydelsefulla när man ska utforska världen och pröva sina vingar. Ungdomarna skulle kunna ses som piloter som testar sig fram och blir allt mer kapabla att manövrera sitt eget plan och att föräldrar och andra kan ses som de som får stå i ledartornet, eller som intar roller som tekniker eller servicefolk på marken, som stöd, där "flygplanen" ska starta och landa. Det blir då också en fråga om hur ungdomen balanserar sitt behov av närhet, beskydd och omsorg med behovet av självständighet och upptäckarlust i en värld med både glädje, utmaningar, rädslor, förhoppningar och drömmar (jämför Börjesson, 2013). I samspelet med andra skapas ju vår identitet och vår övertygelse är att ha goda relationer med de personer som ses som betydelsefulla och därmed ökar möjligheten till god hälsa och ett gott liv för ungdomarna. Det värmer oss att alla upplever att de har någon som ses som betydelsefull i deras liv. Att de ser att optimism och humor förgyller vardagen, vilket frigör processer i kroppen som i alla fall för stunden ökar välbefinnandet är också intressant att ungdomarna lyfter fram (jämför Ogden, 2003). Vi kan då fundera på hur vi kan bidra med att skapa en mer humoristisk och glädjefylld vardag, samtidigt som vi möter utmaningar både på individnivå, i sociala sammanhang och på global nivå.

Flera ungdomar lyfter fram att de har förståelse för och önskemål om att det som händer i världen påverkar oss alla och att de vill kunna vara med och göra världen till en plats för alla att leva i, med harmoni såväl utifrån en fredligare, rättvisare och mer hållbar värld. Den ökade globaliseringen och individualiseringen sammanflätas alltmer med varandra (jämför Giddens, 2003a/2003b). Vi ser tydligt att dessa ingredienser har betydelse för ungdomarna. De berättar om saknaden av sina närmaste, att de man håller av ska må bra eller att människor i deras omgivning ska få det bättre på olika vis. Precis som vi nämnt tidigare ser vi detta som väldigt goda egenskaper hos ungdomarna samtidigt kan det också ses som ett för stort ansvar från ungdomar att i tidig ålder vara involverade i allt som händer i världen (jämför Beck, 1998). Identitetsskapandet och att bli piloter för sina egna "flygplan"/liv står för dörren samtidigt som man behöver känna till hela världskartan för att alla plan ska kunna få utrymme och finnas i en långsiktig och hållbar värld. Ungdomarna får kalkylera med ansvar, möjligheter och risker på flera olika nivåer när de utformar vad de vill med sina liv och hur de bidrar till en bättre värld.

Föräldrars stöd, förväntningar, uppmuntran och engagemang blir kanske en mer värdefull när ungdomarna ska befinna sig på så många olika arenor och utforska världen. Ungdomarna uppger att en harmonisk hemmiljö har positiva effekter för inläring i skolan. Majoriteten av ungdomarna upplever att de har stöd hemifrån när det gäller deras skolgång. Under projektet har vår nyfikenhet väckts att undersöka hur föräldrarna ser på barnet som den person som äger sitt liv och hur de ser ytterligare möjligheter för att coacha sina ungdomar ut i livet, men också kring att se skolan som en språngbräda för att komma vidare i livet. Vad skulle de själva önska för stöd som föräldrar och har de tips och idéer på vad de själva och omgivningen skulle kunna bidra med?

Det vi ytterligare kan utläsa från projektets tredje frågeställning är att det med tydlighet framgår att flertalet ungdomar ser kopplingen mellan skolan och framtiden men också mellan sina fritidsintressen och framtida drömmar samt yrkesdrömmar. Intressen, förebilder samt betydelsefulla andra som de har nu kan också vara en investering för framtiden. Ungdomarna berättar att de vill jobba med något eller någon de tycker om, utifrån de utbud som finns. En del drömmar kan vara realistiska och en del kan ses som omöjliga för tillfället, samtidigt så ser vi ju nya yrken och möjligheter som vi vuxna idag knappt visste fanns. När vissa ungdomar i vår studie riktar sin uppmärksamhet mot drömmar och mål kan vi se att de kopplar sina intressen och förmågor de har förvärvat på fritiden, till annorlunda och till viss del nya yrken som vi inte i första hand associerar till traditionella yrken men kanske är de just dessa som leder till framtidens entreprenörer? En del ungdomar drömmer om att bli proffs och att kunna

försörja sig på ett specialintresse som de brinner för. Hur möter vi ungdomarnas samtliga drömmar? Att påvisa möjligheten men också vad som behövs för att nå vissa drömmar och mål samt se om nya drömmar kan väckas om vissa känns ouppnåeliga kanske?

Det finns flera vägar för att som ungdom forma sitt liv och samhällets stöd bör bygga på lyhördhet inför den support som ungdomen behöver för att se meningsfullhet, våga prova och bli motiverade även om det finns en risk att inte lyckas nå vissa mål (jämför Antonovsky, 1991). Att ribban ligger lagom högt i många olika situationer i livet, inte bara inom skolans värld, så att det kan stärka ungdomens egen upplevelse, av att vara en kompetent person som själv påverkar sitt eget liv i första hand med hjälp och stöd av det sammanhang hen befinner sig i. Framtidsdrömmar och karriärdömmar ligger framför dem och deras valmöjligheter kan ibland förefalla gränslösa när vi kikar på allt de drömmer om. Då blir den stora utmaningen för oss vuxna, hur vi fortsätter motivera våra ungdomar till att fortsätta vara de visionärer de faktiskt är? En av de viktigaste saker vi vuxna kan förmedla till de unga är nog hopp?

5.7 RESULTATEN FRAMTIDA ANVÄNDNINGSSOMRÅDE

När en sammanfattande bild ges av hur ungdomarna ser på livet, skolan och framtiden, kan vi se att ungdomarna pekar vi på en mängd olika aspekter som behöver beaktas i frågan om en ökad gymnasiebehörighet hos ungdomarna i Färgelanda kommun. För det första är det tydligt att det finns vilja, ett intresse och ambitioner hos ungdomarna, samtidigt som det finns en önskan om att vilja vara delaktig och bli lyssnad i jakten på ett framtida liv och förbättrade studieresultat och relatera dessa värden till en framtida utbildning till livet i stort. När det gäller skolans betydelse för ungdomarnas framtida liv, kan det exempelvis handla om att öka kopplingen mellan ungdomarnas liv, yrkesdrömmarna och drömmarna i nuet och framtiden en bra bit bort i livets horisont. Att ungdomarna i första hand är ungdomar, men också elever i den bemärkelsen att det finns kunskapskrav och betygskriterier i lärandet är också betydande aspekter att väga in. Här är det viktigt att beakta att alla ungdomar har rätt att lyckas i skolan oavsett hemförhållanden och social bakgrund (se exempelvis Skolverket, 2013/2016a/2016b). Utifrån ungdomarnas perspektiv blir det även viktigt att relatera till att man finns i en skola som relaterar till en språngbräda för en framtid och ett framtida yrkesliv, eller ännu hellre till metaforen av ett växthus, där man upplever att man växer, blir sedd för den man är, att man förstår och känner hög grad av meningsfullhet för att lyckas i skolan (se exempelvis Wede, 2012; Antonovsky, 1991; Skolverket, 2016a/2016b)?

Det blir därmed en ännu viktigare fråga för Färgelanda kommun att ytterligare försöka förstå hur ännu fler ungdomar kan och vill vara på kunskapsarenan, en utveckling som går i rätt riktning, enligt ungdomarna själva i alla fall och enligt de siffror som vi kan ta del av i olika mätningar, även om dessa siffror ska ses med stor försiktighet¹⁶.

Skolorna och lärarna i Färgelanda kommun kan hämta god inspiration från sina kollegor, där det redan finns framgångsrika lärare och "klassrum" där ungdomarnas kunskaper och värden främjas och kreativa pedagogiska och varierande arbetsätt används. Man kan så klart även hämta inspiration från andra skolor i andra kommuner, som på ett framgångsrikt sätt arbetat för att öka betydelsen av värdet kring skolan som en kunskapsarena, där eleverna hjälper varandra att vilja vara på skolans kunskapsarena (se exempelvis Öhrn, 2014b; Gustafsson, 2014). För kamratnormer kring lärandet i klassrummet kan bli och vara både störande, men också stödjande för ungdomarna och bör ses utifrån de lagstadgade krav som finns på skolan avseende trygghet och studiero¹⁷.

---

¹⁶ Se exempelvis www.kolada.se

¹⁷ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 (se exempelvis 5 kapitlet om trygghet och studiero).

Samtidigt handlar det om att främja de möjligheter där ungdomarna kan dela sina drömmar och ambitioner med varandra, men också att främja ungdomarnas KASAM genom att skolan, hemmen och lärarna i fruktbara samarbeten relaterar till ungdomarnas liv i nuet och i framtiden. En annan aspekt i denna rapport tydliggör att ungdomarnas kunskaper kring en framtida arbetsmarknad och yrkesdrömmar finns, men i lite varierande grad. Här finns det mycket kraft, motivation att bygga vidare på hos ungdomarna. Samtidigt uppstår frågor kring samarbeten med Studie- och yrkesvägledare, olika arbetsplatser, såväl lokalt som regionalt och även globalt¹⁸.

Dessutom anser vi att det är viktigt att titta på hela lär kedjan i Färgelanda kommun, som enligt Skolverket (2016a/2016b) är viktiga faktorer att belysa, där organiseringen är central för hur ungdomarna lyckas i skolan. Det vill säga hur skolan och lärandet organiseras utifrån eleven, klassrummet, läraren, skolan, skollledning ända upp till huvudmannen lokalt (jämför exempelvis Skolverket, 2016a/2016b; Henriksson, 2016). Vilka styrkor finns och vad kan utvecklas och förbättras för att främja ungdomarnas kunskaper och värden för en framtida gymnasiebehörighet?¹⁹

Då skickliga lärare ger utmanande uppgifter, har höga och positiva förväntningar på sina elever, men samtidigt ger stort stöd och en god återkoppling till samtliga sina elever, är det enligt Nilsson & Håkansson (2013) viktigt att främja en god infrastruktur för lärare och övrig skolpersonal. Enligt Nilsson & Håkansson stärks skickliga lärare, med en bred undervisningsrepertoar, som leder lärandet och ger mycket och konstruktiv feedback till sina elever samt är duktiga på att bygga relation med sina elever, av en organisation som fokuserar på förutsättningarna för verksamheten och till de förändringar som behövs i organisationen för att främja ungdomarnas lärande och prestationer i skolan. Detta vet vi mindre om för närvarande och kan vara ett område, som kanske är i behov av att undersökas?

Här blir även faktorer som att samspela med olika yrkesgrupper inom skolan med sin specifika kompetens, olika ämneslärare, elevhälsa studie- och yrkesvägledare, samt med regionala och nationella aktörer (exempelvis Skolverket, SKL, Västra Götalandsregionen, Fyrbodals kommunalförbund) viktiga partners i ett sådant utvecklingsarbete.

Dessutom kan det finnas föräldrar i kommunen som skulle kunna inspirera ungdomarna i sina framtidssträvanden samt tidigare elever från Färgelanda som idag arbetar i ett spännande yrkessammanhang. Det kan samtidigt finnas ett värde att söka samarbeten med skolor utanför Färgelanda kommun, där ungdomarna i Färgelanda skolor kan få möjlighet att exempelvis träffa elever från andra skolor för att berikas kring och inspireras av andra ungdomar. Samtidigt får dessa ungdomar möjligheten och turen att berikas av ungdomarna från Färgelanda kommun (jämför exempelvis Hattie, 2014). Det finns också ett värde kring att fundera på hur olika ämnessamarbeten mellan olika lärare ser ut och möjligtvis skulle kunna utvecklas för att utveckla elevernas motivation och KASAM i lärandet. Dessutom blir arbetet kring läraren som ledare viktigt att fundera vidare kring, då ungdomarna uppfattar lärarens ledarskap och konsten att motivera och inspirera både pedagogiskt, men också framgångsfaktorer som finns hos de lärare som ungdomarna lyfter fram som goda och ledare och lärare. Här blir samtalet och erfarenhetsutbyte lärare och skolor mellan viktigt i ett fortsatt utvecklingsarbete. Dels för att synliggöra framgångsrika arbetssätt, men också för att lärare kan behöva ytterligare stöd när utmaningar och svårigheter uppstår. Hur bearbetas dessa frågeställningar

---

¹⁸ Se exempelvis <http://worldskills.se/> <http://ungforetagsamhet.se/fyrbodal/uf-massan-2017> eller <https://www.innovatum.se/>

¹⁹ Positivt är att högstadieskolan i kommunen sedan en tid tillbaka återinfört så kallad formativ utvärdering, vilket kan leda till en förbättrad kvalitet (Nilsson & Håkansson, 2013).

i dagens organisation? Det finns god kunskap och flera bra modeller för att arbeta med erfarenhetsutbyte och kunskaper kring dessa områden (se exempelvis Berg, Sundh, & Wede, 2012)²⁰.

5.8 AVSLUTANDE REFLEKTIONER MOT FRAMTIDEN

Vi har fått möjligheten att träffa ungdomarna i årskurs sex och årskurs sju i detta projekt. Det som framkommer tydligt är att ungdomarna har både drömmar och yrkesdrömmar. Nyfikenhet hos oss har väckts kring om utsagorna hade varit likvärdiga om vi träffat ungdomar i årskurs åtta och nio. Att projektet sått en del frön för de ungdomar vi mött, har vi sett i de skriftliga uppföljningar som gjordes vid tredje träffen med eleverna. Men i vilken omfattning kan man arbeta vidare med detta? Vi har berört olika aktörer inom skolans ramar samt att det kan finnas aktörer inom arbetslivet samt föräldrar för att öka ungdomarnas kunskaper om olika yrken. Kan studie- och yrkesvägledning integreras i undervisningen på ett medvetet sätt genom att tidigt visa på yrkes och utbildningsalternativ så att eleverna på så sätt ser meningen med olika ämnen med de kunskaper som krävs? En granskning som gjorts av Skolinspektionen visar att en kontinuerlig studie- och yrkesvägledning, som en integrerad del av undervisningen genom hela grundskolan, skapar en betydelsefull grund för elevens möjligheter att kunna fatta viktiga beslut för framtiden. Skolan arbetar då medvetet och målinriktat med arbetslivsanknytning och personlig utveckling för eleverna. För att ungdomarna ska kunna göra medvetna och väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning så behöver ungdomarna få tillgång till kontinuerlig vägledning, dessutom ökar möjligheten att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av deras kön, social eller kulturella bakgrund.²¹

I denna studie har frågor kopplat till livet, skolan och framtiden och ungdomarnas utsagor om dessa undersökts. Dock inte utifrån utgångspunkten kring ungdomarnas juridiska, identifierade och uttryckta kön, något som är mycket vanligt i andra studier (exempelvis Öhrn, 2014a; Trondman, 1999). Frågor kring hur pojkar, respektive flickor ser på livet, skolan och framtiden är givetvis viktigt, men av avgränsningsskäl har detta fokus lämnat åt framtiden. I ett mer framtida omfattande projekt kan även vidare fördjupning och undersökning kring ungdomars, pojkars och flickors utsagor om livet, skolan och framtiden, bidra till att öka kunskaper, för att öka killars och tjejers jämställda villkor kring dessa frågor. Men av avgränsningsskäl har det varit nödvändigt att lämna dessa perspektiv och metodfrågor åt framtiden. Vi vet däremot från andra studier (Öhrn, 2014b; Holm, 2014; Wede, 2012) att flickors respektive pojkars resultat för att meritera sig till gymnasiet skiljer sig åt. Exempelvis är flickor i årskurs 9 i högre omfattning, mer meriterade till gymnasiets olika nationella program än pojkarna. Samtidigt är den svenska arbetsmarknaden för närvarande både ojämnställd och kraftigt könad (Skolverket, 2013a), där kvinnor exempelvis tjänar mindre än vad männen gör.

I inledningen av denna rapport nämner vi Minnea som reagerar på vår fråga om föräldrarnas möjligheter att stötta sin ungdom i skolarbetet. "Skolan är väl inte mitt hus", säger Minnea och det har hon ju helt rätt i, samtidigt så behöver de inte ses som isolerade enheter utan det är av vikt att det finns ett gott samarbete mellan hem och skola för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att ungdomen ska lyckas med kamratrelationer och skolprestationer. Ungdomarna tillbringar en försvarlig del av sin vakna tid i skolan och att ha föräldrar som är nyfikna, engagerade och uppmuntrande kring ungdomens skolgång skapar motivation för ungdomen och ger signaler att

---

²⁰ Se exempelvis professor Gunnar Berg <https://urskola.se/Produkter/173744-En-bok-en-forfattare-Larare-som-ledare>

²¹ http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3311

skolans verksamhet är viktig och en skolpersonal som samverkar med och fortlöpande informerar föräldrarna om elevernas skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling främjar elevens möjligheter att uppfylla målen i skolan. Hur ett sådant samarbete kan fortskrida, utvecklas ytterligare och hur broar ska byggas starkare, samt hur både föräldrar och skolpersonal själva ser på vilka möjligheter de har och vilket stöd de skulle önska för att ytterligare kunna coacha ungdomen/eleven till att se skolan som en språngbräda till sitt framtida liv skulle kunna utforskas vidare i framtida projekt.

Skolan är av stor betydelse för våra ungdomar och är en av de bästa skyddande insatser som finns. De ungdomar som ser skolan som meningsfull motiveras till lärande. Att skapa intresse för skolarbetet kan vara en stor utmaning. Hur får vi ungdomarna mer aktiva i lärandeprocessen? Det finns en metod som skolverket skriver om som heter Flippade klassrum som skulle kunna ses som ett bidrag. Den handlar om lärandet i och utanför klassrummet som ungdomarna skulle kunna uppskatta, även om det finns vissa utmaningar med modellen.²²

Under detta pilotprojekt har vi snuddat vid ungdomarnas fritidsintressen och utifrån ungdomarnas utsagor framkom att många har fritidsintressen som de tycker om. Detta är ett område som skulle behöva undersökas som skulle kunna möjliggöra att se nyanser av hur ungdomarna spenderar sin fritid och hur deras rörelsebehov tillgodoses. Eventuellt finns redan undersökningar kring ungdomarnas fritidsvanor i kommunen annars skulle det kunna ske ett samarbete mellan skolan och kultur/fritid samt idrottsföreningarna för att titta närmare på ungdomarnas fritidsvanor och skapa nya samarbetsarenor ((Se exempelvis riksidrottsförbundet).

Vi är medvetna om pilotprojektets begränsningar, då mer tid kunde ägnats ute i klasserna än de tre gånger vi träffat ungdomarna, exempelvis kring observationer och andra etnografiska och metodologiska ingångar i projektet (se exempelvis Jeffrey & Troman, 2004). En hel del tid har ändå ägnats åt att träffa såväl ledande tjänstemän, mentorer för ungdomarna, samt att all personal i skolan och några i socialtjänsten, fått möjlighet att få ta del av resultatet samt diskutera dess innebörd med fokus på framtiden. Samtidigt hoppas vi att projektet, trots detta lett till att ungdomarna även i framtiden ska ha möjlighet att dela med sig kring tankar och funderingar om livet, skolan och framtiden och att vuxna och professionella på olika systemnivåer med olika utgångspunkter, roller och funktioner kan vara med att skapa förutsättningar för ungdomars bättre framtid (jämför Antonovsky, 1991; Henriksson, 2016).

Den viktigaste slutsatsen i projektet kanske handlar om att många av ungdomarna kopplar sina drömmar till både livet, skolan och framtiden. När materialet analyserats kan även de framtida yrkesdrömmarna, kopplas till föreställningar om skolans betydelse för en framtida yrkeskarriär. En framtida arbetsmarknad, där vi kanske kommer att få möta dessa ungdomar, som framtidens vuxna där de genom sina förvärvade kunskaper och färdigheter har bildat sig, eller utbildad sig till astrofysiker, läkare, poliser på andra sidan Atlanten, gamers, youtubers eller pizzabagare och bland många andra yrken lantbrukare och hantverkare på den lokala arbetsmarknaden.

---

²² www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/it-i-skolan/undervisning/flippade-klassrum-har-bade-for-och-nackdelar-1.211569tp://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-

REFERENSER OCH LÄNKAR

- Ahrne, G, & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Albrecht, T.L. Johnsson, M. et al (1993). *Understanding communication processes in focus groups*. Ur Successful focusgroups. Advancing the state of art. (s 65-88). Newbury Park: Sage Publications.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur
- Asp-Onsjö, L. (2014). *Parallella positioneringar bland pojkar. Om sociala hierarkier och skolprestationer*. Ur Att lyckas i skolan. Öhrn, E & Holm, A-S. Göteborgs universitet.
- Bauman, Z. (2002). *Individualiserade samhället*. Bokförlaget Daidalos.
- Beck, U. (1998). *Risksamhället*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Berg, G. Sundh, F & Wede C. (2012). *Läraren som ledare – i och utanför klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjärås, G & Kanström, L. (2000). *Folkhälsokunskap*. Stockholm: Liber.
- Börjesson, M. (2013). *Framtidspiloter*. Argument Förlag AB
- Fejes, A & Thornberg, R (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Folkhälsomyndigheten. (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*. www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/23029/skolprestationer-skolstress-psykisk-ohalsa-tonaringar-16003-webb.pdf
- Francis, B. (2009). *The role of The Boffin as abject Other in gendered performances of school achievement*. Ur The Sociological Review, 645-669.
- Giddens, A. (1991/1997). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället I den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Giddens, A. (1990/1996). *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. (2003a). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. (2003b). *En skenande värld. Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Stockholm: SNS Förlag.
- Granström, K. (2012). *Tre aspekter på lärares ledarskap i klassrummet*. Ur Läraren som ledare – i och utanför klassrummet. Berg, G. Sundh, F & Wede C. Lund: Studentlitteratur.
- Gustafsson, J. (2014). *De framgångsrika pojkarna*. Ur Att Lyckas i skolan. Om Skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Halkier, B (2010). *Fokusgrupper*. Malmö: Liber förlag.
- Hansson, A. (2004). *Hälsopromotion i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.

Hattie (2014). **Synligt lärande. En syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat.** Natur och Kultur.

Hawkins, J. D., Catalano, R. F. & Arthur, M. W. (2002). **Promoting science-based prevention in communities.** Addictive behaviors, 27, 951-976.

Henriksson, Göran. (2016). **Att motverka skolmisslyckanden. Konsten att ha två tankar i huvudet samtidigt.** Rapport 2016:9. Koncernavdelning data och analys. Enheten samhällsanalys Västra Götalandsregionen.

Holm, A-S. (2014). **Framtiden och betydelsen av betyg.** Ur Att Lyckas i skolan. Om Skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Holme, I.M & Solvang, B.K (1997). **Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder.** Lund: Studentlitteratur AB.

Jeffrey, B & Troman, G. (2004). **Time for ethnography.** British Journal of Educational Research. 30 (4). 535-548.

Kommun- och Landstingsdatabasen. KOLADA ¹ http://www.kolada.se/?_p=jamforelse&unit_id=16679

Kvale, S. (1997). **Den kvalitativa forskningsintervjun.** Lund: Studentlitteratur.

Merriam. S.B (1994) **Fallstudien som forskningmetod.** Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, E. & Håkansson, K. (2013). **Forskning för klassrummet Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken.** Stockholm: Fritzes kundservice.

Ogden, T (2003). **Social kompetens och problembeteende i skolan-kompetensutvecklande och problemlösande arbete.** Liber förlag.

Pollock, G. (2002). **Contingent Identities. Uploading the Transnational Discourse.** Young Vol 10, No 1, 2002, s 59-72.

Rautalinko, E. (2007). **Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap.** Liber.

Regeringen(2001).

www.regeringen.se/contentassets/0984ba5057644e688af0c741dbcf7662/konvention-om-erkannande-av-bevis-avseende-hogre-utbildning-i-europaregionen

SKL (2011). **Synligt lärande. Presentation av en studie om vad som påverkar elevers studieresultat.** Sveriges Kommuner och Landsting. ISBN/Bestnr: 978-91-7164-706-1

Skolinspektionen (2015). **Från huvudmannen till klassrummet – tät styrkedja viktig för förbättrade kunskapsresultat.** Skolinspektionens årsrapport 2015.

Skolverket (2012). **Likvärdig utbildning i svensk grundskola. En kvantitativ av likvärdighet över tid.** Rapport 374. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2016a). **Redovisning av genomförandeplan för uppdrag om samverkan för bästa skolan samt redovisning av hur arbetet genomförts hittills.** Utbildningsdepartementet. 2016-03-15. Dnr 2015:778

Skolverket (2016b). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Reviderad 2016. Stockholm.

Socialdepartementet (2016). *Socialtjänstlag (2001:453)*. *Svensk författningssamling 2001:453 t.o.m SFS 2016:1302*. www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Socialstyrelsen. (2010). *Social rapport 2010*.

Socialstyrelsen & Folkhälsomyndigheten & Sveriges Kommuner och Landsting (2014). *Öppna Jämförelser 2014 Folkhälsa*. Edita Bobergs AB.

SOU 2009:64. *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* Delbetänkande av Deja-delegationen för jämställdhet i skolan.

SKL. Sveriges Kommuner och Landsting. (2013). *Vänd frånvaro till närvaro. Guide till systematiskt skolnärvaroarbeta i kommuner*. <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-947-8.pdf>

Sundin, J & Willner, S. (2003). *Samhällsförändring och hälsa olika forskarperspektiv*. Stockholm: Elanders AB

Trondman, M. (1999). *Kultursociologi i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. & Levin, I. (2004). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv. 3., [rev. och utök.] uppl.* Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2016). *Skollag (2010:800)*. *Svensk författningssamling t.o.m SFS 2016:1184*. www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Unicef. (2016). *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer. Inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wede, Christer. (2012). *Elevanalysmodellen – analys av elevers lärande och utveckling*. Ur Läraren som ledare – i och utanför klassrummet. Berg, G. Sundh, F & Wede C. Lund: Studentlitteratur.

Wibeck, V. (2000) *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: studentlitteratur.

Yndigegn, C. (2003). *Unge og regional identitet. Forvendninger og indstilling til livsbetingelser og livsmuligheder i den dansk-tyske graensregion*. Aabenraa. Institut for graensregionsforskning.

Öhrn, E. (2014a). *Kapitel 1 Introduktion*. Ur Att Lyckas i skolan. Om Skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Öhrn, E. (2014b). *Kapitel 8 Framställning av utbildning, prestationer och Kön*. Ur Att Lyckas i skolan. Om Skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker. Göteborg: Göteborgs Universitet.

www.barnombudsmannen.se/for-dig-under-18/barnkonventionen/lek-fritid-kultur-och-vila/

www.friskutveckling.com/forskning.htm

www.1177.se/Tema/Barn-och-foraldrar/Mat-somn-och-praktiska-rad/skrik/Barn-och-somn

www.fyrbodal.se

www.halsokallanfyrbodal.se

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

[www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation? xurl =http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3311](http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3311)

www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/it-i-skolan/undervisning/flippade-klassrum-har-bade-for-och-nackdelar-1.211569tp://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-

Bilaga 1: Exempel på yrken som ungdomarna drömmer om att arbeta med

- Advokat
- Ambulansförare
- Artist
- Astrofysiker
- Austronaut
- Bankrånare (via polishögskolan)
- Bilmekaniker
- Bilskrot
- Biodlare
- Bloggare
- Bonde
- Byggare
- Bygga bilar
- CS-go-proffs
- Jobba med barn
- Biltillverkare,
- Busschaufför
- Databyggare
- Datadesigner
- Datatekniker
- Dansproffs
- Dansare på elitnivå
- Danslärare
- Djurskötare
- Djurskötare på veterinärstation
- Doktor
- E-sporsmästare
- Eftersöksjägare
- Filmmakare
- Filmproducent
- Fiskeguide
- Fotbollsproffs
- Fotbollsspelare
- Fotbollstränare
- Forskare
- Fotograf
- Fysiker
- Förskollärare
- Företagare
- Författare
- Försvarsadvokat
- Fotbollsproffs
- Fotbollsspelare
- Gamer
- Grävmaskinist
- Handbollsproffs
- Handbollsspelare
- Hockeyproffs
- Hockeyspelare
- IAC
- Ingenjör – något tekniskt
- IT-tekniker
- Jobba på Biltema
- Jobba på café
- Jobba inom TV
- Jobba på Game-shop
- Jobba på MorgonTV ("eller bli clownmördare")
- Jobba med hundar-omplacera hundar
- Jobba med hästar
- Jobba inom skog, jakt eller med fiske
- Jobba med katter, kaniner och fiskar..
- Jobba med små barn – gillar att vara med bebisar
- Jobba på zoo
- Kock
- Konditor
- Komiker
- Kommentator
- Konstnär
- Kändis
- Köra cross
- Lantbruk (jobba med någon man tycker om)
- Läkare
- Lasbilschaufför
- Lärare
- Läkare
- Maskiningenjör
- Mekaniker
- Murare
- Navy Seal (Marinkårssoldat)
- Något med ekonomi
- OS-ryttare
- Pilot
- Pizzabagare
- Polis
- Polis i LA
- Polis i New York,
- Politiker
- Programledare för fiskeprogram
- Programmerare
- Psykolog
- Radiopratare
- Reseledare
- Ridlärare
- Räddningstjänst
- Sjuksköterska
- Skådespelare
- Socionom
- Soppubbe eller stylist
- Spelningenjör,
- Speldesigner
- Speltestare
- Spelutvecklare
- Svetsdykare
- Stort spelföretag (jobba där)
- Sänglärare
- Jobba inom tv
- Trummis
- Trädgårdsmästare,
- Truckförare
- Veterinär
- Youtuber
- Youtubekändis
- Ägare av ett stort klädmärke

"Jag har väl egentligen ingen tydlig dröm, men drömmen är att börja drömma"

"Det var roligt att göra hatten - då började man fundera...."

Bilaga 2: Upplägg i klasserna

Vi valde att genomföra vårt projekt med ungdomarna på tre träffar där vi dels introducerade projektet, oss själva och väckte nyfikenhet kring projektet. Gång 2 hade vi fokusgrupper med frågeställningar (se bilaga 2) och gång 3 delade vi resultatet med eleverna!

Tidigare hade vi även förankrat projektet såväl med mentorer och rektorer. Dessutom var föräldrar och vårdnadshavare informerade om projektet.

1:a träffen- helklass och träff med mentorerna.

Vår första träff innebar att vi ville introducera och väcka nyfikenhet hos ungdomarna. Det var viktigt för oss att de skulle känna till både vad projektet skulle innehålla till vissa delar men också veta vilka de skulle träffa kommande gång. För att börja så bra som möjligt så ville vi också väcka nyfikenhet hos eleverna. Projektets stora fråga var från börja om eleverna hade några yrkesdrömmar och drömmar i övrigt. Vi valde att fokusera på yrkesdrömmarna vid första träffen och introducerade ett hjälpmedel i form av en hatt som eleverna skulle få dra ett yrke ur. De fick sedan berätta för resten av klassen vad de fått på sin lapp och utifrån det fundera på om det var ett yrke de ville ha eller inte. Vi ville åt känslan av att bli tilldelad ett yrke, att inte få välja själva. De flesta ungdomar reagerade just på detta, för en del var detta tilldelade yrke något som de kunde tänka sig och för andra var repliken "nej detta vill jag inte bli så någon och kan jag få byta med kompisen var någon annans reaktion". Vi tackade för oss och berättade när vi skulle komma tillbaka.

2:a träffen- fokusgrupper

Vi lät elevernas mentorer dela in dem i grupper om 6-9 elever och träffade dem under ca 1,5 timme var. Beroende på vilken plats skolorna kunde upplåta har vi varit i allt från slöjdsal till grupprum och klassrum. Vi utgick från en semistrukturerad intervjuguide med eleverna. Vi började med att presentera lite om oss själva och vad vi hade haft för drömyrken när vi växte upp. Sedan fick eleverna göra en fyrfältsövning med en presentation om sig själva, viktiga personer i deras liv samt drömmar. De blev sedan indelade i grupper om två eller tre utifrån hur de fyllde år på året där de fick intervjua varande samt sedan presentera den andra för gruppen. Vi varvade sedan med olika metoder och frågeställningar, exempelvis olika värderingsövningar där de fick ta ställning till olika frågor om skolan och framtiden. Dessutom använde vi oss av individuella skrivövningar där de fick svara på frågor om skolan, hemmet, fritiden och framtiden. Vi gjorde skalövningar 1-6 där de fick fundera och svara kring skolan, vi hade oavslutade meningar om hur de önskade att lektioner och lärare skulle vara. Eleverna fick även ta ställning till ja nej eller kanske om olika frågor om skolan, med efterföljande öppna frågor och gjorde en snabb övning där de fick hålla upp röda och gröna kort om de höll med eller inte. Även ett kanske kort tillverkades.

Dessutom användes en hel del öppna frågor kopplat till ungdomarnas framtid.

Vi använde oss i slutet av träffen av hatten där eleverna fick skriva sitt eller sina drömyrken och lägga i hatten. Dessa lästes sedan upp samt sparades.

3:e träffen- helklass

På tredje träffen ville vi delge eleverna det resultat vi fått fram och detta valde vi återigen att använda en hatt till. Vi införskaffade en ny hatt som var guldfärgad för att visuellt visa att nu var det färdigt och vinsten låg i hatten. Vi skrev resultatet i små korta citat på lappar som eleverna fick dra var sin i ordning och läsa upp för klassen om de ville. Vi hade även med oss delar av vårt material för att visa i samband med att de läste upp en lapp som överensstämde med bilden. Vi visade även den hatt vi tidigare haft med oss och nu fyllt med alla 6:or och 7:ors drömyrken. Vi gjorde till sist en skriftlig uppföljning där eleverna fick berätta vad de tyckte om projektet och om de skulle vilja delta igen.

Bilaga 3: Intervjuguide och program gång 2 med fokusgrupperna.

- **Inledning och presentation**
  - Hej! Vilka är vi och vad är syftet?
    - Vi berättar också om våra egna yrkesdrömmar i 12-13-årsåldern.
  - Presentation av eleverna
  - Eleverna gör en fyrfältsövning individuellt (Namn, Tycker om att göra, drömmer om, några viktiga personer i mitt liv är)
  - Dela in utifrån födelsedag (intervjua varandra) i grupper om 2 - presentera varandra.
- **Nulägesanalys – syftar till att undersöka förutsättningarna för ett bra lärande i klassrummet, samt syftar till att undersöka huruvida skolan främjar elevernas framtidstro, studiemotivation, samt respekt för varandra. Dessutom syftar nulägesanalysen till att undersöka elevens upplevelse av stödet hemifrån samt ungdomarnas olika fritidsintressen och hur de relaterar dessa till livet, skolan och framtiden.**
  - **Lärandemiljön i klassrummet**
    - De flesta lektioner är intressanta och roliga!
      - Linjeövning (1) – (6)
    - En bra lektion är.....(oavslutad mening)
    - En mindre bra lektion är..... (oavslutad mening)
    - Det är coolt/populärt prestera bra i skolans olika ämnen
      - Ja, nej, kanske
      - Vad är det som gör att man börjar plugga och anstränga mig mer?
    - En bra lärare är en som.....(oavslutad mening)
    - Jag får den hjälp och det stöd jag behöver i klassrummet – (individuellt övning – skriftligen och anonymt)
      - **Kryssa i alternativen nedan**
        1. Ja
        2. Nej (jag önskar mer stöd i form av.....)
        3. Ibland (jag önskar mer stöd i form av.....)
    - I klassrummet är det enkelt att samarbeta med mina klasskamrater
      - Ja, nej, kanske
      - Resonemang med ungdomarna utifrån dessa alternativ
  - **Socialt samspel i korridor, raster och i matsalen**
    - **Påståenden (metod grön lapp håller med/röd lapp håller inte med)**
      - På rasterna och i matsalen kan jag lita på mina klasskamrater helt och fullt
      - På rasterna och i matsalen får alla vara med!
      - Rasterna är oftast roliga!
      - På rasterna händer är det sällan bråk!
      - I korridoren känner jag mig oftast trygg
      - I korridoren blir det sällan bråk
      - Vägen till och från skolan känns oftast trygg
  - **Hem och fritid som främjar elevernas skolprestationer! (Individuellt och anonymt skriftligen)**
    - Hur viktig är din skolgång för din förälder/vårdnadshavare?
      1. Jätteviktig (6) – Inte alls viktig (1)
    - Du får tillräckligt med stöd hemifrån för att lyckas med skolarbetet (betyg, resultat)? Håller med fullt (6) – håller inte alls med (1)
    - Hur mycket påverkar hemsituationen hur du lyckas i skolan?
      1. Påverkar mycket (6) – påverkar inte alls (1)
    - Hur nöjd är du med din fritid (kompisar, aktiviteter)
      1. Jättenöjd (6)-Inte alls nöjd (1)
    - Jag önskar mig mer av.....på min fritid
- **Framtidsanalys – syftar till att undersöka framtida förutsättningar, drömmar och ambitioner för ett bra lärande i klassrummet, samt syftar till att undersöka om skolan främjar elevernas framtidstro, studiemotivation, samt respekt för varandra.**
  - **Lärandemiljön i klassrummet**
    - 4-hörnsövning samt efterföljande resonemang.
      - Vad viktigast för att du och dina klasskamrater ska få bra betyg och resultat i skolan?
        1. Att var och en av eleverna tar ansvar för att komma i tid och anstränga sig i skolarbete, läser läxor m m.
        2. Att läraren är bra och bryr sig om eleven lyckas med skolarbetet.
        3. Att varje elev kan få hjälp med läxor?
        4. Öppet hörn.
  - **Socialt samspel i korridor, rast (framtid) – brainstorming (bladderblock)**
    - I korridoren/på rasten skulle jag vilja att (fysiskt, psykiskt – socialt) .....(oavslutad mening)....
  - **Om jag.....(skriva)**
    - Om jag fick bestämma en dag på min skola skulle jag.....(oavslutad mening)
    - Om jag fick bestämma en sak om framtiden skulle jag bestämma.....(oavslutad mening)
  - Övningen "Hatten" (var och en skriver ett yrke som de önskar att arbeta med i framtiden) och vi ställer frågor om vad som krävs för att uppnå detta?
  - Vi kommer tillbaka och återkopplar till er och berättar mer om vad vi kommit fram till! Tack och hej!

Bilaga 4 Dokumentationsmall

-Samla in fyrfältsövningen efter dom har presenterat varandra - stryk namn

Linjeövningen

De flesta lektionerna är intressanta och roliga (håller med helt och fullt (6) -håller inte med alls (1)

1   2   3   4   5   6

(Hur många står på respektive siffra och utsagor och utsagor kopplade till detta)

Oavslutade meningar (muntligen skriv ner nyckelord av det som sägs)

En bra lektion är.....

En mindre bra lektion är.....

Det är coolt/populärt att prestera bra i skolans olika ämnen - notera utsagor som sägs efter följdfrågorna

JA   NEJ   KANSKE

Oavslutade meningar (muntligt, skriv ner det som sägs)

En bra lärare är en som.....

Samla in individuell övning

- "Jag får den hjälp och det stöd jag behöver i klassrummet"
- Hur viktig är din skolgång för din förälder/vårdnadshavare?
  - Jätteviktig (6) – Inte alls viktig (1)
- Du får tillräckligt med stöd hemifrån för att lyckas med skolarbetet (betyg, resultat)? Håller med fullt (6) – håller inte alls med (1)
- Hur mycket påverkar hemsituationen hur du lyckas i skolan?
  - Påverkar mycket (6) – påverkar inte alls (1)
- Hur nöjd är du med din fritid (kompisar, aktiviteter)
  - Jättenöjd (6)-Inte alls nöjd (1)
- Jag önskar mig mer av.....på min fritid

I klassrummet är det enkelt att samarbeta med mina klasskamrater. (Skriv ner hur många som står på och notera berättelser utsagor)

JA   NEJ   KANSKE

SOCIALT SAMSPEL I KORRIDOR

Påståenden (Röd och Grön lapp skriv hur många som håller upp respektive och notera utsagor)

- På rasterna och i matsalen kan jag lita på mina klasskamrater helt och fullt.

RÖD

GRÖN

- På rasterna och i matsalen får alla vara med.

RÖD

GRÖN

- Rasterna är oftast roliga

RÖD

GRÖN

- På rasterna är det sällan bråk

RÖD

GRÖN

- I korridoren känner jag mig oftast trygg

RÖD

GRÖN

- I korridoren blir det sällan bråk

RÖD

GRÖN

- Vägen till och från skolan känns oftast trygg

RÖD

GRÖN

Samla in individuell skalövning kring hem och fritid som främjar elevernas skolprestationer

Samla in "Jag önskar mig mer av .....på min fritid"

FRAMTIDSANALYS

Fyra hörn uppgift "Vad är viktigast för att du och dina klasskamrater ska få bra betyg och resultat i skolan? (utsagor kopplat till skolan och framtiden)

1.....

Socialt samspel i korridor, rast (Framtid) (Samla in postit lappar samt anteckna eventuella utsagor som berättas utifrån dessa
.....)

Samla in den skriftliga övningen "om jag fick bestämma en sak om framtiden"

Övningen "Hatten". (skriv samt berätta om yrkesdrömmar + vad man anser krävs för att bli.....)

.....

ÖVRIGT (saker som ligger utanför frågeställningarna, gruppen m.m)

.....

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 65

Dnr 2017/177

Deltagande i utvecklingsarbetet PRIO (Planering – Resultat – Initiativ – Organisation) 2017 (Sveriges Kommuner och Landsting, SKL)

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen godkänner att Färgelanda kommun deltar i PRIO 2017.

Kostnaden för deltagandet finansieras genom utökad ram 2017.

Yrkande

Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen deltar i utvecklingsarbetet enligt PRIO 2017.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att förbättra elevresultaten i Färgelanda kommuns skolor är ett pågående arbete. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tillsammans med Stockholms stad tagit fram utvecklingsarbetet PRIO (Planering – Resultat – Initiativ – Organisation). PRIO bygger på slutsatser från McKinseys & Companys rapporter om framgångsrika skolsystem och annan aktuell forskning. Metoderna har utvecklats i samband med McKinsey & Company och deras internationella utbildningsexperter. Utgångspunkten är att resultaten – med befintliga resurser och på en begränsad tid – kan förbättras väsentligt och varaktigt.

Det övergripande målet för PRIO är att varaktigt höja kunskapsresultaten i den svenska skolan. Det handlar om att utveckla förmågan att fokusera på rätt saker och bygga en lärande organisation, att stärka det kollegiala lärandet och minska känslan av stress och otillräcklighet. Arbetet utgår från varje skolas förutsättningar där rektor och lärare deltar i arbetet och styr såväl inriktning som omfattning.

Utvecklingsarbetet beräknas starta i oktober 2017.

Kostnaden är 40 000 kr per kommun för två deltagande som utbildas till handledare för utvecklingsarbetet. Utöver deltagarkostnaden tillkommer vikariekostnader m m och beräknas till totalt ca 700 000 kr.

Beslutsunderlag

Sektor barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-03-09

Barn och utbildningschefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till barn och utbildningschefen
Sektor barn och utbildnings ekonom.

Barn- och utbildning
Barn- och utbildningschef
Helena H Kronberg
Telefon 0528-56 7201

Kommunstyrelsen

helena.kronberg@fargelanda.se

Deltagande i PRIO 2017 (Sveriges Kommuner och Landsting, SKL)

Beslutsförslag

Ansökan från Färgelanda kommun om deltagande i PRIO 2017 beviljas.
Kostnaden tas från utökad ram 2017

Finansiering

Kostnaden för deltagandet finansieras genom utökad ram 2017

Ärendebeskrivning

Arbetet med att förbättra elevresultaten i Färgelanda kommuns skolor är ett pågående arbete. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tillsammans med Stockholms stad tagit fram utvecklingsarbetet PRIO (Planering – Resultat – Initiativ – Organisation). PRIO bygger på slutsatser från McKinseys & Companys rapporter om framgångsrika skolsystem och annan aktuell forskning. Metoderna har utvecklats i samband med McKinsey & Company och deras internationella utbildningsexperter. Utgångspunkten är att resultaten – med befintliga resurser och på en begränsad tid – kan förbättras väsentligt och varaktigt.

Det övergripande målet för PRIO är att varaktigt höja kunskapsresultaten i den svenska skolan. Det handlar om att utveckla förmågan att fokusera på rätt saker och bygga en lärande organisation, att stärka det kollegiala lärandet och minska känslan av stress och otillräcklighet. Arbetet utgår från varje skolas förutsättningar där rektor och lärare deltar i arbetet och styr såväl inriktning som omfattning.

Antalet kommuner som deltar har ökat sedan starten 2012. Ansökningstiden för att delta 2017 pågår fram till den 15 april. Deltagandet innebär att två personer från kommunen utbildas i PRIO:s metodik och leder sedan arbetet vid de deltagande skolorna i den egna kommunen. Utbildningen av handledarna genomförs under två månader och består av sex heldagar samt studiebesök. Kostnaden är 40 000 kr per kommun för två deltagande.

Ett deltagande i PRIO kommer att stödja kommunens arbete för att förbättra elevernas skolresultat i kommunen. Arbetet sker på samtliga skolenheter övre tid. Personalen på enheterna blir de som bearbetar och tar sig an utvecklingsarbetet med hjälp av handledarna.

Facklig samverkan

Facklig samverkan har ägt rum 20170309.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Helena H Kronberg
Barn- och utbildningschef

Beslutet skickas till:
Barn- och utbildningschefen
Ekonom
Diariet

Konsekvensbeskrivning

Övergripande mål	påverkar förändringen		konsekvens av förändringen			konsekvensbeskrivning/kommentar
	ja	nej	obetydlig	kännbar	stor	
Våra barn och ungdomar - vår framtid						
Vård och omsorg efter behov						
Framtidsanda i Färgelanda						
Företagande och tillväxt						
Vägar och kommunikationer						
Ordning och reda i ekonomin						
Barnperspektivet						
Folkhälsoperspektivet						
Jämställdheten						
Mångfalden						

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 66

Dnr 2016/371

Redovisning med förslag till åtgärder - Särskild utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen lägger redovisningen till handlingarna.

Gruppens förslag redovisas i kommande paragrafer

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen (KS) har 8 juni 2016 (§ 164) beslutat att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdraget att utveckla skolans arbete i syfte att förbättra elevresultaten/ höja graden av måluppfyllelse.

Arbetsgruppen har efter sitt arbete enats om följande områden att arbeta vidare med för att ge möjligheterna till ett bättre skolresultat hos eleverna i Färgelanda kommun.

- samverkan/dialog politik-verksamhet
- elevhälsa
- pedagogiskt ledarskap som märks i klassrummet
- elevpeng med fokus på tidiga år.

Gruppen presenterar ett antal beslutsförslag som redovisas i kommande paragrafer.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande 2017-03-07.

UTKAST 2

Kommunstyrelsen

Redovisning med förslag till åtgärder - Särskild utvecklingsgruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Förslag till beslut

Ett forum bestående av ledamöter/ersättare ur kommunstyrelsen utses så snart som möjligt för att specifikt följa sektor Barn och utbildning och föra dialogen med verksamheten i aktuella frågor.

En översyn av kommunens elevpeng genomförs utifrån bland annat socioekonomisk fördelning och resurser i tidigare åldrar.

Utökad ekonomisk ram med tre miljoner kronor avsätts 2017 för insatser inom skolområdet avseende skolutvecklande tjänster, exempelvis pedagogiskt ledarskap och elevhälsa. Medlen tas från kommunens ofördelade anslag.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen (KS) beslutar 8 juni 2016 (§ 164) att tillsätta en arbetsgrupp med uppdraget att utveckla skolans arbete i syfte att förbättra elevresultaten/ höja graden av måluppfyllelse.

Arbetsgruppen har efter sitt arbete **enats om** följande områden att arbeta vidare med för att ge möjligheterna till ett bättre skolresultat hos eleverna i Färgelanda kommun.

- samverkan/dialog politik-verksamhet
- elevhälsa
- pedagogiskt ledarskap som märks i klassrummet
- elevpeng med fokus på tidiga år.

Ärendebeskrivning

"Det krävs en hel by för att föda och fostra ett barn" – afrikanskt ordspråk

Arbetsgruppen, som består av de sju gruppledarna i kommunstyrelsen, har under hösten 2016 och våren 2017 besökt samtliga kommunala skolor, en förskola och en friskola där kommunens båda friskolorna deltog. Vid besöken har information och samtal förts kring verksamheten, problemområden och utmaningar för framtiden. Vidare har gruppen informerats och

UTKAST 2

UTKAST 2

för samtal med representanter för individ- och familjeomsorgen och resursgruppen vid Valboskolan. Arbetsgruppen har också tagit del av en del rapporter i sitt arbete.

Utifrån det som redovisats och de samtal som förts i arbetsgruppen framkommer ett antal områden som ska prioriteras för att öka möjligheterna till ett långsiktigt arbete för att förbättra elevernas skolresultat. Områdena redovisas utifrån de fyra nivåer som lyftes fram i den genomlysning av Färgelanda kommun som skolkommun som gjordes 2013 ("Trygg men traditionell – en genomlysning av Färgelanda som skolkommun" dnr 2013-106).

Inom skolverksamheten finns ett stort antal statliga mål som ska följas upp. Arbetsgruppen har diskuterat införande av lokala mål som är av operativ karaktär.

Förändringar av verksamhet kan innebära förändrat arbetssätt men också att dagens resurser (personellt och lokalmässigt) inte är tillräckliga.

Politisk nivå

Systematiskt kvalitetsarbete, kunskap och uppföljning

Förutom de statliga styrdokumenterna som den politiska nivån kan följa genom ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete har den politiska nivån att besluta om vision och mål för verksamheten i stort samt avsätta budgetmedel för verksamheten. Vikten av långsiktighet i besluten är en nödvändighet för att arbetet ska kunna planeras och genomföras med de resurser som ställs till förfogande, men det är också viktigt att när förutsättningar förändras (exempel fler/mindre barn, svårrekryterade personalgrupper) kunna fatta de beslut som kan vara nödvändiga då.

I det systematiska kvalitetsarbetet redovisas ett antal lokala mål såsom:

- Tidiga resultat; Måluppfyllelse i årskurs 3 respektive 6 utifrån de nationella proven. Andelen som klarar kunskapskraven
- Närvaro-/frånvarosituationen
- Anmälan om diskriminering/kränkande behandling
- Antal behörig personal i förskola respektive skola.

Det är viktigt att de lokala målen kopplas samman med mål- och resursplanen och uppföljningen som sker i delårsrapportering respektive årsbokslut.

KS Forum för barn och utbildningsfrågor

Under arbetet har det framkommit vikten av en samverkan mellan de förtroendevalda och verksamheterna. För att lyckas är det viktigt med långsiktiga mål där det finns samsyn mellan beslutande och utförare och där

UTKAST 2

dialogen förs kontinuerligt för att driva arbetet framåt utifrån aktuell forskning, pedagogik och ekonomiska förutsättningar.

KS som kommunens enda nämnd (förutom myndighetsnämnden) har ett stort antal verksamhetsområden att vara insatt i. Att ur KS utse ett specifikt forum som kontinuerligt möter verksamhetsföreträdare från barn och utbildning medför en förståelse för och kunskap om verksamheten och de frågeställningar som behöver diskuteras och analyseras för eventuella åtgärder. Denna konstellation skulle också kunna följa de lokala mål som nämnts tidigare för att få en insikt i verksamheten.

Arbetsgruppen ser det viktigt att skapande av ett forum för dialog mellan politik och verksamheterna sker så snart det är möjligt för att fortsätta de dialoger som nu påbörjats.

I samtalen med kommunens två friskolor lyfts frågan om samverkan mellan de kommunala skolorna och friskolorna, bland annat när det gäller rekrytering av behörig personal, forum för ämneslärare m m. Arbetsgruppen ser positivt på detta men det är en operativ fråga för berörda parter.

Kompetensförsörjning och rekrytering

I Färgelanda kommun liksom i många andra kommuner är kompetensförsörjning och rekrytering inom barn och utbildning en strategisk fråga för att klara den framtida verksamheten. Antalet legitimerade pedagoger totalt i landet är lågt i jämförelse med antalet pedagogtjänster vilket innebär en konkurrens mellan arbetsgivarna. Det är viktigt att kommunen arbetar för att göra Färgelanda kommun till en attraktiv arbetsgivare där medarbetare känner en tilltro och har en möjlighet att vara med och påverka och utveckla verksamheten.

Förvaltningsnivå

Förebyggande och tidiga satsningar

Hur ett barn utvecklas startar inte i och med skolgång utan långt tidigare. Barnets framtid startar redan från födelsen och det är viktigt att insatser – om sådana behövs – startar i så tidig ålder som möjligt. En nära samverkan mellan föräldrar, barnavårdscentral och kommunens verksamheter kan innebära att insatser i ett tidigt skede förändrar barnets framtida skolgång och livssituation.

Kommunens familjecentral och familjeteam är med sina olika typer av öppenvårdsinsatser viktiga aktörer som stöd för föräldrarna. Verksamheten utgår från tätorten Färgelanda. I kommunen finns många unga föräldrar som kan behöva familjecentralens stöd i sitt föräldraskap.

Skolmiljön ska vara inkluderande där eleven känner sig trygg och motiverad till att utbilda sig. Tidiga insatser, hanterbara grupper i de yngre åldrarna,

UTKAST 2

resurser för genomförande och elevstöd vid behov är några av de förutsättningar som ska finnas för att få en fungerande lärmiljö.

Förutom en fungerande familjesituation och skolmiljö är en meningsfull fritid en del i den unges utveckling. Färgelanda kommun har ett föredömligt föreningsliv men det finns också ett antal barn och unga som inte är intresserad av föreningslivet. Hur skapar vi möjligheterna för fler att ha en meningsfull fritid? Uppsökande verksamhet?

Elevhälsa

Antalet barn och unga med olika former av diagnoser, en social utsatt hemmiljö, traumatiska upplevelser m m ökar. Ett utåtagerande sätt i skolan kräver ofta akuta insatser från skolans personal för att säkerställa situationen för berörd elev och övriga berörda klasskamrater.

Elevhälsoteamet bestående av skolläkare, skolsköterskor, specialpedagoger, kurator och psykolog är en viktig resurs i arbetet, både i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet runt eleven men också i den akuta situationen.

Kommunens elevhälsoteam är över tid inte fullt bemannat då många av de nämnda yrkeskategorierna är svårrekryterade. Stort behov av ytterligare psykolog- och kuratorstjänst föreligger då uppkomna situationer idag får hanteras av rektor och lärare som då tas från sina ordinarie arbetsuppgifter.

Elevpeng

Färgelanda kommun är en kommun med ett antal tätorter men till större delen bestående av landsbygd. Arbetsgruppen har diskuterat utformningen av kommunens elevpeng ur bland annat en socioekonomisk fördelning och resurser i tidigare åldrar och anser att det finns behov av en översyn kring elevpengen.

Rektorsnivå

Pedagogiskt ledarskap

Skolans rektor är verksamhetschef med ansvar för verksamhet, personal och budget. Rektoren arbetar med det pedagogiska ledarskapet men allt från lokalfrågor, rekrytering av personal, föräldrakontakter till att lösa akut uppkomna situationer tar idag huvuddelen av arbetstiden. Idag är en rektor i Färgelanda kommun personalansvarig för cirka 40 personal.

För att rektorerna ska klara sitt mångfacetterade uppdrag bör ytterligare skolledare tillsättas. Kommunen har en inriktning att chef ska ha maximalt 30 underställd personal. En utökning av antalet skolledare innebär att rektoren, utifrån det pedagogiska ledarskapet, kan stötta pedagogerna i deras dagliga arbete, arbeta med pedagogisk utveckling, har möjlighet att skapa nätverk etc.

UTKAST 2

Arbetsmiljö - psykosocial och lokaler

Antalet elever i Färgelanda kommuns skolor har ökat med totalt 100 elever under åren 2013-2016. Detta innebär att fler elever, lärare och övrig personal vistas i flera av våra lokaler och utrymmen som inte är dimensionerade efter den storlek på verksamheten som bedrivs, vilket påverkar arbetsmiljön och lärmiljön för eleverna.

Fler elever innebär också fler som behöver nyttja skolskjutsar. Dagens upphandlade tjänster är inte i dimension till antalet som åker skolskjuts i och med det större antal elever som finns idag. Skolans scheman styrs till stor del av hur skolskjutsarna går och detta innebär att eleven vissa dagar går korta skoldagar medan andra dagar är längre. Eleven presterar inte lika bra när det är långa skoldagar utan en mer jämn fördelning på veckans samtliga skoldagar är att föredra. En utredning kring schemaläggning och skolskjutsarnas körscheman pågår inom förvaltningen.

Klassrumsnivå

Ledarskapet i klassrummet

Tydlig forskning pekar på vinster när ledarskapet är tydligt och kompetensutveckling sker över tid i grupp.

Kollegialt lärande

Kommuner har möjlighet att söka statsbidrag för att tillsätta karriärstjänster för lärare i form av förstelärare. Huvudmannen det vill säga kommunen formar tjänstens innehåll vilket innebär att tjänsternas innehåll varierar.

I Färgelanda kommun avsätts inte specifik arbetstid för förstelärartjänsten utan inkluderas i pedagogens ordinarie arbete.

För att analysera och för att få en kontinuerlig utveckling av uppdraget som förstelärare bör en utvärdering och analys av arbete genomföras

Motivation

I rapporten ”Trygg men traditionell – en genomlysning av Färgelanda som skolkommun” (dnr 2013-106) skrivs om elevaktiva arbetssätt och synliggörandet av lärandet. Det handlar om att göra eleven mer delaktig och aktiv i undervisningen vilket kan öka motivationen hos eleven.

Fysisk aktivitet

Tydlig forskning pekar på att det ger en bättre koncentrationsförmåga och det bör stärkas upp ytterligare.

Flerspråkighet

Modersmåls lärare, studiehandledare och språkpraktikanter finns i våra verksamheter och är ett viktigt stöd för eleverna.

UTKAST 2

Finansiering av föreslagna åtgärder

2017 avsätts tre miljoner kronor för insatser inom skolområdet avseende skolutvecklande tjänster, exempelvis pedagogiskt ledarskap och elevhälsa. Medlen tas från kommunens ofördelade anslag.

Ulla Börjesson (S)

Kenneth Carlsson (L)

Tobias Bernhardsson (C)

Linda Jansson (M)

Peter Johansson (KD)

Patrik Rydström (SD)

Expedieras till:
Kommunchefen
Ekonomichef
Barn- och utbildningschef
Diariet

UTKAST 2

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 70

Dnr 2016-846

Långsiktig organisation och lokallösning för skola F-9 inklusive fritidshem – inriktning för fortsatt arbete – förtydligande av beslut

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen förtydligar sitt beslut 2017-03-01, § 28

Förtydligandet:

Kommunstyrelsen har beslutat att kortsiktigt lösa trångboddheten på Valboskolan under läsåret 2017/2018 genom att fräscha upp lokaler i Höjdenskolan och förlägga verksamhet dit. Pengar för uppfräschningen finns inom befintlig ram.

(alt 3 fas 1)

Kommunstyrelsen har beslutat att förvaltningens uppdrag att utreda olika alternativ för det långsiktiga behovet av skollokaler i Färgelanda tätort kvarstår, d.v.s. följande ska utredas:

- Nybyggnation av en F-9 skola i Färgelanda tätort (Alternativ 1 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13)
- Om- och nybyggnad av Valboskolan F-9 (alternativ 2 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13)
- Renovering av Höjdenskolan för årskurs F-3 med tillhörande fritids. (Alternativ 3 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13 bortsett från fas 1 som i detta läge ska ses som en kortsiktig lösning av trångboddheten i Valboskolan)

Beslutet som är förtydligat:

Kommunstyrelsen beslutar att inriktningen för det fortsatta arbetet görs utifrån att det kortsiktiga behovet löses enligt alternativ 3, samt att förvaltningens uppdrag om det långsiktiga behovet av för skollokaler för F-9 i Färgelanda tätort kvarstår. Vidare utredning och kostnadsberäkning av alt. 3.

Ärendebeskrivning

Det har visat sig att kommunstyrelsens beslut 2017-01-25, § 28 avseende skollokaler i Färgelanda tätort har tolkats olika och ledningsutskottet ser därför ett behov av att kommunstyrelsen förtydligar innehållet.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 74 Dnr 2016/848
Dyrtorps industriområde – exploatering av området

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar uppdra till förvaltningen att utifrån dagens diskussion om exploateringen av industriområdet upprätta förslag till inriktningsbeslut avseende kommunens iordningsställande av marken och i ett första skede färdigställande av tre tomter. Ingen förändring av investeringsanslaget.

Ledningsutskottets ledamöter är idag inte beredda att ta ställning i sakfrågan.

Ärendebeskrivning

Kontakter med näringslivet indikerar att intresset för att etablera sig inom industriområdet ökar om kommunen kan erbjuda färdigplanerad industrimark.

Plan och byggchefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

DYRTORPS INDUSTRIOMRÅDE

2017-03-21

Omräkning av kalkyl avseende del av;
lokalgata, va och markterrassering

Anläggningstyp	Åtgärd	å-pris	mängd hela området	Kostnad hela området	Ny mängd	Andel av tidigare kalkyl	Ny kostnad	Skillnad	
LOKALGATA	Färdig väg (7 m bred) (m)	4 200	424	1 780 800	250		1 050 000		
	Schakt (m3) fall A	85	2 570	218 450		75%	163 800		
	Schakt (m3) fall B	165	2 474	408 210		75%	306 200		
	Fyllning (m3) fall A	75	2 570	192 750		50%	96 400		
	Gatubelysning	20 000	15	300 000	0		0		
	Total kostnad för lokalgata enligt budgetkalkyl:				2 200 000				
	Plus medel för flytt av ledning i budgetkalkyl:				400 000				
Summa tidigare kalkyl:				2 600 000	Summa ny kostnadsberäkning:		1 780 000	820 000	
VATTEN OCH AVLOPP	Ledningsschakt i mark (m)	2 200	150		220		484 000		
	Ledningsschakt i väg (m)	1 800	280	1 074 000	150		270 000		
	Brunnar	30	15 000	450 000	22		330 000		
	Ventiler	5	10 000	50 000	5		50 000		
	Summa tidigare kalkyl:				1 574 000	Summa ny kostnadsberäkning:		1 134 000	440 000
Skillnad totalt:									
MARKTERRASSERING	Beräknad totalkostnad för hela området:			5 000 000		25%	1 250 000	1 260 000	
Summa:							4 164 000		

Sektor Samhällsutveckling
Plan- och byggkontoret
Beatrice Hjarn
0528-56 71 66
Beatrice.hjarn@fargelanda.se

Åtgärder inom genomförandet av detaljplan för småindustri inom Dyrtorp 1:3

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att ett antal tomter ska markterrasseras inom Dyrtorps industriområde. Åtgärden ska rymmas inom befintlig ram om 13,05 miljoner. Beslutet innebär att lokalgata och vatten och avlopp kommer att anläggas längs en kortare sträcka.

Kommunstyrelsen beslutar vidare att godkänna planavvikelse för lokalgata enligt bifogad kartskiss. Enligt plan- och bygglagen 6 kap 18 § får små avvikelser från planen göras.

Ärendebeskrivning

Förvaltningen har fått i uppdrag att utreda möjlighet att markterrassera två till tre tomter inom industriområdet inom befintlig investeringsram.

En övergripande översyn av kalkylen har utförts där lokalgatan har kortats från 424 meter till 250 meter och sträckan för anläggande av vatten och avlopp har kortats från 430 meter till 370 meter.

Uppskattningsvis skapar åtgärden, att korta ner lokalgata och va, ett utrymme på 1 250 000 kr som kan användas för markterrassering inom området. Beloppet motsvarar en fjärdedel av den tidigare beräknade kostnaden för markterrassering av hela området.

Bilagor

Omräkning av kalkyl avseende del av lokalgata, va och markterrassering, daterad 2017-03-21

Kartskiss med tomtförslag

Kartskiss på planavvikelse avseende lokalgata

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Per Wahlén
T.f. Samhällsutvecklingschef

Beslutet skickas till:
Plan-och byggkontoret

DYRTORPS INDUSTRIOMRÅDE

2017-03-21

Omräkning av kalkyl avseende del av;
lokalgata, va och markterrassering

Anläggningstyp	Åtgärd	å-pris	mängd hela området	Kostnad hela området	Ny mängd	Andel av tidigare kalkyl	Ny kostnad	Skillnad	
LOKALGATA	Färdig väg (7 m bred) (m)	4 200	424	1 780 800	250		1 050 000		
	Schakt (m3) fall A	85	2 570	218 450		75%	163 800		
	Schakt (m3) fall B	165	2 474	408 210		75%	306 200		
	Fyllning (m3) fall A	75	2 570	192 750		50%	96 400		
	Gatubelysning	20 000	15	300 000	0		0		
	Total kostnad för lokalgata enligt budgetkalkyl:				2 200 000				
	Plus medel för flytt av ledning i budgetkalkyl:				400 000				
Summa tidigare kalkyl:				2 600 000	Summa ny kostnadsberäkning:		1 780 000	820 000	
VATTEN OCH AVLOPP	Ledningsschakt i mark (m)	2 200	150		220		484 000		
	Ledningsschakt i väg (m)	1 800	280	1 074 000	150		270 000		
	Brunnar	30	15 000	450 000	22		330 000		
	Ventiler	5	10 000	50 000	5		50 000		
	Summa tidigare kalkyl:				1 574 000	Summa ny kostnadsberäkning:		1 134 000	440 000
Skillnad totalt:									
MARKTERRASSERING	Beräknad totalkostnad för hela området:			5 000 000		25%	1 250 000	1 260 000	
Summa:							4 164 000		

Sammanställning av handläggning och överväganden avseende Dyrtorps industriområde

Överväganden före 2014

2007-05-29 Dnr: 427/2401.

Bilaga 1

Protokoll från Fullmäktigeberedning med Servicebredningen

Serviceberedningen har konstaterat att kommunen har en förhållandevis låg planberedskap för industri/näringsetableringar. De områden som är planlagda bedöms inte uppfylla näringslivets efterfrågan och behov. Utifrån i protokollet angivna utgångspunkter förordar Serviceberedningen att kommunen planerar för ett nytt industriområde på del av fastigheten Gatersbyn 1:77 (beläget på östra sidan av lv 172 med Lillån som gräns i norr).

2007-09-19 KF § 101

Bilaga 2

Kommunfullmäktige beslutar i enlighet med servicebredningens förslag att uppdra åt kommunstyrelsen att upprätta förslag till detaljplan inom ett område av Gatersbyn 1:77 i Färgelanda.

Karta över Dyrtorp 1:3 och Gatersbyn 1:77

Bilaga 3

I protokollen benämns fastigheten som omfattas av planuppdraget som Gatersbyn 1:77. Utifrån beskrivningen avseende att området är beläget på östra sidan av lv 172 med Lillån som gräns i norr kan antas att det är Dyrtorp 1:3 som avses. Bifogad karta visar Gatersbyn 1:77 och Dyrtorp 1:3 som gränsar till varandra med fastighetsgränsen längs med Lillån.

Protokollen enligt ovan ligger som första handlingar i ärendet avseende detaljplan för Dyrtorp 1:3 i Plan- och byggs diarium EDP ByggReda Vision, vilken ytterligare stärker antagandet att det är Dyrtorp 1:3 som tidigare protokoll avser.

2010-08-12 Samrådsyttrande från Trafikverket

Bilaga 4

Trafikverket anger i sitt yttrande att korsningen bör utformas med ett vänstersvängfält då exploatering på båda sidor om vägen ger ett ökat anspråk att korsa vägen. En vanligt utformad korsning anses av trafiksäkerhets- och framkomlighets skäl vara mindre lämplig medan, nya vänstersvängfält kan ge god trafiksäkerhet.

2011-09-29 KS § 433 och skrivelse daterad 2011-09-21

Bilaga 5

Kommunstyrelsens beslut att godkänna sektor service förslag till remissvar avseende förslag till åtgärdsplaner för stråk 1. I yttrandet anger sektor service att vänstersvängfält vid Ödeborgs kyrka ska utgå tills vidare till förmån för nytt vänstersvängfält vid södra infarten till Färgelanda.

2012-09-12 KF § 140

Kommunfullmäktiges beslut om att anta detaljplanen för Dyrtorp 1:3.

2013-11-22 Avtal

Bilaga 6

Avtal mellan Färgelanda kommun och Trafikverket avseende medfinansiering av Vänstersvängfält i Färgelanda.

Handläggning från april 2014 och framåt

2015-01-15 e-post från Trafikverket

Trafikverket anger att kommunen måste bygga om anslutningsvägen mot industriområdet i samband med att vänstersvängfälten byggs. Detta för att vägen ska fungera trafikmässigt ens för personbilar.

Från: katja.phelan@trafikverket.se [<mailto:katja.phelan@trafikverket.se>]
Skickat: den 15 januari 2015 16:02
Till: Beatrice Hjäm
Kopia: karl-erik.johansson@trafikverket.se; emma.agneman@trafikverket.se
Ämne: SV: Väg 172 Vänstersvängfält Färgelanda

Hej!

- Trafikverket vill att kommunen godkänner principutformningen. Kommunen bör dock i samband med byggnationen av vänstersvängfälten bygga om kommunens väg för att kunna nyttjas. Med anledning av detta bör projektering utföras samtidigt med övrig projektering. Förfrågningsunderlag beräknas vara färdigt feb/mars. Planerad byggstart är i juni 2015.
- Anslutningsvägen måste byggas om för att kunna fungera trafikmässigt, detta oavsett tung trafik eller enbart personbilstrafik.

Trafikverket byter i månadsskiftet jan/feb projektledare i projekten på väg 172. Ny projektledare för projekten nedan blir Karl-Erik Johansson.

- Väg 172 Vänstersvängfält Färgelanda
- Väg 172 Pendelparkering, ITS-lösning och gångpassage vid Ödeborgs kyrka
- Väg 172 Ombyggnad av väg/svacka vid St Böen
- Väg 172 Hållplatspaket 3

Om kommunen anser det nödvändigt att samråda beträffande ovanstående föreslår vi att kommunen anger förslag till mötestider.

2015-02-25 KS § 41 (samt principskissen från TrV)

Bilaga 7

Kommunstyrelsens beslut om att godkänna Trafikverkets principskiss gällande ny sträckning av anslutningsvägen samt beslut om att ge samhällsbyggnadssektorn i uppdrag att upphandla entreprenör för projektering och utförande av anslutningsvägen.

2015-08-19 KS § 174 (samt tjänsteskrivelsen)

Bilaga 8

I tjänsteskrivelsen daterad 2015-08-11 anges 3 beslutsalternativ.

- 1. Ge förvaltningen i uppdrag att initiera ombyggnation av anslutningsvägen till en totalkostnad om 3,8 miljoner*
- 2. Ge förvaltningen i uppdrag att initiera ombyggnation av anslutningsvägen, med undantag av den del som rör asfaltering. Kostnaden beräknas till 2 900 000 kronor.*
- 3. Ge förvaltningen i uppdrag att avbryta plangenomförandet och begära en projekteringskostnad för en ombyggnad av den befintliga anslutningsvägen så att den anpassas efter personbilstrafik.*

Kommunstyrelsens beslutade att ge förvaltningen i uppdrag att initiera ombyggnation av anslutningsvägen enligt offert från Trafikverket, med undantag av den del som rör asfaltering. Kostnaden beräknas till 2 900 000 kronor.

2015-09-04

Den totala kostnaden för ombyggnationen av vänstersvängfältet som Trafikverket redovisade i sin offert inför KS beslut 2015-08-19 uppgick inklusive asfalteringen till 3,4 miljoner. Trafikverket meddelade då även att kostnaden gick att få ner till 2,9 miljoner om kommunstyrelsen valde att inte asfaltera. I början av september fick vi nytt besked från Trafikverket angående att de missade en kostnad sist. När vi tar bort asfalteringen måste slitlagergrus tilläggas vilket innebär att den totala kostnaden för ombyggnation av anslutningsvägen utan asfaltering blir 3,3 miljoner, det vill säga 100 000 kr lägre än om vi asfalterar.

Vi kommer fram till att avvakta med att lämna besked till Trafikverket till dess att vi tagit fram en risk- och konsekvensbeskrivning avseende genomförandet av detaljplanen samt till dess att vi fått fram en total kostnadskalkyl avseende den totala kostnaden för att förbereda industriområdet. Risk- och konsekvensbeskrivningen tas bland annat fram som underlag för kommunstyrelsen inför beslut om detaljplanen ska genomföras eller inte, vilket därefter ligger till grund om anslutningsvägen ska byggas om för att passa industritrafik eller endast för personbilar.

2015-11-25

Bilaga 9

Risk- och konsekvensanalysen med tillhörande kalkyl redogörs på kommunstyrelsens sammanträde.

Olika alternativ har tagits fram där kommunstyrelsen vid nästkommande sammanträde får besluta om vilket tillvägagångssätt som ska genomföras. De olika alternativen redogörs med kostnadskalkyler samt respektive alternativs risker och konsekvenser.

I risk- och konsekvensbeskrivningen jämförs även åtgärder som behöver vidtas vid ett genomförande av Dyrtorp med nödvändiga åtgärder för genomförande av andra industriplaner inom kommunen.

Uppskattat kvadratmeterpris enligt de olika alternativen för Dyrtorp jämförs med kvadratmeterpris för industritomter i Munkedals kommun.

2015-12-16 KF § 172

Bilaga 10

*Kommunfullmäktiges beslut att kommunen ska svara för exploateringen av detaljplanen för Dyrtorps industriområde enligt följande,
Kommunen tillgängliggör marken och ombesörjer infrastruktur fram till området.
Kommunen anlägger lokalgata inom området samt åtgärder inom VA enligt kalkyl.*

Totalkostnaden beräknas till 12,3 mnkr

2016-05-25 KS § 130

Bilaga 11

Kommunstyrelsens beslut avseende kalkylvärde för kvadratmeterpris för industrimark inom Dyrtorps industrimark. Kalkylvärdet bestäms till 107 kr/kvm vilket motsvarar kommunens självkostnad för förberedelsen av industriområdet exklusive kostnad för ombyggnation av anslutningsväg. Det slutgiltiga kvadratmeterpriset avses bestämmas då industriområdet är färdigställt.

2016-11-09 Mötesprotokoll från möte med Trafikverket

Bilaga 12

Trafikverket informerar om att kostnaden för ombyggnationen av anslutningsvägen har ökat.

Trafikverket meddelar senare över mejl att den nya kostnaden hamnar på 6,6 miljoner.

Beatrice Hjörn

Från: jenny.b.andersson@trafikverket.se
Skickat: den 3 november 2016 11:58
Till: Cecilia Trollin; Beatrice Hjörn
Kopia: martin.matsson@trafikverket.se; tomas.blidsell@trafikverket.se
Ämne: VB: Lokalväg vid Färgelanda, flytta av 40 kV

Hej
Översänder enl. ök en nu mer noggrann beräkning av produktionskostnaden av lokalvägen upp till ert industriområde.
Trafikverkets kostnader för byggnation kommer troligen landa runt 6,6 Mkr och därtill kommer Vattenfalls kostnad.
Vänligen se e-post nedan. Tyvärr meddelade de ett ganska stort spann. Enligt tidigare samtal med Annika kommer vi inte behöva söka om nytt koncessionsområde eftersom de har så kallad "vingelmån". Jag är osäker på vilken byggnad han avser i sitt svar, "sommarstugan" eller förrådet.
Jag försöker nå Vattenfall på nytt och ett svar från Annika själv. Tror att hon är mer insatt i frågan och kan ev träffa oss och för att få ett tightare kostnadsspann.

Med vänlig hälsning

Jenny Andersson
Projektleddare

Distrikt väst, projektenhet 3
Verksamhetsområde Investering

jenny.b.andersson@trafikverket.se
Direktnummer 010-123 68 80

Trafikverket
Vassbotengatan 14
462 28 Vänersborg
Telefon: 0771-921 921
www.trafikverket.se

Kalkyl reviderad 2016-11-06

Bilaga 13

Efter mötet med Trafikverket utförs en översyn av hela kalkylen för området. Trafikverkets kostnader har ökat från 3,7 miljoner till 6,6 miljoner. Samtidigt har andra kostnader för åtgärder som har genomförts i projektet visat sig minska. Exempelvis utfördes en mer kostnadseffektiv lösning för hantering av dagvatten inom området vilket innebar att fördröjningsmagasin inte längre bedömdes som nödvändigt för vilket 1,1 miljoner var avsatt.

Översynen av kalkylen visar att det utökade behovet hamnar på 750 000 kr istället för de 2,9 miljoner som den totala kostnadsökningen för anslutningsvägen innebär.

2016-12-14 KF § 191

Bilaga 14

Kommunfullmäktiges beslut att återremittera ärendet, avseende utökat investeringsbehov för genomförandet av industriområdet på Dyrtorp, för att man ska se över kalkylen i syfte att reducera kostnaderna.

2017-02-15 KF § 12

Bilaga 15

Kommunfullmäktiges beslut att utöka investeringsramen för Dyrtorps industriområde med 750 000 kr.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 75 Dnr 2017/180
Godkännande av Livsmedels - och måltidspolicy

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att anta Livsmedels- och måltidspolicy.

I och med detta beslut upphör tidigare antagen Kostpolicy 2010-07-08 och Livsmedelspolicy 2013-03-14.

Ärendebeskrivning

Livsmedel- och måltidspolicyn är gemensam för Dalslandskommunerna samt Säffle kommun dvs. kommunerna som har ett samarbete inom upphandling av livsmedel. Den riktar sig till alla kunder inom den kommunala verksamheten (barn, ungdomar, funktionshindrade och äldre). Syftet med policyn är att ge en helhetssyn på måltiderna, samt vägledning kring arbetet om måltiderna. Livsmedel- och måltidspolicyn ska användas som råd och stöd inför och vid måltidssituationen samt styrande vid upphandling och inköp av livsmedel.

Syftet är också att det ska finnas gemensamma riktlinjer för samtliga livsmedel som upphandlas i kommunala kök. Det finns lagstiftningskrav som ställs på livsmedelsproducenterna som säkerställer att hög livsmedelskvalité erhålls, miljöstörningar begränsas, människor i livsmedelsproduktionen får mänskliga rättigheter och skäligt betalt samt att djuren i livsmedelsproduktionen behandlas väl och skyddas mot lidande. Tidigare har kommunen haft en kostpolicy och en livsmedelspolicy. Nu slår man ihop de båda till en gemensam Livsmedels- och måltidspolicy för att skapa en gemensam målbild kring såväl upphandling, tillagning och servering.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2017-03-13.

Måltidschefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Samhällsutveckling

Måltiden
Ingela Hansson
0528-567526
ingela.hansson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Godkännande av Livsmedel- och måltidspolicy

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att anta Livsmedels- och måltidspolicy. I och med detta beslut upphör tidigare antagen Kostpolicy 2010-07-08 och Livsmedelspolicy 2013-03-14.

Ärendebeskrivning

Livsmedel- och måltidspolicyn är gemensam för Dalslandskommunerna samt Säffle kommun dvs. kommunerna som har ett samarbete inom upphandling av livsmedel. Den riktar sig till alla kunder inom den kommunala verksamheten (barn, ungdomar, funktionshindrade och äldre). Syftet med policyn är att ge en helhetssyn på måltiderna, samt vägledning kring arbetet om måltiderna. Livsmedel- och måltidspolicyn ska användas som råd och stöd inför och vid måltidssituationen samt styrande vid upphandling och inköp av livsmedel.

Syftet är också att det ska finnas gemensamma riktlinjer för samtliga livsmedel som upphandlas i kommunala kök. Det finns lagstiftningskrav som ställs på livsmedelsproducenterna som säkerställer att hög livsmedelskvalité erhålls, miljöstörningar begränsas, människor i livsmedelsproduktionen får mänskliga rättigheter och skäligt betalt samt att djuren i livsmedelsproduktionen behandlas väl och skyddas mot lidande. Tidigare har kommunen haft en kostpolicy och en livsmedelspolicy. Nu slår man ihop de båda till en gemensam Livsmedels- och måltidspolicy för att skapa en gemensam målbild kring såväl upphandling, tillagning och servering.

Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Närproducerat och ekologiska livsmedel har ett högre pris men genom en gemensam upphandling blir volymerna större och som regel genererar det till lägre priser.

Likheter oavsett verksamhet

Inköp av livsmedel och förhållningssätt vid måltidssituationer får en likhet över hela kommunen oavsett enhet och verksamhet.

Näringsliv och miljö

Fler närproducerade varor köps in och förmodligen ger det positiva effekter för t.ex. näringslivet och för odlingslandskapet som är viktigt för turismen.

Lars-Göran Berg
Kommunchef

Patrick D'Imporzano
Samhällsutvecklingschef

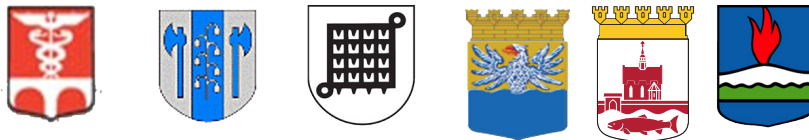
Ingela Hansson
Chef måltiden

Livsmedel- och måltidspolicy

Förskola, skola och omsorg

För Dalsskolornas kommuner samt Säffle kommun

Reviderad 20170217

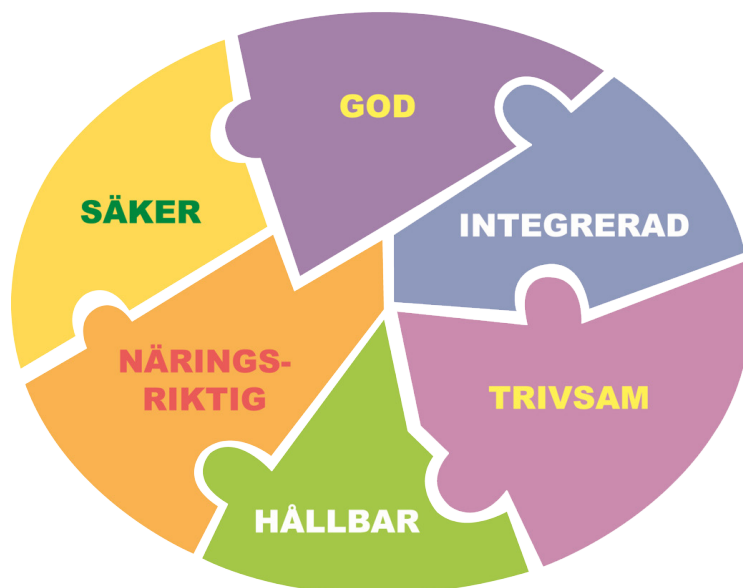

Inledning och syfte

Livsmedels- och måltidspolicyn ska fungera som ett styrdokument och ett stöd för att kvalitetssäkra upphandling, inköp och måltider i våra kommuner. Varje berörd kommunal verksamhet i våra kommuner ansvarar för att denna livsmedels- och måltidspolicy följs.

För samtliga livsmedel som upphandlas till kommunala kök ska grundläggande krav ställas på livsmedelsproducenterna som säkerställer att hög livsmedelskvalitet erhålls, att miljöstörningar begränsas, att människor i livsmedelsproduktionen får mänskliga rättigheter och skäligt betalt samt att djur i livsmedelsproduktionen behandlas väl och skyddas mot lidande.

Livsmedelsverkets måltidsmodell ger helhetsperspektiv på måltiderna och har varit vägledning i arbetet med att kvalitetssäkra måltiderna. Alla pusselbitar är lika viktiga för en bra måltid och måltidsupplevelse.

Mål

Vår målsättning är att alla gäster ska känna sig trygga och nöjda. Måltider vi serverar ska vara goda, näringsrika, säkra och varierade. Måltiderna ska serveras i en lugn och trivsam miljö vilket skapar goda matvanor. Allt detta bidrar till våra gästers hälsa och välbefinnande.

Målet är att vi gör miljö- och klimatanpassade upphandlingar, inköp och måltider. Det ska innebära hög livsmedelskvalitet, miljöhänsyn, etisk upphandling med hänsyn till mänskliga rättigheter samt en god djuromsorg i alla led. Uppföljning av livsmedelsavtal bör ske för att säkerställa att ställda krav uppfylls.

Ett mål för ökad hållbarhet är att inköp av andelen närproducerade och ekologiska livsmedel ska öka för att nå minsta möjliga miljö- och klimatpåverkan. Målet är också mer säsongsanpassat samt mer grönsaker och baljväxter i måltiderna. Livsmedelsupphandlingen och måltidsproduktionen ska ha som mål att utvecklas för att minska klimatpåverkan och miljöbelastning.

Styrdokument och kontroll

- Nordiska näringsrekommendationer
- Livsmedelsverkets råd
- Näring för god vård och omsorg – Vägledning från Socialstyrelsen
- Skollagen
- EU:s livsmedelslagstiftning
- EU:s grundläggande djurskyddsregler
- EG-direktiv som berör miljöhänsyn i jordbruk
- ILO:s åtta kärnkonventioner om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering, föreningsfrihet samt organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182). FN:s barnkonvention artikel 32.
- Kravkriterier för miljö, etisk upphandling och djuretik enligt Upphandlingsmyndigheten

Riktlinjer

Enligt denna livsmedels- och måltidspolicy ska det säkerställas att EU:s livsmedelslagstiftning, EU:s grundläggande djurskyddsregler samt EG-direktiv som berör miljöhänsyn i jordbruk är uppfyllt vid produktion av varje livsmedelsråvara/ livsmedelsprodukt som kommunerna köper in. Där den svenska livsmedelslagstiftningen, svenska djurskyddslagstiftningen eller svenska miljölagstiftningen kompletterar EU:s lagstiftning ska även den svenska lagstiftningen, eller annan motsvarande kravnivå följas.

Goda och näringsrika måltider

Att laga god och näringsriktig mat som matgästerna tycker om kräver bra råvaror, kunskap och lyhördhet. Näringsriktig mat som hamnar i magen ger bra förutsättningar för att må bra och främjar såväl lärande i förskolan/skolan som välbefinnande i vård och omsorg.

Vår målsättning är att:

- Måltider vi serverar, oavsett om de lagas från råvaror eller från hel- och halvfabrikat ska vara av god kvalitet, hälsosam och utan onödiga tillsatser. En strävan är att så mycket som möjligt ska vara "hemlagat".
- Våra medarbetare ska ha kunskap, engagemang och förutsättningar att laga och servera goda och näringsrika måltider som gästerna tycker om.
- Måltiderna ska anpassas efter gästernas behov, vanor och önskemål. De måltider vi serverar ska vara kompletta, om möjligt med valbart alternativ. Vi värnar om att uppmärksamma traditionella helgdagar och högtider.
- Alla måltiderna planeras med hjälp av nordiska näringsrekommendationer (NNR) och livsmedelsverkets råd och riktlinjer. Enligt skollag ska skolmåltiderna vara kostnadsfria och näringsriktiga.
- Frukost och mellanmål på förskola och fritidshem ska följa Livsmedelsverkets råd, vilket bland annat innebär att huvudvikten ligger på servering av smörgås (grov/fullkorn) med pålägg, mjölk/mjölksprodukt, flingor/gryn samt frukt/bär. Då det serveras soppa, gröt eller pannkaka till skollunch bör ett matigare mellanmål serveras. Söta produkter såsom tex nyponsoppa, kräm, saft, chokladdryck, glass osv ska inte serveras.
- Måltider inom äldreomsorgen ska förebygga undernäring och verka för god livskvalitet.
- Erbjuder specialkost och konsistensanpassad mat om medicinska, etiska eller religiösa skäl föreligger. Däremot erbjuds inte halalslaktade livsmedel.

Trivsamma och integrerade måltider

Mat och måltider engagerar och spelar en viktig roll i våra liv oavsett ålder, därför bör måltiden ses som en resurs för hela verksamheten. I förskolan och skolan kan måltiden användas som ett pedagogiskt verktyg för att väcka elevernas nyfikenhet och kunskap kring mat. För äldre är måltiden en viktig del av vården och omsorgen. Samvaro med andra, trevligt bemötande och en trivsamma miljö är avgörande för en positiv måltidsupplevelse.

Vår målsättning är att:

- Alla matgäster ska känna sig välkomna och bemötas på ett trevligt sätt av såväl personal som andra matgäster.
- Våra restauranger ska vara trivsamt utformade och bidra till matlust och trivsel.
- Det ska finnas måltidsråd på förskolor, skolor och äldreomsorgen. Delaktighet ger engagemang, därför är det viktigt för oss att låta matgästerna ha inflytande på måltiden, både över vilken mat som serveras och på måltidsmiljön.
- Erbjud pedagogiska måltiderna till förskola/skola. Närvaro av pedagogerna är viktiga för att skapa en lugn och trivsamma måltidsmiljö. Pedagogernas uppgift är också att vara goda förebilder, främja goda matvanor, matkultur och social samvaro.
- Måltiderna i skolan ska vara schemalagda, intas tidigast klockan 11:00 och vara i minst 20-30 minuter.
- Måltiderna inom äldreomsorgen ska serveras enligt rekommenderad måltidsordning från Socialstyrelsen och Livsmedelsverket. Nattfastan ska inte vara längre än 10-11 timmar.

Hållbara och säkra måltider

Genom att göra medvetna val av livsmedel och arbetssätt kan vi bidra till minskad miljöbelastning och minskad klimatpåverkan. Alla måltider som vi serverar ska vara säkra att äta, matgästen ska känna sig trygg och inte bli sjuk av maten.

Vår målsättning är att:

- Servera närproducerade och svenska livsmedel.
- Välja säsonganpassade, ekologiska och rättvisemärkta livsmedel samt fisk från hållbara fiskebestånd.
- Minimera matsvinn och överproduktion.
- Öka andel grönsaker och baljväxter i måltiden.
- I övrigt välja klimatsmarta måltidslösningar.
- Det finns rutiner för hur risker ska hanteras, förebyggas och åtgärdas. Våra kök är godkända för hantering av livsmedel och medarbetarna har kompetens inom livsmedelssäkerhet och specialkost.
- Det får inte förekomma nötter, mandel, jordnötter och sesamfrö i förskolan och skolans lokaler, eftersom de kan utlösa svåra allergiska reaktioner.

Kostpolicy

För Färgelanda kommun

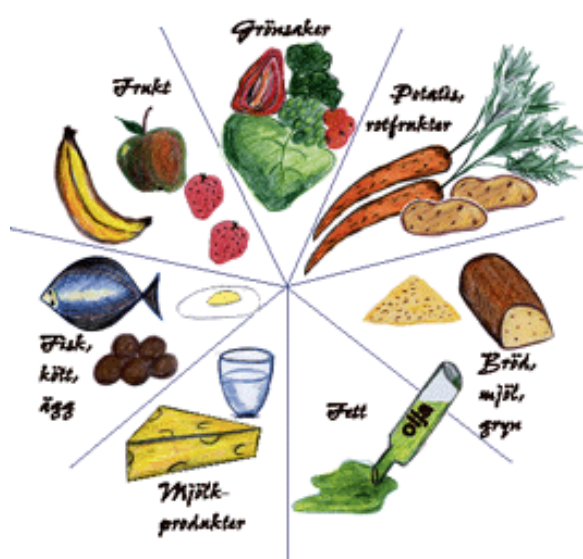
2010-07-08

**Barn, ungdomar, handikappade
och äldre inom kommunal
verksamhet.**

Kostpolicyn är utarbetad i samarbete med Dalslandskommunerna och Säffle kommun.

Varje berörd kommunal verksamhet i Färgelanda kommun ansvarar för att denna kostpolicy följs.

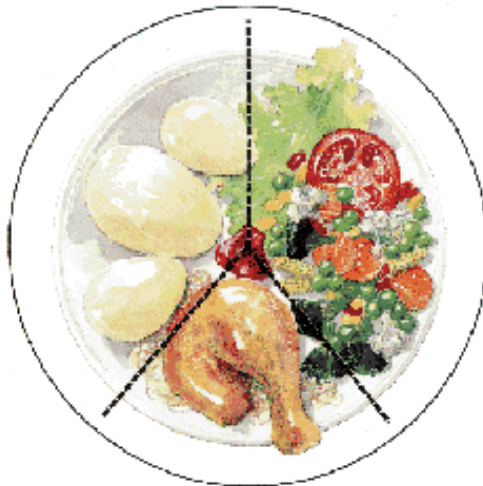
Alla gäster ska känna sig trygga med att mat som serveras i Färgelanda kommun är näringsrik och väl sammansatt. De ska även känna sig trygga att maten som serveras följer gällande regler beträffande specialkost och livsmedelshygien. Syftet med kostpolicyn är att den ska fungera som ett styrande dokument och som ett stöd för att kvalitetssäkra kostverksamheten.

Bra mat hittar du i Matcirkeln.

Syftet med kostpolicyn är att:

- Skapa bra matvanor för barn, ungdomar, handikappade och äldre.
- Bidra till alla gästers hälsa och välbefinnande.
- Tillhandahålla måltider som präglas av kvalitets- och servicetänkande.
- Tillgodose olika gruppers behov av energi och näring enligt Livsmedelsverkets råd.
- Erbjud en bra näringsstatus och förebygga undernäring hos de äldre.

Tallriksmodellen åskådliggör hur man komponerar en bra måltid - lunch eller middag. Modellen visar proportionerna mellan olika ingredienser i måltiden.

Förskolans och skolans måltider

Mat och matvanor har stor betydelse för hälsan och välbefinnande under barn och ungdomsåren. Det är då våra matvanor grundläggs och därför viktigt att den maten som serveras på förskolan och skolan är näringsriktig samt följer Livsmedelslagens råd.

- Måltiderna ska ge barn och elever en näringsriktigt sammansatt kost av god kvalitet.
- Maten som serveras ska vara vällagad, tilltalande och varierad.
- Skollunchen ska helst bestå av två huvudrätter per dag, samt råkost/grönsaker, bröd, vatten/mjölk. Då ökar gästens valfrihet och därmed sannolikheten för att alla ska äta av lunchen.
- Skollunchen bör schemaläggas vid samma tidpunkt varje dag och vara minst 30 minuter lång. Genom att schemalägga lunchen ungefär mitt i elevernas arbetsdag orkar de med hela skoldagen och har också större möjligheter att prestera bra.

- Frukost och mellanmål ska följa Livsmedelsverkets råd vilket bland annat innebär att huvudvikten ligger på servering av smörgås med pålägg, mjölk eller mjölkprodukt, flingor/gryn samt frukt/bär. Söta produkter såsom nyponsoppa, kräm, saft och chokladdryck ska undvikas.
- All personal och gäster medverkar till en lugn och trivsamt måltidsmiljö.
- Inom förskolan och fritidsverksamheten ska sötsaker och glass eller liknande begränsas till som mest en gång per månad.
- Nötter, mandel, jordnötter och övriga nötter får inte serveras på grund av att de allergiska reaktionerna vid intag kan bli mycket allvarliga och livshotande.
- Ett matråd bör finnas för att skapa en bra kommunikation mellan elever, personal på skolrestaurangerna och pedagoger.

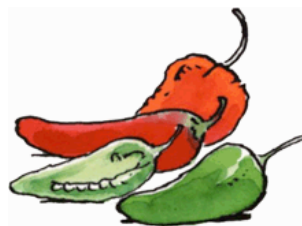

Måltider inom äldre- och handikappomsorgen

Maten och miljön inom äldre- och handikappomsorgens verksamheter är mycket viktig då måltiderna skapar förutsättningar för ett välbefinnande. Förutom näring ger måltiderna också plats för sociala kontakter och något man ska se fram emot under dagen. Inom äldreomsorgen är det särskilt viktigt att hålla god uppsikt över de äldres näringsintag.

- Maten som serveras ska vara variationsrik och tilltalande.
- Boendeformer med totalt måltidsansvar ska följa måltidsordningen enligt Livsmedelsverkets råd. Frukost, lunch med dessert, middag/kvällsmål och minst tre mellanmål ska serveras dagligen.
- Nattfastan för de äldre ska inte överstiga 11 timmar. Tidpunkten för måltiderna ska fördelas jämt över den vakna tiden.
- Måltiderna ska vara utformade enligt Livsmedelsverkets råd för vuxna och äldre.
- För personer med behov av konsistensanpassad kost eller annan specialkost ska detta erbjudas.
- Måltiden ska dukas fram på ett inbjudande sätt och kunna intas i lugn och ro.

Kvalité

Utgångspunkten för matglädjen och kvalitetsarbetet är att måltiderna ska vara lustfyllda och näringsriktiga. De ska utgå från gästens behov samt följa livsmedelslagens krav.

- Specialkost serveras av medicinska, etiska och religiösa skäl.
- All berörd personal ska regelbundet fortbildas.
- Budgetmedel ska avsättas så att kvalitetskraven uppnås.
- Inom förskolan och skolan ska måltiderna vara en självklar del av verksamheten.
- Inom vård och omsorg ska mat och näring vara en integrerad del av omvårdnaden.

Vill du ha mer information om hur vi arbetar med maten kan du kontakta kostchefen i din kommun.

Kostchef	Tele. nr.
Färgelanda	0528 - 567526
Mellerud	0530 - 18177
Säffle	0533 - 681050
Åmål	0532 - 17185
Dals-Ed	0534 - 19055
Bengtsfors	Vakant

För dig som vill läsa mer:

www.slv.se

www.miljo.dalsland.se

www.socialstyrelsen.se

www.skolmatensvanner.se

www.mjolkframjandet.se

www.hittastilen.nu

Kostpolicyn baseras på följande publikationer från Livsmedelsverket.

Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. Andersson, Inger (2007).

Bra mat i förskolan. Råd för förskola och familjedaghem. Andersson, Inger (2007).

Mat och kostbehandlingar för äldre. Andersen, Merethe (2001).

Livsmedelspolicy Dalslandskommunerna Årjängs kommun och Säfte kommun 2013-03-14

Bakgrund

Kommunerna Mellerud, Färgelanda och Åmål har tidigare antagit en gemensam livsmedelspolicy, där kvalitetskraven enligt gällande livsmedelslagstiftning, djurskyddslagstiftning respektive miljöskyddslagstiftning har preciserats.

Dalslands miljökontor har tagit fram detta förslag till reviderad livsmedelspolicy på miljöområdet som ett underlag inför den nya gemensamma livsmedelsupphandlingen i kommunerna Mellerud, Färgelanda, Dals-Ed, Bengtsfors, Åmål och Säfte.

Vi gör ytterligare en revidering då Årjängs kommun ansluter till samarbetet.

Syfte

Syftet med livsmedelspolicyn är att det för samtliga livsmedel som upphandlas till kommunala kök i Dalslandskommunerna samt Årjäng och Säfte kommun ska ställa grundläggande lagstiftningskrav på livsmedelsproducenterna som säkerställer att hög livsmedelskvalité erhålles. Vidare syftar det till att miljöstörningar begränsas samt att djur i livsmedelsproduktion behandlas väl och skyddas mot lidande. Målet är att inköp av ekologiska och andelen regionalproducerade livsmedel ska öka för att nå minsta möjliga miljöpåverkan.

Direktiv

Det ska säkerställas att EU:s livsmedelslagstiftning, EU:s grundläggande djurskyddsregler samt EG-direktiv som berör miljöhänsyn i jordbruk är uppfylld vid produktion av varje livsmedelsråvara/livsmedelsprodukt som Dalslandskommunerna, Årjängs kommun och Säfte kommun köper in. Där den svenska livsmedelslagstiftningen/svenska djurskyddslagstiftningen/svenska miljölagstiftningen kompletterar EU:s lagstiftning ska även den svenska lagstiftningen, eller annan motsvarande kravnivå följas. Vidare ska livsmedelsupphandlingen och måltidsproduktionen ha som mål att utvecklas för att minska klimatpåverkan och miljöbelastning.

I upphandlingen använder vi oss av de kravkriterier och kravnivåer som Miljöstyrningsrådet tagit fram www.msir.se vilket innefattar:

- Hög livsmedelskvalité
- God djuromsorg, i alla led
- Miljöhänsyn
- Etisk upphandling – mänskliga rättigheter

FÄRGELANDA

Beslutsfattare Paragraf Datum	Innehåll Ärendemening Avsändare/mottagare	Hid Diariernr Diplankod	Fastbet Besl.inst Sammtr.dat
Ulla Börjesson 2017-03-10	Arrendekontrakt för ridanläggning Slätthult 2:1 perioden 2017-04-01-- 06-30 Uppsägning av hyresavtal Ridanläggning Slätthult Sandvalls Gård AB, Peter Johansson	2017.937 2015/388	 KS 2017-03-29
Ulla Börjesson 2017-02-21	Undertecknande av köpeavtal avseende fastigheten Färgelanda Dyrtorp 1:110. Köpare J Arvidsson och S Gustavsson Köpeavtal Färgelanda Dyrtorp 1:110	2017.938 2017/173	 KS 2017-03-29
Ulla Börjesson 2017-02-21	Undertecknande av köpteavtal aveende del av fastigheten Färgelanda Dyrtorp 1:3 (Lotten A). Köpare Martin och Germunds Bygg AB Försäljning av del av Dyrtorp 1:3	2017.939 2017/46	 KS 2017-03-29
Ulla Börjesson 2017-01-30	Undertecknande av avtal om regional yrkesinriktad vuxenutbildning mellan Uddevalla, Färgelanda, Orust, Strömstad och Tanums kommun. Avtalet gäller från och med 2017-01-01 Avtal om Regional yrkesinriktad vuxenutbildning från 20170101 Uddevalla Kommun	2017.940 2017/104	 KS 2017-03-29

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Förfrågan delfinansiär - Bärkraftig gåsförvaltning, Birgit Jönsson		2017.651	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 170216, Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg-Doyle, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.708 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Verksamhetsplan för det miljö, klimat och energistrategiska arbete 2017, Dalslands miljö- och energiförbund		2017.714	KS 2017-03-29
In Meddelande om Migrationsverkets uppdrag att anvisa kommuner att ta emot nyanlända, Migrationsverket		2017.719	KS 2017-03-29
In Skrivelse från Migrationsverket avseende information till kommuner angående utlänningar som fått tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen, Migrationsverket		2017.721	KS 2017-03-29
In Delegationsordning reviderad februari 2017 för Samverkande överförmyndare, Samverkande överförmyndare	Delegationsordning för Samverkande överförmyndare	2017.843 2017/161 KS	KS 2017-03-29
In Nya arvodesnormer för gode män till ensamkomman barn from 170401 i de kommuner som ingår i Samverkande överförmyndare, Samverkande överförmyndare	Nya arvodesnormer för gode män till ensamkomman barn	2017.844 2017/160 KS	KS 2017-03-29

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning		Hid	Besl.inst
Info	Ärendemening	Diariennr	Samtr.dat
Notering	Handläggare		
In		2017.868	KS
Regeringsbeslut avseende överklagan i fråga om tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av vindkraftverk på Kroppefjäll i Färgelanda kommun (dnr M2013/02739/Me), Miljö- och energidepartementet	Beslut Vindpark Holmevattnet. Tillstånd vindkraftsverksamhet i Dals-Ed och Färgelanda.	2015/69 KS	2017-03-29
In		2017.869	KS
Skrivelse om årsplanering med anledning av regeringens beslut att sänka länstalen 2017, Migrationsverket			2017-03-29
Ut		2017.894	KS
Brottsförebyggande rådet Minnesanteckningar 2017-03-06, Brottsförebyggande rådet, Färgelanda kommun	Lillian Fahlstedt		2017-03-29
In		2017.906	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 170214, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		
In		2017.907	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 170301 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		
In		2017.908	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 170213 Högsätters skola, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning		Hid	Besl.inst
Info	Ärendemening	Diariennr	Samtr.dat
Notering	Handläggare		
Ut		2017.934	KS
Svar på förslag avseende ensamkommande barn som fått sin ålder uppskriven till 18 år och deras möjlighet att bo kvar i kommunen tills beslutet vunnit laga kraft, Johan Lundh - socialchef	Medborgarförslag avseende Ensamkommande barn som fått sin ålder uppskriven till 18 år och deras möjlighet att bo kvar i kommunen tills beslutet vunnit laga kraft	2017/171 KS	2017-03-29
	Johan Lundh		
Ut		2017.935	KS
Avtal avseende Ridanläggning Slätthult 2:1 perioden 2017-04-01-06-30, Sandvalls gård AB	Uppsägning av hyresavtal Ridanläggning Slätthult	2015/388 KS	2017-03-29
	Ulla Börjesson		
In		2017.954	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170227 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		
In		2017.955	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170306 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		
In		2017.990	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170227, Valboskolan 7-9, Wivecca Forsberg-Doyle, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		
In		2017.991	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170301 Valboskolan 7-9, Wivecca Forsberg-Doyle, rektor	Incidentrapporter skolan 2017	2017/6 KS	2017-03-29
	Helena H. Kronberg		

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
Ut		2017.1103	KS
Medfinansieringsavtal mellan Trafikverket och Färgelanda kommun - produktion av gång- och cykelväg utmed väg 173 mellan Färgelanda och Stigen (dnr TRV 2016/61647), Trafikverket	Medfinansieringsavtal gång- och cykelväg utmed väg 173 mellan Färgelanda och Stigen Beatrice Hjörn	2017/114 KS	2017-03-29
In		2017.1121	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170306 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg Doyle - rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017/6 KS	2017-03-29
In		2017.1122	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170301 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg Doyle - rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017/6 KS	2017-03-29
In		2017.1137	KS
Sammanträdesprotokoll 170316 Dalslands miljö och energiförbund, Dalslands miljö och energiförbund			2017-03-29
In		2017.1146	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170303 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017/6 KS	2017-03-29
In		2017.1147	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170308 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017/6 KS	2017-03-29
In		2017.1148	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170309 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017/6 KS	2017-03-29

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170309 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1149 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170309 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1150 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170309 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1151 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170310 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1152 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170313 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1153 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170308 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1154 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170314 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1155 2017/6 KS	KS 2017-03-29

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170314 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1156 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170314 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1157 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170316 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1158 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170316 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1159 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170316 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1160 2017/6 KS	KS 2017-03-29
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20170316 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2017 Helena H. Kronberg	2017.1161 2017/6 KS	KS 2017-03-29
Ut Information till vårdnadshavare inklusive Kommunikationsplan för sektor Barn och utbildning, Fägelanda kommun 2014-08-21 (41-2017:793)	Anmälan om bristande information till vårdnadshavare till elev vid Valboskolan Helena H. Kronberg	2017.1165 2017/105 KS	KS 2017-03-29

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Underrättelse om avslutad förrättning Fastighetsreglering berörande Dyrtorp 1:6 och 1:3 (O162304), Lantmäteriet	Köp av del av Dyrtorp 1:6 Patrick D'Imporzano	2017.1178 2016/426 KS	KS 2017-03-29
In Skrivelse angående Förskoleklass på Höjdenskolan från hösten 2017, L Skall	Skrivelse angående Förskoleklass på Höjdenskolan från hösten 2017 Ulla Börjesson	2017.1182 2017/212 KS	KS 2017-03-29
Ut Uppdragsbeskrivning avseende utredning om framtida IT- verksamhet	Utredning om framtida IT- verksamhet Lars-Göran Berg	2017.1199 2017/220 KS	KS 2017-03-29

Från: [Fredrik Sivula](#)
Till: [Marianne Martinsson](#)
Ärende: Delegation och meddelanden
Datum: den 22 mars 2017 11:52:29
Bilagor: [HAMED2017-03-22.pdf](#)
[image001.png](#)
[DELEG2017-03-22.pdf](#)
[Anställning KS 170329.pdf](#)

Hälsningar

Fredrik Sivula
Förvaltningssekreterare
Färgelanda kommun

Tel: 0528 567 115, 0766 352 990

E-post: fredrik.sivula@fargelanda.se

Från: [Fredrik Sivula](#)
Till: [Marianne Martinsson](#)
Ärende: Delegation och meddelanden
Datum: den 22 mars 2017 11:52:29
Bilagor: [HAMED2017-03-22.pdf](#)
[image001.png](#)
[DELEG2017-03-22.pdf](#)
[Anställning KS 170329.pdf](#)

Hälsningar

Fredrik Sivula
Förvaltningssekreterare
Färgelanda kommun

Tel: 0528 567 115, 0766 352 990

E-post: fredrik.sivula@fargelanda.se

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Plats och tid: Kommunkontoret, måndag 20 mars 2017 kl. 08.30 – 15.00

Beslutande:	Övriga närvarande
Ulla Börjesson (S) ordf	Marianne Martinsson, sekreterare
Kenneth Carlsson (L) § 44	Se i övrigt resp §
Tobias Bernhardsson (C)	
Linda Jansson (M)	
Rune Månsson (S) ersätter Tommy Larsson (S)	

Utses att justera: Tobias Bernhardsson

Paragrafer: §§50 – 75

Underskrifter

Ordförande: _____
Ulla Börjesson

Justerare: _____
Tobias Bernhardsson

Sekreterare: _____
Marianne Martinsson

BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Beslutsorgan: Kommunstyrelsens ledningsutskott
Sammanträdesdatum 2017-03-20
Anslags uppsättande _____
Anslags nedtagande _____
Protokollet förvaras på kommunkontoret

Underskrift _____

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 50 Dnr 2017/25
Redovisning av obesvarade motioner mars 2017

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutat att lägga redovisningen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning ska obesvarade motioner redovisas två gånger om året, vår och höst. Kommunfullmäktige kan i samband med detta avskriva motioner från vidare handläggning.

Motioner som ännu inte besvarats. (2017-03-13)

Dnr 2016-91

Motion om utredning angående vägen till och från skolan inom kommunen (Linda Jansson (M), Per Krokström (M))

Dnr 2016-622

Motion ang. torghandel – ändring av torghandelstaxa
(Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2016/748

Motion avseende iordningsställande av sammanträdesrum i kommunhuset för att möjliggöra bl a kommunstyrelsenssammanträde (Linda Jansson (M) och Per Krokström (M))

Dnr 2016/889

Motion angående nya riktlinjer för enskilda avlopp (Tobias Bernhardsson (C))

Dnr 2017/76

Motion att utreda de ekonomiska konsekvenserna att flytta hem miljöenheten (Patrik Rydström (SD))

Dnr 2017/80

Motion angående mobiltäckning i kommunen (Patrik Rydström (SD))

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 50

Dnr 2017/81

Motion angående införande av gym på Allhems fridtidsgård (Patrik Rydström (SD))

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2017-03-13

Skickas till: kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 51

Dnr 2017-214

Bidrag till robotgräsklippare till fotbollsföreningar

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att bevilja bidrag med 50 000 kronor per fotbollsplan till Färgelanda IF (2 planer); Ellenö Idrottsklubb (1 plan), Högsäters GF fotboll (3 planer), Stigens IF (1 plan) och Ödeborgs IF (1 plan) för inköp av robotgräsklippare.

Bidraget utbetalas efter att föreningen har uppvisat kvitto på inköpet.

Pengarna, 400 000 kronor, anvisas ur kommunstyrelsens ofördelade anslag i 2017 års budget.

Yrkanden

Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen lämnar bidrag med 50 000 kronor per fotbollsplan till Färgelanda IF (2 planer), Ellenö Idrottsklubb (1 plan), Högsäters GF fotboll (3 planer), Stigens IF (1 plan) och Ödeborgs IF (1 plan) för inköp av robotgräsklippare

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att kommunen lämnar 80 000 kronor i bidrag till var och en av föreningarna Färgelanda IF, Ellenö Idrottsklubb, Högsäters GF fotboll, Stigens IF och Ödeborgs IF för inköp av robotgräsklippare.

Linda Jansson (M) yrkar att kommunen inte ska bevilja bidrag till robotgräsklippare. (Linda Jansson (M) anmäler att hon saknar handlingar i ärendet.)

Ärendebeskrivning

Kommunen har tidigare klippt gräset på Färgelanda IF, Ellenö Idrottsklubb, Högsäters GF fotboll, Stigens IF och Ödeborgs IF fotbollsplaner.

Syftet med bidraget är att föreningarna själva ska ansvara för skötseln av planerna. Den förhållandevis dyra utrustning som har krävts för att kommunen ska kunna klippa gräset åt fotbollsföreningarna bedöms kunna säljas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Aktuella föreningar
Ekonomiavdelningen
Kultur och fritid
Ansvarig AME
Enhetschef J.A.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 52

Dnr 2017/213 hänv dnr 2016/405

Investeringsbudget 2017 – Till och ombyggnad av förskolan Högsäter (Månvägen).

Inga beslut fattas.

Ledningsutskottet får information om utfallet av upphandlingen av ombyggnaden av Månvägens förskola i Högsäter.

Kostnaden har i förstudien beräknats till 16,5 Mnkr. Denna summa är anvisad i investeringsbudgeten för 2017 och 2018.

Lägsta anbud vid upphandlingen ligger på 22,2 Mnkr, en ökning i förhållande till budget på ca 8 Mnkr.

Fördyringen beror på bland annat

- Köket blir dyrare än beräknat
- Byggmarknaden är f.n. het i området
- Ute-miljön med stor lekplats och asfalteringsarbeten
- Solcellsanläggning efter nya regler.

Enligt förvaltningens beräkningar kommer om och tillbyggnaden att medföra minskade driftkostnader för förskolan i samma storleksordning som kapitalkostnaden för hela investeringen.

Minskade kostnader/effektiviseringar

- Minskade personalkostnader
- Externa hyreskostnader minskar
- Mattransporter från Valboskolan i Färgelanda upphör
- Energibesparingar

I investeringsbudgeten finns 8 Mnkr anvisade för en förskola i södra kommundelen. Sannolikheten för att dessa pengar kommer att förbrukas under planeringsperioden bedöms som låg. Genom att flytta de anvisade pengarna för investering i södra kommundelen till investeringsanslaget för ombyggnaden i Högsäter kan utgiftsökningen finansieras inom investeringsramen.

Skickas till kommunchefen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 53

Dnr 2016/478

Genomlysning Fyrbodals kommunalförbund, fas 2 - kommunalförbundets verksamhetsområden och medlemsavgiftens nivå – synpunkter

Ledningsutskottets förslag

Färgelanda kommun instämmer i arbetsgruppens förslag till prioriterade verksamhetsområden,

- Infrastruktur o kollektivtrafik (väg, järnväg, bredband, sjöfart o cykel)
- Delregional plan för inspel till regional och nationellt plan
- Kunskapsunderlag, påverkansarbete, målbilder/ambitioner, yttranden
- Hälsa- och sjukvård/socialtjänst (gemensam målgrupp med VGR)
- Skapa fungerande samverkan mellan VGR/kommunerna genom avtal och överenskommelser
- Samordna statliga satsningar
- Frågor inom utbildningsområdet

Kommunstyrelsen anser att medlemsavgiften ska utformas så att de prioriterade områdena kan hanteras på ett framgångsrikt sätt och är i likhet med tidigare beslut beredd att tillstyrka en höjning på i storleksordningen 4-6 kronor per invånare samt årlig indexuppräknung. Förbundets budget ska vara i balans.

Kommunen anser liksom tidigare att direktionen behöver utveckla systemen för styrning och ledning av verksamheterna för att mer tydligt visa önskat resultat.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare yttrat sig i detta ärende (2017-01-25, § 4). Vid dagens sammanträde informerar kommunstyrelsens ordförande om andra medlemskommuners uppfattning i ärendet och ledningsutskottet gör en justering av sitt tidigare ställningstagande till förbundsavgiften.

(Ändring från 7-9 kr/per invånare till 4-6 kr per invånare)

Som en andra fas i den genomlysning av Fyrbodals kommunalförbund, som genomförts under 2016, har en arbetsgrupp inom kommunchefsgruppen tillsatts för att ta fram förslag till prioriteringar för vad kommunalförbundet ska arbeta med och vad kommunerna är beredda att betala i medlemsavgift.

Arbetsgruppens material har behandlats vid två tillfällen i ekonomirådet.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 53

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2017-01-12 med bilagor
Ledningsutskottets protokoll 2017-01-16 § 6
Kommunchefen informerar

Skickas till:
Fyrbodals kommunalförbund
Kommunens ledamöter i direktionen för Fyrbodals kommunalförbund

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 54

Dnr 2017/138

Miljöpolitiskt program för Dalslands energi- och miljöförbund och dess medlemskommuner - yttrande

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att information i ärendet ska lämnas på kommunstyrelsens kommande sammanträde med ambitionen att svar ska lämnas av kommunstyrelsen den 3 maj.

Ärendebeskrivning

Det miljöpolitiska programmet är ett strategiskt dokument för de fyra kommunernas miljöarbete. Ett dokument som samordnar, utvecklar och anger färdriktningen för de strategiska miljöinsatserna i kommunerna.

En utgångspunkt för det miljöpolitiska programmet är att kommunerna vill vara föregångare för en hållbar utveckling inom de kommunala verksamheterna. Syftet är att kommande generationer inte ska belastas med problem som vi kan lösa samt att människor, djur och natur ur ett globalt perspektiv inte drabbas negativt av hur vi lever.

I programmet finns sex miljömål

Miljömål 1: Begränsad klimatpåverkan

Miljömål 2: Giftfri miljö

Miljömål 3: Levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet

Miljömål 4: Ett rikt skogs- och odlingslandskap med myllrande våtmarker

Miljömål 5: Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat

Miljömål 6: Slutna rena kretslopp och minskade avfallsmängder

Remissfrågor:

Är det miljöpolitiska programmet (för förbundet och de fyra kommunerna) med föreslagna gemensamma miljömål och strategier en bra grund för att utveckla det miljö- och energistrategiska arbetet?

2. Finns det några mål och strategier eller särskilda prioriteringar som kommunen vill lyfta fram som särskilt viktiga i det miljö- och energistrategiska arbetet 2018 och framåt?

Skickas till:

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 55

Dnr 2016/735

Redovisning av givet uppdrag kring Ungdomsdemokrati

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att etablera en "Organisation för ungdomsdemokrati" med start under våren 2017.

Organisationen för ungdomsdemokrati sorterar under kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige förutsätter att kommunstyrelsen ger den nya Organisationen för ungdomsdemokrati förtroendet att själv finna de exakta formerna för strukturen av arbetet, förutsättningar i form av personella och ekonomiska resurser (med en egen budget) och stöd i form av möjligheten att använda Sveriges ungdomsråd som konsult under startperioden.

Kommunfullmäktige förutsätter också att kommunstyrelsen håller öppet för att ge den nya Organisationen för ungdomsdemokrati möjlighet till delaktighet i kommunens utvecklingsarbete.

Kommunfullmäktige beslutar godkänna att Organisationen får nyttja Beredningsledaren eller Beredningen i sin helhet för att starta arbetet innan vårterminens slut.

Beredning I :s uppdrag i är genom denna redovisning avslutat.

Ärendebeskrivning

Beredning I får den 4 oktober 2016 i uppdrag att föreslå kommunfullmäktige nya arbetsformer som stärker ungdomar i åldern 10-20 års möjlighet till delaktighet i den demokratiska processen.

Utifrån samtal med ungdomar via representanter från elevrådet 7-9

Valboskolan och möte med ungdomar på fritidsgården föreslår Beredningen att en "Organisation för ungdomsdemokrati" startar under våren 2017.

Beredningen vill att organisationen ges en egen årsbudget - en fast summa pengar, att använda för verksamheten. Detta för att kunna genomföra verksamhet utifrån de ungas önskemål och praktisera demokrati.

Beredningen förutsätter att kommunstyrelsen avsätter personella resurser för att stötta och arbeta tillsammans med Organisationens.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 56

Dnr 2017/193

Kommunstyrelsens Bolagsuppsikt - förhållandena 2016 - Beslut om Valbohem AB:s, Gatersbyn 120 Fastighets AB:s och Färgelanda Vatten AB:s verksamhet varit förenlig med det fastställda ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen gör bedömningen att den verksamhet som Valbohem AB, och Färgelanda Vatten AB har bedrivit under föregående kalenderår får anses vara förenlig med det fastställda ändamålet och har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Beträffande Gatersbyn 120 Fastighets AB konstaterar kommunstyrelsen i likhet med föregående år, att ingen verksamhet har överförts till bolaget. Bolagets ändamål ”att äga och förvalta fastigheter för Färgelanda kommun” kan därför inte anses uppfyllt.

Kommunstyrelsen är dock f.n. inte beredd att föreslå kommunfullmäktige någon åtgärd utan vill fortsätta att överväga bolagets framtida existens.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i Kommunallagen, 3 kap. 16a §, pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2017-03-13

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 57

Dnr 2017/181

Heltid som norm för anställningar i Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att heltid ska vara norm i Färgelanda kommun.

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdrag till förvaltningen att återkomma med en plan för genomförandet över tid även innefattande en ekonomisk redovisning.

Ärendebeskrivning

SKL och Kommunal har i avtal 2016 träffat överenskommelse om heltid som norm. Ett nationellt projekt startade i februari 2017 med målet att den 31 maj 2021 ska alla kommunal- och landstingsanställda arbeta heltid.

Det lokala projektet i Färgelanda kommun följer samma tidplan, med början i äldreomsorgen 2018.

Heltid som norm innebär att alla anställda i Färgelanda kommun arbetar heltid med undantag för lagstadgade ledigheter och andra orsaker som arbetsgivaren bedömer skäliga.

Motivet till heltid som norm är:

- Alla har rätt till heltidslön
- Lönen påverkar socialförsäkringen
- Lönen påverkar pensionen som baseras på livsinkomsten
- Kommunens kompetensbehov
- Ökad efterfrågan på offentlig service
- En viktig jämställdhetsfråga

Kommunledningskontoret personalavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-13.

T.f. personalchefen informerarar.

Skickas till kommunstyrelsen
Personalkontoret (t f personalchefen)

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 58

Dnr 2017/183

Omräkning av Barn- och elevpeng för 2016 – utbetalning av faktiskt utfall till Stigens Friskola AB

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att fastställa den omräknade Barn- och elevpengen baserat på verkligt utfall för 2016 enligt nedanstående förslag.

Barn -och elevpeng 2016 (vht fakturerar själva föräldraavgift)									
Verkligt utfall 2016									
Kommunala enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	107 088	84 532	55 594	70 279	21 817	27 278	35 544	67 395	101 051
Ersättning/termin	53 544	42 266	27 797	35 139	10 909	13 639	17 772	33 697	50 526
Ersättning/månad	8 924	7 044	4 633	5 857	1 818	2 273	2 962	5 616	8 421
Fristående enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	114 091	90 177	58 930	75 141	23 499	29 287	37 677	71 438	107 114
Ersättning/termin	57 045	45 089	29 465	37 570	11 750	14 643	18 839	35 719	53 557
Ersättning/månad	9 508	7 515	4 911	6 262	1 958	2 441	3 140	5 953	8 926

Kommunstyrelsen beslutar att till Stigens Friskola AB som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år

Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 3 600 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget. Beslutet kan överklagas. Besvärshänvisning finns på följande sida.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 58

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat att Barn-och elevpengen ska räknas om efter det faktiska utfallet för varje kalenderår.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-10.

Ekonomichefen informerar.

Besvärshänvisning:

För att överklaga kommunstyrelsens beslut ska du skriva till förvaltningsrätten i Göteborg. Överklagandet ska dock adresseras till Kommunstyrelsen i Färgelanda kommun, 458 80 Färgelanda och ska ha kommit kommunstyrelsen tillhanda inom 3 veckor från den dag du fick del av beslutet.

I skrivelsen ska du tala om vilket beslut som överklagas, skälen för överklagandet och vilket du beslut du vill ha istället. Överklagandet ska vara egenhändigt undertecknat av behörig person. Behörighetshandling ska bifogas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Ekonomichefen
Stigens friskola med mottagningsbevis

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 59

Dnr 2017/183

Omräkning av Barn- och elevpeng för 2016 – utbetalning av faktiskt utfall till Järbo friskola, den ideella föreningen Järbo.com

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att fastställa den omräknade Barn- och elevpengen baserat på verkligt utfall för 2016 enligt nedanstående förslag.

Barn -och elevpeng 2016 (vht fakturerar själva föräldraavgift)									
Verkligt utfall 2016									
Kommunala enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	107 088	84 532	55 594	70 279	21 817	27 278	35 544	67 395	101 051
Ersättning/termin	53 544	42 266	27 797	35 139	10 909	13 639	17 772	33 697	50 526
Ersättning/månad	8 924	7 044	4 633	5 857	1 818	2 273	2 962	5 616	8 421
Fristående enheter									
Kr	Fsk 1-3	Fsk 4-5	Allm fsk	Ped oms 1-5 år	Ped oms 6-13 år	Frt	F-klass	Åk 1-6	Åk 7-9
Ersättning/år	114 091	90 177	58 930	75 141	23 499	29 287	37 677	71 438	107 114
Ersättning/termin	57 045	45 089	29 465	37 570	11 750	14 643	18 839	35 719	53 557
Ersättning/månad	9 508	7 515	4 911	6 262	1 958	2 441	3 140	5 953	8 926

Kommunstyrelsen beslutar att till huvudmannen för Järbo skola, den ideella föreningen Järbo.com som tillägg till tidigare utbetald barn- och elevpeng utbetala för respektive verksamhetskategori avseende verksamhetsåret 2016.

Förskola för barn 1-3 år: 480 kr/barn och år
Avgiftsfri allmän förskola, 15 h/vecka: 575 kr/barn och år

Sammanlagt ca 1 500 kr.

Beloppet grundar sig på faktiskt utfall 2016.

Pengarna anvisas ur sektor barn och utbildnings ekonomiska ram i 2017 års budget.

Beslutet kan överklagas. Besvärshänvisning finns på följande sida.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 59

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat att Barn-och elevpengen ska räknas om efter det faktiska utfallet för varje kalenderår.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2017-03-10.

Ekonomichefen informerar.

Besvärshänvisning:

För att överklaga kommunstyrelsens beslut ska du skriva till förvaltningsrätten i Göteborg. Överklagandet ska dock adresseras till Kommunstyrelsen i Färgelanda kommun, 458 80 Färgelanda och ska ha kommit kommunstyrelsen tillhanda inom 3 veckor från den dag du fick del av beslutet.

I skrivelsen ska du tala om vilket beslut som överklagas, skälen för överklagandet och vilket du beslut du vill ha istället. Överklagandet ska vara egenhändigt undertecknat av behörig person. Behörighetshandling ska bifogas.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Ekonomichefen
Järbo friskola med mottagningsbevis

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 60 Dnr 2017/150
Planeringsförutsättningar för mål och resursplan 2018-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna planeringsförutsättningarna för budgetarbetet 2018 -2020 enligt föreliggande förslag med oförändrad skattesats, 22,26 kr.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att planeringsförutsättningarna ska bygga på en skattesänkning på 50 öre.

Ulla Börjesson (S) yrkar att skatten behålls oförändrad, 22,26.

Linda Jansson (M) anmäler att hon avser att lägga ett yrkande om skattesänkning senare under processen.

Propositionsordning

Ledningsutskottet godkänner att proposition ställs yrkandena om skattesänkning och oförändrad skatt. Efter ställda proposition finner ordföranden att ledningsutskottet beslutar att förslaget till planeringsförutsättningar ska bygga på oförändrad skatt.

Ärendebeskrivning

Planeringsförutsättningar sätter grunden för mål- och resursplanen för 2018- 2020.

Förslaget innehåller finansiella mål, prognos för befolkning, prognos för skatteintäkter, kostnadsindex för 2018 och bygger på en oförändrad skattesats. Den slutliga skattesatsen för planperioden fastställs i samband med beslutet om Mål- och resursplan för 2018-2020.

Beslutsunderlag

Förslag till planeringsförutsättningar 2017-03-13.

Ekonomichefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Ekonomichefen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 61

Dnr 2017-5

Ekonomisk månadsrapport för perioden januari-februari 2017

Ledningsutskottets beslut

Förvaltningen får i uppdrag att presentera en ekonomisk månadsrapport på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Ekonomichefen redovisar preliminära avvikelser gentemot budget.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 62

Dnr 2017/182

Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att anta ”Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården i Färgelanda kommun 2016” och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendebeskrivning

MLA (medicinskt ledningsansvarig skolsköterska) har sammanställt Patientsäkerhetsberättelse för skolhälsovården 2016 för Färgelanda kommun, sektor Barn och utbildning.

Färgelanda kommun är via MLA och verksamhetschef skyldig att senast varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Beslutsunderlag

Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-03-09.

Barn och utbildningschefen informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 63

Dnr 2017-215

Rapport om det systematiska kvalitetsarbete 2016 i förskola, skola och vuxenutbildning

Ledningsutskottets beslut

Rapporten ska presenteras på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 64 Dnr 2015-670
Rapport "Du äger ditt liv"

Ledningsutskottets beslut

Rapporten ska presenteras på kommunstyrelsens sammanträde 29 mars.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 65

Dnr 2017/177

Deltagande i utvecklingsarbetet PRIO (Planering – Resultat – Initiativ – Organisation) 2017 (Sveriges Kommuner och Landsting, SKL)

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen godkänner att Färgelanda kommun deltar i PRIO 2017.

Kostnaden för deltagandet finansieras genom utökad ram 2017.

Yrkande

Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen deltar i utvecklingsarbetet enligt PRIO 2017.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att förbättra elevresultaten i Färgelanda kommuns skolor är ett pågående arbete. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tillsammans med Stockholms stad tagit fram utvecklingsarbetet PRIO (Planering – Resultat – Initiativ – Organisation). PRIO bygger på slutsatser från McKinseys & Companys rapporter om framgångsrika skolsystem och annan aktuell forskning. Metoderna har utvecklats i samband med McKinsey & Company och deras internationella utbildningsexperter. Utgångspunkten är att resultaten – med befintliga resurser och på en begränsad tid – kan förbättras väsentligt och varaktigt.

Det övergripande målet för PRIO är att varaktigt höja kunskapsresultaten i den svenska skolan. Det handlar om att utveckla förmågan att fokusera på rätt saker och bygga en lärande organisation, att stärka det kollegiala lärandet och minska känslan av stress och otillräcklighet. Arbetet utgår från varje skolas förutsättningar där rektor och lärare deltar i arbetet och styr såväl inriktning som omfattning.

Utvecklingsarbetet beräknas starta i oktober 2017.

Kostnaden är 40 000 kr per kommun för två deltagande som utbildas till handledare för utvecklingsarbetet. Utöver deltagarkostnaden tillkommer vikariekostnader m m och beräknas till totalt ca 700 000 kr.

Beslutsunderlag

Sektor barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-03-09

Barn och utbildningschefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till barn och utbildningschefen
Sektor barn och utbildnings ekonom.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 66

Dnr 2016/371

Redovisning med förslag till åtgärder - Särskild utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen lägger redovisningen till handlingarna.

Gruppens förslag redovisas i kommande paragrafer

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen (KS) har 8 juni 2016 (§ 164) beslutat att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdraget att utveckla skolans arbete i syfte att förbättra elevresultaten/ höja graden av måluppfyllelse.

Arbetsgruppen har efter sitt arbete enats om följande områden att arbeta vidare med för att ge möjligheterna till ett bättre skolresultat hos eleverna i Färgelanda kommun.

- samverkan/dialog politik-verksamhet
- elevhälsa
- pedagogiskt ledarskap som märks i klassrummet
- elevpeng med fokus på tidiga år.

Gruppen presenterar ett antal beslutsförslag som redovisas i kommande paragrafer.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande 2017-03-07.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 67

Dnr 2017-216

Inrättande av Forum för skolutveckling inkl. val av ledamöter - förslag från den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att inrätta ett "Forum för skolutveckling" och välja ledamöter till forumet ur gruppen kommunstyrelsens ledamöter och ersättare.

Forum för skolutveckling ska ha till uppgift att specifikt följa sektor Barn och utbildning och föra dialogen med verksamheten i aktuella frågor.

Ärendebeskrivning

Förslaget är ett resultat av arbetet i den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande 2017-03-07.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 68

Dnr 2017-217

Uppdrag att göra en översyn av kommunens elevpeng – förslag från den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till förvaltningen att göra en översyn av kommunens elevpeng utifrån bland annat socioekonomisk fördelning och resurser i tidigare åldrar.

Ärendebeskrivning

Förslaget är ett resultat av arbetet i den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport "Öppna jämförelser – grundskolan 2016"

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande 2017-03-07.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 69

Dnr 2017-218

Utökade resurser till sektor barn och utbildning – förslag från den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport ”Öppna jämförelser – grundskolan 2016”

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att utöka sektor Barn och utbildnings ekonomiska ram med tre miljoner kronor för insatser inom skolområdet avseende skolutvecklande tjänster, exempelvis pedagogiskt ledarskap och elevhälsa.

Pengarna tas ur kommunens ofördelade anslag.

Ärendebeskrivning

Förslaget är ett resultat av arbetet i den särskilda utvecklings-gruppen för skolan med anledning av SKL:s rapport ”Öppna jämförelser – grundskolan 2016”

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande 2017-03-07.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 70

Dnr 2016-846

Långsiktig organisation och lokallösning för skola F-9 inklusive fritidshem – inriktning för fortsatt arbete – förtydligande av beslut

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen förtydligar sitt beslut 2017-03-01, § 28

Förtydligandet:

Kommunstyrelsen har beslutat att kortsiktigt lösa trångboddheten på Valboskolan under läsåret 2017/2018 genom att fräscha upp lokaler i Höjdenskolan och förlägga verksamhet dit. Pengar för uppfräschningen finns inom befintlig ram.

(alt 3 fas 1)

Kommunstyrelsen har beslutat att förvaltningens uppdrag att utreda olika alternativ för det långsiktiga behovet av skollokaler i Färgelanda tätort kvarstår, d.v.s. följande ska utredas:

- Nybyggnation av en F-9 skola i Färgelanda tätort (Alternativ 1 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13)
- Om- och nybyggnad av Valboskolan F-9 (alternativ 2 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13)
- Renovering av Höjdenskolan för årskurs F-3 med tillhörande fritids. (Alternativ 3 i Sektor Barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2017-02-13 bortsett från fas 1 som i detta läge ska ses som en kortsiktig lösning av trångboddheten i Valboskolan)

Beslutet som är förtydligat:

Kommunstyrelsen beslutar att inriktningen för det fortsatta arbetet görs utifrån att det kortsiktiga behovet löses enligt alternativ 3, samt att förvaltningens uppdrag om det långsiktiga behovet av för skollokaler för F-9 i Färgelanda tätort kvarstår. Vidare utredning och kostnadsberäkning av alt. 3.

Ärendebeskrivning

Det har visat sig att kommunstyrelsens beslut 2017-01-25, § 28 avseende skollokaler i Färgelanda tätort har tolkats olika och ledningsutskottet ser därför ett behov av att kommunstyrelsen förtydligar innehållet.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 71 Dnr 2017/168

Patientsäkerhetsberättelse omsorg

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att anta "Patientsäkerhetsberättelse 2016" och hålla den tillgänglig för den som önskar ta del av den.

Ärendet

MAS har i sektorns kvalitetsledningssystem STRATSYS, sammanställt Patientsäkerhetsberättelse 2016 för Färgelanda kommun, Sektor Omsorg.

Enligt 3 Kap. § 10 i Patientsäkerhetslagen är Vårdgivaren (kommunen som juridisk person) skyldig att senast den 1/3 varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken ska framgå;

1. Hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
2. Vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten, och
3. Vilka resultat som har uppnåtts.

Patientsäkerhetsberättelsen ska hållas tillgänglig för den som önskar ta del av den. Färgelanda kommuns patientsäkerhetsberättelser finns sedan 2011 tillgängliga på kommunens hemsida.

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2017-03-01

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 72

Översyn särskilda boenden inom äldreomsorgen

Inga beslut fattas.

Socialchefen redogör för sina tankar kring möjligheten att utveckla ett demenscentrum i kommunen.

Ledningsutskottet ser positivt på att möjligheten utreds och ser det som ett lämpligt inspel till den tillfälliga beredningen som jobbar med ett förslag till äldreplan.

Skickas till
Socialchefen
Ordf. i tillfälliga beredningen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 73 Dnr 2016/848
Dyrtorps industriområde

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet lägger redovisningen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Förvaltningen har fått ledningsutskottets uppdrag att redovisa kommunens handläggning av exploateringen av Dyrtorps industriområde och de överväganden som gjorts under processen, inkl överväganden om vänstersvängfält på rv 172, och marknadens intressenter för området.

Plan- och byggchefen redovisar sammanställningen av handläggningen 2017-03-15.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 74

Dnr 2016/848

Dyrtorps industriområde – exploatering av området

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar uppdra till förvaltningen att utifrån dagens diskussion om exploateringen av industriområdet upprätta förslag till inriktningsbeslut avseende kommunens iordningsställande av marken och i ett första skede färdigställande av tre tomter. Ingen förändring av investeringsanslaget.

Ledningsutskottets ledamöter är idag inte beredda att ta ställning i sakfrågan.

Ärendebeskrivning

Kontakter med näringslivet indikerar att intresset för att etablera sig inom industriområdet ökar om kommunen kan erbjuda färdigplanerad industrimark.

Plan och byggchefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 75 Dnr 2017/180
Godkännande av Livsmedels - och måltidspolicy

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att anta Livsmedels- och måltidspolicy.

I och med detta beslut upphör tidigare antagen Kostpolicy 2010-07-08 och Livsmedelspolicy 2013-03-14.

Ärendebeskrivning

Livsmedel- och måltidspolicyn är gemensam för Dalslandskommunerna samt Säffle kommun dvs. kommunerna som har ett samarbete inom upphandling av livsmedel. Den riktar sig till alla kunder inom den kommunala verksamheten (barn, ungdomar, funktionshindrade och äldre). Syftet med policyn är att ge en helhetssyn på måltiderna, samt vägledning kring arbetet om måltiderna. Livsmedel- och måltidspolicyn ska användas som råd och stöd inför och vid måltidssituationen samt styrande vid upphandling och inköp av livsmedel.

Syftet är också att det ska finnas gemensamma riktlinjer för samtliga livsmedel som upphandlas i kommunala kök. Det finns lagstiftningskrav som ställs på livsmedelsproducenterna som säkerställer att hög livsmedelskvalité erhålls, miljöstörningar begränsas, människor i livsmedelsproduktionen får mänskliga rättigheter och skäligt betalt samt att djuren i livsmedelsproduktionen behandlas väl och skyddas mot lidande. Tidigare har kommunen haft en kostpolicy och en livsmedelspolicy. Nu slår man ihop de båda till en gemensam Livsmedels- och måltidspolicy för att skapa en gemensam målbild kring såväl upphandling, tillagning och servering.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2017-03-13.

Måltidschefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen